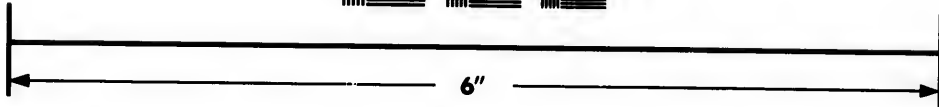
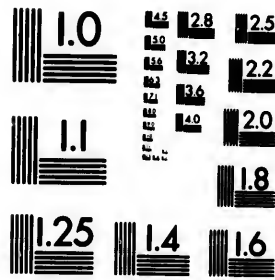

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1983

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured covers/
Couverture de couleur
- Covers damaged/
Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distortion le long de la marge intérieure
- Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:

- Coloured pages/
Pages de couleur
- Pages damaged/
Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached/
Pages détachées
- Showthrough/
Transparence
- Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
- Only edition available/
Seule édition disponible
- Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
				✓							

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

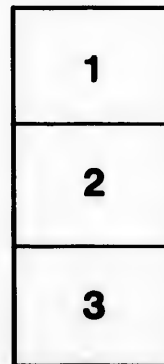
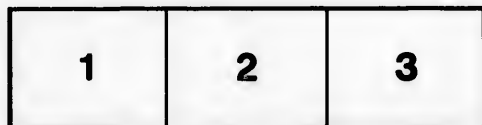
La Bibliothèque de la Ville de Montréal

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

La Bibliothèque de la Ville de Montréal

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

ire
détails
es du
modifier
er une
filmage

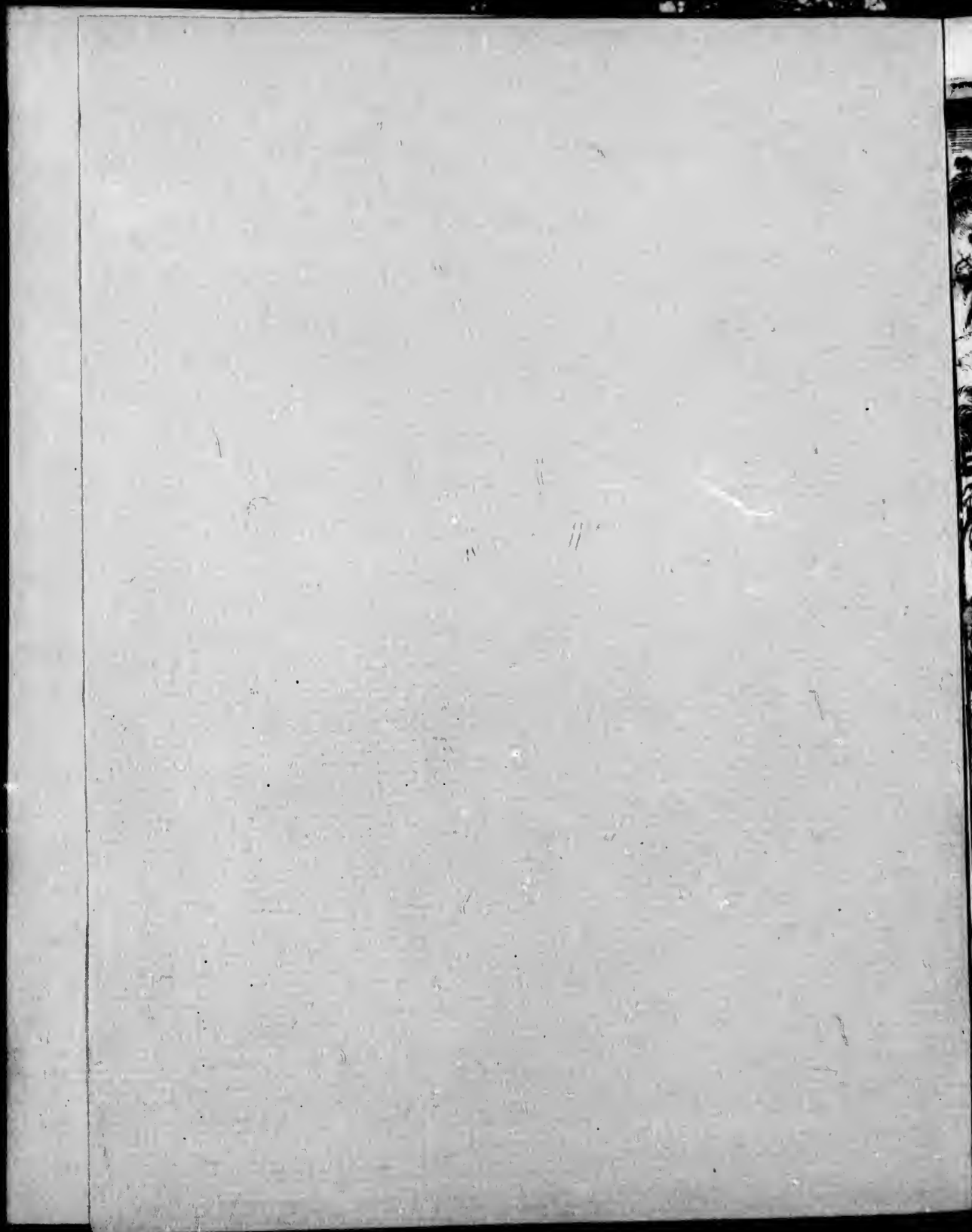
ées

re

y errata
d to

nt
ne pelure,
çon à

t M

1649

42798

Ontdekkung van
LOUISIANA
Door den Vader L. HENNEPIN
Aanwens de Beschryving van
NOORD-AMERICA
Door den Heer De Witt

in Amsterdam by Jansen Hoorn over het Oude Heere Logement 1688.

1711

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a title or description, which is mostly illegible due to fading and the angle of the page.

BESCHRYVING
VAN
LOUISIANA,

Nieuwelijks ontdekt ten Zuid-Westen

VAN
NIEUW-VRANKRYK,

Door order van den Koning.

Met de Kaart des Landts, en een nauwkeurige verhandeling van de Zeden en manieren van leeven der Wilden.

DOOR DEN
VADER LODEWYK HENNEPIN,
Recolletsche Missionaris in die Gewesten, en
Apostolische NOTARIS.

Uitgaders de
Geographische en Historische Beschrijving der Kusten

VAN
NOORD-AMERICA,

Met de Natuurlijks Historie des Landts.

Door den Heer DENYS,
Gouverneur Lieutenant Generaal voor Zijn Allerchristelijste Majesteit, en Eigenaar van alle de Landen en Eilanden gelegen van Cap de Campseaux tot aan Cap des Roziers.

Versiert met Kopere Figuren.

AMSTERDAM,

By JANTEN HOORN, Boekverkooper over 't Oude Heeren Logement, in de Histori-Schryver. A. 1688.

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

te
W
aa
die
me
Me
die
nie
lan
vat
Ik
gen
coll
mo
daa

Aan den Koning.

Sire,

KOU nooit de stoutheid hebben durven neemen van het Verhaal eener nieuwe Ontdekking, welke den Heer de la Salle, Gouverneur van het Fort van Frontenac, mijn Medgezellen, en ik, ten Zuid-Westen van Nieuw-Vrankrijk gedaan hebben, aan *UW MAJESTEIT* op te draagen, indien de zelve niet door Haar orders ondernomen was, en dat de eer van een zo Glorieuzen Monarch te gehoorzaamen in een bediening, die de bekeering der Ongeloovigen betreft, my niet in deze onderneeming gewikkeld had.

't Is in deze gedachte, *SIRE*, dat ik een zo lange en moeyelijke Reis by der hand heb gevat, zonder de grootste gevaaren te vreezen. Ik durf zelfs tegen *UW MAJESTEIT* zeggen, dat de wreede dood van een mijner Recolletsche Medgezellen, door dese Barbaaren vermoord, en een gevangenis van acht maanden daar ik my in heb gesien, mijn moed niet hebben

Aen den Koning.

ben kunnen verſwakken; dewijl ik my altijd in 't midden mijner elenden getroost heb met de be- trachting dat ik arbeidde voor een God, dien ik deſe Volkeren wilde doen kennen en aanbid- den, en voor een Koning wiens Glorie en Deugden ſonder paalen zijn.

't Is gewis, *SIRE*, dat, zo haast als wy hen hebben kunnen temmen, en hun vriendschap verkrijgen, het verhaal, 't geen wy aan hen heb- ben gedaan, van een gedeelte der Heldachtige Deugden *UWER ALLERCHRISTELYK- STE MAJESTEIT*, van Haar wonderlijke Daaden in Haar veroveringen, van het geluk en de liefde Haarer Onderzaaten, hen te lich- ter gebracht heeft tot de gronden der Euange- liſche waarheden aan te neemen, en het Kruis, 't geen wy boven uw Wapenen op de boomen geſneeden hebben, tot teken der geſtadige be- ſcherming welke gy aan de Chriſtelijke Religie geeft, en om hen te doen gedenken aan de be- ginfelen die wy hen gelukkiglijk hebben geleerd, te eeren.

Wy hebben aan deſe groote Ontdekking den naam van *LOUISANIA* gegeven; dewijl wy ons verſekerd hielden, dat *UW MAJE- STEIT* het niet kwaad zou vinden dat een ge- deelte

Aen den Koning.

deelte des Aardrijks, besproeid door een Rivier van meer als acht honderd mijlen, en veel grooter als Europa, 't geen wy de Wellust van America kunnen noemen, en 't geen bekwaam is om een groot Rijk te formeeren, voortaan bekend ware onder den Heerlijken naam van *LOUIS*, op dat het daar door een soort van recht mocht hebben om na de eer van zijn bescherming te staan, en het voordeel te verhoopen van hem toe te behooren.

Het schijnt, *SIRE*, dat God u verordend had om 'er de Meester af te wezen, door de gelukkige overeenkomst die 'er is tusschen uw Glorieuzen Naam en dien van de Zon, welke zy in hun taal *Louis* noemen, en waar aan zy, tot teken van hun eerbiedigheid en aanbidding, eer zy rooken, hun pijp presenteeren, met dese woorden: *Tchendiouba Louis*; dat's te zeggen, *rook Zon*. Aldus is de Naam van *UW MAJESTEIT* ieder oogenblik in hun mond, dewijl zy niets doen als na order dezen naam van *Louis* hulde aan de Zon gedaan te hebben.

Hier na, *SIRE*, zal niemand twifelen of het is een heimelijke verborgendheid der Godlijke Voorzienigheid, welke voor uw yver en godvruchtigheid de glorie bevwaard heeft van
het

Aen den Koning.

het licht des Geloofs aan deze blinden te doen brengen , en hen te trekken uit de duisternissen daar zy altijd in geleefd zouden hebben , indien *UW MAJESTEIT*, noch yveriger tot den dienst van God en de Religie als tot de regeering zijner Staaten , ons niet vereerd had met dese godvruchtige bediening , terwijl Zy met groot gevolg aan d' uitrooying der Kettery arbeid.

Ik bid den Hemel , *SIRE* , dat het geluk , 't geen de rechtvaardigheid uvver Daaden verzelt , zo schoone , zo groote , en zo heilige onderneemingen mag kroonen. 't Zijn de gebeden en de geloften vvelken alle de Recolletten van uvy Koninkrijk aan de voet der Altaaren aan God doen , en ik in mijn byzonder , die niet en vvensch als de eer te hebben van aan *UW MAJESTEIT* te vervolgen de diensten , vvelken ik sedert de Veldtochten van Holland , vvaar in ik de eer heb gehad van Haar geheiligde Persoon in de hoedanigheid van Missionaris te volgen , gevviyd heb ; zijnde mijn grootste zucht mijn God te bidden , mijn Koning te dienen , en hem tekenen te geeven van den yver en de diepe eerbiedigheid , waar mē ik ben ,

S I R E ,

UW MAJESTEITS

Onderdanigste, gehoorzaamste, en getrouwste Onderzaat
en Dienaar

LOUIS HENNEPIN,
Recolletsche Missionari.

Straat van Amian

ZEE VAN CANADA

Canceri

Tromp van Louisiana

DE ZUY

Linea Equ

ZEE A.

OOST

doen
ternis
, in
ot den
eering
e god-
gevolg

geluk,
orzelt,
ernee-
en de
y Ko-
doen,
als de
IT te
Veld-
eb ge-
lanig-
zijn-
mijn
n van
kben,

EPINJ
onari.

NOORD.

Straat van Anian

Konings Wapen, gelijk het geschied is op de Schors van een Eikeboom

Meir der Assenijgols.

Chongalichos of Natch der Fortok.

Missie der Recolletten

Nadoruffians

de Mandras

Ouade Batons of Rivier-tieden

Tuchontas of Beend-tieden

Illatis

Meir Buados

Waterpal van St. Antons van Paduck

Meir van On...

Traanen Meir

draag-plaats

Stink Baer

de Onossons

de Illinoijen.

Fort de der Miami

draag-plaats

Missie der Recolletten

LOUISIANA

FLORIDA

de Mynen van St. Barbara.

GOLF VAN MEXICO.

de Caap van Florida

Canaca

NIEUW MEXICO

SPANJEN

DE ZUYD

Linea Aequinocialis.

ZEE.

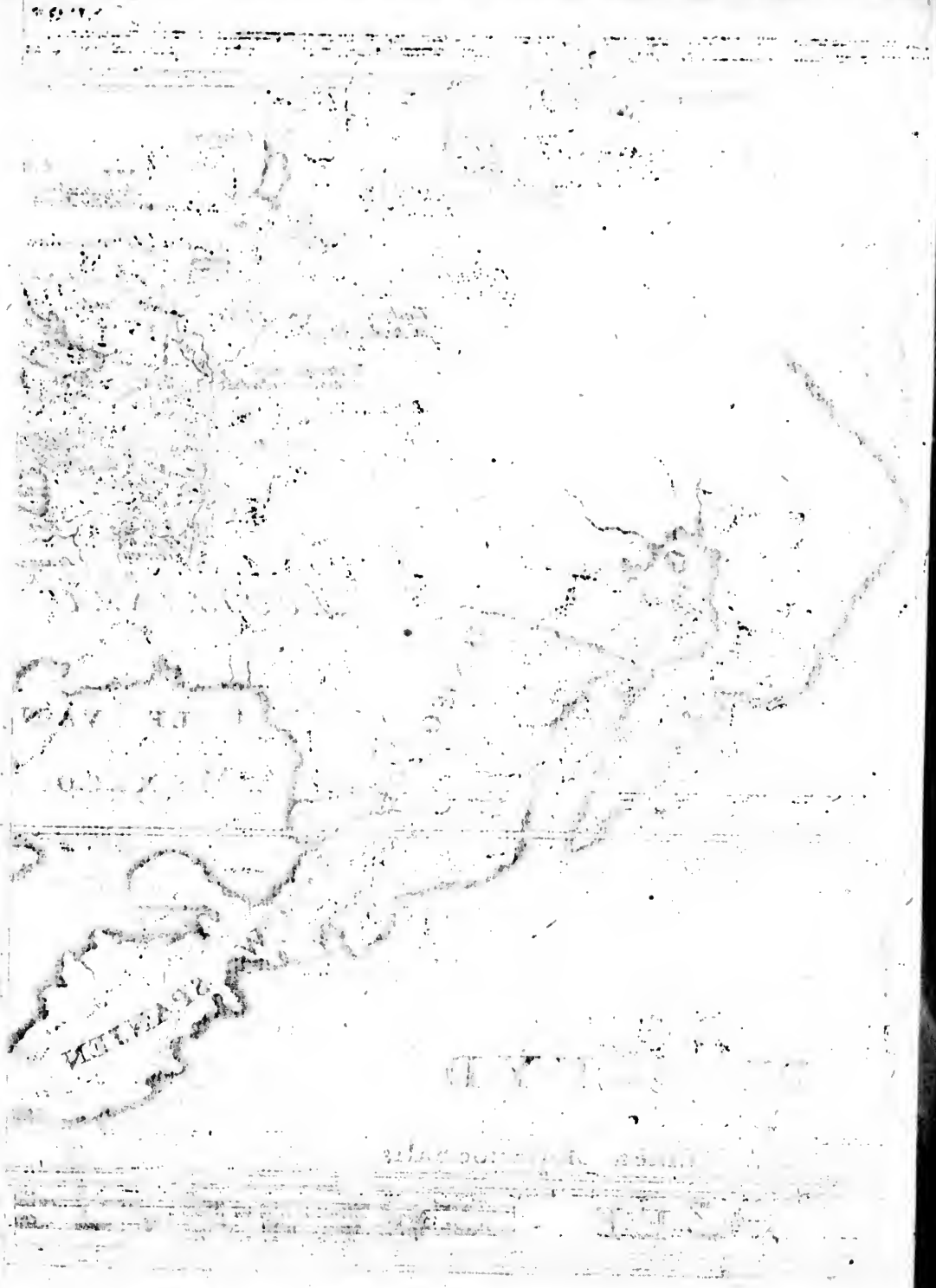
ZUYD.

NOORD.

OOST.

ZUYD.

L
M

Den

o

d

h

v

e

F

b

B E S C H R Y V I N G

V A N

L O U I S A N I A ,

Nieuwelijks ontdekt ten Zuid-Westen
van Nieuw-Vrankrijk, door last van
Sijn Majesteit.

I. H O O F D S T U K .

Den Heer Robert Cavelier de la Salle doet ettelijke tochten om Louifania op te zoeken, doch te vergeefs. Verscheidene Forten opgeworpen om de Barbaaren in toom te houden. Lof des Graafs van Frontenac, Gouverneur van Canada. Den Heer de la Salle trekt na Vrankrijk, en verkrijgt het Gouvernement en d' eigendom van het Fort Frontenac. Gelegenheid van dit Fort. Schoone beginselen van een nieuwe Colonie of Volkplanting.

IS al ettelijke jaaren dat den Heer Robert Cavelier de la Salle zich vroed had gemaakt door d' onderrechten en lichten, welken hy uit veele Wilden van verscheidene Natien had getrokken, dat men aanmerkelijke Colonien zou kunnen oprichten aan de kant van 't Zuid-Westen, over de groote Meiren; en dat men zelfs door het mid-

A

del

2 *Beschrijving van LOUISANIA,*

del van een groote Rivier, die d' *Iroquoisen* *Hohio* noemen, welke zich ontlafst in *Meschafpi*, 't geen in de taal der *Illinofen* groote Rivier betekent, in de Zee zou kunnen komen.

Den Heer Robert Cavellier de la Salle doet eutelijke tochten om Louifania op te zoeken, doch te vergeefs.

In dit oogmerk kocht hy een Wooning op 't Eiland *Monreal*, ter plaatfe *la Chine* geheeten, daarmen zich inscheept om langs de groote Rivier *S. Laurens* hooger op te vaaren. Hy openbaarde vervolgens zijn gedachte aan den Heer *de Courcelles*, Gouverneur van *Nieuw-Vrankrijk*, die de zelve wel gegrond oordeelde, en hem ten dien einde aanmoedigde om ze in 't werk te stellen. Hy deed verscheidene tochten, dan met Franschen, dan met Wilden, en zelfs in den jaare 1669. geduurende honderd mijlen wegs tot aan het eind des *Meirs van Frontenac*, met de Heeren *Dolier* en *Galinens*, Priesters van *S. Sulpitius*: maar een hevige koorts noodzaakte den laatste hen aan den mond des *Meirs van Conty* te verlaaten; en d' eersten wierden eenigen tijd daar na door andere onvoorziene toevallen gedwongen hun tocht by de *Ontarvnachts* te staaken, en weer na *Canada* te keeren, zonder dat zy sedert gedacht hebben om hun eerste voorneemen te vervolgen, hebbende de voorzienigheid Gods het alzo toegelaaten, en dit werk voor de Geestelijken van onze Order bewaard.

Den Heer *de Courcelles*, en den Heer *Talon*, Intendant van *Nieuw-Vrankrijk*, schreeven aan hem, om hem aan te maanen tot zijn ontdekkingen te vervolgen; en daar bood zich een gunstige gelegenheid toe aan.

Verscheidene Forten opgeworpen om de Barbaaren in toom te houden.

Na dat den Heer *Tracy*, door den Koning in het jaar 1665. na *Canada* gezonden, d' *Iroquoisen* gedwongen had de vrede te verzoeken, oordeelde hy 't noodzaakelijk, om deze Barbaaren in toom te houden, eenige Forten te doen opwerpen ter plaats en daar d' *Iroquoisen* gewoon waren te passeeren om onze Wooningen te komen aantasten. Ten dezen einde stichte men de Forten *Sorel* en *Chambly*, aan de Rivier van *Richelieu*, welke in die van *S. Laurens* loopt, en eenige jaaren daar na dat van *Frontenac* hondert twintig mijlen Zuidelijker, by d' ontlafing des *Meirs van Frontenac*, of *Ontario*, 't geen *schoon Meir* te zeggen is. Dit Fort werd met zooden belegt, en met swaare palissaden en vier bolwerken versterkt, door de

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 3

de zorgen van Mijn Heer den Graaf van *Frontenac*, Gouverneur Generaal des Lands, om den *Iroquoisen* te wederstaan; en dezen dapperen Heer heeft zich sedert tien jaaren Gouvernements doen beminnen, ter oorzaak der vrees daar hy de herten dezer Barbaaren mée beknelde, door het opwerpen van het Fort *Frontenac*, gelegen in hun Land, en hier door met een nieuwe luister in *America* doen herleeven den naam zijner Voorouders, welke de Gunstelingen zijn geweest van een onzer grootste Koningen, te weeten *Hendrik de IV.* en de Gouverneurs des Kasteels van *S. Germain en Laye*; en zonder den anderen Gouverneurs, die voor hem gegaan hebben, ongelijk te doen, kan men met onbetwiftelijke waarheid zeggen, dat deze de Vader der Armen, de Beschermmer der Verdrukten, en een volmaakt voorbeeld van Godvruchtigheid en Religie geweest is. De geenen, die na ons in *Canada* zullen komen, zullen hem betreuren, en zich verwonderen over zijn goed beleid en yver voor den dienst des Konings in de gevaaren der Canoos, daar deze doorluchtige Gouverneur zich dikwils tot het best en de verdediging des Lands voor bloot gestelt heeft.

’t Gouvernement van het Fort *Frontenac* ledig komende te vallen, besloot den Heer *de la Salle*, die groote swaarigheden beproefd had in de Watervallen en snelle Stroomen, welken men by de dartig mijlen ver van *Montréal* af tot aan het Fort *Frontenac* vind, te boven te komen, na *Vrankrijk* te gaan, om dit Gouvernement van den Koning te verzoeken.

De Heer de la Salle trekt na Vrankrijk, en verkrijgt het Gouvernement en eigendom van het Fort Frontenac.

Hy kwam te *Rochel* in het jaar 1675. Hy aanbood dit Fort op zijn kosten te voltrekken, en ’er een genoegsaame Bezetting t’onderhouden; en gelijk Mijn Heer de Graaf van *Frontenac* meer als vijftien duizend guldens uitgeschooten had, zo tot het opwerpen van het gemelde Fort als tot het onderhoud der Bezetting, aanbood hy deze som te betaalen, mits dat het Hof hem het Gouvernement en d’ eigendom van het Fort wilde vergunnen. Zijn voorlagen wierden aangenomen door Mijn Heer *Colbert*, die ’er hem de Brieven af deed vervaardigen door de zorgen van Mijn Heer *de Belisani*, welke zeer veel geholpen heeft tot een zoo edelmoedi-

4 *Beschrijving van LOUISANIA,*

ge onderneeming; en de toekomstige Volkplantingen zullen deze verbintenis aan hem hebben.

Zo haast als hy weder in *Canada* gekomen was, vervoegde Mijn Heer de Graaf van *Frontenac* zich op de plaats, om hem het eerste Fort, 't geen niet als met swaare palissaden en zooden omringd was, onder de voet te helpen smijten. Hy deed een ander opwerpen van drie honderd zestig vademmen in den omvang, versterkt met vier bolwerken van gehouwe steen, daar men met zulk een vlijt aan arbeide, dat men het ten einde van twee jaaren tot zyn volkomenheid gebragt zag, hoewel den Heer *de la Salle* niet gehouden was een zo groote koste te maaken.

Gelegen-
heid van dit
Fort.

Dit Fort is gelegen ten Noorden en dicht by d'ontlasting des *Meirs van Frontenac*, op een halfeiland, waar van hy de gracht heeft doen graaven, en d'andere zyden omringd zyn van het Meir, en van een groote Haven, daar allerhande Vaartuigen in zekerheid kunnen leggen. 't *Meir van Frontenac* heeft tachtig mijlen in de langte, en vijf-en-twintig of dertig in de wijdte. Het is overvloedig in visch, diep, en overal bevaarbaar. De vijf Volkeren der *Iroquoisen* wonen meestendcel ten Zuiden van dit Meir, en eenigen ten Noorden. Mijn Heer de Graaf van *Frontenac* verscheidene jaaren achter malkander na 't Fort gegaan zynde, begeleid van een bende Soldaaten en veertig Canoos, gevoerd door de stoutste mannen, drukte zyn tegenwoordigheid vrees en eerbiedigheid voor de gantsche Fransche Natie in het gemoed van de woeststen dezer Barbaaren. Hy vergaderde alle jaaren d'aanzienlijksten der *Iroquoisen* in den Raad, wyzende hen de middelen aan welken zy moesten houden om het Christendom t'omhelzen, vermaanende hen om na de stem der Missionarissen te luisteren, en openende hen den weg om een goed verstand met hem t'onderhouden, en den handel met de Franschen te handhaaven, welken hy, volgens de manier van d'uitdrukking der Wilden, zyn Neeven noemde, en d'*Iroquoisen* zyn Kinderen. Door deze middelen heeft die wyze Gouverneur de vrede onderhouden zo lang als hy in *Canada* geweest is, doende geschenken aan de Wilden om den Missionarissen in hun godvruchtig oogmerk de behulpzame hand te bieden.

De

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 5

De gelegenheid van dit Fort is zo voordeelig, dat men gemakkelijk het uitkomen en wederkeeren der *Iroquoisen* kan affnyden, of in den tijd van vier-en-twintig uren, terwijl zy op een tocht mochten wezen, den oorlog op hun bodem voeren, door het middel der Barken van het Fort *Frontenac*, hebbende den Heer *de la Salle* 'er drie met overloopen voorzien in het Meir laten maaken, en zyn lieden zo wel atgericht om de Canoos in de schrikkelijkste snelle Stroomen te bestieren, dat ze tegenwoordig de gaauwste Canoosvaarders van *America* zijn.

Gelijk het aardrijk, 't geen nevens dit Meir legt, zeer vruchtbaar is, heeft hy 'er verscheidene gemeten af doen beploegen, daar het Koorn, de Peulvruchten, en de Warmoeskruiden zeer wel voortgekomen zyn, hoewel het Koorn in 't eerst vry wat van de Sprinkhaanen geplaagd wierd, gelijk het gemeenlijk gebeurt in de nieuwe ontbraakingen van *Canada*, ter oorzaak van de groote vochtigheid des aardrijks. Hy heeft 'er ook Gevogelte en Hoornbeesten doen brengen, waar af hy 'er tegenwoordig meer als vijfen-dartig heeft; en gelijk de Boomen daar zeer schoon en bekwaam zijn om Huizen en Barken te timmeren, en dat 'er de Winter by na drie maanden korter is als in *Canada*, staat het te gelooven, dat 'er metter tijd een aanzienlijke Colonie gemaakt zal werden, zijnde 'er alreeds dertien of veertien Huisgezinnen, en een Missiehuis, 't geen ik 'er opgerecht heb met onzen lieven Vader *Lucas Buisset*, Recollet, door de hulp van den Heer *de la Salle*, met wien wy een tamelijk groot Dorp van *Iroquoisen* tot ons getrokken hebben, welker Kinderen wy te gelijk met onze kleine Franschen leezen leeren, terwijl zy ondertusschen malkanderen hun taal leeren, 't geen een goed verstand met d' *Iroquoisen* onderhoud, die de landen bouwen om 'er Indiaansch Koorn te zaayen, ten einde daar, buiten den tijd van hun jagt, het gantsche jaar af te bestaan.

Schoone
beginiclen
van een
nieuwe Colo-
nie of Volk-
planting.

II. H O O F D S T U K.

Den Heer Goliet tracht den Heer de la Salle in zijn ontdekkingen te voorkomen, doch zonder gevolg. Den Heer de la Salle doet een keer na Vrankrijk, en zijn handeling met den Heer Colbert. Zijn wederkomst in Canada met een goed getal van Persoonen, en de noodzaakelijkheden tot nieuwe ontdekkingen. Inscheeping van den Auteur Lodewijk Hennepin, Missionaris Recollet, ten dien einde. Zijn komst aan het Fort Frontenac.

TErwijl den Heer de la Salle met het opwerpen van zijn Fort bezig was, stookten zijn benijders, oordeelende uit zulke schoone beginselen wat hy in 't gevolg zou kunnen doen met onse Missionarissen Recolletten, welke door hun onbaatzuchtig en degelijk leven verscheidene Huisgezinnen tot zich trokken die in 't Fort kwamen wonen, den Heer Goliet aan om hem in zyn ontdekkingen voor te komen. Deze voer dan door *la Baye des Puants* of de *Stinkbaay* na de Rivier *Meschassipi*, langs de welke hy afdaalde tot aan d' *Illinoisen*, komende door de Meiren weer in *Canada*, zonder voor alstoen, noch ook naderhand getracht te hebben eenige Colonie op te rechten, noch eenige kennissen aan het Hof te hebben gegeven.

Den Heer Goliet tracht den Heer de la Salle in zijn ontdekkingen te voorkomen doch zonder gevolg.

Den Heer de la Salle doet een keer na Vrankrijk, en zijn handeling met den Heer Colbert.

Op het eind des jaars 1678. kwam den Heer de la Salle in *Vrankrijk* rekening doen aan Mijn Heer Colbert wegens het geen, 't welk hy tot uitvoering zijner oorders gedaan had. Hy vertoonde hem vervolgens, dat dit Fort *Frontenac* hem groote gemakkelijkheden gaf om ontdekkingen met onze Recolletten te doen; dat zyn voornaamste oogmerk in het opwerpen van dit Fort geweest was deze ontdekkingen in getemperde, rijke, en vruchtbaare Landen, daar alleen de handel van Huiden en Buffelswol, welke de Spanjaarden Ci-

bola

bola
mac
tem
Can
com
doer
ke m
En d
voor
Fort
alleer
een f
gesta
Hy
met d
Boots
omtre
tot de
zaake
eind v
koopr
ren.
van o
woor
Eerw
onzer
yver
betuig
kinge
missar
tot m
Mijn
verzo
wy aa
verne
deed
der R
gen aa

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 7

bola heeten, en grooten koophandel kon bevestigen, en machtige Colonien doen bestaan, voort te zetten; Dat niettemin, gelijk het swaar zou vallen deze Buffelshuiden in Canoos te vervoeren, hy den Heer *Colbert* verzocht hem de commissie te doen vergunnen om d' ontdekking te gaan doen van den mond der groote Rivier *Meschafpi*, op de welke men Schepen zou kunnen maaken om na *Vrankrijk* te gaan; En dat, aangezien de groote kosten welken hy gedaan had voornaamentlijk tot d'opweping en het onderhoud van het Fort *Frontenac*, hy hem de privilegie wilde doen geeven van alleen den handel van Buffelshuiden, waar af hy'er een tot een staaltje meegebracht had, te drijven; 't geen hem toegestaan wierd.

Hy vertrok uit *Vrankrijk* in de maand July des jaars 1678. met de Heeren *la Motte* en *Tonty*, een Stuurman, eenige Bootsgezellen, en verscheidene anderen, tot het getal van omtrent dertig perfoonen, mitsgaders ankers en dreggen tot de Barken welken hy wilde laten maaken, en de noodzaakelijke wapenen en koopmanschappen, en kwam op het eind van September te *Quebec*, van waar hy zyn volk, zyn koopmanschappen en voorraad na het Fort *Frontenac* liet voeren. Hy bracht my uit *Vrankrijk* een gehoorzaamheid mee van onzen Eerwaardigen Vader *Germain Allart*, die tegenwoordig Bisschop van *Vences* is, gelijk ook brieven van den Eerwaardigsten Vader *Hyacinth le Fevre*, actueele Provinciaal onzer *Recolletten* van *Atrecht*, in de welken hy my grooten yver voor de voortgang van onze Amerikaansche Missien betuigde, en my verzocht den Heer *de la Salle* in zyn ontdekkingen te verzellen. De Vader *Valentijn le Roux*, onze Commissaris Provinciaal van *Canada*, gaf my een compleete Kapel tot mijn reis. Ik ging vervolgens de zegening neemen van Mijn Heer *François de la Valle*, eerste Bisschop van *Quebec*, en verzocht hem een schriftelijke goedkeuring. Hier na aten wy aan de tafel van Mijn Heer den Graaf van *Frontenac*, Gouverneur des Landts, die ons geduurende de maaltijd de eer deed van tegen het gezelschap te zeggen, dat hy den yver der *Recolletten* en d'edelmoedigheid onzer onderneemingen aan het Hof zou overschryven.

Zijn wederkomst in *Canada* met een goet getal van perfoonen, en de noodzaakelijkheden tot nieuwe ontdekkingen.

Wy

8 *Beschrijving van LOUISANIA,*

Inſchee-
ping van den
Auteur Lo-
dewijk Hen-
nepin, Miſ-
ſionaris Re-
collet, ten
dieu einde.

Wy traden met ons drieën te ſcheep in onze kleine ſchorſſe Canoo, met onze draagbaare Kapel, een deken, en een mat van biezen die ons tot bultzak diende, 't geen al onze toeruſting uitmaakte. De Volkeren der kusten, daar wy tuſſchen *Quebec* en *Monreal* voorby voeren, baden my zeer ernſtelijk, dat ik de Mis zou doen, en hen de Sacramenten bedienen; vertoonende my, dat zy den Godliken dienſt niet meer als vijf of zes maalen in 't jaar konden bywoonen, dewijl 'er maar vier Miſſionariſſen in d' uitgetrektheid van vijftig mylen landts waren. Te *S. Hour* doopte ik een Kind, waar af ik bericht gaf aan den Miſſionaris, die afweezig was. Wy vervolgden onzen weg door *Harpenſinie*, daar de Heer van de plaats my een zyner Zoonen tot de reis mee gegeven zou hebben, indien onze Canoo voor vier mannen groot genoeg geweest had. Op onſe komſt te *Monreal* ontroonde men my mijn Canoosvaarders, 't geen my noodzaakte de gelegenheid waar te neemen van twee andere Canoosvaarders, welke my een kleine plaats in hun ſwak vaartuijg gaven; en na de ſnelle Stroomen dartig mylen ver doorgevaaren te zyn, kwamen wy aan 't Fort *Frontenac* des nachts ten elf uuren van Allerzielen dag des jaars 1678. De Vaders *Gabriel de la Ribourde* en *Lucas Buiffet*, Miſſionariſſen, ontvingen my met een ongemeene blijdschap in ons Miſſiehuis. Den Heer *de la Salle* vervoegde 'er zich eenigen tijd na ons, zo haast als hy zyn zaaken afgedaan had, en deed op het eind des zelve jaars vyftien mannen van zyn volk met voor zes of zeven duizend guldens aan koopmanſchappen vertrekken, met order van ons by d' *Illinooiſen*, welke in de gebuurschap van *Meschaſipi* woonen, te verwachten, ten einde aldaar een goed verſtand met deze Wilden te beginnen op te rechten, en ons van leeftocht en d' andere noodzaaklijkheden tot de voortzetting onzer ontdekkingen te voorzien.

Zijn komſt
aan het Fort
Frontenac.

Wy hadden een geſprek met onze twee Geestelijken van 't Fort wegens de middelen, die men aan moeſt wenden om het Koningrijk van *teſus Chriſtus* onder deze groote Naticen, welke nooit van den waaren God hooren ſpreeken, noch met d' Europeërs verkeerdd hadden, uit te breiden.

III. HOOFD-

Ve

D

gant-
zynd
trent
die h
des A
Wef
in ve

III. H O O F D S T U K.

Vertrek des Auteurs van het Fort Frontenac. Komst aan een Iroquoisch Dorp, Tejajagon geheeten. Komst in de Rivier van Niagara. Beschrijving van eenige Meiren, daar de Rivier S. Laurens haar oorspronk uit trekt. Schrikkelijke Waterval by het Meir van Frontenac, in de Rivier van Niagara. Fort van Conty. Den Auteur verzelt den Heer de la Motte in een Gezantschap aan d' Iroquoisen. Komst te Tegarondies, daar de Raad der Iroquoisen vergaderd word. Schrikkelijke wreedheid der Iroquoisen omtrent hun gevangen Vyanden. Rampen den Heer de la Salle in zijn onderneming ontmoet. Hy doet een Bark timmeren. Stribbelingen met d' Iroquoisen. De Crediteurs van den Heer de la Salle doen alle zijn goederen aantasten, en zich toewijzen. Den Auteur vervoegt zich na het Fort van Frontenac. Zijn inscheeping met den Heer de la Salle.

DEN 18. November 1678. nam ik oorlof van de gemelde Vaders, die ons tot op den oever des Meirs uitgeleydeden; en wy traden met zestien mannen in een Brigantijn. De koude en de herfstwinden zeer streng en fel zynde, vreesden onze lieden zich in een Vaartuig van omtrent tien vat te vertrouwen; 't geen den Heer de la Motte, die het gebied voerde, verplichte altijd langs de Noordkust des Meirs van Frontenac te doen houden, om voor den Noord-Westen wind, die ons na de Zuidkust gedreven zou hebben, in veiligheid te wezen.

Vertrek des
Auteurs van
het Fort
Frontenac.

Komst aan
een Iro-
quoisch
Dorp, Teja-
jagon ge-
heeten.

Den 26. ons klein Vaartuig gedurende de nacht twee groote mijlen van 't land afgedreeven zynde, waren wy genoodzaakt het anker uit te werpen op seftig vademen, en in een baarblijkelijk gevaar. Eindelijk d' Ooste wind weer Noord-Oost zijnde gelooopen, kwamen wy aan het eind des *Meirs van Frontenac* aan een Iroquoisch Dorp, *Tejajagon* geheeten, gelegen ten Noorden omtrent seventig mijlen van het Fort *Frontenac*. Wy handelden Indiaansch Koorn van d' *Iroquoisen*, die ons dikwils in onze Brigantijn, welke wy in een Rivier in zekerheid gelegd hadden, kwamen bezoeken: doch eer wy in deze Rivier konden komen, raakten wy driemaal vast; zulks dat men genoodzaakt was veertien mannen van ons volk t'ontscheepen, en een gedeelte van de Ballast buiten boord te smyten, om van de grond af te raaken, mitsgaders het ys, 't geen ons in de Rivier beslooten zou hebben, met bylen in stukken te hakken. De bekwaame wind ons ontbreekende, konden wy niet vertrekken voor den 5. December; en gelijk wy vijftien mijlen van de landen aan het eind des *Meirs* tot aan *Niagara* over moesten steeken, was het ons niet mogelijk meer als tien mijlen na de Zuidkust te voorderen; daar wy het anker omtrent drie mijlen van land uitwierpen. Den gantschen nacht wierden wy geweldig geplaagd van kwaad weer.

Komst in de
Rivier van
Niagara.

Den 6. den dag van *S. Niklaus*, traden wy in de schoone *Rivier van Niagara*, daar nooit Bark in geweest had. Na het *Te Deum*, en de gewoonlijke gebeden, tot dankzegging, zagen wy d' *Iroquoisen Tsomnonouans* van het Dorpje, gelegen in den mond der Rivier, met een trek meer als drie honderd witte visschen vangen, grooter als Karpers, en beter van smaak en gezonder als alle de visschen die in de wereld zyn. Dese Barbaaren gaven se ons altemaal, schryvende hun goede vangst aan de komst van de houte Canoo toe.

Den 7. voeren wy met een schorste Canoo twee mijlen hoog in de Rivier op, om een plaats te zoeken bekwaam tot timmeren; doch dewijl wy met de Canoo niet hooger opkomen, noch de geweldig-snelle Stroomen dood konden vaaren, traden wy te land, en gingen wel drie mijlen opwaarts, sonder ondertusschen goed bouwland te vinden.

Wy

Wy sliepen dicht by een Rivier, die van 't Westen komt, een mijl boven de groote Waterval van *Niagara*. Daar lei wel een voet dik sneeuw, die wy wegnamen om vuur te maaken; en des anderen daags keerden wy weer te rug. Onderwege sagen wy een seer groote meenigte van Rheën, en gantsche benden van wilde Kalkoensche Haanen. Na d' eerste Mis, die ooit op dese plaatsen is gedaan, stelde men de Timmerlieden en ander volk aan 't werk, onder het beleid van den Heer *de la Moite*, die de strengheid van een zo moeyelijk leven niet en kon verdraagen, en eenigen tijd daar na genoodsaakt was d' onderneming te laten vaaren, en weer na 't Fort *Frontenac* te keeren.

Den Heer *de la Salle* had geen Bark aan het Fort *Frontenac* konnen laten maaken, ter oorszaak eener draagplaats van twee mijlen van de groote Waterval van *Niagara*, sonder de welke men met groote Barken van 't *Meir van Frontenac* af tot aan het eind van het *Meir Dolsijn* sou konnen vaaren, door Meiren heen welken men met reden zoete Zeën mag noemen.

De groote Rivier *S. Laurens* trekt haar oorspronk van verscheidene groote Meiren, onder de welken 'er vijf van een buiten gemeene grootte zyn, en altemaal kwalijk aangeweesen in de gedrukte Kaarten. Dese Meiren zijn vooreerst het *Meir van Condé* of *Tracy*; ten tweden, het *Meir Dolsijn* of *Illinois*; ten darden, het *Meir van Orleans* of *van de Huraois*; ten vierden, het *Meir van Conty* of *Erie*; en ten vijfde, het *Meir Ontario* of *van Frontenac*. Zy sijn altemaal van soet water, en seer goed om te drinken, overvloedig in visch, en omringd met vruchtbaare landen, uitgesondert d' eerste. De vaart is 'er gemakkelijk, selfs voor groote Schepen; maar seer moeyelijk in de winter, ter oorszaak der harde winden die 'er heerschen.

't *Meir van Condé* en het *Meir Dolsijn* sijn de verst afgelegenen ten Westen. 't Eerste, 't geen sich van 't Oosten na 't Westen strekt, heeft honderd vijftig mijlen langte, omtrent zestig wijde, en ongevaar vijf honderd in den omvang. 't Twede, 't geen Noorden en Zuiden gelegen is, heeft 'er honderd twintig of hondert dartig langte, veertig

Beschryving
van eenige
Meiren, daer
de Rivier
S. Laurens
haar oorspronk
uit trekt.

of vijftig wijde, en by de vier honderd in den omvang. Dese twee Meiren ontlasten sich in dat van *Orleans*; 't eerste door een snelle Stroom vervuld met klippen, daar men niet vaaren kan; en het ander door d' *Engte* of *Straat van Missilimakinak*. Het *Meir van Orleans* ontlast sich door een lang seer schoon en bevaarbaar Canaal in het *Meir van Conty*; sulks dat, gelijk dese twee laatste Meiren byna gelijk leggen met het *Meir Dolsijn*, en dat se door geenige ongemakkelijke snelle Stroom van malkander afgescheiden zyn, men met Barken van het eind des *Meirs Dolsjns* een verte van vier honderd mijlen kan vaaren tot aan het eind des *Meirs van Conty*; daar de vaart door de groote Waterval van *Niagara* afgebroken word. 't *Meir van Conty* werpt sich in het *Meir van Frontenac*: maar gedurende tien mijlen van dit laatste Meir verengt het sich door een groot Eiland 't geen twee Canaalen maakt; en door eenige Eilandjes en dese verenging heet het de *Rivier van Niagara*, welke na een loop van veertien mijlen sich in het *Meir van Frontenac* werpt, op de breedte van twee-eneveertig graaden en twintig minuten. De wateren van dese *Engte*, of van dit gedeelte en *Rivier des Meirs van Conty* hebben een stroom, en seer swaar om dood te zeilen, insonderheid een mijl van het eind des *Meirs van Conty*. Vier mijlen van 't *Meir van Frontenac* is een ongeloofelijke Waterval, en die haars gelijk niet en heeft. De *Rivier van Niagara* heeft hier omtrent maar een half vierdedeel mijls wijde; maar zy is op sommige plaatsen seer diep, en zo snel loopende boven de groote Waterval, dat se alle de Beesten, die daar over willen swimmen, wegslept, sonder dat 'er een haar stroom kan wederstaan. Zy vallen van meer als vijf honderd voeten hoog. Dese Waterval is te samengesteld van twee stortingen en een val, met een steil aloopend Eiland. In 't midden schuimt en kookt het water op een afgryselijke manier, en maakt gestadig een schrikkelijk geraas, 't geen men, als de wind uit den Zuiden waait, meer als vijftien mijlen ver kan hooren. Vier mijlen van dese Waterval werpt de *Rivier van Niagara* sich met een uitsteekende snelheid, voornaamentlijk gedurende twee mijlen, in het *Meir van Frontenac*. Gedurende dese twee mijlen draagt men de koopmanschappen;

Schrikkelij-
ke Waterval
by het Meir
van Fronte-
nac, in de
Rivier van
Niagara.

en daar is een feer schoone weg, heel weinig bosch, en byna altemaal beemden doormengd met eenige Eiken- en Dennenboomen, langs de twee oevers der Rivier, welke zo hoog zyn dat men schrikt als men na beneden ziet.

't Is aan den mond des *Meirs van Frontenac* dat men een Fort deed beginnen, 't geen d' *Iroquoisen*, en insonderheid de *Tjonnontouans*. de talrijksten en machtigsten van allen, in toom sou hebben kunnen houden, en hen den handel beletten dien zy met d' Engelschen en Hollanders dryven, bestaande in een menigte van Pelteryen, welke sy gehouden sijn in de Westelijke Landen te gaan haalen, passcerende ten dien einde in de heen- en weertocht door de *Rivier van Niagara*, daar men hen in tijd van vrede met minlijkheid, en in tijd van oorlog met geweld sou kunnen stutten: maar d' *Iroquoisen*, opgestookt door eenige benyders van den Heer *de la Salle*, namen 'er argwaan uit; sulks dat, gelijk men niet in staat was van hen te wederstaan, men sich vernoegde met 'er een Huis te doen bouwen, versterkt met palissaaden, 't geen men het *Fort van Conty* noemt, sijnde de plaats van natuure van verdediging. Aan de zyde is een feer schoone Haven, daar de Barken in sekerheid kunnen leggen. Daar is ook een overvloedige vangst van veelerhande visch, onder anderen van witte vischen, welke uitsteekende goed zyn, en daar men een der beste Steden van *Europa* mee sou kunnen spysen.

De groote Waterval der *Rivier van Niagara* verplichte hem ook sijn Bark twee mijlen daar boven, en ses mijlen van den mond deser Rivier, te laten maaken; maar eer men de selve begon, had den Heer *de la Motte* order om sijn sekerheden te neemen, en na het groot Dorp der *Iroquoisen-Tjonnontouans* te gaan, om te trachten den argwaan, dien dese benyders alreeds in hun geesten geprent hadden, noopende alles wat wy deden, te doen verdwynen: en gelijk ik besig was met een Hut van boomschorsten te bouwen, die my voor Huis en Kapel moest dienen, om de Mis voor ons volk te doen, versocht den Heer *de la Motte* my, dat ik hem by d' *Iroquoisen*, en geduurende al den tijd van sijn Gesantschap, wilde versellen. Ik bad hem, dat hy my, met het

Den Auteur
verzels den
Heer de la
Motte in een
Gezantschap
aan d' Iro-
quoifen.

Komst te
Tegarondies,
daar de
Raad der
Iroquoifen
vergaderd
word.

grootste getal van ons volk, daar sou laten. Hy paste my ten antwoord, dat hy 'er seven met hem nam; dat ik iets van de taal en van de manieren der *Iroquoifen* wift; dat dese Barbaaren my in het Fort *Frontenac* in den Raad, dien de Gouverneur des Landts met hen had gehouden, gezien hadden; dat 'er den dienst des Konings, en dien des Heeren *de la Salle* in 't bysonder aan hing; dat hy sich niet vertrouwen kon op de geenene, welken hy mee nam. Alle dese redenen verplichten my hem dwars door de bosschen geduurende twee-en-dartig mijlen wegs te versellen. 't Aardrijk was bedekt met sneeuw. Wy droegen altemaal onse dekens met onse kleine toerusting mee, brengende de nachten dikwils onder den blaauwen Hemel door; en gelijk wy niet als eenige sakjes met gerooft Indiaansch koorn hadden, vonden wy onderwege *Iroquoifen* op de Jagt; die ons Rheeveleesch, en vijftien of seftien swarte Eekhoorns seer goed om te eeten, gaven. Na vijf dagen gangs kwamen wy te *Tegarondies*, een groot Dorp van der *Iroquoifen-Tsonnontouans*; en gelijk onse Franschen alstoen wel van wapenen en schoone klederen voorzien waren, brachten de Wilden ons in de Hut van het Groot Hoofd, daar alle de Vrouwen en Kinderen ons kwamen bekijken. Na den omroep, gedaan in het Dorp door een Oude, volgens het gebruik der Barbaaren, verscheenen 'er des anderendaags na de Mis en de Predikatie van den eersten dag des Jaars 1679. twee-en-veertig Iroquoische Gryfaarts met ons in den Raad; en hoewel dese Wilden, die byna altemaal groote mannen zyn, niet gekleed of omhangen waren als met Bevers- en Wolvenhuiden, en eenigen met swarte Eekhoornsvellen, en dat se den meesten tijd de *Calummat* of pijp in den mond hadden, sijn 'er echter geen Raadsheeren van *Venetien* die een deftiger wesen hebben, of met meerder gewicht spreken als d' Ouden der *Iroquoifen* in hun vergaderingen.

Een onser lieden, *Antonis Brassart* geheeten, die voor Tolk diende, sei hen, dat wy hen kwamen bezoeken uit den naam van *Onnontio* ('t is de naam die alle de Wilden aan de Gouverneurs der Franschen geeven) en om met hen op hun mat uit hun pypen te rooken; dat den Heer *de la Salle*, hun

hun vriend, een groote houten Canoo ging maaken, om koopmanschappen uit *Europa* voor hen te gaan haalen, door een veel gemakkelijker weg als die der snelle stroomen van de *Rivier S. Laurens*, ten einde de selven hen beter koop te geeven. Hy voegde daar noch verscheidene andere redenen by om onse onderneeming te verlichten; en men gaf hen uit den naam der gantsche Natie voor by de vier honderd gulden aan koopmanschappen, volgens 't gebruik des Landts, daar de beste redenen nooit gehoord en worden indien se niet met geschenken verseld zyn.

Den Heer *de la Moite*, eer hy sijn gesprek aanving, deed tot d' *Iroquoisen* seggen, dat hy niet een woord tegen hen sou spreken, indien sy niet alvorens een Franschman, die hem verdacht was, uit den Raad hadden doen gaan. De Grysaarts verfochten hem, dat hy vertrekken sou; en op dat hy den hoon, wegens in de vergadering gekomen te zyn sonder daar toe geroepen te wesen, niet gantsch en al sou lijden, ging ik 'er met hem uit om hem geselschap te houden, ontslaande my aldus voor dien tijd van de saaken welken men aan d' *Iroquoisen* voorstelde. Den volgenden dag antwoordden d' *Iroquoisen* artijkel voor artijkel op onse geschenken. Zy leiden rysjes op d' aarde, om t'onthouden al wat men hen gesegt had; en op ieder antwoord nam de Spreeker een der gemelde rysjes in de hand, en wierp ons in 't midden der vergadering gereegen wit en swart Porcelain toe: en op elk geschenk, van het eerste tot het laatste, een der Ouden met volle keel opgeheft hebbende, eindigden sy tot drie maal de laatste silb altemaal te saamen, met een stem die uit het hol der maag voortkwam, *Niova*, 't geen te seggen is, *dat's goed, ik bedank u*. Alle de redenen, die wy aan d' *Iroquoisen* gaven, voldeeden hen niet als in schyn; want dese Barbaaren hebben voor gewoonte een geheele onverschillendheid voor alle saaken te betuigen: en iemand sou by hen voor onbeleefd en een botterik gaan, indien hy niet alles beaamde, en de redenen, welken men in den Raad tot hen voert, tegen sprak. Ja al kwam men ook selfs de grootste ongerijmdheden en zotternyen voor te stellen, sullen sy altijd seggen *Niova*, dat 's wel mijn Broeder, gy hebt gelijk; maar sy gelooven

'er

'er by sich selven niet meer af als se willen: en het grootste gedeelte der Wilden, van alle de geenen die ik wel geëxamineerd heb, betoonen genoegzaam, dat d' onverschillendheid, welke sy voor alle de gronden van onse Christelijke Religie hebben, even als voor alle andere dingen, de grootste hinderpaal tegens het Geloof is dien ik onder dese Barbaaren gekend heb. Den laatsten dag van onse vergadering brachten d' Iroquoische Krijgslieden een Slaaf mee, dien sy op de *Houtouagahas* gemaakt hadden, 't geen in hun taalen de *Hakkelaars* of *Snappers* betekent. Ik geloof, dat *Neroos* en *Maximinen* nooit grooter wreedheid bedacht hebben om het geduld der Martelaars op de proef te stellen, als de tormenten welken d' *Iroquoisen* hun Vyanden doen lijden: en gelijk wy sagen, dat hun Kinderen ieder een stuk van des Slaaven vleesch sneedén, dien hun Ouders met ongehoorde wreedheden hadden doen sterven, en dat dese kleine Menschen-eeters in onse tegenwoordigheid de tanden in het vleesch van desen rampsalige begonzen te setten, vertrokken wy uit de Hut van het Hoofd, en wilden 'er niet meer eten, keerende wijders door de bosschen weer te rug na de *Rivier van Niagara*.

Schrikke-
lijke wreed-
heid der Iro-
quoiten om-
trent hun
gevangen
Vyanden.

Rampen
den Heer de
la Salle in
sijn onder-
neeming
ontmoet.

Hy doet
een Bark
timmeren.

Den Heer *de la Salle* was 'er met een Bark van het Fort van *Frontenac* gekomen, om ons eenige leestocht te brengen, gelijk ook een dreg of twee om een Bark in den mond des *Meirs van Conty* toe te rusten: maar de geene, daar hy met koopmanschappen mee gekomen was, verging door de schuld der twee Stuurlieden, die malkander niet verstaan konden, aan de Zuidkust des *Meirs van Frontenac*, tien mijlen van *Niagara*, by een plaats die de Bootsgefallen *de dollé Kaap* genoemd hebben; sonder dat men icts anders bergde als d' ankers en de kabeltouwen. Hy verloor ook eenige Canoos met veele koopmanschappen, en had verscheidene rampen, die alle anderen als hem dese onderneeming souden hebben doen staaken. Na dat hy zijn orders gegeven, en de Werklieden op de werf, die boven de groote Waterval van *Niagara* was, aan den arbeid geset had om een tweede Bark te timmeren, keerde hy, also hy door de noodwendigheid sijner saaken geperst wierd, weer na 't Fort van *Frontenac*. Hy ondernam desen

de
m
tw
ge
la

wi
ho
mi
se
no
was
Fra
sen
baa
wij
Bar
het
wac
Z
leef
Fron
deed
baas
Deu
land
Hy
hebb
vern
God
onds
sche
aan
eind
deed
de
schi
sich

defen weg van meer als tachtig mijlen te land, en te voet, met een Sakje gerooft Indiaansch koorn, 't geen hem zelfs twee dagreizen van het Fort begon t'ontbreken, daar hy gelukkiglijk kwam met een Hond, die zijn kleine toerusting langs het ys voortsleepte.

De meeste *Iroquoisen* waren, terwijl onse Bark getimmerd werd, over het *Meir van Conty* ten oorlog getoogen; maar hoewel hun afwesen de geenen, die t'huis waren gebleeven, minder baldaadig maakte, kwamen sy echter dikwils op onse werf, daar men aan de Bark werkte en betuigden hun misnoegdheid. Een van hen, houdende sich als of hy dronken was, wilde den Smit doodslaan; doch de wederstand der Franschen, en 't postuur daar sy sich in stelden om d' *Iroquoisen* te rug te dryven, en het verwijt 't geen ik aan dese Barbaaren deed, noodfaakte hen stilletjes voort te gaan. Een wijl daar na kwam een Vrouw ons waarfchouwen, dat sy de Bark op de werf in de brand wilden steeken; en zy souden het volbragt hebben indien men 'er niet een sorgvuldige wacht had gehouden.

Zulke menigvuldige alarmen, de vrees van gebrek aan leeftocht te lijden na het verlies der Bark van 't Fort van *Frontenac*, en de weigering welke d' *Iroquoisen-Tsonnontouans* deden van ons Indiaansch koorn voor geld te geeven, verbaasden onse Timmerlieden, welke ten anderen door een Deugniet die verscheidene maalen getracht had by de Hollanders over te loopen, opgemaakt waren om ons te verlaten. Hy sou ons ook ongetwijfeld onse Werkgasten onttroond hebben indien ik hen geen moed had ingesproken door de vermaaningen welken ik op de Vier- en Zondagen na den Godlijken Dienst aan hen deed; vertoonende hen, dat onse onderneeming blootelijk de glorie Godts, het best der Fransche Colonie, en hun eer betrefte. Ik moedigde hen aldus aan om met meerder vlijt en naarstigheit te arbeiden, ten einde sich uit dese ongerustheden te verlossen. Ten anderen deden d' orders, welken zy fagen dat ik aan de Wilden van de *Wolvenatie* gaf om ons Rheën tot ons onderhoud te beschikken, hen weer moed vatten; invoegen dat, dewijl se sich vlytiger tot hun werk begonden te beyveren, ons Schip binnen

binnen weinig tijds in staat was van in 't water gefet te worden: en na het met de ceremonien verordend door de Kerk gewyd te hebben, liet men het afloopen, hoewel het noch niet t' eenemaal voltrokken was, om het voor den brand, daar het mee gedreigd wierd te bevryden.

Men noemde het *den Griffioen*. Wy lieten drie Kanonschooten doen, en songen tot dankbaarheid het *Te Deum*, 't geen van het rot verscheide maalen herhaald/geroep van *Vrue le Roy* gevolgd wierd. d' *Iroquoisen*, die over deese ceremonie verwonderd waaren, hadden deel aan onse blydschap. Men gaf aan ieder een teug Brandewijn, zo wel als aan de Franschen.

Wy verlieten van toensaf onse schorsse Hutten, om in het Schip op het water te gaan huishouden, alwaar wy met rust sliepen, en buiten de bespryingen der Wilden. d' *Iroquoisen* stonden op de wederkomst van hun Beverjagt geweldig verwonderd. Zy seiden, dat de Franschen geesten waaren, en konden niet begrypen hoe zy in zo weinig tijds en zo gemakkelijk een zo groote houte Canoo hadden kunnen maaken; hoewel dit Schip, 't geen alle de Wilden, welke sich meer als vijf honderd mijlen landts uitstrekken, beeven deed, maar van omtrent vijf-en-veertig vat was.

De benyders ondertusschen de Bark voltrokken ziende, niet tegenstaande de swaarigheden van de toevoering der noodzaakelijke materiaalen door zo veel snelle stroomen, en de tegenstellingen der *Iroquoisen*, gingen uitstrooijen, dat het een roekeloofte onderneeming was, dat wy nooit wederfouden komen, en veele andere diergelijke dingen. Door deze redenen maakten zy alle de Crediteurs van den Heer *de la Salle* gaande, welke zonder sijn wederkomst te willen verwachten, en zonder hem 'er af te verwittigen, alle sijn goederen, die hy te *Monreal* en te *Quebec* had, selfs tot het bed van sijn Secretaris, deden aantasten, en se sich tot zodanig een prijs als zy begeerden toewysen, hoewel het Fort van *Frontenac* alleen, daar hy eigenaar af is, alle sijn schulden meer als twee maal kon betaalen.

Hy was alstoen in 't Fort van *Frontenac*, daar hy de tijding van deze wanorders kreeg: maar gelijk hy oordeelde, dat dit

De Crediteurs van den Heer de la Salle doen alle sijn goederen aantasten en zich toewysen.

dit
oog
alle
maa
ach
ver
Fron
den
hen
en a
ken
Rec
ma
vond
lieder
nen o
bende
nen z
dartig
sich b
raad
stukk

Besch
Or
he
nis
M

Z
E

dit ongeluk sonder hulpmiddel was, en dat men geen ander oogmerk had als hem een Reis te doen verliezen, daar hy alle de bereidselen met zo veel moeite en kosten toe had gemaakt, gaf hy aan het Fort d'orders die hy noodzaakelijk achte. Ons Schip in 't water leggende, buiten bespringing, vervoegde ik my met de kleine Brigantijn door het *Meir van Frontenac* na het Fort, om onze Recolletten, die daar wonden, te spreken, ten einde my op een geestelijke wijs met hen te vertroosten, wijn tot de celebratie der Mis te haalen, en aan den Heer *de la Salle* bericht van den toestand der zaaken te geeven; en wy, te weten wy drie Missionarissen Recolletten, vervoegden ons met hem in het begin der maand Augustus van het zelve Jaar 1679. te *Niagara*. Hy vond zyn Bark gereed om onder zeil te steeken; maar sijn lieden zeiden hem, dat zy 'er niet verder mee hadden konnen opkomen als tot aan den ingang des *Meirs van Conty*, hebbende de groote stroom der *Rivier van Niagara* niet dood konnen zeilen. Wy traden te scheep ten getale van twee-entertig perfoonen, met onze twee Vaders Recolletten die sich by my hadden gevoegd. Ons volk had een goede voorraad van wapenen, koopmanschappen, en zeven kleine stukken metaal Kanon.

Den Auteurs
vervoegt
zich na het
Fort van
Frontenac,

Zijn insche-
ping mee
den Heer de
la Salle,

IV. HOOFDSTUK.

Beschrijving van de Straat door dewelke het Meir van Orleans zich in het Meir van Conty ontlast. Komst in het Meir van Orleans. Schrikkelijke storm. S. Antonis van Padua tot Beschermmer genomen. Komst te Missilimakinak.

ZYnde met een getal van zo veel perfoonen, als ik in het voorgaande Hoofdstuk gesegt heb, t'scheep gegaan, kwamen wy gelukkiglijk door de *Rivier van Niagara*

gara in den ingang of mond des *Meirs van Conty*. Wy staken onder zeil den 7. van de maand Augustus des selven Jaars 1679. neemende onse streek West-Zuid-West. Na het *Te Deum* loste men al het kanon en de muskettery, in de tegenwoordigheid van verscheidene Iroquoïsche Krijgslieden, welke Slaaven meebrachten van de Natien der Beemden, meer als vijf honderd mijlen van hun Land afgelegen. Dese Barbaaren maakten een wonderlijke beschrijving wegens de grootheid van ons Schip tegen de Hollanders van *Nieuw-York*, met de welken d' *Iroquoïsen* een grooten handel hebben van Pelteryen, die zy hen brengen om schietgeweer en kleederen te hebben.

Beschrijving
van de Straat
door dewel-
ke het Meir
van Orleans
zich in het
Meir van
Conty ont-
last.

Onse vaart was zo gelukkig, dat wy den tienden, 's morgens, den dag van *S. Laurens*, aan den mond kwamen van de Engte of Straat, waar door het *Meir van Orleans* sich in het *Meir van Conty* ontlast, welke honderd mijlen van de *Rivier van Niagara* afgelegen is. Deze Straat heeft dertig mijlen langte, en byna over al een mijl wijdte, uitgefondert in haar midden, daar ze wyder word, en een Meir van een ronde gedaante en tien mijlen diameters maakt, 't geen wy het *Meir van S. Clara* noemden, ter oorszaak van den dag dezer Santin op den welke wy 'er door voeren. 't Land aan beide de zyden van deze schoone Straat bestaat voor een gedeelte in lustige vlakke Velden; en men ziet 'er een menigte van Harten, Hinden, Rheën, Beeren die niet zeer woest en goed om te eeten zyn, Kalkoenen, en allerhande Wild, en Swaanen in menigte. Ons wand hing vol stukken van beesten, welken onse Wild- en onse Franschen schooten. 't Overige van de Straat is bedekt met Bosschen, en Vruchtboomen, als Nooten-, Kastanien-, Prui-, en Appelboomen, en wilde Wyngaarden beladen met Druif, daar wy wat Wijn af maakten. Daar is ook bekwaam Timmerhout. Hier omtrent valt geweldig veel te Jaagen.

Wy vonden aan den mond van deze Straat een zo sterke stroom, als het Gety voor *Rouan* is. Men kwam ze echter te boven, houdende onse streek Noord- en Noord-Oost, tot aan het *Meir van Orleans*. Daar is weinig diepte in den ingang en uitgang des *Meirs van S. Clara*, en voornaamentlijk in den

uit-

ui
de
ma
wa
sch
ter
een
toe
me
No
wa
Str
me
kon
Zu
sch
die
na
kw
maa
in
van
den
den
gew
Der
d' C
No
gro
men
wy
gro
E
avo
Eila
Wy
om
von

uitgang. d' Ontlasting des *Meirs van Orleans* verdeelt sich te dezer plaats in verscheidene kleine Canaalen, byna altemaal gestopt door zandplaten; weshalven men genoodsaakt was stuk voor stuk te peilen. Eindelijk vond men een zeer schoone diepte, ten minsten van twee of drie vademen waters, en byna overal een mijl wijd. Onse Bark wierd daar eenige dagen door de strydige winden tegengehouden; en toen men deze swaarigheid te boven was geraakt, ontmoette men noch een grooter in den mond des *Meirs van Orleans*. De Noorde wind, die een tijd lang met een groot geweld gewaaid had, en die het water van drie groote Meiren in de Straat drijft, had 'er de gewoonlijke stroom zodanig vermeerderd, dat ze zo fel was als de Baar voor *Caudebec* is. Men kon ze niet dood zeilen, hoewel men alstoen door een sterke Zuide wind geholpen wierd: maar gelijk den oever seer schoon was, deed men twaalf van onse mannen aan land gaan, die de Bark omtrent een half quartier voorttrokken, waar na wy op den 23. der maand Augustus in het *Meir van Orleans* kwamen; en wy zongen, tot dankbaarheid, voor de tweede maal het *Te Deum*, loovende God, die ons een groote Baay in dit Meir deed zien, daar onse oude Recolletten ten tijde van d' eerste komst der Franschen in *Canada* gewoond hadden om de *Hurons* in het Geloof t' onderwyzen. Dese Wilden, welke in voorige tijden een geweldig groote Natie sijn geweest, zyn meestendeel uitgerooid door d' *Iroquoisen*. Den selven dag zeilde de Bark met een stijve koelte langs d' Oostkust van het Meir, houdende de strek Noord-Noord-Oost tot aan den avond, wanneer de wind met een groote onstuimigheid Zuid-West geloopt zynde, zette men de strek Noord-West; en des anderendaags vonden wy ons in 't gezicht van 't land, hebbende des nachts een groote Baay, *Sakinam* geheeten, doorgevaaren.

Den 24. hielden wy de strek Noord-West tot aan den avond, wanneer wy een groote stilte kreegen tusschen twee Eilanden, daar maar anderhalf of twee vademen water was. Wy zeilden een gedeelte van den nacht met d' onderzeilen, om een ankerplaats te vinden; maar vermits wy 'er geen en vonden daar goede grond was, en dat de wind uit den Weste

Komst in
het Meir van
Orleans.

begon te waayen, zette men de streek na 't Noorden, om de ruimte te krygen, terwijl men den dag verwachtte: en men bracht den nacht door met gestadig voor de Bark te peilen, dewijl men bemerkte had dat onse Stuurman zeer achteloos was. Men droeg de selve zorg zo lang als de Reis duurde.

Den 25. bleef de stilte ons by tot aan den middag; en wy vervolgden onse streek Noord-West, met een goede Zuide wind, die wel haast in een Zuid-Westse veranderde. Om-trent middernacht was men genoodzaakt Noordelijk aan te zeilen, ter oorzaak van een groote punt die zich in het Meir uitstreckte: maar nauwelijks waren wy ze voorby, of wy wierden beloopt door een schrikkelijke wind, die ons dwong tot den dag toe te laveeren.

Den 26. wierden wy noch al door de zelve wind geslingerd; en de baaren tegen den middag al te hol beginnende te schieten, en de Zee een schrikkelijke verwoedheid te toonen, waren wy genoodzaakt 't des avondts te laten dryven, dewijl wy noch anker- noch schuilplaats vonden. Thans trad den Heer *de la Salle* in de kajuit, en zei met een besturven gelaat, dat hy zyn onderneeming aan God beval. Wy waren geduurende de gantsche Reis gewoon al het volk op de knien te doen vallen, en gezamenhand des morgens en 's avondts d' openbaare Gebeden te doen, zingende ook eenige Lofzangen van de Kerk; doch wy konden alsnu dese oeffeningen van godvruchtigheid niet pleegen, ter oorzaak dat de storm zo geweldig was, dat men op den overloop niet staan kon: weshalven wy ons vernoegden met ieder in 't bysonder eenige daad van boetvaardigheid te doen. Daar was niemand als onse Stuurman alleen dien wy daar nooit toe konden brengen. Den Heer *de la Salle* nam ook in desen tijd, gezamentlijk met ons, *S. Antonis van Padua* tot den Beschermer onser onderneemingen, en beloofde aan God, indien hy ons de genade deed van ons van den storm te verlossen, dat d' eerste Kapel, welke hy in *Louisania* zou doen oprichten, aan desen grooten Heilig gewyd zou worden. De wind een weinig zynde gaan leggen, smecten wy 't in ly geduirende de gantsche nacht; en wy dreeven niet meer af als een mijl, of twee ten hoogsten.

Den

Schrikkelij-
ke storm.

S. Antonis
van Padua
tot Bescher-
mer geno-
men.

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 23

Den 27. 's morgens, zette men de streek Noord-West met een Zuid-West wind, die des avonds in een kleine bestendige Zuid-Ooste wind veranderde, met de welke wy den selven dag te *Missilimakinak* kwamen, daar men het anker liet vallen op zes vademen waters in een boezem van goede kleygrond. Deze boezem is beveiligd van 't Zuid-Westen tot het Noorden. Een zandplaat dekt haar een weinig ten Noord-Oosten: maar de Zuidkant is niet goed, en doorgaans geweldige winden onderworpen.

Komst te
Missilimakinak.

V. H O O F D S T U K.

Beschryving van Missilimakinak, en andere daar omtrent gelegene oorden. Mis voor de VVilden Outtaouaëts gedaan. Salvoos door de Hurons voor de Franschen geschooten. Verbonden der Hurons en Outtaouaëts tegens d'Iroquoisen. VVilden van S. Maria der lange VVaterval, VVatervallers geheeten. Handel der VVilden te Monreal. Den Heer de la Salle doet eenigen van zijn Liederen, welke zich kwalijk omtrent hem gedragen hebben by de kop vatten.

Missilimakinak is een puntige streek landts in den mond ten Noorden der Engte of Straat, door de welke het *Meir Dolsijn* zich in dat van *Orleans* ontlafst. Deze Engte is een mijl wyd en drie lang, en loopt West-Noord-Westelijk. Vijftien mijlen ten Oosten van *Missilimakinak* vind men een andere punt, of streek landts, leggende in den mond van het Canaal waar door het *Meir van Condé* zich in het *Meir van Orleans* ontlafst. Dit Canaal heeft vijf mylen wydte, en vijftien langte. Het is doorsneeden met verscheidene Eilanden, en verengt zich allengskens tot aan de *Waterval van S. Maria*, zynde een snelle storting vol van klippen,

Beschryving
van Missilimakinak, en
andere daar
omtrent ge-
legene oorden.

pen, door de welke de wateren des *Meirs van Condé* zich ontlasten, en met een groot geweld van boven neer vallen. Men kan echter aan d'eene zyde met een Canoo aan land komen; maar tot grooter zekerheid doet men de Canoo en de koopmanschappen, welken men meencemt om met de Naticen van 't Noorden des *Meirs van Condé* te handelen, overdraagen.

Daar zyn Dorpen van Wilden aan dese twee oorden. De geen, die te *Missilimakinak* woonen, waren op den dag van onse aankomst, zynde den 27. Augustus des Jaars 1679. geweldig verbaasd over een Schip in hun Land te zien; en 't gebalder van 't kanon verschrikte hen uitsteekend. Wy gingen de Mis doen voor de *Outtaouaëts*; en gedurende den Dienst liet den Heer *de la Salle*, treffelijk uitgedost met zyn scharlakensche mantel geboord met goude passementen, de wapenen langs de Kapel zetten; en de Sergeant liet 'er een Schildwacht om ze te bewaaren. De Hoofden der Wilden *Outtaouaëts* beweezen ons hun beleefdheid op hun manier. Als wy uit den Dienst kwamen, zagen wy *den Griffioen* in de gemelde boezem ten anker leggen. Wy aanschouwden met vermaak dit groot Gevaarte, seer wel uitgerust, en in 't midden van honderd of honderd twintig schorffe Canoos die gestadig op de vischvangst uitgaan, en van daar weer te rug keeren. 't Zyn witte visschen, welke van dese Wilden gevangen worden met netten die zy somtijds op vijftien en twintig vademen waters leggen, en zonder de welken zy niet zouden kunnen bestaan.

Mis voor de Wilden Outtaouaëts gedaan.

Sals ook door de Hurons voor de Franschen geschooten.

De *Hurons*, die een Dorp hebben omringd met palissaaden van vijf-en-twintig voet hoog, en gelegen omtrent een groote streek landts, tegen over het Eiland *Missilimakinak*, betoonden des anderen daags, dat ze beter Fransch waren als de *Outtaouaëts*; doch het was in schyn: want zy deden een salvo met alle hun snaphaanen, welken zy altemaal hebben, en herhaalden de zelve tot driemaal, om ons Schip en den Franschen eer aan te doen. Maar dese groeting was hen ingesteecken door eenige Franschen, die daar komen, en dikwils een zeer aanzienlijken handel met dese Volkeren dryven; welke geen ander oogmerk hadden als den Heer

de
win
met
ging
ze h
D
kand
Iroqu
'er I
met
ze te
koor
midd
ken,
De
ons d
plaats
Jagt d
vangf
overv
swaar
kindts
Indiaa
dat de
zeer m
De
voorn
't Noo
ningen
derd g
Geo
steeker
die de
den ha
waren
geken
weeft
tegen

Nieuwlijx ontdekt ten Z-VVesten van N-Vrankr. 23

de la Salle, die hen argwaan baarde, door dit uiterlijke te winnen, om naderhand te beter hun personagie te spelen, met te gaan uitstrooyen dat de Bark d'oorzaak van de verdelging der Particulieren zou wezen, ten einde den geen, die ze had doen bouwen, aan het volk haatelijk te maaken.

De *Hurons* en d' *Outtaonacts* maaken verbonden met *mal-*
kander, om zich gezamenhand tegens de verwoedheid der
Iroquoisen, hun gesworene vyanden, te stellen. Zy kwecken
er Indiaansch koorn, daar ze het gantsche Jaar af leeven,
met de visschen die zy vangen. Zy kookten de visch, op dat
ze te voedsamer en smaakelijker mag zyn, met meel van hun
koorn, 't geen zy in den stam van een boom, dien zy door 't
middel van vuur uitgehold hebben, met een stamper bree-
ken, en tot meel maaken.

De Wilden van *S. Maria der lange Waterval* worden door
ons de *Watervallers* genoemd, ter oorzaak hunner woon-
plaats die dicht by de Waterval is, en daar zy bestaan van de
Jagt der Harten, Elanden, en eenige Bevers, en van de
vangst van witte visch die zeer goed is, en 'er in grooten
overvloed gevonden word, maar waar af de vangst zeer
swaar valt voor alle anderen als deze Wilden, die 'er van
kindtsbeen toe opgevoed zyn. Deze laatste zaayen geen
Indiaansch koorn, dewijl hun aardrijk niet bekwaam is, en
dat de dampen en nevelen des *Meirs van Condé*, welke daar
zeer meenigvuldig zyn, al het koorn souden verstikken.

De Waterval van *S. Maria* en *Missilimakinak* zijn de twee
voornaamste passazien van alle de Wilden van 't Westen en
't Noorden, welke hun Pelteryen aan de Fransche Woon-
ningen gaan brengen, en alle jaaren met meer als twee hon-
derd geladene Canoos te *Monreal* komen handelen.

Geduurende ons verblijfte *Missilimakinak* waren wy uit-
steekend verwonderd over daar de meeste lieden te vinden,
die de Heer *de la Salle* ten getale van vijftien voor uit gezon-
den had, en die hy geloofde dat al over lang by d' *Illinoisen*
waren. De geen, welken hy voor de getrouwsten had
gekend, verhaalden hem, dat zy wederhouden hadden ge-
weest door de redenen, die men onderwege *Missilimakinak*
tegen hen had gevoerd; dat men hen gezegt had, dat zyn

D

onder-

Verbonden
der Hurons
en Outtaon-
acts tegens
d' Iroquois-
sen.

Wilden van
S. Maria der
lange Wa-
terval, Wa-
tervallers ge-
heeten.

Handel der
Wilden te
Monreal.

onderneeming t' cenemaal buitenspoorig was; dat de Bark nooit te *Missilimakinak* zou komen; dat men hen op een gewisse sneuveling uitstuurde; en meer andere diergelijken, welke de meesten hunner Makkers moedeloos gemaakt hadden, zulks dat zy hen op geenerley manier hadden kunnen beweegen om hun reis voort te zetten; dat zelfs zes van hen weg geloopen waren, en voor meer als drie duizend guldens aan koopmanschappen meegenomen hadden, onder den dek mantel van zelveu zich te betaalen, zeggende, dat zy het overschot boven het geen dat hen toequam weder zouden geeven; en dat d' anderen voor meer als twaalf honderd guldens ontijdiglijk verkwift, of te *Missilimakinak*, daar zy opgehouden waren, en daar de leeftocht zeer duur is, tot hun onderhoud besteed hadden. Den Heer *de la Salle* was zo veel te meer misnoegd over dit onbillijk beleid zijner Lieden, dewijl hy hen zeer wel gehandeld, en aan altemaal eenige penningen verstrekt had, hebbende onder anderen voor een van hen te *Monreal* twaalf honderd guldens, welchen hy aan verscheidene personen schuldig was, betaald. Hy deed vier der geener, die wel de meeste schuld hadden, by de kop vatten; doch zonder wijders eenige straf omtrent hen te laaten pleegen: en hebbende verstaan, dat twee der gemelde Wegloopers aan de Waterval van *S. Maria* waren, stuurde hy den Heer *de Tonty* met zes mannen derwaarts, die hen terstond in verzekering nam, en alle de goederen, welchen zy in handen hadden, aantastte: maar wat d' anderen belangt, daar heeft hy nooit recht over kunnen verkrijgen. De felle winden van dit saisoen waren d' oorzaak dat den Heer *de Tonty* niet eer te *Missilimakinak* wederkwam als in de maand November; invoegen dat wy, vreezende d' aannadering des winters, het besluit namen van te vertrekken, zonder zyn komst verwachten.

Den Heer de
la Salle doet
 eenigen van
 zijn Lieden,
 welke zich
 kwalijk om-
 trent hem
 gedraagen
 hadden, by
 de kop vat-
 ten.

VI. H O O F D S T U K.

Vertrek van Missilimakinak, en komst aan een Eiland in de Stinkbaay. Goed onthaal door den Kapitein der Wilden aan hen gedaan. Den Heer de la Salle neemt het besluit van zijn Bark weg te stuurén, en de Reis met Canoos te vervolgen. Vertrek der Bark, en wedervaren van de zelve volgens bericht der Wilden. Vertrek van den Heer de la Salle met vier Canoos van het Eiland der Poutouatamis. Swaar onweer. Ongemak op een Klip geleeden. Den Heer de la Salle brengt de Canoos op een vreemde wijs te land.

DEN 2. September voeren wy van *Missilimakinak* in het *Meir Dolsijn*, en kwamen aan een Eiland gelegen in den ingang des Meirs, of der *Stinkbaay*, veertig mijlen van *Missilimakinak*, bewoond door Wilden van de Natie der *Poutouatamis*. Men vond 'er eenige Franschen, welken men de voorgaande jaaren na d' *Illinosfen* gezonden had, en die een goede menigte van *Pelteryen* aan den Heer *de la Salle* te rug hadden gebracht.

Vertrek van Missilimakinak, en komst aan een Eiland in de Stinkbaay.

Hoofd of de Kapitein van deze Natie, die alle de mogelijke genegentheid voor Mijnt Heer den Graaf van *Frontenac* had, in vergelding van dat hy hem te *Monreal* had onthaald, ontving ons zo goed als hy kon, en deed door zyn Soldaaten voor den Heer *de la Salle* de *Calumet* dansen. Wy hadden vier dagen een zeer ongestuimig weer; en onze Bark omtrent dertig schreden van den oever afleggende, kwam deze Wilde Kapitein, vreezende dat ze in stukken geslagen mocht worden, in een Canoo op gevaar van zyn leven aan ons boord: en hoewel de zee hoe langer hoe holder begon te schieeten, haalden wy hem met zyn Canoo in de Bark. Hy

Goed onthaal door den Kapitein der Wilden aan hen gedaan.

Den Heer de
la Salle
neemt het
besluit van
zijn Bark
weg te stuur-
ren, en de
Reis met
Canoos te
vervolgen.

zei ons met een martiaale stem dat hy zyn leven met de Kinderen van *Onnontio*, Gouverneur der Franschen, zyn goeden Vader en Vriend, wilde opsetten. Mijn Heer *de la Salle*, die nooit iemand om raad vraagde, nam alhier tegens ons gevoelen, het besluit van zijn Bark weg te sturen, en de Reis met Canoos te vervolgen; doch gelijk hy 'er maar vier had, was hy genoodsaakt verscheidene koopmanschappen, en een menigte van werktuigen, dienstig tot veelerhande gebruiken, in de Bark te laten. Hy belastte den Stuurman, alles te *Missilimakinak* te lossen, daar hy het op zijn wederkomst sou vinden. Hy deed ook alle de Pelteryen in de Bark, en sette der een Commis met vijf goede Matroosen op. Zy hadden order om sich aan de groote Waterval van *Niagara* te vervoegen, daar zy de Pelteryen souden laten, en andere koopmanschappen innemen, welken een andere Bark van 't Fort van *Frontenac*, die hen by 't Fort van *Conty* verwachtte, hen brengen moest; en dat zy terstond daar na weer na *Missilimakinak* souden keeren, alwaar zy een instructie souden vinden van de plaats daar zy de Bark t' overwinteren souden brengen.

Vertrek der
Bark, en we-
derwaaren
van de zelve
volgens be-
richt der
Wilden.

Zy staken onder zeil op den 18. September met een kleine seer gunstige Weste wind, neemende hun afscheid met een eenige kanonschoot; en sedert heeft men niet kunnen weeten, wat weg zy gehouden hadden: en hoewel men niet en twijfelt of ze zyn vergaan, heeft men echter nooit andere omstandigheden van hun schipbreuk te weetén kunnen komen als de volgenden. De Bark in 't Noorden van het *Meir*, *Dolsijn* het anker uitgeworpen hebbende, wou de Stuurman, tegens het gevoelen van eenige Wilden, die hem verskerden dat 'er een groote storm in 't midden des Meirs was, sijn vaart voortsetten; sonder te betrachten, dat de plaats, daar hy lei, hem belette de kracht des windts te kennen. Nauwelijks was hy een vierde deel mijls van de kust, of de gemelde Wilden sagen de Bark op een schrikkelijke manier geslingerd worden, sonder dat 'er eenige kans was om den storm te wederstaan; sulks dat sy se binnen weinig tijds uit het gezicht verlooren: en sy gelooven, dat se tegens eenige bank of klip aangemeeten wierd, daar se begraven is geblee-

ven.

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 29

ven. Wy verstonden alle dese dingen niet eer als het volgende jaar. 't Is gewis, dat het verlies van dese Bark meer als veertig duisend guldens kostte, so in koopmanschappen, Werktuigen, als in Pelteryen, en ankerwerk, 't geen hy uit *Vrankrijk* in *Canada* had doen komen, en van *Monreal* met schorste Canoos na het Fort *Frontenac* voeren; 't welk onmogelijk scheen aan de geenen, die de swakheid van dese Vaartuigen, en de swaarte der ankers en Kabeltouwen kenden.

Wy vertrokken den volgenden dag, den 19. September, met veertien perfoonen in vier Canoos, waar af ik de kleinste voerde, met de hulp van een Timmerman die eerst nieuwelings uit *Vrankrijk* gekomen was; welke, als het een weinig onweerde, de baaren niet wetende te vermijden, had ik de grootste moeite der wereld om dit klein Vaartuig te bestieren. Dese vier schorste Canoos waren gelaaden met een Smis en al haar toebehooren, mitsgaders Timmermans-Schrijnwerkers en Zaagers gereedschap, en wapenen en koopmanschappen.

Wy namen onse streek Zuidwaart, na het vaste land, leggende vier groote mijlen van het Eiland der *Poutouatamis*. In 't midden der overvaart, en in de schoonste stilte des wereldts, verhefte sich eenslags een onweer, 't geen ons in gevaar bracht, en ons voor de Bark deed vreesen, doch noch meer voor ons selven, die vast voort voeren gedurende de duisterheid des nachts, roepende d' eenen tegen d' anderen, dat wy ons niet van malkander af souden wijderen. 't Water floeg dikwils in onse Canoos; en de geweldige wind duurde vier dagen met een verwoedheid als die der grootste stormen in zee. Wy kreegen echter het land in een kleine Zandbaay, daar wy vijf dagen bleeven leggen, om te verwachten dat het Meir bedaald sou wesen. Gedurende dit verblijf schoot de Wilde Jaager, die ons verselde, niet meer als een yzer-Varken, 't geen ons seer wel te pas kwam by onse Pompoenen, en het Indiaansch koorn dat wy hadden.

Den 25. vervolgden wy onsen weg den gantschen dag, en een gedeelte van de nacht by het Maanlicht, langs de Westerkust van het *Meir Dolsijn*; maar de wind sich wat te sterk

Vertrek van den Heer de la Salle met vier Canoos van het Eiland der Poutouatamis.

Swaar onweer.

Ongemak
op een Klip
geleden.

verheft hebbende, waren wy genoodsaakt aan land te gaan op een naakte Klip, daar wy de regen en sneeuw twee dagen moesten verduuren, sonder andere schuilplaats als onse dekens, en by een mager vuurtje, 't geen men onderhield met hout 't welk de baaren aan land smecten.

Den 28. na dat wy de Mis gedaan hadden, zeilden wy tot diep in de nacht, en tot dat een dwarlwind ons dwong te land te treden op de punt van een Klip, bedekt met struiken en kreupel bosch. Wy bleeven 'er twee dagen, en aten 'er de rest van onse leeftocht op, dat 's te seggen het Indiaansch Koorn, en de Meloenen welken men van de *Pontouatamis* gekocht had, en daar wy geen grooter voorraad af hadden kunnen opdoen ter oorzaak dat onse Canoos al te seer gelaaden waren, en dat wy 'er onder wege hoopten te vinden.

Wy vertrokken den eersten October, en kwamen, na twaalf mijlen sonder iets te nuttigen voortgevaaren te hebben, aan een ander Dorp der *Pontouatamis*. Dese Wilden liepen altemaal na den oever van het Meir, om ons t'ontfangen, en uit het geweld der baaren, welke sich hand over hand met grooter onstuimigheid verheften, te verlossen: doch den Heer *de la Salle* vreesende dat sijn volk mocht weglopen, en dat iemand zyner lieden de koopmanschappen mogt verkwisten, voer voort; en wy waren gehouden hem te volgen tot drie mijlen voorby het Dorp der Wilden, niet tegenstaande het baarblijkelijk gevaar daar wy ons in vonden; Ondertusichen sag hy geen andere kans om in zekerheid aan land te geraaken, als met sijn drie Canoosvoerders in 't water te springen, gesamenhand de Canoo en de laading op te lichten, en ze na den oever te slepen, ondanks het geweld der baaren die hen t'elkens over 't hoofd vloogen dat het een schrik was om te sien. Vervolgens kwam hy om de Canoo te haalen, daar ik met den gemelden Man in zat, die sich op dit werk gantsch niet verstond; en springende tot de middel toe in 't water, lichten wy gesamentlijk ons kleine Vaartuig op, brachten het aan land, en gingen wijders de twee andere Canoos op de zelve manier uit het gevaar verlossen. En gelijk de baaren in het slaan tegen 't land een zekere

Den Heer de
la Salle
brengt de
Canoos op
een vreesde
wijs te land

ke
lo
gi
zel
op
de
ge
we
als

Den

a
M
a
g
t
c
j
l
z
v
c

G
terst
een
daar
ver
ond

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 31

kere haak maaken, welke de geenen, die in veiligheid gelooven te zyn, weer te rug trekt, deed ik een uiterste pooging, en zette onsen goeden ouden Recollet, die ons verzelde, en dien beminnelijken Missionaris van *S. Franciscus* op mijn schouders, en bracht hem also dwars door de woedende golven heen te land, daar hy sich niet zo haast buiten gevaar zag, of, hoewel hy door het water gantsch doorweekt was, hy toonde een ongemeene vrolijkheid, en meer als men van sijn hooge faam verwacht sou hebben.

VII. H O O F D S T U K.

Den Heer de la Salle neemt sijn Voorzorgen tegens de Wilden, en stuurt by hen om leestocht. Beschrijving van het Vrede-teken der Wilden. Leestocht uit een Dorp der Poutouatamis gehaald. Beleefdheid der Wilden jegens de Franschen. Vertrek van by het Dorp der Poutouatamis. Ongemak in het Meir. Overvloed van jagt. Komst aan het eind van het Meir Dolsijn. Diefstal door eenigen van de Natie der Outouagamis aan de Franschen begaan, en uitslag van dit werk. Verzoek van een Kapitein der Wilden om een Recollet te houden. VVaarschouwing door de zelven aan de Franschen gedaan.

Gelijk wy gantsch geen verkeerung of kennis met de Wilden van dit Dorp hadden, deed onse Bevelhebber terstond alle de wapenen klaar maaken, en posteerde sich op een heuvel, daar men ons niet licht kon overrompelen, en daar men met weinig volks sich tegens een groot getal kon verdedigen. Vervolgens stuurde hy drie van sijn lieden om onder de gunst der *Vredecalumet*, die de *Poutouatamis* van het Eiland

Den Heer de la Salle neemt sijn Voorzorgen tegens de Wilden, en stuurt by hen om leestocht.

Eiland aan den Heer *de la Salle* gegeven, en hier voor met hun dansen en ceremonien, welken zy in hun gasteryen en openbare plechtigheden gebruiken, verzelt hadden, leeftocht in het Dorp te gaan koopen.

Beschryving
van het Vre-
de teken der
Wilden.

Deze *Calumet* is een soort van een groote Tabakspijp, waar af de kop van een schoone wel gepolijste roode steen, en de buis, die de langte van darde half voet heeft, een sterk riet is, versierd met veeren van alderhande koleuren, door mal- kander vermengd en seer net in orde geschikt, met ettelijke snoerwerken van vrouwenhair gevlochten als twee vleugels, gelijk men de Vredestaf van *Mercurius* verbeelt, versierende ieder Natie die na haar bysonder gebruik. Dusdanig een *Ca- lumet* is een verskerde waarburg by alle de Bondgenooten der geener, die ze gegeven hebben; en zy gelooven, dat hen groote ongelukken souden overkomen, indien zy de trouw der *Calumet* verbroken hadden. Alle hun ondernee- mingen van oorlog en vrede, en de grootste plechtigheden, worden met de *Calumet* bezegeld, doende ten dien einde de geenën, met de welke sy eenige saak van belang sluiten, uit de selve rooken.

Leeftocht
uit een Dorp
der Pontoua-
tamis ge-
haakt.

De gemelde drie Mannen kwamen met dese *Sauve-garde* en hun wapenen in het Dorpje der Wilden, gelegen om- trent drie mijlen van de plaats daar wy te land getreden wa- ren; doch sy vonden 'er niemand. De Barbaaren siende dat wy, toen wy voorby hen heen voeren, niet aan land waren gekomen, hoewel ze sich in staat hadden gesteld van ons de helpende hand te bieden, hadden een kwaad vermoeden op- gevat, en, de vervaardheid hen bevangende, de vlucht ge- nomen, en hun Dorp verlaaten. Aldus belandden onse Man- nen, na te vergeefs hun vlijt aangewend te hebben om met iemand deser Wilden te spreken, sich met Indiaansch koorn uit hun hutten, daar sy so veel koopmanschappen voor in de plaats lieten, en begaven sich wijders weer op weg.

Ondertusschen naderden twintig deser Wilden, gewa- pend met roers, bijlen, boogen, pijlen, en knodsen die men kopbreekers noemt, aan de plaats daar wy waren. Den Heer *de la Salle* trad na hen toe om 'er mee te spreken, ver- zeld van vier sijner lieden voorsien met snaphaanen, pistool- len,

len
dat
op
gaa
mo
he
le h
te s
hou
men
gen
onse
gesc
van s
't ge
stuu
ook
onse
Me
boom
nacht
overr
ten t
decalu
Salle b
sen,
hen s
W
ber,
den o
Meir,
Zelfs
teren
des n
baare
duur
de str
onge

len, en fabels, en vraagde hen wat ze begeerden; en ziende, dat ze verbaasd stonden, zei hy, dat ze nader souden komen, op dat sijn lieden, welken hy hen wijsmaakte op de jagt gegaan te zyn, hen, so zy hen aan kant vonden, niet dood mochten slaan. Hy deed hen nedersitten aan de voet van den heuvel, daar wy ons op geposteed hadden, van waar wy alle hun bewegingen konden zien. Men begon met hen te spreken van verscheidene saaken, om hen so lang op te houden tot dat onse drie Mannen uit het Dorp wedergekomen souden zyn. Desen een wijl daarna opdaagende, sprongen de Wilden, so haast als sy de *Calumet*, welke een van onse lieden droeg, gesien hadden, met een groot vreugdegeschreeuw op, en begonden op hun manier te dansen, ver van sich te vertoornen over het sien van het Indiaansch koorn 't geen men uit hun hutten had genomen. In tegendeel stuurden sy na het Dorp om ander te haalen, en gaven ons ook noch des anderendaags so veel als wy bekwaamelijk in onse Canoos konden bergen.

Men oordeelde het echter raadzaam de rondomstaande boomen om ver te houwen; en men deed onse lieden den nacht onder de wapenen doorbrengen, uit vrees van eenige overrompeling. Den volgenden dag, 's morgens omtrent ten tien uren, kwamen d' Ouden des Dorps met hun *Vredecalumet*, en onthaalden alle de Franschen. Den Heer *de la Salle* bedankte hen met een geschenk van eenige bijlen, messen, en wat snuisteringen tot cieraad der vrouwen, en liet hen seer wel voldaan.

Wy vertrokken den selven dag, zijnde den tweden October, en voeren gedurende den tijd van vier dagen langs den oever. Zy was beset met hooge steile heuvelen tot in het Meir, daar men naauwelijks plaats vond om aan land te gaan. Zelfs was men alle avonden gehouden op de toppen te klauteren, en 'er onse Canoos en ladingen te brengen, om se des nachts niet bloot gesteld te laten voor het geweld der baaren, die tegen de voet aansloegen. Wy waren ook gedurende dese vier dagen, en ook dikwils naderhand, door de strijdige en al te hevige winden genoodsaakt met groot ongemak land te kiesfen. Als men sich in sou scheepen, moe-

Beleeftheid
der Wilden
jegens de
Franschen.

Vertrek van
by het Dorp
der Pontoua-
tamis:

Ongemak in
het Meir.

sten twee Mannen tot de middel toe in 't water gaan staan, en de Canoo vlak voor de baaren houden, settende se voort of trekkende se te rug, na dat de baaren meer of minder aan 't land naderden; tot dat se gelaaden was, wanneer men se in 't diep voerde, terwijl men d' anderen op de selve manier laadde; en in het lossen hadden wy byna t' elkens de selve moeite. 't Indiaansch koorn, 't geen wy seer sober aten, en de leeftocht ons ontbreekende, viel onse goede oude Recollet verscheidene maalen in slaauwte. Wy nuttigden in vier-entwintig uren niet meer als een hand vol Indiaansch koorn, gebakken onder d' asch; of in schoon water gekookt; en gedurende al desen tijd waren wy genoodsaakt gantsche dagen te roeyen. Onse lieden plukten dikwils kleine Hondsdooorn, en wilde Vruchten, welken sy met een groote graagheid aten; doch daar wierden 'er veele siek af, welke geloofden, dat dese Vruchten hen vergeeven hadden. Overtusschen hoe wy meer leeden, hoe het scheen dat God my in 't bysonder meerder kracht gaf; sulks dat ik menigmaal onse andere Canoos voorby roeide. Gedurende dese hongersnood deed de geen, die sorg voor de minste vogelen draagt, ons ettelijke Ravens en Arenden zien, welke op den oever des Meirs waren. Straks verdubbelden wy onsen arbeid; en komende aan den oever, vonden wy 'er de helft van een seer vette Rhee, die de Wolven dood gebeeten, en half opgegeeten hadden. Wy deden een treffelijk maal met vleesch van dit Dier, loovende de Godlijke voorsienigheid die ons desen bystand so tijdelijk had gesonden.

Onse kleine Vloot voordérde aldus gestadig na 't Zuiden, daar wy altijd het land schoonder en getemperder vonden.

Overvloed
van lagt.

Den 16. October begonden wy een grooten overvloed van Jagt te vinden; en onse Wild', die een uitsteekend Jaager was, schoot ettelijke Harten en Rheën, en onse Franschen een menigte van seer vette Kalkoenen.

Komst aan
het eind van
het Meir
Dolsijn.

Den 28. van de maand October kwamen wy ten laatsten aan het eind van het *Meir Dolsijn*, alwaar de swaare wind ons noodsaakte aan land te gaan. Men ging terstond op ontdekking, gelijk men in de bosschen en beemden gewoon was te doen. Men vond 'er rijpe en seer goede Druiven, waar af de
korlen

kor
des
gaan
ten
en d
alle
mod
doer
dage
van
aten
ken
neen
M
scher
hoed
maak
een
houd
dood
ten k
D
en-tv
het u
ver v
geru
den s
volge
wach
lei, c
De
mis, l
door
met h
den h
en der
gader
kande

korlen so groot waren als van Pruimen van Damascus. Om dese vrucht te hebben, moest men de boomen, daar de Wijngaarden over heen klauterden, om ver hakken. Wy maakten 'er Wijn af, die ons bykans vierdehalve maand bybleef, en dien wy bewaarden in seker slag van flessen, welken wy alle dagen in 't sand setteden, op dat se des te minder nood mochten hebben om suur te worden; en om se te langer te doen duuren, deden wy de Mis niet als op de Vier- en Zondagen, den een na den ander. Alle de boschen waren vol van Wijngaarden, die daar uit de natuur voortkomen. Wy aten van dese vrucht, om de kwade smaak der spijsen, welken wy genoodsaakt waren sonder brood te eten, weg te neemen.

Men zag op deze plaats varsche voetstappen van menschen, weshalven den Heer *de la Salle* onse lieden sich op hun hoede deed houden. Zy gehoorzaamden een tijd lang altemaal, sonder eenig gerucht te maaken; maar een van hen een Beer in 't oog gekreegen hebbende, kon sich niet onthouden van 'er een kogel op te lossen, daar hy dit dier mee dood schoot, 't geen van boven den berg tot aan onse hutten kwam rollen.

Dit gerucht deed ons ontdekt worden door honderd vijfen-twintig Wilden van de Natie der *Ontonagamis*, die aan het uiterste eind van de *Stinkbaay* wonen, welke niet seer ver van ons gehut waren. Den Heer *de la Salle* was seer ongerust over de voetstappen, die hy gesien had. Hy bestrafte den schieter wegens zyn onvoorsichtigheid, en zette vervolgens, om alle overrompelingen te beletten, een schildwacht by de Canoos, daar men de koopmanschappen onder lei, om se voor den regen te bevryden.

Dese voorzorg belette des nachts niet dat dertig *Ontonagamis*, begunstigd door den regen die in overvloed viel, en door d'achteloosheid van den geen die op schildwacht stond, met hun gewoonlijke behendigheid achter malkander langs den heuvel, daar onse Canoos lagen, kwamen aankruipen en den rok van den Lakey des Heeren *de la Salle* stalen, mitsgaders een gedeelte van 't geen 'er onder lag, 't welk zy malkander overgaven. Onse Schildwacht gerucht hoorende,

Diefstal door eenigen van de Natie der *Ontonagamis* aan de Franschen begaan, en uitslag van dit werk,

en ons wekkende, liep een iegelijk tot de wapenen. De Wilden zich aldus ontdekt ziende, riep hun Kapitein, dat hy vriend was. Men antwoordde hem, dat het een onbehoorlijk uur was, en dat men aldus by nacht niet en kwam als om te steelen, of de geenen, die niet op hun hoede waren, dood te slaan. Hy voerde ons daar op te gemoet, dat de schoot, welke men gedaan had, alle de geenen van zyn Natie waarlijk had doen gelooven, dat het een party van *Iroquoisen*, hun vyanden was, dewijl d' andere Wilden, hun gebuuren, zodanig een schietgeweer niet gebruikten, en dat zy derhalven genaderd waren met het voorneemen van hen dood te slaan; maar dat, erkend hebbende dat het Franschen waren, welken zy voor hun broeders hielden, 't verlangen om hen te zien hen belet had den dag te verwachten om ons te besoecken, en met ons uit onse *Calumet* te rooken. 't Is het gewoonlijk compliment der Wilden, en hun grootste teken van genegenheid.

Wy veinsden zyn redenen te gelooven, en men zei hen dat ze maar met hun vieren of vijven zouden naderen, vermits hun jeugd gewoon was te steelen, en dat onse Franschen niet van humeur waren om het te verdraagen. Vier of vijf der oudsten dan genaderd zynde, trachtten wy hen tot den dag toe aan de praat te houden, wanneer wy hen in vrede lieten vertrekken.

Na dat zy weg waren gegaan, wierden onse Scheepstimmerlieden gewaar, dat ze bestolen waren, en gelijk wy den aart der Wilden ten vollen kenden, en dat wy wisten, dat ze alle nachten diergelijke dingen zouden onderneemen, indien men by dese gelegenheid ontveinsde, besloot men 'er reden af te hebben. Den Heer *de la Salle* toog in 't hoofd van onse lieden ten veld, en trachtte oemigen Wild aan kant te vinden. Nauwelijks had hy drie honderd schreden gegaan, of hy vond de varsche voetspappen van een Jaager. Hy volgde hem met het pistool in de hand; en hebbende hem wel haast achterhaald, tegen over een heuvel daar ik met den Vader *Gabriel* druiven plukte, riep hy my, en versocht my hem te volgen. Hy greep hem by de kop, en gaf hem aan zyn lieden in bewaaring, na alle d' omstandigheden des diefstals

e Wil-
dat hy
choor-
als om
n, dood
schoot,
e waar-
en, hun
uuren,
derhal-
dood te
n waren,
om hen
e befoc-
ewoon-
van ge-

zei hen
n, ver-
anschen
er of vijf
tot den
in vrede
epstim-
wy den
n, dat ze
en, in-
men 'er
ofd van
kant te
gegaan,
y volg-
em wel
het den
cht my
em aan
es dief-
stals

stals
maa
Wil
de h
ver
ging
hy h
brach
De
Rok
dere
nende
weete
floote
hem n
's A
ber,
trekk
wy op
fchoot
nen,
dese v
heuve
deren
rende
den fl
der W
de hie
Wild
tasten
heid o
nen b
gantse
deren
weeg
zen L
van o
Aalm

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 37

stals van hem verstaan te hebben. Thans toog hy nochmaals te veld met twee van zyn lieden; en krijgende een Wild van d'aanzienlijksten der Natic in 't oog, verdubbelde hy zyn treden, vatte hem by den arm, en wees hem van verre den geen, dien hy alreeds gevangen had; met byvoeging, dat hy tegen zyn Medewilden sou gaan zeggen, dat hy hun Makker sou doen dooden, zo ze niet alles wederbrachten 't geen ze 's nachts gestolen hadden.

Dese voorslag belemmerde de Barbaaren, vermits zy den Rok van den Lakey in stukken gesneden, en ze met d'andere goederen onder malkander verdeeld hadden; en konnende de zelve derhalven niet geheel wedergeeven, en niet wetende door wat middel hun Makker te verlossen, beflooten zy, gelijk se groote liefde tot malkander hebben, hem met geweld te haalen.

's Anderendaags morgens, den 30. van de maand October, kwamen se altemaal met de wapenen in de hand aantrekken, om den aanval te beginnen. 't Halfeiland, daar wy op waren, was door een zandvlakte van twee musketschooten lang van het bosch, daar de Wilden in verscheenen, afgezonderd. Men bemerkte, dat 'er aan 't eind van dese vlakte, aan de zyde van het bosch, verscheidene kleine heuvels waren, van de welken de naaste aan ons over d'anderen heen zag. Den Heer *de la Salle* nam se in, commandeerende ten dien einde vijf Mannen, die hun dekens rondom den linker arm gewonden hadden om zich tegens de pijlen der Wilden te bedekken. Hy volgde hem met zyn volk op de hielen, ten einde d'ersten t'ondersteunen: maar als de Wilden zagen, dat de Franschen naderden om hen aan te tasten, gingn de Jongsten voort, en stelden zich in veiligheid onder een grooten boom op een heuvel. Hun Kapiteinen bleeven echter omtrent ons. Daar waren 'er onder den gantschen hoop maar zeven of acht die roers hadden, en d'anderen slechts Boogen en Pijlen. Gedurende alle dese bewegingen van wederzijde, lazen wy drie Recolletten onzen Dienst; en gelijk ik de geen van driën was die in 't stuk van oorlog het meest gesien had, hebbende voor Konings Aalmoessenier gediend, onder het beleid van den Allereer-

waardigsten Vader *Hyacinthus le Fevre*, trad ik uit onse hut, om te zien hoe onse lieden sich al hielden, en om twee der Jongsten, welken ik bleek zag worden, en dië echter niet en lieten sich fier en dapper te toonen, zo wel als hun Hoofd, moed in te spreken. Ik naderde aan de kant der oudste Wilden; en gelijk ze my sonder wapenen in de hand zagen, begrepen ze wel dat ik na hen toekwam met het voornemen van een stilstand te weeg te brengen, en middelaar van hun verschillen te wezen. Een onser lieden ondertusschen een strook van roode stof ziende, die een deser Wilden tot een hoofdband diende, ging ze hem van de kop afrukken, gevevende hem te verstaan dat hy ze ons ontstolen had.

Een so stoute daad van elf gewapende Franschen tegens honderd vijf-en-twintig Wilden vervaarde dese Barbaaren sodanig, dat twee hunner Ouden, daar ik bystond, de *Vredecalumet* aanboden; en sijnde genaderd, op de verzekering welke men hen gaf dat sy het sonder eenige vrees mochten doen, seiden zy, dat sy tot dit uiterste niet gekomen waren als ter oorzaak van het leedwefen 't welk sy hadden wegens dat sy ons de goederen, die sy ons hadden ontnomen, niet weder konden geeven, om ons weder te geeven 't geen sy in den staat daar sy se in genomen hadden; voegende daar by, dat sy gereed waren om weder te geeven 't geen in sijn geheel was, en de rest te betaalen. Hier op presenteerden sy eenige Bevershuiden aan den Heer *de la Salle*, om sijn gemoed tot de vrede te neigen, ontschuldigende sich wegens de weinige waardy van hun geschenk op het al te ver verloopen van het saisoen. Men vernoegde sich met hun ontschuldigingen. Zy volbrachten 't geen se beloofd hadden, en aldus wierd de vrede hersteld.

Verzoek van
een Kapitein
der Wilden
om een Re-
collet te
houden.

De volgende dag wierd doorgebracht in dansen, in gasteryen, en in vertoogen. Ondertusschen d'eerste Kapitein der Wilden sich na de kant der Recolletten keerende: Ziet daar, sei hy, die Graauwrokken, daar wy so veel af houden. Zy gaan blootsvoets, gelijk wy; sy vermaaden de Bevershuiden die wy hen willen geeven, sonder eenige hoop van 'er iets anders voor in de plaats te krygen; sy hebben geen wapenen om ons te dooden; sy vleyen en liefkooften onse
kleine

kle
rye
ben
sche
ten
kon
pite
zer
bren
ben.
na d
will
Nat
Iroqu
had
aang
zy e
sche
lijke
Heer
alle
had
min
zen
den,
hun
lijke
zoud
't ge
te vo
tot o
antw
gen;
men
dat v
hen
bren

kleine kinderen; en de geenen van onse Natie, die Pelte-ryen aan de Dorpen der Franschen sijn wesen brengen, hebben ons gesegt, dat *Onnontio*, de groote Kapitein der Franschen, hen lief heeft, ter oorzaak dat zy alles hebben verlaaten 't geen de Franschen het kostelijkst hebben, om ons te komen bezoeken, en by ons te wonen. Gy, die de Kapitein bent der geener die hier zyn, maakt doch dat een dezer Graauwrokken by ons blijft: wy fullen hem in ons Dorp brengen, en hem te eeten geeven van alles 't geen wy hebben. En gy, die de Meester zyt, blijft ook by ons: gaat niet na d' *Illinoisen*; want wy weten, dat zy alle de Franschen willen dood slaan: 't zal u onmogelijk wezen deze talrijke Natie te wederstaan. Hy voegde 'er by, dat, sedert dat een *Iroquois*, dien d' *Illinoisen* verbrand hadden, hen verzeerd had, dat den oorlog, dien d' *Iroquoisen* tegens hen voerden, aangeraaden was door de Franschen, die d' *Illinoisen* haatten, zy een doodelijke wrok tegens alle de geenen van de Fransche Natie hadden opgevat: met verscheidene andere diergelijke redenen, die byna alle onse lieden verbaasden, en den Heer *de la Salle* geen kleine ongerustheid baarden; vermits alle de Wilden, welken hy op onsen gantschen weg ontmoet had, hem byna de zelve dingen hadden gezegt. Niettemin, gelijk hy wist dat dese redenen ingeblaafen konden wezen door de geenen, die zich tegens onse onderneeming stelden, en door de Jaloezy der Wilden, daar d' *Illinoisen* door hun dapperheid van gevreesd wierden, en die in een doodelijken angst waren dat ze noch wreeder en onhandelbaarder zouden worden, wanneer zy door het middel der Franschen 't gebruik van schietgeweer hadden, beslooten wy onse reis te vervolgen, neemende alle de noodsaakelijke voorzorgen tot onse zekerheid. Men gaf den *Ontonagamis* derhalven ten antwoord, dat men hen bedankte voor hun waarschouwingen; maar dat de Franschen, welke geesten zyn, (aldus noemende Wilden ons, zeggende, dat zy maar menschen, maar dat wy geesten zyn) d' *Illinoisen* niet en vreesden, en dat men hen met vriendschap of geweld wel tot de reden zou weten te brengen.

Waarschouwing door de zelve aan de Franschen gedaen.

VIII. HOOFDSTUK.

Vertrek van de Wilden Outouagamis. Vertooningen aan den Heer de la Salle gedaan. Den Heer de la Salle doet aan de mond van de Rivier der Miamis een Fort opwerpen. (a) Fraises zijn gescherpte paalen, waar van men omtrent een darde of de helft wat nederwaarts daalende in de wallen steekt; om den vyand het beklimmen van een plaats te beletten. Komst van den Heer de Tonty met eenige Franschen. Ongeluk dezen Heer overgekomen.

Vertrek van
de Wilden
Outouaga-
mis.

DEs anderen daags, den eersten dag van de maand November, gingen wy altemaal weert' s'cheep, en kwamen op de plaats of rende-vous, welke men aan twintig andere Franschen gesteld had, die zich langs d' andere kant van het Meir by ons moesten voegen. 't Was aan de mond van de *Rivier der Miamis*, welke van 't Zuiden komende, zich in het *Meir Dauphin* werpt.

Vertoonin-
gen aan den
Heer de la
Salle gedaan.

Wy waren verwonderd dat wy 'er niemand vonden, vermits de Franschen, die wy daar verwachtten, veel minder wegs te doen hadden gehad als wy; en hun Canoos waren weinig gelaaden. Wy hadden beslooten den Heer *de la Salle* te verstaan te geeven, dat hy ons niet ontijdig in gevaar zou stellen, en den winter niet verwachten om ons by d' *Illinoisen* te vervoegen; vermits dese Volkeren zich als dan, ten einde te gemakkelijker te Jaagen, met huisgesinnen, of stammen van twee of drie honderd personen ieder, van malkander affonderen, en dat, hoe wy langer op dese plaats wachten, hoe wy meerder swarigheid zouden hebben om 'er te komen; dat de Jagt komende t'ontbreeken ter plaatse daar wy waren, al sijn volk gevaar liep van van honger te sterven, en dat wy by d' *Illinoisen* Indiaansch koorn tot ons voedsel zouden vinden;

den; dat wy onder wege beter zouden bestaan zynde maar veertien perfoonen, daar af wy vier-en-dartig waren; dat, indien de Rivieren kwamen te bevriesen, wy al de toerusting geen honderd mijlen ver zouden kunnen draagen. Hy antwoordde ons, dat, als hy de twintig Mannen, die hy verwachtte, by zich had, hy zich sonder gevaar aan d'eerste benden der *Illinoisen*, welke hy op de Jagt vond, te kennen zou kunnen geeven, en hen door de goede handeling en geschenken winnen, leerende iets van d' Illinoische spraak; en dat hy door dese middelen gemakkelijk met de rest der Natie verbond zou maaken. Wy begreepen uit het voeren van dusdanig een taal, dat hy niet als zyn wil tot reden had. Hy zei ons ook noch, dat, als al zyn volk verliep, hy met onsen Wilden Jaager alleen zou blijven, en wel middel vinden om drie Missionarissen Recolletten van de Jagt te doen leeven.

In deze gedachte diende hy sich van de gelegenheid der achterblyving van de Franschen, die hy verwachtte. Hy zei tegen zyn lieden, dat hy beslooten had te wachten; en om hen met eenige nutte besigheid op tuil te houden, sloeg hy hen voor een Fort en een Huis tot de zekerheid van de Barken en de koopmanschappen, die zy mee moest brengen, te maaken, om ons by nood tot een vertrekplaats te dienen.

Daar was aan de mond van de *Rivier der Miamis* een heuvel met een soort van een platte forme daar boven op, en van natuure gesterkt. Hy was hoog en steil, van een driehoekige gedaante, geformeerd aan de twee zyden door de Rivier, en aan d'andere door een diepe overstroming van water. Men deed de boomen, die'er op stonden, om ver hakken, en alle de heggen en struiken aan de zyde van 't bosch twee musketschooten ver weg ruimen. Vervolgens begon men een Reduit op te werpen van veertig voeten lang en tachtig breed, gesterkt met dwars over malkander leggende balken; zynde sijn voorneemen de twee zyden, die na de Rivier zagen, te doen (a) fraifeeren, en aan de landzyde palisfaaden van vijf-en-twintig voeten hoog te zetten, waar toe hy seer swaare paalen klaar liet maaken.

Den Heer de la Salle doet aan de mond van de Rivier der Miamis een Fort opwerpen.

(a) Fraifes zijn gescherpte paalen, waar van men omtrent een derde of de helft wat nederwaarts dalende en de wallen steekt, om den vyand het beklimmen van een plaats te beletten.

De maand November wierd met desen arbeid besteed, geduurende de welke wy niet en aten als Beerenvleesch, die onse Wilde Jager schoot. Daar waren op dese plaats veele van dese Dieren, welke daar na toe getrokken wierden door de groote menigte van Druiven die 'er overal te vinden waren: maar ons Volk ziende den Heer *de la Salle* gantsch verzet door de vrees welke hy had voor het verlies van zyn Bark, en ten anderen seer moeyelijk wegens d' achterblyving der Mannen die den Heer *de Tonty* ons moest brengen, de strengheid eener beginsel van winter hen noch daar en boven pynigende, arbeidden de Werklieden niet als met weerzin, vloekende tegens het vette Beerenvleesch, en over dat zy de vryheid niet en hadden van Rheën te gaan schieten, om met het Beerenvet te eeten; maar hun oogmerk strekte niet als om weg te loopen.

Geduurende dit verblijf maakten wy een schorffe Hut, om de Mis met meerder gemak te doen; en op de Vier- en Zondagen predikten de Vader *Gabriel* en ik beurt om beurt, verkiezende de krachtigste materien om ons Volk tot geduld en volständigkeit te vermaanen.

Wy hadden in 't begin der selve maand den ingang der Rivier gepeild, en 'er een zandbank gevonden. Men deed derhalven het Kanaal, tot het gemak der Bark, in geval ze komen mocht, met twee groote baakens aftekenen, staande aan beide de zyden van den ingang. Men had ook noch twee van onse Mannen na *Missilimakinak* gezonden en onderrecht van alle dingen, om den Stuurman *Lucas* tot Leidsman te dienen.

Komst van
den Heer de
Tonty met
eenige Fran-
schen.

Den 20. November kwam den Heer *de Tonty* met twee Canoos, gelaaden met verscheidene Harten, 't geen het verflagen gemoed van onse Werklieden wat verkwikte: maar gelijk hy ons maar de helft der Mannen bracht, welken wy verwachten, om dat hy de rest drie dagreizen van ons aangevangen Fort gelaaten had, was den Heer *de la Salle* daar ongerust over. Onse nieuwgekomenen zeiden ons, dat de Bark niet te *Missilimakinak* geweest had, en dat zy 'er geen tijding af hadden vernomen van de Wilden gekomen van alle de kanten der Meiren, noch van de twee Mannen die
men

men na *Missimakinak* had gefonden, en die hen onder wege ontmoet waren. Hy vreesde met reden, dat zyn Bark verongelukt mocht wezen. Niettemin deed hy sijn volk voortvaaren met aan het *Fort, der Miamis* geheeten, t' arbeiden: maar ziende haar na een zo lange verwachting niet te voorschijn komen, besloot hy te vertrekken, uit vrees van door het ys, 't geen de Rivier begon te sluiten, doch echter noch op het eerste regentje wegsmolte, verhinderd te worden. Wy moesten nochtans d' overigen van ons volk, welken den Heer *de Tonry* achtergelaaten had, verwachten; en om de misflag, die hy had begaan, te verbeteren, keerde hy weer te rug, om hen terstond sich by ons te doen vervoegen. Onder wege wilde hy den grooten wind wat te veel wederstaan, tegens het gevoelen van den Heer d' *Autray* en sijn anderen Canoosvoerder; en gelijk hy maar een hand had, en dat hy sijn twee Mannen niet helpen kon, smeeden de baaren hen op den oever des Meirs om ver, daar zy hun snaphaanen en hun kleine toerusting verlooren; 't geen hen noodsaakte met groote armoede weder by ons te komen: en by geluk volgden d' overigen onzer lieden hen een weinig daar na, uitgefondert twee daar men sich het meest af wantrouwde, en die men geloofde weg gelooopen te zyn.

Ongeluk de-
zen Heer o-
vergekomen

IX. HOOFDSTUK.

Vertrek van het Fort der Miamis. Wederkomst van den Heer de la Salle by zijn Volk. Ongeluk van brand. Beschrijving van de Rivier Seignelay. Gebrek van leeftocht. Buffeljagt der Miamis. Sterkte hunner Vrouwen. Beschrijving der Buffels, of Wilde Stieren. Verscheidene soorten van Dieren in Louisiana, en verdere eigenschappen van dit Land.

Vertrek van
het Fort der
Miamis.

WY traden te sloop den darden December met dertig mannen in acht Canoos, en voeren de Rivier der Miamis weer op, stellende onse streek Zuid-Oost omtrent vijf-en-twintig mijlen ver. Wy konden de draagplaats, daar wy onse Canoos moesten overdraagen, om ons aan den oorspronk der Rivier Seignelay weer in te scheepen, niet erkennen; en gelijk wy met de Canoos hooger waren gevaaren, zonder de plaats daar wy te land moesten treden om dese andere Rivier te neemen, welke sich na d' Illinoisen strekt, t'erkennen, hielden wy stil, om den Heer de la Salle, die te land op d' ontdekking gegaan was, te verwachten: doch dewijl hy niet wederkwam, wisten wy niet wat besluit te neemen. Ik verfocht twee van onse wakkerste mannen, diep in het bosch te gaan, en hun roers te lossen, om hem te verwittigen van de plaats daar wy hem verwachtten. Twee anderen gingen de Rivier opwaarts, maar te vergeefs; want de nacht noodfaakte hen weer te rug te keeren. Des anderen daags trad ik met twee van ons Volk in een kurke Cano, ten einde grooter naarstigheid aan te wenden, en hem de Rivier opwaarts te zoeken; doch vruchteloos. Omtrent vier uren na den middag zagen wy hem van verre, hebbende de handen en het aanzicht gantsch swart van de koolen en het hout t'geen hy gedurende de nacht, die koud was, gebrand had.

Wederkomst
van den Heer
de la Salle
by zijn Volk.

Hy

Hy
gor
foor
gest
staa
nam
noo
fen,
hadd
ren
geva
nen
Tha
te ve
had
vaar
lang
uure
terst
begon
den,
klein
een E
op ve
't ge
of an
iema
te sla
schre
ven d
gen.
hebb
ling t
ver te
ren b
niet
maak
doof

Hy had twee Dieren, van grootte als Muskusratten, aan zijn gordel hangen, die een seer schoonen huid hadden, als een soort van Armelijnen, welken hy met een stok dood had geslagen, zonder dat dese Beestjes, die zich dikwils by hun staarten aan de takken der boomen laten hangen, de vlucht namen; en gelijk ze seer vet waren, maakten 'er onse Canoosvoerders een lekker beetje af. Hy zei ons, dat de Marafsen, welken hy onderwege had ontmoet, hem genoodsaakt hadden een grooten omweg te neemen: en zijnde ten anderen vermoeid geweest van de sneeuw, welke in overvloed gevallen was, had hy niet eer aan den oever der Rivier kunnen komen als twee uren na het vallen van de duisternis. Thans had hy twee schooten gedaan, om ons van zyn komst te verwittigen; doch dewijl hem niemand geantwoord had, had hy sich ingebeeld dat de Canoos hem voorby waren gevaaren. In dese gedachte had hy zyn weg vervolgd gestadig langs de Rivier opwaarts; en hebbende aldus meer als drie uren voortgegaan, zag hy vuur op een hoogte, daar hy terstond na toe liep, en tot twee of drie maal uit al zyn macht begon te roepen: maar in plaats van ons slaapenden te vinden, gelijk hy sich ingebeeld had, zag hy niet anders als een klein vuur tuschen een party heggen en struiken, en onder een Eikenboom de plaats van een man, die daar gelegen had op verdroogde groente, en na allen schijn op het gerucht, 't geen hy had gehoord weg geloopt was. 't Was den een of anderen Wild, die sich daar in hinderlaag had gelegd, om iemand zijner vyanden langs de Rivier te betrappen en dood te slaan. Hy riep hem in twee of drie taalen; en eindelijk schreeuwde hy zo luid als hy kon, om hem te kennen te geven dat hy hem niet en vreesde, dat hy in zijn plaats ging leggen. Hy vernieuwde het vuur; en na zich wel gewarmd te hebben, wierd hy te raade, om sich voor alle overrompeling te bevrijden, een menigte van struiken rondom hem omver te hakken, welke dwars voor de geenen vallende die waren blijven staan, den weg zodanig belemmerden, dat men niet omtrent hem kon komen zonder een groot gerucht te maaken, en hem te wekken. Hier na had hy het vuur uitgedoofd, en sich te slaapen gelegd, hoewel het de gantche

nacht sneeuwde. De Vader *Gabriel* en ik baden den Heer *de la Salle*, dat hy zijn volk niet en zou verlaaten, gelijk hy gedaan had; vertoonende hem, dat al de goede uitflag onzer Reis van zijn tegenwoordigheid afhing.

Onse Wild was achter ons gebleeven om te Jaagen, en vindende ons niet aan de Draagplaats, vervolgde hy zijn weg, en kwam ons zeggen, dat wy de Rivier moesten afzakken. Men stuurde alle onse Canoos met hem; en ik bleef by den Heer *de la Salle*, die geweldig vermoeid was. Ondertuffchen kreegen wy des nachts een onverwacht ongeluk; want gelijk onse Hut maar van matten, gevlochten van grove biezen, gemaakt was, vloog 'er, 'k weet niet hoe het bykwam, de brand in: en indien ik niet metter haast de mat, welke aan ons klein Huis tot deur diende, om ver had gesmeeten, wy zouden leevendig verbrand hebben.

Ongeluk
van brand.

Wy kwamen des anderendaags by ons volk op de Draagplaats, alwaar de Vader *Gabriel* verscheidene Kruiffen op boomen gemaakt had, om ze ons te doen kennen. Wy vonden 'er een menigte van Offenhoornen, en de rompen van dese Dieren, mitsgaders eenige Canoos welken de Wilden gemaakt hadden; om met d' Offenhuiden en het vleesch over de Rivier te vaaren.

Dese plaats is gelegen aan de kant van een groot Veld, aan welkers eind ten Westen men een Dorp heeft van *Miamis*, *Mascontens*, en *Oiatmons*, die daar door malkander woenen.

Befchryving
van de Rivier
Seignelay.

De Rivier *Seignelay*, welken ad' *Illinois*en loopt, neemt haar oorspronk in een veld in 't midden eener menigte van beevende of broeklanden, daar men nauwelijks over kan gaan. Dese Rivier is maar anderhalve mijl van die der *Miamis* gelegen; en aldus droegen wy al ons goed met onse Canoos over langs een weg, dien men aftekende, tot gemak der geener die na ons zouden komen: na aan de vertrekplaats van de Rivier der *Miamis*, gelijk ook aan het Fort welke men aan haar mond opgeworpen had, brieven gelaaten te hebben, om te dienen tot onderrechting aan de geen en welke zich ten getale van vijf-en-twintig met de Bark by ons moesten komen voegen.

De

De Rivier *Seignelay* is honderd schreden van haar oorspronk bevaarbaar voor Canoos, en neemt in 't kort zodanig toe, dat ze byna zo wijd en diep is als de *Marne*. Zy heeft haar loop door zeer groote Marassen, daar ze zo veel draayingen in maakt, hoewel haar stroom al redelijk sterk is, dat, na een gantschen dag gevaaren te hebben, men somtijds vond, als men den weg in een rechte linie had genomen, dat wy niet meer als twee mijlen gevoorderd hadden. Men zag, zo ver als het gesicht kon bereiken, niet anders als Marassen van biesen en elst; zulks dat men in meer als veertig mijlen wegs geen plaats zou hebben kunnen vinden om hutten op te slaan, zonder eenige klompen van bevrozene aarde daar wy op sliepen, en vuur maakten. De leestocht ontbrak ons; en wy vonden, na dat wy door dese Marassen gekomen waren, geen Jagt, gelijk wy gehoopt hadden, vermits het niet als groote vlakke velden zyn, daar niet en wast als hoog gras, en diergelijke groente 't geen in dit saisoen droog is, 't welk de *Miamis* op hun Buffeljagt verbrand hadden: en wat naar-
Gebreke van leestocht.

stigheid men ook aanwendde om wilde Beesten te schieten, konden onse Jaagers niets betrappen. In meer als sestig mijlen wegs schoot men maar een mager Hart, een kleine Rhee, eenige Swaanen, en twee Trapganzen, tot het onderhoud van twee-en-dartig personen. Indien onse Canoosvoerders gelegentheid gevonden hadden, zy zouden ongetwijfeld alles verlaten hebben om landwaart in te loopen, en zich by de Wilden te voegen, waar af wy de vlam zagen van de velden, daar zy den brand in gesteecken hadden; om de Buffels te gemakkelijker te schieten.

Dese Dieren zyn 'er gemeenlijk in groot getal, gelijk men wel oordeelen kan uit de beenen, de hoorns, en de koppen, die wy aan alle kanten vonden. De *Miamis* jaagen ze op 't eind van den herfst op de volgende wijs.

Als zy 'er een troep af zien, vergaderen zy in groote menigte, en steeken den brand in het gras rondom dese Beesten, uitgesondert een passazie welke zy uitdrukkelijk open laten, alwaar zy sich met hun boogen en pijlen stellen. De Buffels, die het vuur willen vermyden, sijn genootsaakt voor by de Wilden heen te loopen, die 'er by wijlen tot
Buffeljage der Miamis.
hondert

hondert en twintig op een dag dooden, welken zy altemaal verdeelen, volgens de behoefte der huisgezinnen; gaande dese Wilden, gantsch zegenpraalende over den moord van zo veel Dieren, hun Vrouwen daar terstond af verwittigen, welke sorg draagen om het vleesch te gaan haalen. Zy neemen by wijlen de swaarte van drie hondert ponden op hun rug, en werpen hun Kinderen noch boven op dit pak, 't geen hen niet lastiger lijkt als de dégen op de zy van een Soldaat.

Sterkte hun-
ner Vrouwen

Beschryving
der Buffels,
of Wilde
Stieren,

Dese Buffels, of wilde Stieren, hebben seer fijne wol in plaats van hair, en de Wijfjes langer als de Mannetjes. Hun hoorns sijn byna gantsch swart, veel dikker als die der Ossen van *Europa*, maar een weinigje korter. Hun kop is van een monsterachtige grootheid. Zy hebben den hals seer kort, maar seer dik, en somtijds van ses spannen breed; mitsgaders een bult of kleine verhevenheid tusschen de twee schouders; en op het hoofd en tusschen de hoorns groote swarte vlokken, die hen over d' oogen hangen, en hen seer woest en wreed doen schijnen. Hun beenen zyn dik en kort, bedekt met een seer lange wol. Het vleesch van dese Dieren is seer sappig. Zy sijn geweldig vet in den herfst, vermits zy gedurende de gantsche zomer tot den hals toe in 't gras gaan. Dese wijdlustige Landen sijn zo vol van Beemden, dat het het element en het land der Ossen schijnt te wesen. Men heeft van plaats tot plaats eenige Bosschen, daar dese Dieren in loopen om te herkaauwen, en sig voor de hette der Zon te bevryden.

Dese Wilde Ossen of Stieren veranderen van oorden volgens de verandering der saisoenen of jaar-getijden, en de verscheidenheit der klimaat. Als ze omtrent de landen van 't Noorden komen, en dat ze den aanvang des winters beginnen te voelen, gaan ze na de landen van 't Zuiden. Zy volgen malkander, by wijlen een mijl wegs ver. Zy slaapen altemaal op de selve plaats; en de paden, daar se langs gegaan hebben, sijn gebaad, gelijk onse groote wegen van *Europa*, groeyende daar ook gantsch geen gras op. Zy swimmen over de Vloeden en Rivieren. De Wilde Koeyen, of Buffelinnen, gaan op d' Eilanden, om te beletten dat de

Wolven

W
loo
wa
heb
van
gee
ren
hen
En
natu
zy e
vuld
ook j
meer
De
fakke
Zon
wils
zout
geen
na de
gen,
zyn.
ter;
ren v
peërs
De
hond
hals,
als he
te ber
midde
dat m
scheic
hair;
ryen
sich
ken,

Wolven hun Kalveren op eeten; en als de Kalveren zelfs al loopen kunnen, durven de Wolven 'er niet omtrent komen: want de Buffelinnen souden hen uitrooyen. De Wilden hebben die voorsichtigheid, om dese Dieren niet t' eenemaal van hun oorden te verjaagen, dat se niet en vervolgen als de geenen die se met hun pijlen gekwetst hebben; en d' anderen, die 't ontsnappen, laten se in vryheid loopen, sonder hen meer te vervolgen, om hen niet al te seer te vervaaren. En hoewel de Wilden deser wijldluftige Vaste Landen van natuure geneigd zyn om de Dieren te verdelgen, hebben zy echter nooit de Buffels kunnen uitrooyen; vermenigvuldigende dese Dieren zodanig, dat 'er, hoe seer men 'er ook jagt op maakt, de volgende jaaren in de saisoenen noch meer komen.

De Wildinnen spinnen de wol van dese Buffels, daar se fakken af maaken om vleesch in te draagen, en 't geen in de Zon gedroogt is in op te hangen, 't welk dese Vrouwen dikwils drie of vier maanden lang bewaaren; en hoewel se geen zout hebben, weten se echter te besorgen, dat het vleesch geen bederving of verrotting aan sich trekt. Vier maanden na den tijd dat sy het aldus hebben toegericht, sou men seggen, als men het eet, dat de Beesten eerst varsch gedood zyn. Wy dronken het sop of nat met hen, in plaats van water; want dit nat is de gewoonlijke drank van alle de Volkeren van *America*, die geen handel of omgang met d' Europeërs hebben.

De gemeene Huiden deser Buffels weegen honderd en honderd twintig pond. De Wilden snyden den rug en den hals, die het dikste van den huid zyn, weg, en neemen niet als het dunste gedeelte des buiks, 't geen se heel net weeten te bereiden met de herffenen van allerhande Dieren, door middel van het welk sy het zo sacht maaken als ons Zeemleer dat met traan bereid is. Thans schilderen zy het met verscheidene koleuren, en vercierden het met wit en rood Egels-hair; waar na sy 'er Rokken af maaken, om sich in de gasteryen mee op te tooyen: en 's winters gebruiken zy se om 'er sich mee te dekken, insonderheid des nachts. Hun Rokken, die met gekrulde wol gevoerd zyn, staan zeer geestig.

Als de Wilden eenige Buffelinnen gedood hebben, volgen de kleine Kalveren de Jaagers na, en likken hen de handen of vingers. Zy brengen ze bywijlen aan hun Kinderen; en als zy 'er wel mee hebben gespeeld, snijden zy ze den hals af, en eeten ze op. Zy bewaaren de klaauwen van alle dese kleine Dieren, en laten se droogen; waar na zy se aan verscheidene teentjes of roedetjes vast maaken, en in hun danseryen gebruiken, schuddende en rammelende met de selven volgens de verscheidenheid van de postuuren en beweegingen der geener die singen en dansen. Dit speelt uig heeft eenige overeenkomst met de Bommen, welken de Koordansers, Kwaksalvers, en diergelijke lieden gebruiken.

Men sou dese kleine Dieren lichtelijk tam konnen maaken, en 'er sich af dienen om het land te bouwen.

Dese wilde Ossen, of Buffels, bestaan in alle de getijden des Jaars. Als se door de winter overvallen worden, en niet in tijds de landen van 't Zuiden en van 't warme Land konnen bekomen, en dat het aardrijk gantsch met sneeuw bedekt is, hebben se het verstand van de sneeuw om te vroeten en van sich te smijten, om de kruiden, die 'er onder verborgen zyn, te eeten. Men hoort hen loeyen, maar so gemeen niet als in *Europa*.

Dese Wilde Ossen hebben het ligchaam, voornamentlijk van vooren, veel grooter als onse Ossen van *Europa*. Echter belet dese swaarte hen niet seer snel te loopen; invoegen dat 'er weinig Wilden sijn die hen achterhaalen konnen. Dikwils brengen dese Ossen de geenen, die sien gekwetst hebben, om 't leven. Men siet 'er in het saisoen troepen van twee en selfs van vier honderd sterk.

Men vind veele andere soorten van Dieren in dese wijdluftige vlaktens van *Louisania*. De Harten, Rheën, Bevers, en Otters, sijn 'er gemeen. De Trapgansen, Swaanen, Schildpadden, Kalkoenen, Papegaayen, Patrijfen, en veele andere Vogelen sijn 'er in seer groote menigte. De Vischvangst is 'er seer overvloedig, en het Aardrijk uitsteekend vruchtbaar. Men siet 'er onmeetelijke Beemden, vermengd met Bosschen van seer hoog Geboomte, daar men allerhande hout om te bouwen heeft, en onder anderen uitstekend

Eiken-

Verscheide-
ne soorten
van Dieren
in *Louisania*,
en verdere
eigenschap-
pen van dit
Land.

Ei
de
ke
we
gen
ove
rijk
en a
zyn
in de
wild
ande
daar
Veld
re te
is do
en I
hand
en in
De L
sproe
en Be
hinde
beur
land
besta
te he
Wijn
ke Ei
Phili
dood
Da
rood
doen
ander
sal on
tein

Eikenhout, gelijk dat van *Vrankrijk*; en veel verscheelende, van dat van *Canada*. De Boomen sijn van een vervaarlijke dikte en hoogte; en men sou 'er de schoonste stukken der wereld vinden om Schepen te maaken, welke op de plaatsen gemaakt kunnen worden, en ander hout souden kunnen overvoeren tot den opbouw van alle de Schepen van *Vrankrijk*: 't geen een groote besparing voor den Staat sou wesen, en aan de Boomen in onse Bosschen, die geweldig uitgeput zyn, den tijd geeven van weer aan te groeyen. Men ziet ook in de Bosschen verscheidene soorten van Vruchtboomen, en wilde Wijngaarden, die Trossen voortbrengen van omtrent anderhalve voet lang, welke volkomentlijk rijp worden, en daar men seer goeden Wijn af kan maaken. Men ziet 'er ook Velden bedekt met heel goeden Hennip, die 'er van natuure ter hoogte van ses of seven voeten wast: Eindelijk, men is door de proeven, die wy genomen hebben by d' *Illinoisen* en *Iffatis*, verzekerd, dat het Aardrijk bekwaam is om allerhande Vruchten, Kruiden, en Graanen voort te brengen, en in grooter overvloed als de beste landeryen van *Europa*. De Lucht is 'er seer gemaatigd en gesond. 't Land word besproeid door een oneindige menigte van Meiren, Rivieren, en Beeken, meestendeel bevaarbaar. Men word 'er niet gehindert door eenig schadelijk Gedierte. En indien het gebeurt, gelijk ik hoop dat het wel haast gebeuren zal, dat het land gebouwd word, sal men 'er na het tweede Jaar kunnen bestaan, sonder eenige levensmiddelen uit *Europa* van nooden te hebben. Dit onmeetelijk Vast Land sal in 't kort Brood, Wijn, en Vleesch kunnen beschikken aan alle onse Zuiderlijke Eilanden van *America*; en onse Fransche Boukanniers en Philibustiers sullen in *Louisania* alleen meer Buffels kunnen dooden, als in alle d' Eilanden die zy bewoonen.

Daar sijn Kool-Schalien- en Yzermijnen; en de brokken rood en suiwer Koper, die men op verscheidene plaatsen vind, doen oordeelen dat 'er Mijnen af zyn, en mogelijk ook van andere Metaalen en Mineraalen, welken men t' eeniger tijd sal ontdekken, dewijl men alreeds by d' *Iroquoisen* een Fontein van Zout en Aluin gevonden heeft.

X. HOOFDSTUK.

Komst aan het Dorp der Illinoisen. Beschrijving van dit Dorp. Den Heer de la Salle neemt 'er in het afwezen der Illinoisen Indiaansch Koorn mee van daan. Vertrek van het Dorp. Komst by eenige Hutten van Illinoisen, en wedervaaren van de Franschen met deze VVilden. VVeglooping van zes Franschen. (a) Hertzeer. Opwerping van een Fort. Maaking van een Bark. Ongemeen besluit door den Heer de la Salle en den Auteur genomen. Bekommering wegens de bevaarbaarheid der Rivier Colbert of Meschafipi. Bericht door een Illinoisch Krijgsman noopende deze Rivier aan hen gedaan. Mitsgaders door d' Illinoisen in 't algemeen. De zelve verzekering aan hen gegeven door andere VVilden. Verbond gemaakt tusschen de Miamis en d' Illinoisen tegens d' Iroquoisen. Den Heer de Tonty tot Bevelhebber in het Fort Crevecoeur gesteld.

Komst aan
het Dorp der
Illinoisen,

WY vervolgden onsen weg langs de Rivier Seignelay gedurende het overige van de maand December, en kwamen eindelijk, na honderd twintig of honderd dertig mijlen gevaaren te hebben, van het Meir Dauphin af tot in de Rivier Seignelay, op het eind der maand December des Jaars 1679. aan het Dorp der Illinoisen. Wy doodden op den oever der Rivier maar een Buffel, en eenige Kalkoenen, ter oorzaak dat de Wilden den brand in het drooge gaas van alle de beemden, die op onsen weg lagen, gesteecken hebbende, de Beesten de vlucht genomen hadden; en wat naarstigheit men ook tot de Jagt aanwendde, bestonden wy niet

als

als door een loutere voorsienigheid Godts, die kracht geeft op een tijd dat hy op een andere niet endoet: en door het grootste geluk der wereld, hebbende niets meer te eten, vonden wy een Buffel van vervaarlijke grootte op den oever der Rivier in de slijk steeken, dien twaalf van onse Mannen moeite genoeg hadden om met een kabeltouw op het droog te trekken.

Dit Illinoisch Dorp is gelegen op de breedte van veertig graaden, in een vlakke die wat maraschachtig is, en op den rechter oever van een Rivier zo wijd als de *Seme* voor *Parijs*, welke door zeer schoone Eilanden verdeeld word. Het begrijpt vier honderd en zestig Hutten, gemaakt als lange wiegen of krebber, en bedekt met dubbelde matten van platte biesen, zo wel te samen genaaid dat ze nooit door de wind, sneeuw, of regen doordrongen worden. Ieder Hut heeft vier of vijf Haartsteden, en ieder Haartstede een of twee Huisgefinnen, welke al te samen in goed verstand leven.

Wy vonden, gelijk wy voorsien hadden, het Dorp ledig; zijnde alle de Wilden den winter, volgens hun gewoonte, op verscheidene plaatsen met de Jagt gaan doorbrengen. Hun afwesen bracht ons echter in een groote bekommering. De leeftocht ontbrak ons; en wy dorsten geen Indiaansch koorn neemen, 't geen d' *Illinoisen* in kuilen onder d' aarde verbergen, om het te bewaaren, en 'er zich op hun wederkomst van de Jagt af te dienen, ten einde het te zaayen, en 'er tot den oogst af te bestaan. Dese voorraad is hen uitstee-kend dierbaar; en men zou hen geen grooter ongenuegte kunnen aandoen, als met 'er geduurende hun afwesen aan te raaken. Niettemin, gelijk het gantsch niet raadzaam was onsen weg zonder leeftocht te vervolgen, en dat de brand, dien men in de velden gesteecken had, alle de Beeften had doen vluchten, besloot den Heer *de la Salle* twintig schepels Indiaansch koorn te neemen, hoopende dat hy d' *Illinoisen* door eenig middel zou kunnen bevreedigen.

Wy traden den zelven dag met dese nieuwe voorraad weder t' sloop, en daalden geduurende den tijd van vier dagen langs de zelve Rivier af, welke na 't Zuid-Zuid-Westen loopt. Op den eersten dag des Jaars 1680. bemerkende dat

Beschreving van dit Dorp.

Den Heer de la Salle neemt 'er in het afwesen der Illinoisen Indiaans koorn mee van daan.

Verrek van het Dorp.

een der Verlaaters, daar ik hier voor af gesproken heb, niet weer by ons gekomen was als om onse lieden op te rooyen, welke ten anderen maar al te wel geneigd waren om ons te verlaaten, uit vrees van geduurende de winter honger te zullen moeten lijden, deed ik na de Miseen vermaaning, wenshende aan den Heer *de la Salle*, en aan al ons Volk, een gelukkig Jaar; en na de beweegelijkste woorden, bad ik alle onse Misnoegden, zich met geduld te wapenen, vertoonende hen, dat God in alle onse noodwendigheden zou voorzien, en dat gesamennerhand in een goed verstand leevende, hy middelen zou verwekken, om ons te doen bestaan. Wy omhelsden hen, de Vader *Gabriel*, de Vader *Zenoble*, en ik, met de tederste bewegingen van liefde, moedigende hen aan tot de vervolging van een zo gewichtige ontdekking. Op het eind van den vierden dag, zo als wy door een klein Meirtje, 't geen de Rivier maakt, voeren, zag men hier en daar eenige rook opgaan, 't geen ons deed erkennen, dat de Wilden niet ver van daar gehut waren. In der daad, op den vijfden dag, des morgens ten negen uuren, zagen wy aan beide de zyden der Rivier een menigte van Papegaayen, en omtrent tachtig Hutten vol Wilden, die onse Canoos niet eer in 't oog kreegen als na dat wy voorby een punt waren gevaaren, achter de welke d' *Illinoisen* ter verte van omtrent een halve musketschoot gelegerd lagen. Wy voeren met onse acht Canoos op een linie, hebbende alle onse lieden de wapenen in de hand, en latende ons drijven met de stroom der Rivier.

Komst by eenige Hutten van *Illinoisen*, en wederwaaren van de *Franschen* met deze Wilden.

Wy schreeuwden d' eersten, volgens de gewoonte deser Naticen, als om te vraagen of men de vrede of den oorlog begeerde; vermits 'er in dese beginselen zeer veel aan gelegen was stoutmoedigheid te toonen. Straks teegen d' oude Mannen, de Vrouwen, en de Kinderen aan 't vluchten in de Bosschen, daar de Rivier mee geboord is. De Krijgslieden liepen ter wapen, maar met zulk een verwardheid, dat, eer ze eenigfins tot bedaaren waren gekomen, onse Canoos al aan land waren. Den Heer *de la Salle* sprong 'er d' eerste op. Men had de Wilden, in de wanorder daar ze sich in vonden, lichtelijk kunnen verslaan; maar gelijk dit ons voorneemen niet

niet en was, hielden wy stil, om aan d' Illinoisen den tijd te geeven van hun verbaasdheid te laten vaaren. Een hunner Hoofdlieden, die aan d' andere zyde der Rivier was, en die gesien had dat wy belet hadden op zeven of acht Wilden, welken men gemakkelijk dooden kon, vuur te geeven, begon een verhoog te doen om de Jeugd, die zich gereed maakte tot met haar pijlen over de Rivier te schieten, te stutten. De geenen, die gelegerd waren aan de zyde daar wy te land waren getreden, en die in 't eerst de vlucht hadden genomen, weer moed gevat hebbende, stuurden twee Mannen van de voornaamsten onder hen om de *Calumet* aan te bieden. Kort daar na deden de geenen, die aan d' andere kant waren, het zelfde; en alstoen gaven wy te kennen, dat wy de vrede aannamen. Ik vervoegde my dan ter zelve tijd met den Vader *Zenoble* na de kant der Wilden, die de vlucht genomen hadden, neemende hun Kinderen, welke van vrees stonden te beeven, by de hand. Wy betoonden hen veele liefkoozingen, en keerden met d' oude Mannen en de Moeders weer na hun Hutten; hebbende deernis met dese Zielen, welke door de derving van Godts woord, en by gebrek van Missionarissen, verlooren moeten gaan. De blijdschap der eenen en der anderen was zo groot, als hun vrees krachtig geweest had; hebbende die van eenigen zodanig geweest, dat ze twee dagen besig waren met weder te komen van de plaatsen daar ze zich waren gaan verbergen.

Na de verheugingen, de danssen, en de gasteryen, daar men den dag mee toebrecht, deden wy de Kapiteinen der Dorpen, die aan beide de zyden der Rivier waren, verzamelen, en gaven hen door onsen Tolk te verstaan, dat wy Recolletten niet by hen waren gekomen om Bevershuiden te haalen, maar om hen de kennis van den Grooten Meester des levens te geven, en hun Kinderen t' onderwijzen; dat wy ons Land, 't welk aan geene zyde der Zee, die dese Barbaaren het groote Meir noemen, gelegen was, verlaaten hadden om by hen te komen wonen, en van het getal hunner beste Vrienden te wezen. Hier op hoorde men een groote reeks van stemmen roepende: *Tepatoni Nicka*, 't geen zeggen wil, *dat 's wet Broeder, 't is wijfelijk gedaan dat gy deze gedachte*
geno-

genomen hebt. En ter zelve tijd vreeven zy ons de beenen tot aan de voetzoolen, voor het vuur, met Beerentraan en Bufseisvet, om ons van onse vermoedheid te herstellen. Zy staken ons de drie eerste brokken vleesch met buitengemeene vriendschap in den mond. Den Heer *de la Salle* gaf hen terstont daar na een geschenk van Tabak en eenige Bijlen. Hy zei hen, dat hy hen te samengeroepen had om te handelen wegens een zaak, welke hy hen, eer hy van eenige andere sprak, wilde openbaaren; dat hy wel wist, hoe noodsaakelyk het Koorn hen was; dat echter het gebrek van leeftocht, daar hy zich in had gezien toen hy aan hun Dorp kwam, en d' onmogelykheid van Beesten in het veld te vinden, hem genoodsaakt hadden eenig Indiaansch Koorn te neemen, 't geen in zyn Canoos was, en daar men noch niet aan had geraakt; dat, zo zy het hem wilden laten, hy hen Bijlen, en andere dingen die zy van nooden hadden, in wisseling sou geeven; doch zo zy het niet missen konden, dat het hen vry stond het weder te neemen: maar indien zy hem de noodsaakelyke levensmiddelen tot zyn en zijner lieden onderhoud niet en konden beschikken, dat hy alsdan by hun Gebuuren d' *Osages* zou gaan, die hem, mits betaalende, daar wel af zouden versorgen, en dat hy hen in vergelding den Smit, dien hy meegebracht had, sou laten, om hun Bijlen en andere Instrumenten te verhelpen.

Hy voerde dese redenen tegen hen, om dat hy wel wist, dat d' *Illinoisen* zekerlyk jaloers souden wesen van de voordeelen, die de Franschen aan hun gebuuren souden kunnen bezorgen, en insonderheid van de geenen welken zy van den Smit konden trekken, dien zy selven uitsteekend wel van doen hadden. Zy namen ook met groote betuigingen van blijdschap de betaaling, welke men hen voor hun Indiaansch Koorn aanbod, aan. Zelfs gaven zy ons noch ander, en baden ons seer ernstelyk, dat wy ons by hen neder souden zetten. Wy antwoordden hen, dat wy het gaarne souden doen; maar dat, gelijk d' *Iroquoisen* Onderzaaten van den Koning, en by gevolg onze Broeders waren, wy den oorlog niet tegens hen konden voeren; dat wy hen derhalven vermaanden, de vrede met hen te maaken; dat wy hen daar in souden dienen;

diene; en dat, indien dese hoogmoedige Natic, niet tegenstaande onse vertooningen, hen kwam aantasten, wy hen souden verdedigen, mits dat zy ons toelieten een Fort op te werpen, in het welk men den *Iroquoisen*, met de weinige Franschen die wy hadden, het hoofd konde bieden; dat men hen zelfs wapenen en krijgstuig sou beschikken, behoudens dat zy 'er zich niet van en dienden als om hun Vyanden af te weeren, en ze niet en gebruikten tegens Natien welke onder de bescherming des Konings leefden, dien de Wilden den grooten Kapitein van over het groote Meir noemen. Wy voegden 'er eindelijk by, dat wy ook van voornemen waren andere Franschen te doen komen, welke hen voor de besprying van alle hun Vyanden in veiligheid souden stellen, en hen alles beschikken 't geen zy van nooden hadden; dat wy daar niet in verhinderd wierden als door de langduurigheid en swaargheid der wegen; dat, om dese hinderpaal te boven te komen, wy beslooten hadden een groote houtte Canoo te doen bouwen, om tot aan de Zee te vaaren, en hen allerhande koopmanschappen door dese korter en lichter weg te brengen: maar dat, gelijk dese onderneming van een groote koste was, wy altoorens moesten weten, of hun Rivier tot aan de Zee bevaarbaar was, en of 'er andere Europeërs omtrent haar mond woonden. d' *Illinoisen* antwoordden ons, dat zy alle onse voorlagen goedkeurden, en dat zy ons souden helpen overal waar zy in konden. Vervolgens maakten zy ons een beschrijving van de Rivier *Colbert* of *Meschasipi*. Zy zeiden ons wonderen van haar wijdte en schoonheid, en versekerden ons, dat de vaart daar vry en gemakkelijk was, en dat 'er geen Europeërs by haar mond waren: maar 't geen ons het meest deed gelooven dat dese Rivier bevaarbaar was, is dat zy ons vier Natien noemden, daar in het Verhaal der Reis van *Ferdinand Soto* na *Florida* af gesproken word, welke zijn van *Tula*, *Casquin*, *Cicaca*, en *Daminoia*. Zy voegden 'er by, dat Slaaven, die zy in oorslog aan de zee kant gemaakt hadden, zeiden, dat sy Schepen in de zee hadden gesien, welke schooten deden, die na den donder geleeken; maar dat de lieden, daar dese Schepen aan toebehoorden, niet op de kust bevestigd waren; vermits,

indien sy sich daar ter neder hadden geslagen, sy niet feilen souden met hen te gaan handelen, zijnde de zee maar twintig dagreizen van hun *Pirogues* afgeleg. De dag ging aldus door met een wederzijdsche voldoening; maar de saaken bleeven niet lang in desen staat.

Des anderendaags kwam 'er een van de Hoofden der *Miamis*, *Monso* geheeten, verseld van vijf of ses anderen, be-laaden met Ketels, Bijlen, en Messen, om den geest der *Illinoisen* door dese geschenken te bereiden tot te gelooven 't geen hy hen seggen moest. Hy vergaderde heimelijk d' Ouden, en versekerde hen, dat wy by hun Vyanden wil-den gaan, welke over de groote *Rivier Colbert* wonen; dat wy hen wapenen en krijgstuig souden beschikken; en dat na hen vergaderd te hebben, wy ons by d' *Iroquoisen* souden voegen, en hen van alle kanten besluiten, om hen t' eene-maal uit te rooyen; dat wy vrienden van d' *Iroquoisen* waren; dat de Franschen een Fort in 't midden van het Iroquoisch land hadden; dat wy hen wapenen en kruid beschikten; en dat 'er geen ander middel was om hun bederf te vermijden, als onse reis te beletten, of ten minsten te vertragen, ver-mits een gedeelte van onse lieden ons wel haast sou verlaten; en dat sy niets en moesten gelooven van alles 't geen wy hen souden zeggen. Na veele andere diergelijke saaken geseid te hebben, keerde de Kapitein der *Miamis* des nachts so heime-lijk weer te rug als hy gekomen was, uit vrees dat wy al dit geheim mochten ontdekken.

Niettemin kwam een van de Hoofden der *Illinoisen*, *Oma-onha* genaamd, dien wy op onse komst door een geschenk van twee Bijlen en drie Messen gewonnen hadden, ons des anderendaags morgens vinden, en verwittigde ons heime-lijk van al wat 'er omgegaan was. Wy bedankten hem; en om hem te verplichten ons bericht te geven van alles 't geen 'er passeerde, deed men hem een nieuw geschenk van kruid en lood, oordeelende lichtelijk dat dese *Miamis* gefonden en onderrecht was door andere Franschen. Jaloers van onse voortgangen, vermits dese *Monso* ons niet en kende, en selfs nooit nader omtrent het Fort *Frontenak* geweest had als op een afstand van vier honderd mijlen, en dat hy echter met

fulk

fulk een kennis en omstandigheden van onse saaken had gesproken als of hy al sijn leven met ons omgegaan had.

Dit werk baarde ons so veel te meer ongerustheid, dewijl wy wisten, dat de Wilden van natuure achterdochtig zyn, en dat men alreeds veele kwaade indrukken aan onse lieden had gegeven, om hen te doen weg loopen, gelijk ses van hun makkers alreeds te gelijk gedaan hadden.

Des namiddags van den selven dag noodde *Nicanapé*, Broeder van *Chassagonasse*, d' aansienlijkste der Illinoische Kapiteinen, die alstoen afwesig was, ons altemaal te gast; en als een iegelijk sich in de hut aangeset had, nam *Nicanapé* het woord, en deed ons een verhoog seer verscheelende van de geenen welken d' Ouden op sijn komst aan ons hadden gedaan; seggende, dat hy ons niet so seer genodigd had om ons wel t' onthaalen, als om ons den geest te geneesen van de siekte welke wy hadden van ons op de groote Rivier te be-
geeven; dat het nooit iemand gedaan had sonder 'er te sneu-
velen; dat haar oevers bevolkt waren met een oneindige
menigte van Barbaarsche Natien, welke de Franschen, wat
wapenen en dapperheid sy ook mochten hebben, door hun
getal souden onderdrukken; dat dese Rivier vol was van
Monsters, Tritons, Krokodillen, en Slangen; en dat, als
de grootheid van onse Cano ons voor dit gevaar al in veilig-
heid stelde, wy een ander onvermijdelijk te gemoet moesten
zien, te weeten dat het benedenst der Rivier vol van water-
vallen en steile klippen was, met een so geweldigen stroom
'er boven dat men 'er noodsaakelijk moest afvallen; en dat
alle deze watervallen en klippen eindigden aan een kolk daar
de Rivier zich onder d' aarde verloor, sonder dat men wist
waar ze heen ging. Hy voegde by dit alles so veel omstandig-
heden, en sprak sijn verhoog so ernstelijk en met so veel te-
kenen van genegtheid uit, dat onse lieden, die de manie-
ren der Wilden niet gewoon waren, en waar van 'er twee de
maal verstonden, 'er door verwaggeld wierden. Wy lazen
hun vrees uit hun aanzichten: maar gelijk het geen gebruik
is de Wilden te stooren, en dat wy zelfs, met het te doen,
het vermoeden van onse lieden vermeerderd souden hebben;
lieten wy hen sijn verhoog vreedzaamlijk voleindigen, en

antwoordden vervolgens sonder eenige ontroering, dat wy ten hoogften in hem gehouden waren wegens de berichten die hy ons gaf, en dat wy fo veel te meer glorie fouden verkrijgen als wy fwaarigheden te boven fouden vinden te komen; dat wy altemaal den grooten Meefter van het leven der menfchen, en den geen die de grootfte was van alle de Kapiteinen welke het gebied aan geene zijde der Zee voeren, dienden; dat wy ons gelukkig fouden achten te fterven, als wy den naam van den een enden ander aan het eind der wereld mochten brengen; maar dat wy vreesden, dat alles, 't geen hy gezegt had, een vond van fijn vriendschap was, om ons te beletten fijn Natie te verlaaten, of liever dat het een lift was van eenigen boosaardigen menfch, die hen van onfe voorneemens, hoewel vol van oprechtigheid, wantrouweningeboezemt had; dat, fo d' Illinoisen een rechte vriendschap voor ons hadden, zy ons d' oorfaaken van hun ongerustheid, waar af wy trachten fouden hen te verloffèn, niet en moeften ontveinzen; dat wy anders reden fouden hebben om te gelooven, dat de vriendschap, welke zy ons op onfe komft hadden betuigd, maar op hun lippen was geweest. *Nicanapé* bleef sonder antwoord; en noodigende ons tot eeten, veranderde hy van taal.

Nade maaltijd hernam onfe Tolk het woord, en zei hen, dat wy niet verwonderd waren, dat hun Gebuuren jaloers wierden wegens de gemakkelikheden, welken zy fouden genieten uit den handel dien zy met de Franschen ftonden aan te binden, noch dat zy hen berichten tot ons nadeel deden; maar dat hy zich verwonderde, dat zy 'er fo licht geloofaan floegen, en dat zy 't aan de Franschen, die hen met fulk een openhertigheid alle hun voorneemens bekend hadden gemaakt, verbergden. Wy fliepen niet, mijn broeder, voegde hy 'er by, richtende zich aan *Nicanapé*, toen *Monfo* u te nacht in 't heimelijk tot nadeel der Franschen gefproken heeft, welken hy u heeft afgefchilderd als de Verspieders der *Iroquoifen*. De gefchenken, die hy u gedaan heeft, zijn noch in dese hut begraven. Waarom is hy fo haast daar na weer voortgegaan? Waarom kwam hy niet by dag, indien hy niet als waarheden te zeggen had? Hebt gy niet gezien,

dat

dat
en
der
wy
fch
ftan
spre
nig
op
vree
dat
den
doen
dien
t'ov
ons
ken
al zo
't fijn
niet
kwa
De
dat f
weer
over
hem
te vo
niet g
onden
Bark
gende
oorde
aldus
en va
wilde
De
en nie
ten zi

dat wy op onse komst uw neeven hebben kunnen dooden, en dat, in de verbaasdheid daar zy in waren, wy alleen souden hebben kunnen doen 't geen men u wijs maaken wil dat wy, na dat wy by u bevestigd fullen wesen, en dat wy vriendschap met uw Natie gemaakt fullen hebben, met den bystand der *Iroquoisen* doen zullen. Tegenwoordig zo als ik spreek, souden onse Franschen niet alle uw Ouden, so menig als gy zijt, om hals kunnen brengen, terwijl uw Jeugd op de Jagt is. Weet gy niet, dat d' *Iroquoisen*, welken gy vreesst, de dapperheid der Franschen beproefd hebben, en dat wy by gevolg hun bystand niet van nooden hebben zouden, indien wy van voorneemen waren u den oorlog aan te doen. Maar om u den geest t' eenemaal te geneezen, loopt dien bedrieger na: wy fullen hem hier verwachten om hem t' overtuigen en te beschaamen. Hoe kent hy ons, dewijl hy ons nooit gezien heeft? en hoe kan hy de complooten, welken hy zegt dat wy met d' *Iroquoisen* gemaakt hebben, die hy al zo weinig kent als ons, weeten? Bezieet onse goederen: 't sijn niet als werktuigen en koopmanschappen, welke ons niet en kunnen dienen als om u goed te doen, en die niet bekwaam en sijn noch tot aan te tasten, noch tot af te keeren.

Deze redenen bewoogen hen, en brachten so veel te weeg, dat sy lieden uitstuurden om *Monso* t' achterhaalen, en hem weer te rug te brengen; maar de sneeuw, die des nachts in overvloed viel, en de voetstappen bedekte, belette dat men hem kon vinden. Niettemin waren onse Franschen, die van te vooren verschrikt hadden geweest, van hun valsche vrees niet geneezen. Zes van hen, die op de wacht stonden, en onder anderen twee Zaagers, sonder de welken wy geen Bark konden maaken om na de zee te gaan, gingen de volgende nacht voort, na meegenomen te hebben 't geen sy oordeelden hen noodsaakelijk te fullen zyn; stellende zich aldus bloot voor een veel zekerder gevaar van te sneuvelen en van honger te sterven, als het geen 't welk sy vermijden wilden.

Den Heer *de la Salle* des morgens uit de hut gegaan zijnde, en niemand op de wacht gevonden hebbende, trad in de hutten zijner lieden. Hy vond 'er een, daar maar een man in ge-

Weglooping
van zes Fran-
schen.

bleeven was, dien zijn makkers van hun voorneemen niet verwittigd hadden; ter oorszaak dat hy hen verdacht was. Hy vergaderde hen altemaal, en vragde hen na tijding van dese Wegloopers. Vervolgens betuigde hy hen d' onge- neugte, die hy had, over dat zy tegens des Konings orders, en tegens alle gerechtigheid, voortgegaan waren, en hem verlaaten hadden, in een tijd dat zy hem 't noodzaakelijkt waren, na dat hy alle dingen voor hen had gedaan. Hy beval hen, om de kwaade werking welke dit wegloopen in den geest der *Illinoïsen* zou kunnen veroorzaaken te beletten, te- gen hen te zeggen, dat hun Makkers door zijn last vertrok- ken waren; voegende 'er by, dat hy hen wel zou hebben konnen doen vervolgen, en straffen, om 'er een voorbeeld af te maaken; maar dat hy de Wilden de trouwloosheid der Franschen niet wou laten kennen. Hy vermaande hen, dat zy hem getrouwer souden wezen als dese Wegloopers, en zich door de vrees der gevaaren, welken *Nicanapé* hen val- schelijk ten breedsten uitgemeeten had, niet tot diergelijke uitersten laten vervoeren; dat hy niet met zich wou nee- men als de geenen die hem vrywilliglijk wilden verzellen; en dat hy hen zijn woord gaf, dat hy in de lente aan d' ande- ren de vryheid zou laten van weer na *Canada* te keeren, daar zy sonder gevaar en in een Cano na toe souden gaan, in plaats dat zy het nu niet konden onderneemen als met een baarblij- kelijk perikel van hun leeven, en met de schande van hem lafhertiglijk verlaaten te hebben door een samenweering, die op hun komst in *Canada* niet ongestraft kon blijven.

Hy trachtte hen aldus een hert onder den riem te steeken, en hen binnen de paalen van hun plicht te doen blijven; maar kennende hun onstandvastigheid, en ontveinsende het hert- zeer, 't geen hy 'er over had, besloot hy hen van de Wilden af te wijderen, ten einde aan nieuwe oprooyingen den weg af te snijden; en om 'er hen sonder murmureeren in te doen bewilligen, zei hy teger hen, dat ze by d' *Illinoïsen* niet in zekerheid waren; dat ten anderen een diergelijk verblijf hen bloot stelde voor de wapenen der *Iroquoïsen*, welke mo- gelijk voor de winter het Dorp souden komen aantasten; dat d' *Illinoïsen* hen geen wederstand konden bieden; dat zy na

allen

alle
en
d'
hei
gee
'er
nig
dat
zy
sen,
den
men
gelij
zo
ten
cœur
der
E
de
R
zoch
voeg
ging
klein
van
tijd
plaff
de
die
werk
alle
als
eike
over
vijf-
vent
zijn
met
kwa

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 63

allen schijn met den eersten aanval de vlucht souden neemen; en dat d' *Iroquoisen* hen niet konnende achterhaalen, vermits d' *Illinoisen* veel snelder loopen als zy lieden, zy hun verwoedheid op de Franschen souden ontlasten, welker klein getal geen stand tegens dese Barbaaren zou kunnen houden; dat 'er maar een enig hulpmiddel was, te weten, zich op eenige plaats, die licht verdedigd kon worden, te versterken; dat hy 'er zodanig een by het Dorp gevonden had, alwaar zy in veiligheid souden wesen voor de besprinking der *Illinoisen*, en voor de wapenen der *Iroquoisen*, die hen daar niet souden kunnen overweldigen, en derhalven ook niet onderneemen hen aan te tasten. Dese redenen, en eenige andere diergelijken welken ik hen zaid, overtuigden hen, en hadden zo veel vermogen op hen altemaal, dat ze sich lieten bepraaten tot d' opwerping van een Fort, 't geen men (a) *Creve-* (a) *Hartzeer*
cœur noemde, gelegen vier dagreizen van het groot Dorp der *Illinoisen*, nederwaarts na de *Rivier Colbert*.

Een groote dooy op den 15. Januarii ontstaan zijnde, en de Rivier beneden het Dorp vry gemaakt hebbende, verzocht den Heer *de la Salle* my, hem te verzellen; en wy verwoegden ons met een van onse Canoos ter plaatse, welke wy gingen verkiezen om aan dit Fort t' arbeiden. 't Was een kleine hoogte of heuvel, omtrent twee honderd schreden van den oever der Rivier gelegen, welke sich in den regentijd tot aan des zelfs voet uitstreckte. Twee breede en diepe plassen versterkten twee andere zyden, en een gedeelte van de vierde, welke men voorders sterk maakte met een gracht, die de twee plassen aan malkander voegde. Men deed ook het werk noch met Vriesche Ruiters voorzien; den heuvel aan alle kanten steil maaken; d' aarde der bolwerken, zo veel als het mogelijk was, met sterke stukken houts en swaare eike planken ondersteunen; en 'er, uit vrees van eenige overrompeling, een pallissade omzetten, waar af de paalen vijf-en-twintig voeten lang en een voet dik waren. 't Bovenste van den heuvel liet men in sijn natuurlijke gedaante, zijnde een onregelmatig vierkant; en men vernoegde sich met 'er een aarde borstweering rondom op te werpen, bekwaam om al ons volk te dekken, daar men de logementen af

afdeed maaken in twee der hoeken van dit Fort, op dat ze in geval van aantasting altijd gereed mochten wezen. De Vaders *Gabriel*, *Zenoble*, en ik hadden ons verblijf in een hut, bedekt met planken, welke wy met onse Werklieden toestelden, en waar in wy des morgens en des avondts al ons volk verzamelden, om d' openbaare Gebeden by te woenen. Ondertusschen hadden wy d' ongeneugte van geen Mis meer te kunnen doen; vermits de wijn, dien wy van de groote druif des Landts gemaakt hadden, ons nu t' eenemaal ontbrak; weshalven wy ons dan moesten vernoegen met op de Vier- en Zondagen de Vespers te zingen, en na de Morgenbeden de predikatie te doen. Men stelde de Smit langs de gordijn, die na het bosch zag, daar men hout uit deed hakken om koolen voor den Smit af te maaken. Den Heer *de la Salle* plaatste sich in 't midden met den Heer *de Tonty*, om met meerder gemak het oog over alles te kunnen laten gaan.

Terwijl men met desen arbeid besig was, dachten wy gestadig niet als op onse ontdekking. Ondertusschen zagen wy de maaking van de Bark seer swaar, door het wegloopen van onse Zaagers. Niettemin, gelijk men in dusdanige gelegentheden van de nood een deugd moet maaken, zei den Heer *de la Salle* tegen onse lieden, dat, zo 'er een man onder hen was van goede wil, die bezoeken wou zyplanken te maaken, 't geen met wat meer mocite en tijd geen onmogelijkheid was, en daar men ten argsten genomen maar eenige planken mee bederven kon, hy hem eerlijk sou vergelden. Straks kwamen sich twee van onse mannen daar toe aanbieden. Men nam 'er een proef af, en 't gelukte redelijk wel, hoewel zy nooit een diergelyk werk ondernomen hadden. Men deed dan een Bark beginnen van twee-en-veertig voeten kiels en twaalf voeten wijdte, daar men met sulck een yver aan arbeidde, dat, niettegenstaande den arbeid van het Fort *Creve-cœur*, de zy- of boordplanken gezaagd, en al het hout van de Bark in den aanvang van de maand Maart gereed was.

Men moet aanmerken, dat de winter in het Land der *Illinoisen* niet swaarder is als in *Provence*: maar geduurende die van het Jaar 1679. sneeuwde het meer als twintig dagen lang; 't geen de Wilden, die noch nooit een zo strenge winter

Maaking
van een Bark.

ter b
Salle
we d
erva
Ont
cœur
klaan
yzer
die w
geene
men
den H
dat,
onder
terd f
Canada
geever
voeren
In d
meen a
manne
der oo
van v
derd m
des wi
n Ame
bedekt
was on
gen. M
gewoo
een Ke
eide H
ken, w
de gee
gebruil
ven be
rasien
gordel

ter

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 63

ter beproeft hadden, uitsteekend verbaasde. Den Heer *de la Salle* en ik sagen ons derhalven weer bloot gesteld voor nieuwe ongemakken, welke mogelijk den geenen, die geen ervarigheden hebben van de groote Reizen en nieuwe Ontdekkingen, ongelooflijk sullen schijnen. 't Fort *Creve-cœur* was by na voltooid. Men had al het hout tot de Bark klaar; maar wy hadden noch touwwerk, noch zeilen, noch yzer genoeg. Wy hoorden gantsch geen tijding van de Bark, die wy in het *Meir Dauphin* gelaaten hadden, noch van de geenen welken men derwaarts had gestuurd om te verneemen waar se vervaaren mocht wesen. Ondertusschen zag den Heer *de la Salle*, dat de Zomer vast begon te naderen, en dat, so hy noch eenige maanden te vergeefs wachtte, onse onderneeming een Jaar, en mogelijk twee of drie verachterd sou worden; vermits hy, ter oorzaak dat hy so ver van *Canada* was, gantsch geen order tot de zaaken sou kunnen geven, noch de dingen die hy van nooden had doen toevoeren.

In dit uiterste namen wy alle beiden een besluit, so ongemeen als het swaar om uit te voeren was; ik van my met twee mannen na onbekende Landen te vervoegen, daar men ieder oogenblik in een groot gevaar van sijn leven is; en hy van te voet na het Fort *Frontenac* te gaan, meer als vijf honderd mijlen van daar gelegen. Men was alstoen in het eind des winters, die, gelijk ik hier voor gezegt heb, so streng in *America* geweest had als in *Vrankrijk*. 't Aardrijk was noch bedekt met sneeuw, welke noch gesmolten, noch bekwaam was om een man met raketten, of sneeuwtreders te draagen. Men moest sich beladen met de in dese gelegentheden gewoonlijke toerusting, dat 's te zeggen, met een Deken, een Ketel, een Bijl, een Snaphaan, kruid en Lood, en bereide Huiden, om schoenen op de manier der Wilden te maaken, welke dikwils niet langer als een dag duuren; zijnde de geenen, die men in *Vrankrijk* draagt, van gantsch geen gebruik in dese Westersche Landen. Hy moest daarenboven besluiten tot door de bosschen te trekken, door de marssen en de gesmoltenene sneeuw te gaan, bywijlen tot den gordel toe, en gedurende gantsche dagen, bywijlen zelfs

Ongemeen besluit door den Heer de la Salle en den Ardent genomen.

fonder eten; vermits hy, en drie anderen die hem verzel- den; geen leeftocht mee konden neemen, moettende al hun onderhoud trekken van 't geen zy met het Roer stonden te schieten; en staat maaken op niet anders te drinken als water dat sy onderwege souden vinden. Eindelijk hy was ook noch alle dagen, en voornaamentlijk des nachts, bloot gesteld voor d' overrompelingen van vier of vijf Natien, welke malkander den oorlog aandeeden; met dit onderscheid dat dese Volkeren, door welker landen hy heen moest, altemaal de Franschen kenden; en dat de geenens, daar ik na toeging, nooit Europeërs gezien hadden. Alle dese swaarigheden verbaasden hem echter niet, niet meer als my. Wy waren maar alleenlijk bekommerd om onder onse lieden eenige mannen te vinden, die sterk genoeg waren om ons te verzellen, en te beletten dat d' anderen, alreeds seer verwag- geld, niet terstond na ons vertrek altemaal voortgingen.

Bekomme-
ring wegens
de bevaar-
baarheid der
Rivier Col-
bert of Me-
schasipi.

Wy vonden gelukkiglijk eenige dagen daar na het middel om ons volk de kwaade indrukken, welchen d' *Illinoisen* hen op het verfoek van *Monso*, Kapitein der *Miamis*, gegeeven hadden, uit het hoofd te helpen. Daar kwaamen eenige Wil- den van dese verafgelegene Natien in het Dorp der *Illinoisen*, onder de welken 'er een was die ons verzekerde van de schoonheid der groote *Rivier Colbert* of *Meschasipi*. Wy wierden hier in bevestigd door bericht van verscheidene Wil- den, mitsgaders door een *Illinois*, die ons op onse komst in 't heimelijk zei, dat se bevaarbaar was. Dit bericht was echter niet genoeg om onse lieden van hun eerste indrukken, die met een uitsteekende kracht op hun gemoed hadden ge- werkt, te geneesen, en hen alle bekommering en vrees aan- kant te doen stellen. Wy wilden het d' *Illinoisen* selven doen bekennen, hoewel wy verstaan hadden, dat zy in een Raad hadden beslooten ons altijd het selfde te seggen. Hier aan- bood sich kort daar na een gunstige gelegenheid toe.

Bericht door
een *Illinoisch*
Krijgsman
ne opende
dese Rivier
aan hen ge-
daan.

Een jong *Illinoisch* Krijgsman, die met anderen van sijn Natie Gevangenen aan de Zuidkant gemaakt, en de voor- tocht genomen had, kwam voorby onse Werf heen, zo als hy wederkeerde van het benedenst der *Rivier Colbert*, daar wy vainsden eenige kennis af te hebben. Men gaf hem *Indiaansch*

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 67

diaansch Koorn te eeten; en bracht hem allengskens op de praat noopende de gemelde Rivier. Hy maakte 'er ons met een kool een tamelijk nauwkeurige Kaart af; verskerende ons, dat hy met zijn *Pirogue* overal geweest had; dat 'er tot aan de Zee toe, welke de Wilden het Grootte Meir noemen, noch Waterval noch snelle Stroom was: maar dat 'er, gelijk dese Rivier seer wijd wierd, op eenige plaatsen Zandbanken en Platen waren, die 'er een gedeelte af stopte. Hy zei ons ook den naam der Natien, welke op haar Oevers wonen, en der Rivieren die zy ontfangt. Ik schreef ze op, en sal 'er het verhaal af kunnen doen in een tweede Deel van onse Ontdekking. Wy bedankten hem met een klein geschenk wegens dat hy ons de waarheid, welke de voornaamsten zijner Illinoischê Natië voor ons hadden vermoemd, ontdekt had. Hy bad ons, dat wy het hen niet zouden seggen; en men gaf hem een Bijl, om hem den mond te sluiten, op de manier der Wilden als ze eenig geheim willen aanbeveelen.

Des anderendaags morgens gingen wy, na onse openbare Gebeden, na het Dorp, daar wy d' *Illinoisen* vergaderd vonden in een Hut van een der Aansienlijksten, die een gastmaal aangerecht had van een Beer, 't geen een eeten is daar ze uitsteekend veel af houden. Zy maakten ons plaats in het midden van hen op een schoone mat van biezen, welke zy voor ons bereidden. Wy deeden door een ons volk, die de taal verstond, tot hen zeggen, dat wy hen te kennen wilden geeven, dat de geen, die alles gemaakt heeft, dien wy den Grooten Meester des Levens noemden, een bysondere zorg voor de Franschen droeg; dat hy ons de genade had gedaan van ons t' onderrechten wegens den staat der groote Rivier, door ons *Calbert* geheeten, waar af wy bekommerd hadden geweest om de waarheid te weeten, sedert dat zy 'er ons de vaart onmogelijk af hadden gemaakt; en vervolgens gaven wy hen te kennen 't geen wy den voorgaanden dag verstaan hadden.

De Barbaaren geloofden, dat wy alle dese dingen door eenigen ongemeenen weg te weeten waren gekomen; en na sig den mond met de hand geslooten te hebben, 't geen de ma-

Mitsgaders
door d' Illi-
noisen in 't
algemeen.

nier is daar zy sich af dienen om hun verwondering te betuigen, zeiden zy ons, dat de begeerte alleen, welke zy hadden, om onsen Kapitein met de Graauwrokken, of de Naaktbenen (gelijk alle de Wilden van *America* onse Geestelijken van *S. Franciscus* heeten) by sich te houden, hen de waarheid voor ons had doen verbergen. Zy beleeden ons alles, 't geen wy van den Jongen Krijgsman gehoord hadden; en sedert bleeven zy altijd by hun woord.

De selve verzekering aan hen gegeven door andere Wilden,

Dit verminderde de vrees van onse Franschen niet weinig; en zy wierden 'er t' eenemaal af verlost door de komst van verscheiden *Osages*, *Ciccacas*, en *Akansus*, welke van de Zuidkant gekomen waren om de Franschen te bezoeken, en Bijlen te koopen. Zy zeiden altemaal, dat de Rivier tot aan de Zee toe bevaarbaar was; en dat de komst der Franschen bekend gemaakt zijnde, alle de Natien van het benedenst der *Rivier Colbert* ons de *Vredecalumet* souden komen dansen, om een goed verstand en den handel met de Franschen t' onderhouden.

Verbond gemaakt tusschen de *Miamis* en d' *Illinoïsen* tegens d' *Iroquoïsen*.

De *Miamis* kwamen ter zelve tijd de *Calumet* aan d' *Illinoïsen* dansen, en maakten een verbond met hen tegens d' *Iroquoïsen*, hun gemeene Vyanden. Den Heer *de la Salle* gaf hen eenige geschenken, om dese twee Natien te krachtiger te samen te vereenigen.

Ziende ons met ons drie Missionarissen *Recolletten*, met de weinige Franschen die wy in het Fort *Crevecoeur* hadden, en geen wijn meer hebbende om de *Mis* te doen, betuigde ons de Vader *Gabriel*, die verlichting in zyn hoogen ouderdom van doen had, dat hy gaarne alleen by onse Franschen in het Fort sou blijven. De Vader *Zenoble*, die de groote *Missie* der *Illinoïsen*, bestaande uit omtrent zeven of acht duizend Zielen, gewenscht had te hebben, begon 'er verdriet in te krijgen, konnende sich zeer beswaarlijk voegen na de woeste manieren der Wilden, daar hy mee moest omgaan. Wy spraken 'er af tegen den Heer *de la Salle*, die een geschenk van drie Bijlen deed aan den Waard van den Vader, *Oumahouha* geheeten, dat 's te zeggen *Wolf*, welke Hoofd van een Geslacht of Stam was, op dat hy zorg sou draagen om den Vader, dien dese Kapitein zyn Zoon noemde, huisvestende

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 69

en achtende hem als een van zijn Kinderen, wel van spijs en drank te voorfien. Dese Vader, die maar een half mijl van het Fort woonde, kwam ons d'oorzaak van zijn moeyelikheden bekent maaken, zeggende, dat hy noch niet tot de zeden en manieren der Wilden gewend was; doch dat hy echter al een gedeelte van hun taal kende. Ik aanbod hem, zijn Missie te neemen, mits dat hy in mijn plaats na de verder gelegene Natien wilde gaan, daar wy noch geen kennis af hadden als de geene die de Wilden 'er ons af hadden gegeven, welke maar superficieel en van seer weinig belang was. Dit gaf onsen Vader vry wat te denken; en ziende geen voordeel by dese plaatsruiling, wilde hy liever by d'*Illinoisen* blyven, daar hy kennis af had, als na onbekende Volkeren gaan, van de welken hy niet wist wat hy te verwachten sou hebben.

Den Heer *de la Salle* liet tot Bevelhebber in het Fort *Crevecaur* den Heer *de Tonty*, met eenige Soldaaten en de Timmerlieden die aan de Bark arbeidden, geschikt om te beproeven door de *Rivier Colbert* tot aan de Zee te komen, ten einde door dit middel in dit Vaartuig voor de pijlen der Wilden beveiligd te zyn. Hy liet hem Kruit en Loot, een Smit, Roers, en andere wapenen, om sich, in geval zy door d'*Iroquoisen* aangetast wierden, te verdedigen; met order van in zijn Fort te blyven. En eer hy weder na het Fort *Frontenac* keerde, om versterking te gaan haalen, mitsgaders Kabels en Dreggen tot de laatste Bark, welke hy tot op het Braeuwen gemaakt liet, versocht hy my de moeite te willen neemen van den weg, dien hy op zijn weerkomst van *Canada* tot aan de *Rivier Colbert* moest houden, alvoorens te gaan ontdekken: maar gelijk ik een groote sweer in den mond had, daar gestadig materie uitliep, 't geen al byna anderhalf jaar met het grootste ongemak der wereld had geduurd, was ik 'er niet seer gewillig toe, en zei hem, dat het my noodzaaklijker en dienstiger sou wezen weer na *Canada* te keeren, om my te doen geneezen. Den Heer *de la Salle*, hier over geweldig misnoegd, paste my ten antwoord, dat, indien ik dese Tocht weigerde, hy aan mijn Oversten sou schryven, dat ik d'oorzaak van het slecht gevolg onfer nieuwe

Den Heer de Tonty tot Bevelhebber in het Fort Crevecaur gestelt.

Miffien fou zyn., d' Eerwaardige Vader *Gabriel de la Ribourde*, die mijn Meester van 't Noviciaat of Nieuwelingschap geweest had, bad my met de zaaken voort te vaaren; zeggende, dat; zo ik van dit ongemak kwam te sterven, God t' eeniger tijd door mijn Apostolische arbeiden verheerlijkt zou werden. 't Is waar, mijn Zoon, zei my dese eerwaardige Gryzaard, die over de veertig jaaren in de strengheid der boete doorgebracht had, dat gy in dese onderneeming, die de kracht der sterksten vereischt, veele monsters te verwinnen sult hebben. Gy kent niet een woord van de taal der Volkeren, welken gy voor God gaat trachten te winnen: maar scep moet, gy sult zo veel overwinningen behaalen, als gy strijden sult leveren. Betrachtende derhalven, dat dese Vader, zo oud als hy was, my in mijn tweede jaar van onse nieuwe Ontdekking had willen komen helpen, in het oogmerk van *JESUS CHRISTUS* aan d' onbekende Volkeren te verkondigen, en dat dese Gryzaard d' eenige Zoon en Erfgenaam van sijn Vaders huis was, zynde een Edelman van *Bourgondien*, aanbod ik my tot dese Reis te doen, om te trachten kennis te gaan maaken met de Volkeren, by de welken ik my wel haalt hoopte te bevestigen om het Geloof te prediken. Den Heer *de la Salle*, verheugd over mijn besluit, omhelsde my; zeggende, dat ik hem den grootsten dienst deed, dien hy ooit van iemand zou konnen verwachten. Hy gaf my een *Vredecalumet*, en een Canoo met twee Mannen, een der welken *le Picardyer du Gay* heette, die tegenwoordig te *Parijs* is, en den ander *Michiel Ako*; belaadende desen laatste met eenige koopmanschappen, geschikt tot geschenken te doen, welke omtrent duizend of twaalf hondert guldens waardig waren: en aan my gaf hy tien Messen, twaalf Elssen; een kleine rol Tabak om aan de Wilden te geeven, omtrent twee pond swarte en witte *Rassade*, en een pakje met Naalden, zeggende, dat hy my meer gegeeven zou hebben indien hy gekonnen had. In der daad, hy is mild genoeg jegens sijn vrienden. Hebbende vervolgens de zegen van den Eerwaardigen Vader *Gabriel*, en oorlof van den Heer *de la Salle* genomen, mitsgaders al ons Volk omhelsd, 't geen ons geleidde tot ter plaatse daar wy t' scep gingen,

gi
me
u m

Ver

W

van
met
te b
Can
hou
onze
volg
gem
geha
D
als d
zich
well
men
kan
't g
in d

gingen, eindigde de Vader Gabriel zyn vaarwelzeggingen met deze woorden: *Viriliter age, & confortetur cor tuum; Houd u mannelijk, en dat uw hert versterkt worde.*

XI. HOOFDSTUK.

Vertrek des Auteurs van het Fort Creve-cœur. Beschrijving van de Rivier Seignelay. Komst by een Natie Tamaraoa geheeten, en wedervragen met de zelve. Beschrijving van de Rivier Colbert, met alle de Rivieren en Meiren die daar in stroomen. Verscheidene Barbaarsche Natien omtrent het Meir Buade of der Issatis.

WY vertrokken van het Fort *Creve-cœur* op den 29. Februarii des Jaars 1680. en ontmoetten des avonds in 't afzakken langs de *Rivier Seignelay* verscheidene benden van *Illinoisen*, welke met hun *Pirogen*, of Gondels, gelaaden met vleesch, weer na hun Dorp keerden. Zy trachtten ons te bewegen om met hen weder te rug te gaan. Onze twee Canoosvoerders stonden lang in beraad: maar gelijk zy gehouden waren weer aan het Fort *Creve-cœur* te komen, daar onze Franschen hen by de kop gevat souden hebben, vervolgens wy des anderendaags onze tocht, wanneer de twee gemelde Mannen my verklaarden wat zy in den zin hadden gehad.

De *Rivier Seignelay*, daar wy op voeren, is zo diep en wijd als de *Seine* te *Parijs*; en op twee of drie plaatfen verwijd zy zich tot een vierde deel mijls. Zy is geboord met heuvelen, welke in 't ahangen bedekt zyn met schoone en groote boomen. Eenigen dezer heuvelen staan een half mijl van malkander, en laten tuschen beiden een marasachtig land, 't geen dikwils onder loopt, inzonderheid in den Herfst en in de Lente, maar echter zeer sware boomen draagt. Als men

Vertrek des Auteurs van het Fort Creve-cœur.

Beschrijving van de Rivier Seignelay.

men op deze heuvelen staat, ziet men schoone beemden, zo ver als het oog kan bereiken, en bezaaid van plaats tot plaats met hooge bosschen, welke uitdrukkelijk geplant schijnen te wezen. De stroom der Rivier is niet gevoelijk als ten tijde der grootte regenen. Zy kan het gantsche Jaar door grootte Barken omtrent honderd mijlen wegs van haar mond af tot aan het Dorp der *Illinoisen* voeren, van waar zy byna altijd Zuid-Zuid-Westelijk loopt.

Komst by
een Natie
Tamaroage-
heeten, en
westervaren
met de zelve.

Den 7. Maart vonden wy omtrent twee mijlen van haar mond een Natie, *Tamaroa* of *Maroa* geheeten, bestaande uit twee honderd Huisgesinnen. Zy wilden ons in hun Dorp brengen, gelegen ten Westen van de *Rivier Colbert*, zes of zeven mijlen beneden den mond der *Rivier Seignelay*: maar onse twee Canoosvoerders, hoopende een grooter winst te doen, wouden liever voortvaaren, volgens den raad dien ik hen alstoen gaf. Dese Wilden ziende dat wy Yzer en Geveer aan hun Vyanden brachten, en konnende ons niet achterhaalen met hun *Pirogen*, welke houten Canoos zyn, veel plomper en swaarder als onse schorsie die ongelijk snelder weg spoedde, stuurden zy ons van hun Jeugd te land achter na, om ons in eenige engte der Rivier met pijlen te doorbooren; maar te vergeefs: want hebbende eenigen tijd daar na het vuur, 't geen dese Krygers by hun hinderlaag gemaakt hadden, in 't oog gekreegen, staken wy metter haast over de Rivier na den anderen oever, en vernachtten op een Eilandtje, latende onse Canoo gelaaden, om ons te spoediger weer in te kunnen scheepen, en onsen kleinen Hond op de wacht, ten einde ons by gelegentheid van overrompeling te wekken, in geval de Wilden met dit voorneemen de Rivier hadden willen overswemmen.

Wy kwamen wel haast na dese Wilden verlaaten te hebben aan den mond der *Rivier Seignelay*, leggende vijftig mijlen van het Fort *Creve-cœur*, en omtrent honderd van het groot Dorp der *Illinoisen*. Dese Rivier is gelegen op de breedte van tusschen de zes- en zeven-en-dartig graaden, en by gevolg honderd twintig of honderd dertig mijlen van de *Golf of Boezem van Mexico*.

Aan den hoek, dien dese Rivier ten Zuiden van haar mond maakt,

ma
voe
Ter
geen
men
en d
een
drijv
van
kruis
't Is v
by de
Noor
seer b
waarte
ken te
nen 'e
De
van 't
twee k
welke
ge pla
tussche
men d
weider
kringe
der zel
ren me
vrucht
in het
Des
op een
ten m
doorvl
kan ga
Rivier
West-
Water

maakt, ziet men een platte steile Klip van omtrent veertig voet hoog, seer bekwaam om 'er een Fort op te bouwen. Ten Noorden, tegen over de Klip, en ten Westen, aan geene zyde der Rivier, zyn Velden van swarte aarde, daar men geen eind af en ziet, gereed om gebouwd te worden, en die seer voordeelig souden wezen tot het onderhoud van een Colonie. De schotsen, die van 't Noorden kwamen afdrijven, hielden ons tegen op dese plaats tot den twaalfden van de maand Maart, wanneer wy onsen weg vervolgden, kruissende en peilende over al of de Rivier bevaarbaar was. 't Is waar, dat 'er drie Eilandtjes in 't midden leggen; dicht by den mond, welke het hout en de boomen, die van 't Noorden komen afdrijven, tegen houden, en verscheidene seer breede Zandbanen maaken: doch de Kanaalen of doorvaarten zyn diep genoeg; en daar is waters genoeg om Barken te voeren; en de groote platboomde Vaartuigen konnen 'er tot allen tijde passieren.

De Rivier Colbert loopt na 't Zuid-Zuid-Westen, en komt van 't Noorden en 't Noord-Westen. Zy stroomt tusschen twee ketens van Bergen heen, hier ter plaatse klein genoeg, welke swieren en draayen even als de Rivier, en op sommige plaatsen al vry ver van d'oevers afleggen, zulks dat 'er tusschen de Bergen en de Rivier groote Beemden zyn, daar men dikwils gantsche benden van Buffels ziet, die 'er gaan weiden. Op andere plaatsen laten deze Bergen halfronde kringen, bedekt met gras of geboomte; en aan geene zyde der zelve ziet men groote Velden: maar hoe wy in 't opvaaren meer na 't Noorden naderden, hoe de landen ons minder vruchtbaar dochten, en het geboomte ook zo goed niet als in het Land der *Illinoisen*.

Dese groote Rivier heeft byna overal een kleine mijl, en op eenige plaatsen twee mijlen wijde. Zy is verdeeld door een menigte van Eilanden, bedekt met boomen, zo seer doorvlochten met wijngaarden dat men 'er nauwelijks door kan gaan. Zy ontfangt ten Westen geenige aanmerkelijke Rivier als die der *Otontentas*, en een andere welke van 't West-Noord-Westen komt, zeven of acht mijlen van de Waterval *S. Antonis van Padua*.

Beschrijving
van de Rivier
Colbert, met
alle de Rivieren
die daar
in stroomen.

Ten Noorden vind men voor eerst een Rivier van weinig belang, en vervolgens een andere door de Wilden *Onisconsin* of *Misconsin* geheeten, welke van 't Oosten en 't Oost-Noord-Oosten komt. Na sestig mijlen verlaat men ze om een draaging van een halve mijl te doen, ten einde door een andere Rivier, die aan haar oorspronk uitsteekend slangachtig loopt, in de *Stinkbaay* te komen. Zy is byna zo wijd als de *Rivier Seignelay* of der *Illinoisen*, en werpt zich honderd mijlen boven de *Rivier Seignelay* in de *Rivier Colbert*.

Vier-en-twintig mijlen hooger vind men de *Smarte Rivier*, door de *Nadouessions* of *Istatis* de *Rivier Chabadeba* of *Chabaondeba* geheeten. Zy lijkt van weinig belang.

Dartig mijlen hooger vind men het *Schreymeir*, 't welk wy aldus noemden om dat de Wilden, die ons gevangen genomen hadden, ons willende dooden, 'er onder hen waren die den gantschen nacht schreiden, om d' anderen in onse dood te doen bewilligen. Dit Meir, 't geen gemaakt word door de *Rivier Colbert*, heeft zeven mijlen langte, en omtrent vier wijdte. Daar is in 't midden geen stroom die ons van belang dacht, maar alleenlijk aan zyn in- en uitgang.

Een half mijl beneden het *Schreymeir*, ten Zuiden, is de *Buffelsrivier*, vervuld met Schildpadden. Zy word van de Wilden alzo geheeten ter oorszaak van de menigte der *Buffels*, die men daar ontmoet. Wy volgden ze tien of twaalf mijlen. Zy ontlast zich met groote snelheid in de *Rivier Colbert*; maar in 't opvaaren is ze altijd gelijk, en sonder snelle stroomen. Haar oevers zyn geboord met Bergen, die op sommige plaatsen ver genoeg van malkander staan om Beemden te maaken. Haar mond heeft bosschen aan beide de zydén, en is zo wijd als die der *Rivier Seignelay*.

Veertig mijlen hooger vind men een Rivier vol van snelle stroomen, door de welke Noord-Westlijk aan vaarende, men na het *Meir van Condé* kan gaan, tot aan de *Rivier Nimisakouat*, die in dit Meir valt. Deze eerste Rivier word de *Rivier van het Graf* geheeten, vermits d' *Istatis* daar het ligchaam van een hunner Krijgers lieten, gestorven door de steek van een Ratelslang, daar ik een deken over heen lei, volgens hun gewoonte. Deze daad van menschelijkheid

maakte

maa
over
't ge
Wil
D
word
den r
kent
van o
scher
bewe
te, e
midd
Colber
Onisca
mijlen
West
feer v
konne
hebbe
len laa
nige I
die da
ter re
vind r
aan ha
mijl la
zy ha
den na
zich in
op ver
Dit fo
der da
van be
halme
binder
kande
Teling

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 75

maakte my zeer geacht, door d' erkenenis welke die van des overleedens Natie my in hun Land op een groot gastmaal, 't geen ze voor my aanrechten, en daar meer als honderd Wilden toe genoodigd waren, betoonden.

Deze Rivier noch tien of twaalf mijl verder opvaarende, word 'er de de vaart afgebroken door een Waterval, daar ik den naam van *S. Antonis van Padua* aan gegeven heb, tot erkenenis der genaden welken God my door de voorbidding van dezen grooten Heilig, dien wy tot den Patroon en Beschermmer van alle onse onderneemingen verkoozen hadden, bewees. Deze Waterval heeft veertig of vijftig voet hoogte, en een klippig Eiland in de gedaante van Piramiden in 't midden van haar val. De groote Bergen, die langs de *Rivier Colbert* staan, strekken zich niet verder als tot aan de *Rivier Onisconsin*, zijnde een streek van omtrent honderd twintig mijlen. Zy begint hier ter plaatse van 't Westen en 't Noord-Westen te loopen, sonder dat wy van de Wilden, die haar seer ver opgevaaren hebben, de plaats te weeten hebben kunnen komen daar dese Rivier haar oorspronk neemt. Zy hebben ons alleenlijk gezegt, dat 'er twintig of dertig mijlen lager een tweede Waterval is, aan de voet der welke eenige Dorpen van Beemlieden zyn, *Thinthonbas* geheeten, die daar gedurende een tijd des Jaars wonen. Acht mijlen ter rechter hand boven de Waterval *S. Antonis van Padua*, vind men de *Rivier der Iffatis* of *Nadoussion*, welke zeer eng is aan haar ingang, en daar men Noordelijk omtrent seventig mijl langs opvaart tot aan het *Meir Buade* of *der Iffatis*, daar zy haar oorspronk uit neemt. Wy hebben aan dese Rivier den naam van *S. Francois* gegeven. Dit laatste Meir verspreid zich in groote Marassen, daar Wilde Haver groeit, gelijk op verscheidene andere plaatsfen tot aan het eind der *Stinkbaay*. Dit foort van Graan waft in de marasachtige landen sonder dat men het zaait. Het lijkt den Haver, maar het is van beter smaak, en de airen zyn veel langer, gelijk ook de halmen. De Wilden oogsten het in den tijd. De Vrouwen binden ertelijke halmen met schorsfen van wit hout aan malkander, om te beletten dat de menigte der Endvogels en Telingen, die daar in overvloed zyn, het t' eenemaal opeete.

De Wilden maaken 'er hun voorraad voor een gedeelte des Jaars af, en om het buiten den tijd van hun Jagt te eeten.

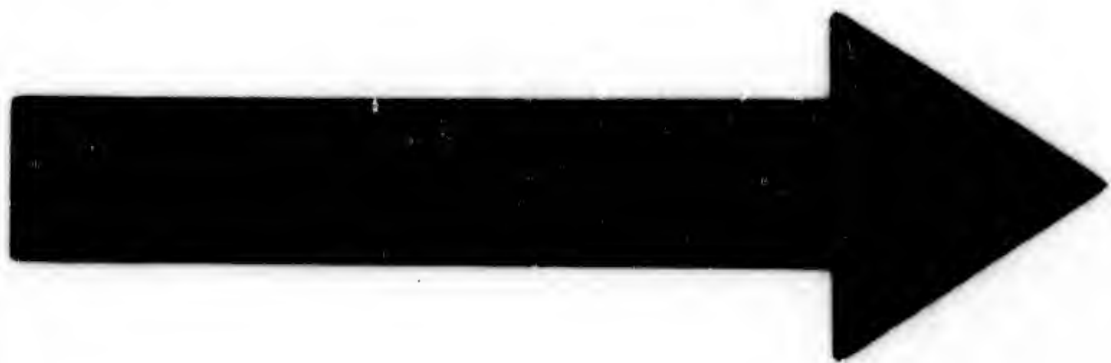
Het *Meir Buade* of *der Issatis* is omtrent seventig mijlen ten Westen van het *Meir Condé* gelegen. 't Is onmogelijk te land van het een na het ander te gaan, ter oorzaak der broek- en maraslanden; doch men kan het eenigfins met raketten over de sneeuw doen, hoewel met moeite. Te water zijn 'er verscheidene draagplaatsen, en meer als honderd vijftig mijlen, ter oorzaak der omwegen die men neemen moet. Van het *Meir van Condé* moet men, om te gemakkelijker met Canoos te vaaren, door de *Rivier van het Graf* passeeren, daar wy niet meer en vonden als het gebeente van dien Wild, daar ik hier voor gewag afgemaakt heb. De Beeren hadden het vleesch gegeten, en de stokken, welken des Overleedens Bloedverwanten op de wijze van een *Mausoleum* in d' aarde gestekken hadden, uitgerukt. Een onzer Canoosvoerders vond 'er een *Oorlogscalumet*, die ter zyde van het Graf lei, en een omgekeerde aarde pot, in de welke de Wilden vet Buffelsvleesch gelaaten hadden, om den doode, gelijk zy zeggen, de moeite te verlichten van de reis na het Land der Zielen te doen.

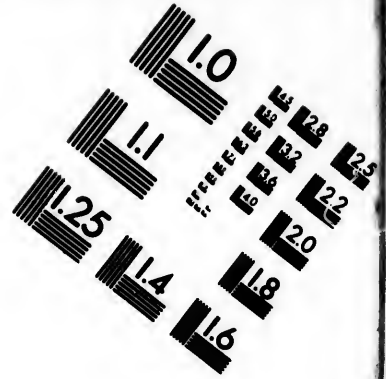
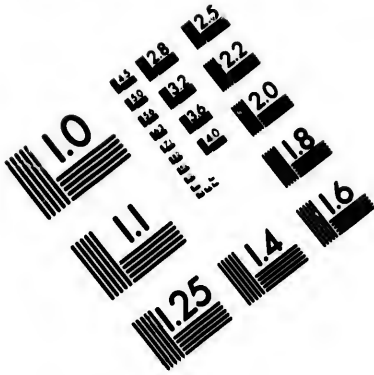
Verscheidene Barbaarsche Natien omtrent het Meir Buade of der Issatis.

Rondom het *Meir Buade* heeft men een menigte van andere gebuurige Meiren, daar verscheidene Rivieren uit spruitten, op welker oevers d' *Issatis*, *Nadoneffans*, *Thinthonbas* of *Beemlieden*, *Oudebathons* of *Rivierlieden*, *Chongajkethons* of *Natie van den Hond* of *den Wolf*. (want *Chonga* betekent by deze Volkeren een *Wolf* of een *Hond*) en anderen Volkeren welken wy altemaal onder den naam van *Nadoneffions* begrijpen, woonen. Deze Barbaaren zyn ten getale van acht of negen duisend Krijgslieden, zeer dapper, groote loopers, en heel goede boogschieters. 't Was een gedeelte dezer Natien, daar ik met mijn twee Canoosvoerders door gevangen genomen wierd, op de wijs als ik in het volgende Hoofdstuk zal gaan verhaalen.

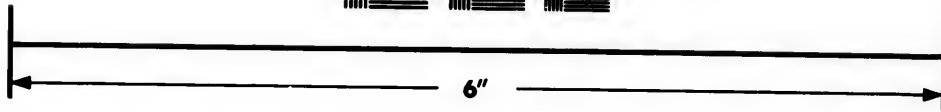
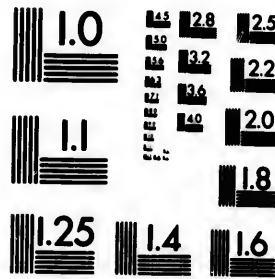
XII. H O O F D S T U K.

Heimelyke moorderyen der Barbaaren om bijlen of messen te bekomen, en ook om voor Soldaaten gehouden te worden. Ontmoeting van drie-en-dartig Canoos met Wilden, daar den Auteur af gevangen genomen word. Zijn medervaaren met de zelven, en gevaar van door hen om't leven gebracht te worden. Zijn bekommering wegens het leezen van zijn Getijden. Gevoelen der Wilden wegens het Getyboek. Grootte achting van't Tzer. Beschrijving der in den oorlog gesneuvelde Bloedverwanten, gebruikelijk by de Wilden. Gastery door het Hoofd dezer Barbaaren aangerecht. (a) Lac des pleurs. Vreemde manier van vuur maaken, by de Wilden gebruikelijk. Den Auteur met zijn twee Makkers worden aan drie Wilde Huisvaders gegeven, in de plaats van hun in den oorlog gesneuvelde Kinderen. Komst by der Wilden VVooningen. Voering van den Auteur met de twee andere Franschen op een Eiland der Wilden, en gediensligheid van een ouden Wild omtrent hem. Aquipaguetin, Kapitein der Wilden, die den Auteur tot Zoon aangenomen had, doet hem door sweeten van zijn vermoeidheid herstellen. Verwondering der Wilden over een Kompas. Den Auteur leert de Taal der Wilden, die zich over het schryven op papier uitsteekend verwonderen. Hun manier van de

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

0
11
E 28
E 32
E 36
E 40
E 44
E 48
E 52
E 56
E 60
E 64
E 68
E 72
E 76
E 80
E 84
E 88
E 92
E 96
E 100

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Faaren te rekenen, met meer andere byzonderheden. De Hoofdman Ouaficoudé handhaaft de gevangene Franschen in den vollen Raad. Den Auteur doopt een Wild Kind, 't geen ziek was.

WY lazen alle dagen, 's morgens als wy t' scheep en 's avondts als wy aan land gingen, sonder feilen de Morgen- en Avondgebeden, en des middags den *Angelus*. Eindelijk voegden wy 'er eenige *Paraphrasen* op het *Responsorium* van den Kardinaal *S. Bonaventuur* ter eere van *S. Antonis van Padua* by.

Heimelijke moorderyen der Barbaaren om bijlen of messen te bekomen, en ook om voor Soldaaten gehouden te worden.

Aldus baden wy God dese Wilden by dag t' ontmoeten; want 's nachts, so haast als sy de lieden ontdekken, slaan sy ze dood als Vyanden, om van de geenen, die sy heimelijk om 't leven brengen, eenige bijlen of messen te bekomen, welken sy meer achten als wy het goud en zilver doen. Zelfs dooden sy de geenen, die hun Bondgenooten zyn, als sy hun dood verbergen kunnen, om sich t' eeniger tijd te beroemen lieden gedood te hebben; en aldus voor Soldaaten te gaan.

Wy hadden de *Rivier Colbert* met groot vermaak en sonder eenige hinderpaal bekeeken, om te wecten of ze boven en beneden bevaarbaar was: Wy waren beladen met zeven of acht groote Kalkoensche Haanen, welke in dese Landen uit sich selven vermenigvuldigen. Wy hadden geen gebrek noch aan Buffels, noch aan Rheën, noch aan Bevers, noch aan Visch, noch aan Beerenvleesch; want wy schooten dese Dieren op ons gemak, als ze besig waren met over de Rivier te swimmen.

Ontmoeting van drie en-dartig Canoos met Wilden, daar den Auteur af gevangen genomen is.

Onse gebeden wierden verhoord, wanneer wy op den elfden April des Jaars 1680. ten twee uuren na den middag eensflags drie-en-dartig schorffe Canoos, beladen met honderd twintig Wilden, welke met een ongemeene snelheid afdaalden, om tegens de *Miamis*, d' *Illinosen*, en de *Marobas* ten oorlog te trekken, in 't gezicht kreegen. Dese Barbaaren omringden ons terstond, en schooten eenige pijlen van verre; maar

nderheden.
gevangene
r doopt een

eepe en 's a-
en de Mor-
en *Angelus*.
et *Responso*-
n *S. Antonis*

antmoeten ;
en , slaan sy
y heimelijk
bekomen ,
doen. Zelfs
zyn , als sy
r tijd te be-
r Soldaaten

k en sonder
e boven en
et zeven of
se Landen
een gebrek
vers, noch
ooten dese
r de Rivier

wy op den
en middag
n met hon-
ne snelheid
te *Marobas*
Barbaaren
van verre ;
maar

m
zie
on
sp
me
en
ma
van
no
der
ker
M
een
maa
ker
vier
gen
zag
vier
feer
duic
ke
uit
vier
om
gen
was
gen
hert
ged
wy
twe
ge
hun
doer
ven
ven
noos

maar naderende aan onse Canoo, verhinderden d' Ouden, ziende ons met de *Vredecalumet* in de hand, de Jongelingen ons te dooden. Dese bestaachtige menschen uit hun Canoos springende, d' eenen op 't land, d' anderen in 't water, kwamen met een afgrijselijk geschreeuw en gehuil na ons toe; en vermits wy gantsch geen wederstand deeden, en dat wy maar met ons drie tegens een so groot getal waren, rukte een van hen ons de *Vredecalumet* uit de handen, terwijl onse Canoo en de hunnen tegen malkander aan lagen. Wy aanbooden hen terstond een eind Fransche Tabak, beter om te rooken als de hunne; en d' Oudsten onder hen riepen *Miamiha Miamiha*. Gelijk wy hun taal niet verstonden, namen wy een stokje, en gaven hen met tekenen, die wy in het zand maakten, te kennen, dat de *Miamis*, hun Vyanden, welken sy zochten, de vlucht genomen hadden, en over de *Rivier Colbert* getoogen waren, om sich by d' *Illinoisen* te voegen. Als sy sich derhalven ontdekt, en in d' onmogelijkheid zagen van hun Vyanden t' overrompelen, begonden drie of vier Ouden, leggende ieder de hand op mijn hoofd, met een seer droevige toon te huilen. Ik, die niet wist wat dit beduide, droogde hun traanen af met een oude neusdoek, welke ik noch had. Ondertusschen wilden dese Barbaaren niet uit onse *Vredecalumet* rooken. Zy deeden ons vooruit de *Rivier* overvaaren met zulk een geschreeuw, dat het alles rondom wedergalmde, hebbende altemaal de traanen in d' ooggen; en bywijlen loeiden sy zo afgrijselijk, dat het bekwaam was om den alleronversaagdsten een doodschrik aan te jaagen. Hebbende dan aldus in een seer groote beknelling des herten onse Canoo en toerusting, waar af zy ons alreeds een gedeelte ontnomen hadden, aan land gebracht, maakten wy vuur, om onse ketel te doen kooken. Wy gaven hen twee groote wilde Kalkoensche Haanen, die wy onder wege hadden geschooten. Inmiddels maakten de Barbaaren hun vergadering, om te raadpleegen wat zy met ons souden doen. De twee opperste Hoofden na ons toetreedende; gaven ons met tekens te verstaan, dat de Krijgers ons om 't leven wilden brengen; weshalven ik met den een mijner Canoosvoerders, terwijl den ander by onse toerusting bleef, by

Zijn weder-
vaaren met
de zelve,
en gevaar
van door
hen om't le-
ven gebragt
te worden.

by hun Krijgshoofden ging, en zes Bijlen, vijftien Messen, en zes vademen van onse swarte Tabak in 't midden van hen wierp: en bukkende met het hoofd nederwaarts, gaf ik hen met een bijl te kennen, dat sy ons het leven konden benemen, indien sy het raadzaam oordeelden. Dit geschenk bevredigde veelen van hen, die ons Bevervleesch te eeten gaven, steekende ons de drie eerste brokken in den mond, volgens de gewoonte des Landts, en blaazende de spijs, die al te heet was, eer sy hun schorste schotel voor ons zetteden, om ons met gemak te laten eeten. Wy brachten den nacht met groote ongerustheid door, vermits sy ons des avondts onse *Vredecalumet* weergegeeven hadden. Mijn twee Canoosvoerders waren echter van voorneemen hun leven duur genoeg te verkoopen, en sich in geval van aantasting te verdedigen, houdende ten dien einde hun geweer gereed. Wat my belangt, ik had beslooten my sonder eenige wederstand te laten dood slaan; dewijl ik hen een God ging aankondigen, die valschelijk beschuldigd, onrechtvaardiglijk veroordeeld, en wreedelijk gekruist is, sonder dat hy ooit aan de geenen, die hem deden sterven, de minste wederwil betuigd heeft. Wy hielden de wacht na malkander in d' onzekerheid, om niet slaapende overrompeld te worden.

Des morgens, den 12. April, eischte my een hunner Kapiteinen, *Narrhetoba* geheeten, wiens aansicht en naakte ligchaam met veelerhande figuren beschilderd was, onse *Vredecalumet*, vulde ze met Tabak van sijn Land, deed eerst alle de geenen van sijn bende uit rooken, en vervolgens alle d' anderen welke ons bederf samengesworen hadden. Hy gaf ons met tekenen te verstaan, dat wy met hen na hun Land moesten gaan; gelijk sy sich ook altemaal gereed maakten om weer derwaarts te keeren. Hebbende hen aldus hun reis doen verbreeken, was ik niet moeyelijk dat ik met dese Volkeren onse Ontdekkingen sou gaan vervolgen.

Zijn be-
mering we-
gens het lee-
zen van zijn
Getijlen.

Maar mijn grootste ongerustheid was, dat ik mijn Getijden niet in de tegenwoordigheid deser Barbaaren kon leezen; want als ze my de lippen zagen verroeren, snaauwden verscheidene van hen my met een straffe stem toe, *Onackanché*: en gelijk wy niet een woord van hun taal kenden, geloofden

lo
my
vo
om
Go
ne
me
als
ren
we
ten
mijn
hen
beh
dien
hun
gem
ren
maa
van
de L
loof
zing
van
D
toch
noo
(wa
een
tijd
noch
de)
den
't ge
wee
swa
noo
Wil

loofden wy, dat ze toornig wierden. *Michiel Ako* zei tegen my, zijnde in een seer groote benaauwdheid, dat, indien ik voortvoer met mijn Getijden te leezen, men ons alle drie om den hals sou brengen. De *Picardyer* bad my, ten minsten God in 't heimelijk te bidden, om hen niet meer te vertoornen. Ik volgde den raad van den laatste; maar hoe ik my meer verbergde, hoe ik meer Wilden achter my had: want als ik in het bosch ging, meenden zy, dat ik eenige goederen onder d' aarde ging begraven. 'k Wist derhalven niet werwaarts my te keeren om God te bidden; want sy verlie- ten my niet uit het gezicht: 't geen my noodsaakte tegen mijn Canoosvoerders te zeggen, dat het my leed was dat ik hen niet te wil kon zyn, doch dat ik my echter daarom niet behoorde t' ontslaan van mijn Getijden te leezen; dat, in- dien sy ons hierom dood sloegen, ik d' onnossele oorzaak van hun dood sou wezen, so wel als van de mijne. Nu, wat het gemelde woord *Ouackanché* belangt, daar wilden de Barbaa- ren mee zeggen, dat dit Boek, daar ik in las, een Geest was; maar na hun gebaerden hadden sy 'er een soort van afkeer van: en om 'er hen toe te gewinnen, zong ik in de Canoo de Litanien der Heilige Maagd met een open boek. Zy ge- loofden, dat het Getyboek een Geest was, die my leerde zingen om hen te verheugen; want dese Volkeren zingen van natuure heel gaarne.

Gevolen
der Wilden
wegens het
Getyboek.

De kwellingen, die dese Wilden ons geduurende onse tocht deden, zyn ongeloofelijk; want ziende dat onse Canoo veel grooter, en meer gelaaden was als de hunnen (want sy hadden maar een koker met pijlen, een boog, en een lompe bereide huid die hen des nachts, welke om desen tijd des Jaars, dewijl wy gestadig na 't Noorden naderden, noch al vry koud vielen, met hen beiden tot een deken dien- de) en dat wy niet gauwer voort konden als sy lieden, deden sy 'er Krijgers in springen, om ons te helpen roeyen; 't geen een wijtje geduurd hebbende, moesten wy alleen weer aan de riemen, en, hoewel onse vracht nu noch veel swaarder was, echter so sterk weg spoeden als d' andere Canoos, 't welk een onmenschelyken arbeid vereischte. Dese Wilden roeyen dikwils, als ze in den oorlog geperst worden,

of dat ze eenige vyanden trachten te betrappen, dartig en veertig mijlen ver, sonder in al dien tijd de riemen een oogenblik uit de hand te leggen. De geenen, die ons genomen hadden, waren van verscheidene Dorpen, en van onderscheidentlijke gevoelens ten onsen opsichte. Wy sloegen ons alle avonden neer by den jongen Kapitein, die ons onse *Vredecalumet* afgeëischt had, en stelden ons onder sijn bescherming: maar de nijd kroop sodanig onder dese Barbaaren, dat het Hoofd der party, *Aquipaguetin* gheeten, die een sijner Zoonen tegens de *Miamis* verlooren had, ziende dat hy zich op dese Natie, welke hy zocht, niet kon wreeken, al zyn woede tegens ons keerde. Hy beweede de gantsche nachten den Zoon, dien hy in den oorlog had verlooren, om de geenen, die met hem gekomen waren, te verplichten hem te wreeken, ons te dooden, en al onse toerusting aan te tasten, ten einde zyn Vyanden te kunnen vervolgen: maar de geenen, die de goederen van *Europa* beminden, wilden ons liever behouden, om andere Franschen tot hen te trekken, en door dat middel Yzer te krijgen, 't geen hen seer kostelijk is, en waar affy de groote nutheid niet en kenden, dan als sy zagen dat een mijner Fransche Canoosvoerders met sijn Snaphaan drie en vier Trapgansen of Kalkoenen in een schoot nedervelde, in plaats dat sy 'er met een pijl nauwelijks een konden dooden. 't Is hierom dat sy een Snaphaan naderhand *Yzer 't welk geest heeft* genoemd hebben, en wel voornaamentlijk om dat de kogel het gebeente van een mensch stukken breekt, in plaats dat hun Pijlen maar door het vleesch gaan, breekende zelden de beenen der geener welken sy quetsen. Ten anderen kunnen de wonden, die met hun Pijlen gemaakt zyn, veel lichter geneezen worden, als die met onse Roers van *Europa* zyn gemaakt, welke dikwils een verminktheid veroorsaaken; en hier weeten dese Barbaaren sich gantsch niet mee te behelpen.

Wy waren van voorneemen geweest ons tot aan den mond der *Rivier Colbert* te vervoegen, welke waarschijnlijk sich eer in den *Boezem van Mexico* ontlast, als in de *Rode Zee*: maar dese Natien, die ons gevangen namen, gaven ons den tijd niet van de genoemde Rivier hoog en laag te bevaaren.

Wy

Groote achting van 't Yzer.

tw
de
N
va
sed
wy
ber
ger
we
mo
beh
dag
't g
dig
tuff
het
der
Sta
te v
niet
nach
sten
mor
flach
roob
door
van
geer
logg
ken
de H
dert
alle
beid
het
door
de g

Wy hadden sedert ons vertrek van d' *Illinoisen* omtrent twee honderd mijlen te water afgelegd; en wy voeren met dese Wilden, die ons namen, negentien dagen, dan na 't Noorden, dan na 't Noord-Westen, volgens de strecken van den wind, en na onse gissing. Sedert dien tijd, te weeten sedert den dag dat wy gevangen genomen wierden, voeren wy noch twee honderd vijftig mijlen wegs op de *Rivier Colbert*, en zelfs meer: want dese Wilden vaaren van des morgens vroeg tot den avond met een groote snelheid; en nauwelijks leggen sy de riemen uit de hand om te eeten. Wy moesten ook op de zelve wijs d' armen uit de mouw steeken; behalven dat wy noch, gelijk ik hier voor gezegt heb, alle dagen een vier of vijf Krijgers in onse Canoo overkreegen: 't geen ons arme Vaartuig so swaar maakte, dat men een bloedigen arbeid moest doen om d' anderen te volgen. Onder tusschen als het regende, sloegen wy een hutje op; en als het geen kwaad weer was, slieden wy op de bloote aarde sonder eenig beschutsel: en aldus hadden wy al den tijd van de Starren, en de Maan als ze scheen, te beschouwen. 't Was te verwonderen, dat de Jongste Krijgers dezer Wilden, niettegenstaande den arbeid van den dag, noch tot middernacht toe de *Calumet* aan vier of vijf van hun Hoofden dansten; en de Kapitein, by wien sy gingen, stuurde in ceremonie aan de geenen, die zongen, een Krijger van zyn geslacht, om hen by beurten uit zyn *Oorlogscalumet* te laten rooken. Dese *Calumet* is ondercheiden van de *Vredescalumet* door een ander soort van veders. De plechtigheid van dit slag van Sabbat eindigde alle nachten door de twee Jongsten der geener, van de welken eenige Bloedverwanten in den oorlog gesneuveld waren. Zy namen verscheidene pijlen, welken zy by de punt, kruislings over malkander leggende, aan de Hoofden aanboden, en te kussen gaven, schreyende ondertusschen seer bitter. Wat d' Ouden belangt, die stonden alle morgens, niettegenstaande hun geschreeuw, den arbeid van den dag, en het gestadig nachtbraaken, zo haast als het morgenrood begon door te breeken, op, uit vrees van door hun Vyanden overrompeld te worden; en een van hen de gewoonlijke schreeuw doende, waren alle de Krijgers in

*Beschrijving
der in den
oorlog ge-
sneuveld
Bloedver-
wanten, ge-
bruikelijk by
de Wilden,*

een oogenblik in hun Canoos, vaarende d' eenen rondom d' Eilanden der Rivier om eenige beesten te dooden, terwijl de radsten te land op ontdekking uitgingen, om te zien waar sich de rook van der Vyanden vuur mocht opdoen. Zy waren gewoon sich altijd tot hun zekerheid op de punt van een Eiland te posteeren: want hun Vyanden hebben maar *Pirogen* of houte Canoos, daar ze met sulc een snelheid niet mee kunnen vaaren als zy lieden, ter oorzaak van der zelve swaarte; zynde 'er geen als de Natien van 't Noorden die Berkenboomen hebben om schorsse Canoos te maaken. De Volkeren van 't Zuiden, die dit soort van Boomen niet en hebben, zyn van dit groot gemak versteeken: want de Berken schors geeft een wonderlijke lichtigheid aan de Wilden van 't Noorden om van Meir tot Meir, en door alle de Rivieren hun Vyanden te gaan aantasten; en zo haast als sy sich ontdekt zien, en dat zy den tijd hebben om in hun Canoos te springen, zyn sy in verzekerdheid: want de geenen, die hen te land of in de *Pirogen* vervolgen, kunnen hen by gebrek van een genoegsaam gaauwe vervolging niet aantasten.

Geduurende een der negentien dagen van onze seer moeyelijke vaart, deed het Hoofd der Party, *Aquipaguetin* geheeten, gelijk ik hier voor gesegt heb, op den middag halte houden aan een groote beemd; en hebbende een seer vetten Beer gedood, rechtte hy een gastmaal aan voor de vornaamsten. Na den eten sprongen alle de Krygers voor den dag, getekend in 't aanzicht en over het gantsche lichaam met verscheidene schilderingen, zynde een ieder onderkenne-lyk door de gedaanten van deze en geene dieren, volgens zyn bysonderen aart en neiging. d' Eenen hadden het hair kort, en vol van Beerenoly, met witte en roode pluimen: d' anderen bezaaiden zich 't hoofd met Vogeldons, die in den oly vast bleef kleeven: anderen hadden zich weer op een andere manier toegemaakt, een iegelijk volgens zyn findelijkheid. Zy dansten altemaal met de handen in de zy, en stampten met sulc een kracht op d' aarde, dat 'er de voetstappen in staan bleeven; terwijl een der Zoonen van den Meester der ceremonie aan elk in 't bysonder uit d' *Oorlogsvalumes* te rooken gaf, en zeer bitterlyk schreide. De Vader richtte

Gastery door
het Hoofd
dezer Bar-
baaren aan-
gerecht.

rondom
den, ter-
om te zien
doen. Zy
punt van
oben maar
elheid niet
der zelve
oorden die
aken. De
nen niet en
ant de Ber-
de Wilden
alle de Ri-
t als fy sich
un Canoos
eenen, die
hen by ge-
t aantasten.
e seer moe-
paguetin ge-
iddag halte
seer vetten
or de voor-
rs voor den
he lichaam
onderken-
n, volgens
en het hair
e pluimen:
ns, die in
h weer op
olgens zyn
n in de zy,
er de voet-
n van den
d' Oorlogs-
De Vader
richtte

richt
afge
chaan
kwan
doen
ware
dikw
gende
starn
se cer
't gev
het m
tegen
welke
en die
manf
neeme
nen sij
welke
Dez
lijken
heid b
ryen v
verga
geever
der ko
overle
hem de
verslag
een ge
vreedig
den ver
fen, K
celein.
delen,
staan, o
den ov
In der d

Louisiana
Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 85

richtte sich ondertusschen met een klaagende stem, gestadig afgebroken door suchten en hikken, en het gantsche ligchaam bevochtigd met traanen, dan aan de Krygers, en kwam dan by my, leggende my de handen op het hoofd, en doende ook het selfde aan de twee Franschen, die by my waren. Bywijlen hefte hy d' oogen ten Hemel, en noemde dikwils den naam van *Louis*, 't geen de Zon betekent; klaagende, voor so veel als wy gissen konden, aan dit groot Gestarnte over de dood van zyn Zoon. Wy geloofden, dat dese ceremonie niet als tot ons verderf strekte. In der daad, 't gevolg des tijds heeft ons doen kennen, dat dese Barbaar het menigmaal op ons leven gemunt had; maar ziende de tegenstelling die 'er van de kant der andere Hoofden was, welke het hem beletteden, deed hy ons weer t' sloop gaan, en diende sich van andere wegen om allengskens onse koopmanschappen te krygen, durvende de zelve niet opentlijk neemen, gelijk hy wel doen kon, uit vrees van door de geenen sijner Natie van lafhertigheid beschuldigd te worden, welke de dappersten in een afkeer hebben.

Deze loofse Wild had de gebeenten van eenigen aanzienlijken Bloedverwant, welken hy met groote zorgvuldigheid bewaarde in huiden, die bereid, en met verscheidene ryen van roode en swarte Egelspennen vercierd waren. Hy vergaderde van tijd tot tijd zyn volk, om hen te rooken te geeven; en deed ons verscheidene dagen den een na den ander komen, om ons te verplichten de gebeenten van den overleeden met eenige koopmanschappen te bedekken, en hem de traanen, welken hy voor hem, en voor zyn Zoon, verslagen door de *Miamis*, gestort had, door het middel van een geschenk af te droogen. Om desen listigen Man te bevreedigen, wierpen wy op de gebeenten van den overleeden verscheidene vademen Fransche Tabak, Bylen, Messen, Koraalen, en eenige Brazeletten van swart en wit Porcelein. Ziet daar, hoe dese Barbaar ons uitputte door middelen, die men hem niet verwyten kon; geevende te verstaan, dat het geen, 't welk hy van ons eischte, niet als voor den overleeden was, en om het aan de Krygers te geeven. In der daad, hy deelde alles, 't geen wy hem gaven, aan hen

*(a) Lac des
pleurs.*

om, en deed ons door dese listen begrijpen, dat hy Kapitein zynde, niets voor hem selve nam, als 't geen wy hem uit onse vrye wil vereerden. Wy sliepen aan de punt van het *(a) Traanen-Meir*, 't geen wy aldus genoemd hadden ter oorzak der traanen welken dese Hoofdman daar den gantschen nacht stortte; en als hy moe was van kermen, deed hy een zijner Zoonen schreyen, om de Krygers tot deernis te bewegen, en hen te verplichten ons te dooden, en hun Vanden te vervolgen, ten einde zyn Zoons dood te wreken.

De Wilden stuurden bywijlen hun beste Loopers aan land, welke achter de Buffels her zaten, en hen met gantsche benden na de waterkant dreeven. Dese Dieren, van achteren geprangd wordende, sprongen in de Rivier, om aan d' andere kant over te swimmen; maar die der Canoos de gelegentheid waarneemende, doodden 'er somtijds tot een getal van veertig of vijftig, om 'er allcenlijk de tong en de lekkerste stukken af te hebben, latende de rest, daar zy sich niet mee beladen wilden, drijven, om te spoediger voort te kunnen komen. 't Is waar, dat wy somtijds lekkere beetten aten, maar sonder brood, sonder wijn, sonder zout, en sonder eenige speceryen of saussen. Wy hebben geduurende drie Jaaren van onse Reis op de zelve manier bestaan, hebbende op sommige tijden overvloed, en op anderen in vieren-twintig uren, en dikwils langer, niet te eeten noch te breekken; vermits men sich in dese kleine schorffe Canoos met niet veel beladen kan: en wat voorzorg men 'er ook toe aan mag wenden, ziet men sich meestentijd van alle de tot het leven noodsaakelijke dingen ontbloot. Indien een Geestelijke van *Europa* zo veel kommers en arbeid uitstond, en zodanige onthoudingen deed als wy dikwils genoodsaakt waren in *America* te doen, men sou geen ander bewijs van zyn Canonisatie vorderen. 't Is waar, dat wy in diergelijke gelegentheden niet altijd verdienden, en dat, so wy leeden, het was om dat wy lijden moesten, zynde 'er geen middel om 'er ons af t'ontflaan.

Des nachts waren 'er oude Mannen, die met heete traanen kwamen schreyen, vryvende ons dikwils d' armen en het gantsche ligchaam met hun handen, welken sy ons vervolgens

volg
my b
denk
dat e
loute
ling v
Op
ke lu
zyn z
nende
saakt
ven;
Hoof
kreeg
noch
wy,
smeet
deren
len of
gelijk
een bi
tein,
den ar
Een si
neem
stukke
belett
Des
der 'e
woon
vijf mi
ons aar
gras u
derho
in een
lijk tu
vuur
steeke

volgens op het hoofd leiden: maar behalven dat dit geschrey my belette te slaapen, wist ik dikwils niet wat ik 'er af sou denken, te weten of dese Barbaaren schreiden ter oorzaak dat eenigen hunner Krygers ons wilden dooden, of uit een louter medelijden 't geen sy hadden over de kwaade handeling welke men ons aandeed.

Op een ander maal trad *Aquipagnetin* weer in zyn moeyelijke luimen. Hy had het meeste deel der Krygers zodanig op zyn zyde gekreegen, dat op sekeren dag ons niet neder konnende slaan by *Narhetoba*, die ons beschermde, wy genoodsaakt waren ons gantsch aan 't eind der legerplaats te begeeven; laatende dese Barbaaren ons blijken, dat de gemelde Hoofdman ons absolutelyk den hals wilde breeken. Wy kreegen dan, ten einde dit ongeluk van ons af te wenden, noch twintig Messen en eenige Tabak uit een kas, welken wy, gantsch in moeyelijkheid, in 't midden der misnoegden smeeten. *Aquipagnetin* alle zyn Soldaaten, d' eenen na d' anderen, aanziede, stond in twijfel, vragende hun gevoelen of hy ons geschenk moest weigeren of aanneemen; en gelijk wy met het hoofd nederwaarts bukten, geevende hem een bijl in de hand om ons te dooden, nam de Jonge Kapitein, die onse beschermer was of veinsde te wezen, ons by den arm, en rukte ons met een toornig gelaat na zyn hut. Een sijner Broeders ter selve tijd drie of vier pijlen in de hand neemende, brak de zelvén in onse tegenwoordigheid aan stukken; geevende ons door dese daad te verstaan, dat hy beletten sou dat men ons doodde.

Des anderendaags lieten sy ons alleen in onse Canoo, sonder 'er Wilden in te stellen om ons te helpen, gelijk zy gewoon waren. Zy bleeven altemaal achter ons. Na vier of vijf mijlen vaarens kwam 'er een andere Kapitein by ons, die ons aan land deed treden; en trekkende drie kleine hoopjes gras uit, om 'er ons op te doen zitten, nam hy een stuk Cedarhout, daar verscheidene ronde gaten of hopen in waren, in een der welker hy een stokje zette, 't geen hy geswindelyk tusschen de palmen van zyn handen omdraaide, en aldus vuur maakte, om de tabak van zyn groote *Calumet* aan op te steeken: en na dat hy een tijd lang geschreid, en ons de handen

Vreemde
manier van
vuur maaken,
by de
Wilden ge-
bruikelijk.

1,
dat hy Kapi-
een wy hem
punt van het
den ter oor-
n gantschen
deed hy een
eernis te be-
a hun Vyan-
wreeken.
ers aan land,
antsche ben-
an achteren
m aan d' an-
oos de gele-
s tot een ge-
g en de lek-
daar zy sich
ediger voort
ekkeren bee-
der zout, en
geduurende
staan, heb-
eren in vier-
ten noch te
rste Canoo
men 'er ook
d van alle de
Indien een
d uitstond,
genoodsaakt
bewijs van
diergelijke
wy leeden,
een middel
heete traa-
' armen en
sy ons ver-
volgens

den op het hoofd had gelegd , gafhy my uit een *Vrededalme* te rooken , en wees ons , dat wy in zes dagen in zyn Land souden wezen.

Den Auteur met zijn twee Makkers worden aan drie Wilden Huisvaders gegeven, in de plaats van hun in den oorlog gesneuveld Kinderen.

Den negentienden dag van onse vaart vijf mijlen aan dese zyde der Waterval *S. Antonis van Padua* gekomen zynde, deeden dese Barbaaren ons land neemen in een Inham, en rechtten een vergadering aan om over ons te raadpleegen. Zy verdeelden ons affonderlijk, en gaven ons aan drie Huisvaders, in de plaats van drie hunner Kinderen die in den oorlog gesneuveld waren. Zy namen terstond al onse toerusting, en braken onse Canoo in stukken, uit vrees dat wy weer na hun Vyanden mochten keeren. Wat de hunnen belangt, die verbergden sy altemaal in lieffen, om 'er sich op de jagt af te dienen; en hoewel wy gemakkelijk te water in hun Land konden komen, deeden zy ons sestig mijlen te land doen, dwingende ons van het krieken van den dag af tot twee uren na duisternis te gaan, en verscheidene Rivieren over te swemmen, terwijl dese Wilden, die door den band van een buitengemeene langte zyn, onse kleederen op het hoofd droegen, en mijn twee Canoosvoerders, die kleiner waren als ik, op de schouders, vermits ze niet swemmen konden. Maar mijn grootste ongemak was als ik uit het water kwam, 't geen dikwils met dun ys gestremd was, konnende my alsdan naauwelijks over eind houden. Onse beenen waren gantsch doorsneeden van het ys, 't welk wy in de Meiren, daar wy door waadden, na de maat dat wy voort gingen, stukken moesten breeken; en gelijk wy maar eens in vier-en-twintig uren eenige brokken vleesch, die dese Barbaaren ons tegens hun hert gaven, nuttigden, was ik so swak, dat ik dikwils onderwege ben gaan leggen, met het voorneemen van my liever aldus te laten sterven, als dese Wilden te volgen, welke voortstapten met een snelheid die de krachten der Europeërs te boven gaat: en om ons te dwingen weg te spoeden, staken zy dikwils den brand in het gras der beemden, daar wy doorgingen; zulks dat wy moesten af loopen, of branden. 'k Had alstoen een hoed, dien ik bewaarde om my in den zomer voor de hette der Zon te beschutten: maar ik liet hem onderwege, door den haast en

de
wy
sch
den
wy
bra
ong
gen
gen
heb
Z
koo
soud
Fra
in gr
sten
geev
weld
kere
dere
door
voor
gen
maar
hen
hadd
volk
sy to
houc
D
alle
de K
ver-
toe;
ven.
sluit
niet
den

de benaauwdheid, zo dikwils in de vlammen vallen, daar wy door moesten, dat hy ten einde van onse tocht niet veel schats meer waardig was. De Leezer kan sich dan verbeelden hoe het met onse voeten geschaapen stond; en indien wy, van het eerste uur af dat de Wilden hier en daarden brand in het gras begonden te steeken, die dikwils met een ongeloofelijke snelheid voortvloog, geen goede voorzorgen daar tegen genomen hadden, wy hadden wel staat mogen maaken dat wy al ons leven kreupel gebleeven zouden hebben.

Zo als wy aan hun Dorp naderden, deelden zy alle onse koopmanschappen onder zich; en 't scheelde niet veel of ze souden malkander dood geslagen hebben om de rol van onse Fransche Tabak, die by dese Volkeren seer kostelijk is, en in grooter achting als het goud by d' Europeërs. De beleefdsten weezen met tekenen, dat ze veele Beversvellen souden geeven voor het geen dat ze namen. De reden van dit geweld was, dat dese bende bestond uit twee verscheidene Volkeren, waar van de verst-afgelegenen vreezende dat d' andere alle de koopmanschappen in d' eerste Dorpen, daar sy door moesten trekken, zouden houden, hun deel 'er van te voeren af hebben wilden. In der daad, zy aanboden eenigen tijd daar na Pelteryen voor een gedeelte der betaaling; maar mijn Canoosvoerders wilden niets aanneemen zo men hen niet de waarde wou geeven van alles 't geen sy genomen hadden: en ik twijfel niet of sy zullen in gevolg van tijd een volkomene voldoening aan de Franschen geeven, welken sy tot hen sullen trachten te trekken om den handel t' onderhouden.

Dese Barbaaren namen ook onse brokade Kazuiffel, en alle de sieraaden van onse draagbaare Kapel, uitgezondert de Kelk dien sy niet aan dorsten raaken: want ziende het zilver-verguld, dat hen in d' oogen slikerde, neepen sy ze toe; zeggende, dat het een geest was, die hen sou doen sterven. Zy braken ook noch een kasje, 't geen men toe kon sluiten, na my geweest te hebben dat, zo ik 'er het slot niet af en brak, sy zelven het met puntige rotssteenen souden doen. De reden van dit geweld kwam daar van daan, dat

fy dit kasje niet konden openen, om te zien wat 'er in was, hebbende gantsch geen kennis van sleutels noch sloten. Ten anderen wilden fy sich met het kasje niet beladen, maar alleenlijk met de goederen die 'er in waren, en die zy geloofden in grooter getal te zyn: maar fy vonden 'er niet in als boeken en papieren.

Komst by
der Wilje
Wooningen.

Na vijf dagen gaans, gaande de gantsche dagen sonder te rusten, en hebbende ondertusschen honger, dorst, en smaadheden geleeden, en met ongeloofelijke moeite door de Meiren en Rivieren gewaad, kreegen wy een menigte van Vrouwen en Kinderen in 't oog, welke ons klein leger te gemoet quamen. Alle d' Ouden van dese Natie vergaderden over ons; en gelijk wy Hutten zagen, aan welker staaken toortsen van stroo stonden, waar aan dese Barbaaren de geenen, die fy als slaaven meebrengen, gewoon zyn vast te maaken, en te verbranden, en dat fy onsen Pikardyer *du Gay*, wiens aanschicht met verscheidene figuren beschilderd was, en dien fy een bos witte pluimen op 't hoofd hadden gezet, deden zingen, rammelende ondertusschen met een kalabas daarmen kleine keysteentjes in gedaan had, geloofden wy met reden, dat zy ons wilden doen sterven, ter oorzaak dat fy verscheidene ceremonien pleegden, welken fy gewoon zyn te gebruiken als fy hun Vyanden willen verbranden. 't Kwaad was ook ten anderen noch, dat niet een van ons driën sich van de Wilden kon doen verstaan. Niettemin, na verscheidene geloften die alle Christenen in diergelijke gelegentheden moeten doen, als wy nu meenden dat ons ongeluk op zyn hoogst gekomen was, gaf een van de voornaamste Kapiteinen der *Istatis* ons uit zyn *Vredecalumet* te rooken, en ontving de geene welke wy meegebracht hadden. Hy deed ons ook een zekere soort van Haver voorzetten, in groote schorsse schotelen, welke de Wildinnen toebereid hadden met *Blaes*, zynde een swart graan, 't geen ze des somers in de zon te droogen leggen, en so goed smaakt als Korrenten. Na dit maal, 't welk het beste was 't geen wy sedert zeven of acht dagen gedaan hadden, brachten de Huisvaders, die ons in de plaats van hun in den oorlog gesneuvelde Zoonen aangenomen hadden, ons ieder affonderlijk in hun Dorp, gaande

gaa
ten
my
drie
de p
Hut
O
aanb
oude
schre
betu
man
eind
op h
wilde
D
droeg
van e
dighe
rug-
met
draag
't we
van de
Kazu
cerem
schon
gen t
die by
gedan
Des
die H
vercie
reide
van zy
hand v
kenne
voor r

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Vrankr. 91

gaande ter halve been toe door Maraffen een mijl wegs ver, ten einde van de welke de vijf Vrouwen van den geen, die my *Muchinchi*, dat 'ste zeggen zyn Zoon, noemde, ons in drie schorffe Canoos ontvingen, en ons een kleine mijl van de plaats der inscheeping op een Eiland brachten, daar hun Hutten waren.

Op onse komst, die omtrent Paasch des Jaars 1680. was, aanbod een deser Barbaaren, die my van een afgeleefden ouderdom docht, ons te rooken uit een groote *Calumet*; en schreyende bitterlijk, vreef hy my het hoofd en d'armen, betuigende deernis over my zo vermoeid te zien dat twee mannen my dikwils de hand moesten leenen om my over eind te helpen. Daar lag een Beerenhuid by het vuur, waar op hy my de dyen, de beenen, en de voetzoolen met oly van wilde Katten smeerde.

De Zoon van *Aquipaguetin*, die my zyn Broeder noemde, droeg onse brokade Kazuiffel, in de welke hy de gebeenten van een doode, voor wien dese Volkeren een groote eerbiedigheid hadden, gewonden had, tot pronk op zyn naakten rug. De Priesters Gordel, van roode en witte wol gemaakt, met twee kwasten aan 't eind, diende hem tot een riem, draagende in zegenpraal 't geen hy *Vader Louis Chinnen* heette, 't welk betekent, gelijk ik naderhand verstaan heb, *de Rok van den geen die zich de Zon noemde*; en na dat dese Wilden de Kazuiffel hadden doen dienen tot cieraad om in hun grootste ceremonien de beenderen hunner dooden te bedekken, schonken sy ze aan Volkeren van hun Bondgenooten, gelegen ten Westen omtrent vijf honderd mijl van hun Land, die by hen in Gezantschap gekomen waren, ende *Calumet* gedanst hadden.

Des anderendaags van onse komst bekleedde *Aquipaguetin*, die Hoofd van een groot huisgesin was, my met een Rok vercierd met Egelspennen, en gemaakt van tien groote bereide Bevershuiden. Dese Barbaar toonde my aan vijf of zes van zyn Vrouwen, zeggende tegen hen, gelijk ik naderhand verstaan heb, dat ze my voor een hunner Zoonen erkennen moesten. Hy zette een schorffe schotel met visch voor my, geevende last aan alle de geenen der vergadering,

Voering van den Auteur met de twee andere Franchen op een Eiland der Wilden, en gelienchtigheid van een ouden Wild omtrent hem.

Aquipaguetin, Kapitein der Wilden, die den Auteur tot Zoon aangenomen had, doet hen door sweeten van zijn vermoeidheid herstellen.

dat een iegelijk my noemen sou met den naam dien ik in den rang van ons nieuw maagschap moest voeren; en ziende, dat ik my niet van d'aarde kon opheffen als met de hulp van twee personen, liet hy een stoof maaken, daar hy my gantsch naakt in deed gaan, in het gezelschap van vier Wilden, welke altemaal het uiterst hunner roede met schorssen van wit hout toebonden eer sy begonden te sweeten. Thans gaf hy order om de stoof met Buffelhuiden te bedekken, en gloeyende rotssteenen in 't midden te leggen; wijzende my met tekenen, dat ik even eens sou doen als d'anderen: maar ik vernoegde my met mijn naaktheid met een neusdoek te bedekken. Zo haast nu als dese Barbaaren tot verscheidene maalen hun adem, dien sy zo lang hadden ingehouden als het hen mogelijk was, met een groot geweld gehaald hadden, begon hy met een donderende stem te zingen. d'Anderen hielpen hem, leggende my altemaal de handen op het ligchaam, daar ze my ondertusschen mee vreeven, en schreyende bitterlijk. Ik begon te beswijmen, weshalven ik uit de stoof ging; en naauwelijks had ik de macht van mijn kleed aan te trekken. Wanneer hy my nu aldus drie maal ter week had doen sweeten, gevoelde ik my so sterk als te vooren.

Ik bracht dikwils seer kwaade uren onder dese Barbaaren over: want behalven dat ze my maar vijf of zes maal ter week een weinigje wilde Haver, en Vischeyeren, welken sy met water in aarde potten kookten, te eeten gaven, bracht *Aquipaguetin* my noch met sijn Kinderen en Vrouwen op een geuurig Eiland, om het land te bouwen, en 'er Tabak en Aardvruchten, waar af ik het zaad meegebracht had, en daar hy groot werk af maakte, te zaayen. Bywijlen vergaderde hy d'Ouden van het Dorp, in welker tegenwoordigheid hy my na een Kompas vraagde, 't geen ik altijd in de mouw had, ziende dat ik den zeilsteen met een sleutel deed draayen, en geloovende met reden, dat wy Europeërs, door dit instrument geleid, na alle de bewoonde Landen gingen, en overal herom trokken. Dese Kapitein, die zeer welsprekend was, maakte al zyn volk wijs, dat wy geeften waren, en dat wy alle dingen boven hun vermögen konden doen. Op het eind van sijn vertoog, 't geen hy met groote kracht

Verwondering der Wilden over een Kompas.

kracht
mijn
kon
wen
indie
deed
in de
fond
voel
midd
natuur
Zo
Taal
binne
hen t
woor
het ee
Hoof
had o
my al
zeker
der ee
saam
te ne
sich o
Zy on
was o
tegen
my va
antwo
keeke
drukk
ten ve
wezer
gen,
onse t
als ik
ik. D

kracht en yver bezielde, schreiden alle de Gryzaardts over mijn hoofd, verwonderende sich in my over 't geen sy niet konden begrijpen. 'k Had een yzere Pot met drie Lecuwenpooten, welke dese Barbaaren nooit aan dorsten raaken, indien ze niet met eenigen rok overdekt waar. De Vrouwen deeden ze aan een tak van een boom hangen, durvende niet in de Hut komen daar dese Pot was. 'k Was een tijd lang sonder my van dese Volkeren te kunnen doen verstaan; maar voelende my geperst door den honger, begon ik door het middel hunner Kinderen, daár ik mee speelde, een *Dictionarium* of woordenboek van hun Taal te maaken.

Zo haast als ik het woord *Taketchiabiben*, 't geen in dese Taal betekent *hoe heet gy dat*, kon te weeten komen, was ik binnen weinig tijds in staat van wegens gemeene zaaken met hen te redeneeren. 't Is waar, dat ik in het begin, om het woord *Loopen* in hun Taal te vraagen, genoodsaakt was van het een eind hunner groote Hut na het ander te loopen. De Hoofden deser Barbaaren, ziende de genegenheid welke ik had om te leeren, deeden my dikwils schrijven, noemende my alle de deelen van het menschelijk ligchaam; en gelijk ik zekere schandelijke woorden, daar dese Volkeren sich sonder eenige swaarigheid af bedienen, dewijl ze niet genoegsaam weeten dat ze kwalijk doen met de zelve in den mond te neemen, niet op het papier wilde stellen, verm'aakten sy sich onder malkander met om mijn eerbaarheid te lagchen. Zy ondervraagden my dikwils; maar gelijk ik genoodsaakt was op mijn papier te zien om hen t' antwoorden, zeiden sy tegen malkander, als wy den Vader *Louis* (aldus hadden sy my van onse twee Franschen hooren noemen) iets vraagen, antwoord hy ons niet; maar so gaauw als hy in het wit gekeeken heeft (want sy hebben geen woord om papier uit te drukken) geeft hy ons antwoord, en doet ons sijn gedachten verstaan. Dat witte ding, vervolgen zy, moet een geest wezen, die den Vader *Louis* alles, 't geen wy tegen hem zeggen, te kennen geeft. Hier trokken sy een gevolg uit, dat onse twee andere Franschen so veel verstand niet en hadden als ik, om dat sy op het witte niet arbeiden konden, gelijk ik. De Wilden geloofden derhalven, dat ik alles kon doen.

Den Autens
leerde Taal
der Wilden,
die sich over
het schrijven
op papier
uitloekend
verwonder-
ren.

Als 'er regen in grooten overvloed viel, die hen hinderde, of belette ter Jagt te gaan, zeiden sy tegen my, dat ik ze sou doen ophouden: maar by dese gelegentheid wist ik hen wel te antwoorden, wijzende met de vinger na de wolken, om hen te verstaan te geeven, dat de geen, die de groote Kapitein des Hemels was, de Meester van alle dingen was, en dat het geensins aan my stond de regen te doen vallen, of ophouden.

Hun manier
van de taaren
te rekenen,
met meer an-
dere byzon-
derheden.

Dese Wilden vraagden my dikwils, hoe veel Kinderen, Vrouwen, en Jaaren ik had, welken dese Volkeren, die nooit door het licht des Geloofs verlicht zyn geweest, by de Winters rekenen. Zy waren verwonderd over het antwoord, 't geen ik hen gaf: want wijzende hen onse twee Franschen, welken ik alstoen drie mijlen van ons Dorp was gaan bezoeken, deed ik hen verstaan, dat een Man by ons niet meer als een eenige Vrouw tot de dood toe kon hebben; dat wat my belangde, ik aan den Meester des Levens beloofd had zodanig te leeven als ze my sagen, en by hen te gaan wonen, om hen te kennen te geeven, dat hy begeerde, dat ze waren als de Franschen; dat dese groote Meester des Levens het vuur uit den Hemel had doen vallen, en een Natie verdelgd welke tot schrikkelijke misdaden geneigd was, even als de geenen die sy onder hen begingen. Maar dit domme Volk, 't geen tot nu toe sonder Geloof en sonder Wet geweest heeft, keerdt al wat ik zei in schertsery. Hoe moogt gy doch zeggen, voerden sy my te gemoete, dat dese twee Mannen Vrouwen hebben? d' Onsen souden niet by hen willen blijven; want sy hebben hair over het gantsche aansicht, en wy hebben het noch daar noch elders. Inder daad, sy zagen my nooit liever dan als ik my geschooren had; en door een believing, die niet misdaadig was, schoor ik my alle weeken.

Ondertusschen alle de geenen van ons nieuw Maagschap ziende dat ik hen verlaaten wilde, maakten sy een verzameling van Beversvellen, die by de Franschen meer als zes honderd guldens waard geweest sou hebben. Zy aanboden my dese Pelteryen, om my te verplichten by hen te blijven, ten einde my te doen kennen aan de vreemde Natien die hen kwamen

kwamen bezoeken, en in vergelding van 't geen sy my ontnomen hadden: maar ik weigerde dese geschenken, zeggende tegen hen, dat ik niet by hen gekomen was om Beversvellen te vergaderen, maar alleenlijk om hen de willen van den grooten Meester des Levens bekend te maaken, en elendig met hen te leeven, na een seer overvloedig Land verlaaten te hebben. 't Is waar, zeiden sy my, dat wy geen Jagt op dese plaatsen hebben, en dat gy gebrek lijd; maar verwacht den zomer, wy sullen alsdan Buffels in het warme Land gaan dooden. 'k Zou te vrede geweest zyn, indien ze my te eten gegeeven hadden als hun Kinderen; maar sy aten des nachts in 't heimelijk, en buiten mijn weten. Hoewel de Vrouwen overal meer tederheid en medelijden hebben als de Mannen, gaven sy de weinige visch, welke sy hadden, aan hun Kinderen. Zy aann. erkten my als een Slaaf, dien hun Krijgers in het Land hunner Vyanden gemaakt hadden, en stelden met reden het leven hunner Kinderen boven het mijne.

Daar waren Gryzaardts, die dikwils met een klaagende stem over mijn hoofd kwamen schreyen, zeggende den een mijn Kindtskind, den ander mijn Neef, 'k heb deernis over u sonder eeten te zien, en te verstaan, dat men u op uw reis so kwalijk gehandeld heeft. 't Zijn jonge Krijgers die geen verstand hebben, die u hebben willen dooden, en die alle uw goederen geplonderd hebben: indien gy Buffelshuiden en Beversvellen begeerdet, wy souden uw traanen afdroogen; maar gy begeert niets van alles dat wy u hebben aangeboden.

De Hoofdman *Ouascoudé*, dat 's te zeggen de *doorboorde Pijnboom*, d' aanzienlijkste van alle de Kapiteinen der *Istatis*, geweldig vertoornd sijnde tegens de geenen, die ons dus kwalijk gehandeld hadden, zei in den vollen Raad, dat de geenen, die ons alles hadden ontnomen, de verhongerde Honden slachtten, welke steelswijze een stuk vleesch uit een schorffe schotel haalen, en vervolgens de vlucht nemen; dat derhalven die, welke sich also ten onsen opsichte hadden gedraagen, verdienden dat men hen aanmerkte als Honden, dewijl sy de geenen, die hen yzer en Koopmanschap-

De Hoofdman *Ouascoudé* handhaaft de gevangene vantschen in den vollen Raad.

A, .
en hinderde,
dat ik ze sou
st ik hen wel
volken, om
grooten Kapi-
en was, en dat
n, of ophou.

l Kinderen,
olkeren, die
weeft, by de
ver het ant-
en onse twee
ns Dorp was
Man by ons
on hebben;
vens beloofd
hen te gaan
geerde, dat
eester des Le-
en een Natie
neigd was,

Maar dit
of en sonder
tsfery. Hoe
ete, dat dese
den niet by
et gantsche
ders. Inder
geschooren
was, schoor

Maagschap
n verzame-
eer als zes
aanbouden
te blijven;
en die hen
kwamen

schappen brachten welke nooit tot hun gebruik geweest hadden, beleedigden; en dat hy wel middel sou vinden om sich te wreken van den geen, die ons op een so onbehoorlijke wijs had gehandeld. Dit deed dese dappere Hoofdman aan sijn gantsche Natic blijken, gelijk wy hier na sullen zien.

Gelijk ik de Hutten deser laatste Natic dikwils ging bezoeken, vond ik een siek Kind welkers Vader *Mamenisi* heette; en hebbende een moraaie sekerheid van sijn dood, versocht ik onse twee Franschen, my 'er hun gevoelen over te seggen, geevende hen te verstaan, dat ik geloofde gehouden te sijn het te gaan doopen. *Michiel Ake* wou my niet versellen. Daar was niemand als de Pikardyer *du Gay* die my volgde, om tot Gevader, of liever tot getuige van desen Doop te dienen. Ik noemde dit Kind *Antonette*, ter oorzaak van *S. Antonis van Padua*, en na den naam van den Pikardyer, die *Antonis Anguelle* heette, geboortig van *Amiens*, en Neef was van Mijn Heer de *Cauroy*, Procureur Generaal der Norbertijnen, sijnde alle beiden tegenwoordig te *Parijs*. Na natuurlijk water op het hoofd van dese Wilde Dochter gestort, en dese woorden gesproken te hebben, *Schepsel Gods, ik doop u in den naam des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geestes*, nam ik de helft van een Altaardoek, welke ik een Wild, die ze my ontnomen had, uit de handen had gerukt, en lei se op het ligchaam van de Gedoopte: want gelijk ik de Mis niet kon doen, hebbende geen wijn noch Priesterlijke sieraaden, kon dese doek tot geen beter gebruik dienen als tot het doodlaaken van het eerste Christen Kind, 't geen ooit onder dese Volkeren geweest is. 'k Weet niet, of de sachtheid van het lywaat dese nieuwe Gedoopte verlicht had, vermits sy des anderendaags in haar Moeders armen lachte, welke geloofde dat ik haar Kind had geneesen: maar het stierf eenigen tijd daar na, tot mijn groote vertroosting.

Den Auteur
doopt een
Wild Kind,
't geen ziek
was.

Toch
le
M
k
z
n
V
V
de
H
en
mo
Ko
hea
bro

G E
za
m
Zy ver
seven c
Alled?
Wester
den, d
Zy syn
brander
Drie
de Hoo
verdeel

XIII. H O O F D S T U K.

*Tocht van ettelijke Wilde Natien op de Buffeljagt. Onbe-
leefdheid omtrent den Auteur betoond door zijn twee
Medgezellen. Manier der Wilden om hun Kinderen
kruinen op het hoofd te maaken. Den Auteur zondert
zich met een zijner Medgezellen van de Wilden af, om
na de Rivier Ouiscoufin te vaaren. Offerande door een
Wild aan de Waterval S. Antonis van Padua gedaan.
Vonderlijke voorzienigheid Godts over de tocht van
den Auteur. Vreemde Visch. Ontmoeting van den
Hoofdman Aquipaguetin. (a) 't Gevaar gaat over,
en de nood houd op. Tweede Buffeljagt. Grootte
moed van een Wild. Ontmoeting van eenige Franschen.
Komst aan de Dorpen der Issatis, en vreemde plechtig-
heden aldaar in een Gastmaal omtrent den Auteur ge-
bruikt.*

Gedurende ons verblijf by de d' *Issatis*, of *Nadouessions*,
zagen wy eenige Wilden, die van omtrent vijf hondert
mijl van de Westkant in Gezantschap gekomen waren.
Zy verhaalden ons, dat d' *Assenipovalakken* toenmaals maar
seven of acht dagreizen ten Noord-Oosten van ons waren.
Alle d'andere Volkeren, welken men ten Westen en Noord-
Westen kent, woonen in onmeetelijke Beemden en Vel-
den, daar men een menigte van Buffels en Pelteryen heeft.
Zy syn bywijlen genoodsaakt, by gebrek van hout, mest te
branden.

Drie maanden daar na vergaderden alle dese Natien; en
de Hoofden de Jagtplaatsen der Buffels geregeld hebbende,
verdeelden zy sich in verscheidene benden, om malkander
niet

Tocht van
ettelijke Wil-
de Natien
op de Buffel-
jagt.

niet uit te hongeren. *Aquipagnetin*, een der Kapiteinen, die my tot zyn Zoon had aangenomen, wilde my met omtrent twee honderd Huisgesinnen na 't Westen leiden. 'k Antwoordde hem, dat ik Geesten ('t is de naam dien zy aan de Franschen geeven) aan de *Rivier Onisconsin*, die sich in den *Vloed Colbers* ontlast, verwachtte, welke aldaar by my souden komen om hen koopmanschappen te brengen, en dat, zo hy mee na die kant wilde gaan, ik altijd by hem sou wezen. Hy sou sich derwaarts begeeven hebben, indien de geenen van zyn Natie hem daar niet in verhinderd hadden.

In 't begin van Julii des jaars 1680. voeren wy met Canoos na 't Zuiden, onder het beleid van den Grooten Hoofdman *Onascondé*, dat 's te zeggen den doorboorden *Pijnappel*, met omtrent tachtig Hutten, bestaande uit meer als honderd dertig Huisgesinnen, en ongeveer twee honderd vijftig Krijgers. De Wilden wouden my naauwelijks een plaats in hun kleine Vaartuigen geeven, vermits het maar oude Canoos waren. Zy gingen vier dagreizen laager schorfen van Berkenboomen haalen, om 'er meer te maaken, en die het geweld des waters beter souden kunnen wederstaan. Hebbende dan op een verhoolene en afgelegene plaats een gat in d' aarde gegraven, om 'er onse zilvere Kelk en onse papieren tot onse wederkomst van de jagt in te verbergen, niet anders behoudende als ons Getyboek, om niet beladen te zyn, ging ik op den oever van het Meir staan, 't geen door de *Rivier*, welke wy na den naam van *S. Franciscus* genoemd hebben, geformeerd word, alwaar ik de handen uitstreckte na de Canoos, die seer snel d' eenen na d' anderen voorby voeren. Onse Franschen hadden 'er ook een voor hen, welke de Wilden hen gegeeven hadden. Zy wouden 'er my niet in laten komen, zeggende *Machiel Ako*, dat hy my al lang genoeg had gevoerd. Dit antwoord was my seer gevoelig, siende my aldus verlaaten door Christenen, daar ik nooit als goed aan had gedaan, gelijk zy het dikwils alle beiden hebben moeten bekennen: maar God my nooit in een zo moeyelijke reis verlaaten hebbende, boezemde twee Wilden in, my in hun Cano, die geweldig klein was, in te neemen. Hier had ik geen andere besigheid, als het water, 't geen 'er door kleine gaten

Onbeteeld-
heid omtrent
den Auteur
beroond
door zijn
twee Meelge-
zellen.

ten i
't we
nat v
weer
Doo
heid.
en m
valler
om 'c
Des a
tot or
indien
vaar g
Niet
moet,
behoor
meer a
dat, in
en was
ge eng
nige an
deler B
weeft,
het den
ouderd
weeten
door h
weg te l
vriendf
lood, e
remedic
weder t
kend ha
schuldig
Vier
stand ac
op een
S. Franc

ten

ren inliep, gestadig met een schorffe schotel uit te hoozen; 't welk niet geschieden kon sonder dat ik tot op den huid toe nat wierd, dewijl de wind het uitgeworpen water dikwils weer te rug kaatste. Wy konden dit Vaartuig met recht een Doodkist noemen, ter oorzaak van zyn broosheid en lichtheid. Dese Canoos weegen gemeenlijk maar vijftig pond; en men doet ze met de minste beweging des ligchaams omvallen, weshalven 'er een lange ervarenheid van nooden is om 'er dusdanige ongelukken niet mee onderworpen te zyn. Des avondts toen wy aan land traden, zei de Pikardyer my tot ontschuldiging, dat hun Cano half verrot was, en dat, indien wy 'er met ons driën in hadden geweest, wy groot gevaar geloopt souden hebben van onder wege te blijven. Niettegenstaande dese ontschuldiging, voerde ik hen te gemoet, dat, dewijl zy Christenen waren, sy nooit sodanig behoorden te handelen, insonderheid onder Barbaaren, en meer als acht honderd mijl van de Fransche Wooningen; dat, indien zy hier te lande wel ontfangen wierden, het niet en was als ter oorzaak der Aderlaatingen welken ik aan eenige engborstige Wilden deed, van den Orvietaan, en van eenige andere remedien die ik by my had, daar ik aan eenigen dezer Barbaaren, die van Ratelslangen gesteecken waren geweest, het leeven mee had behouden, en om dat ik hen zo niet den kruin schoor, dien de Kinderen der Wilden tot den ouderdom van achtien of twintig jaaren draagen (want zy weeten 'er op geen andere wijs mee te recht te komen, als door het hair met platte rotssteenen, gegloeid in het vuur, weg te branden) dat ik door mijn vlijt en gediensstigheden de vriendschap deser Volkeren had gewonnen, welke ons ge- dood, of noch arger gedaan souden hebben, indien zy dese remedien, daar sy groot werk af maaken, als zy een sieke weder tot zyn gefondheid weeten te brengen, niet in my erkend hadden. Maar de Pikardyer alleen versocht my ontschuldiging, en vervoegde sich vervolgens by zyn Waard.

Vier dagen na ons vertrek tot de Buffeljagt hield men stand acht mijlen boven de Waterval *S. Antonis van Padua*, op een hoogte of heuvel, tegen over den mond der Rivier *S. Franciscus*. De Wildinnen teegen terstond aan den arbeid

Manier den
Wilden om
hun Kinde-
ren kruinen
op het hoofd
te maaken.

om hun Werven te vervaardigen, terwijl sy de geenen verwachtten die schorsfen moesten brengen om Canoos te maken. De Jeugd ging ondertusschen op de Harten-Reën-en Beverjagt; maar zy doodden so weinig beesten voor een zo groot getal van volk, dat wy seer zelden een stuk vleesch konden krijgen, moettende ons te yrede houden met een maal in vier-en-twintig uuren een weinige nat 'er af te drinken. De Pikardyer en ik sochten Hondtsdoorn, Kruisbeyen, en kleine wilde vruchten, die ons dikwils meer kwaad als goed dedden; 'tgeen ons, op weigering van *Michiel Ako*, het besluit deed neemen van ons met een lompe Cano na de *Rivier Ouiscoufin*, die meer als honderd mijlen van ons afgelegen was, te vervoegen, om te sien of den Heer *de la Salle* ons daar ter plaatse niet een versterking van Franschen, kruid, en lood, en andere voorraad; welke hy ons voor ons vertrek van d' *Illinoisen* beloofd had, gezonden sou hebben.

Den Auteur zondert zich met een zijner Meelgezellen van de Wilden af, om na de Rivier Ouiscoufin te vaaren.

De Wilden souden dese tocht niet hebben willen dulden, indien niet een van ons driën by hen gebleeven was. Zy hadden gaarne gesien, dat ik gebleeven had; maar *Michiel Ako* wou 'er geensins toe verstaan.

Wy hadden voor alle uitrusting niet meer als vijftien schooten Kruid, een Snaphaan, een lompe aarde Pot die de Wilden ons gegeven hadden, een Mes, en een Bevershuid, daar wy omtrent twee honderd mijlen, mee moesten doen; stellende ons aldus ter genade van de Godlijke Voorzienigheid. Terwijl wy onse Canoo aan de Waterval *S. Antonis van Padua* overdroegen, sagen wy vijf of ses onser Wilden, die de voortocht genomen hadden, waar af 'er een op een Eikenboom geklommen was, tegen over de groote Waterval, daar hy bitterlijk schreide, hebbende in de hand een wel bereide Bevershuid, van binnen wit, en verciert met Egelspennen, welke hy aan dese Waterval, die van sich selve yffelijk en wonderbaarlijk is, ten offerande aanbode. 'k Hoorde, dat hy, schreyende met groote traanen, tegen dese Waterval zci: *Gy, die een geest zijt, maakt dat de geenen van onze Natie hier gerustelijk zonder ongeluk mogen passeeren; dat wy Buffels in menigte mogen dooden; onze Vyanden verstaan, en hier Slaaven brengen, waar af wy 'er eenigen voor u zullen doen steruen. De Messien-*

Offerande door een Wild aan de Waterval *S. Antonis van Padua* gedaan.

necqs

nec
d' O
wy'e
felja
ken
een
blyv
goed
wel
E
Pika
Kru
haal
omtr
op k
om d
hy a
de vo
jen v
Z
een
gen,
teer
aann
mee
ren g
de ge
hadd
geen
onde
de B
voet
Vy
noen
voor
reder
de k
men.

neccqs (aldus noemen zy de geenen welken de Franschen d' *Ontouagamis* heeten) hebben van onze *Maagen* gedood; geeft dat wy 'er ons over mogen wreken. In der daad, na het heetst der *Buffeljagt* toogen zy na hun *Vyanden*, versloegen 'er ettelijken, en brachten 'er *Slaaven* van daan. Als hen dusdanig een saak eens gelukt, selfs na hen dikwils mislukt te zyn, blyven zy altijd by hun wangeloof. Dese *Bevershuid* was goed voor een onser Franschen, die 'er op onse wederkomst wel haast raad mee wist.

Een mijl beneden de *Waterval S. Antonis van Padua* zag de *Pikardyer* sich genoodsaakt weer na land te keeren, om zijn *Kruidhoorn*, dien hy aan de *Waterval* gelaaten had, te gaan haalen. Op zijn wederkomst toonde ik hem een *Slang* van omtrent ses voet lang, die langs een rechten en steilen berg op kroop, en allengskens aan de *Swaluwenesten* naderde, om de jongen te eeten. Wy sagen de veeren der geener, daar hy alreeds zijn lust voor een gedeelte mee geboet had, aan de voet van den *Berg*, en deden hem eindelijk met het gooijen van steenen weer na beneden komen.

Zo als wy langs de *Rivier Colbert* afdaalden, vonden wy op een *Eiland* eenigen onser *Wilden*, die daar een hut opgeslagen, en overvloed van *Buffelsvleesch* hadden. Zy presenteerden 'er ons een stuk af, 'tgeen wy met dankbaarheid aannaamen; en terwijl wy besig waren met 'er onse maaltijd mee te doen, omtrent twee uren na dat wy 'er aan land waren getreden, kwamen 'er vijftien op seltien *Krygers*, van de geenen die wy boven de *Waterval S. Antonis van Padua* hadden gelaaten, met de knods in de hand, die de hut der geener, welke ons op een zo vriendelijke wys onthaalden, onder de voet smecten, al het vleesch namen, en sich met de *Beerentraan*, die zy 'er vonden, van het hoofd tot de voeten besmeerden. Wy meenden in 't eerst, dat het hun *Vyanden* waren: maar een der geener, die sich mijn Oom noemde, zei my, dat, dewijl zy d' anderen op de *Buffeljagt* voor waren geweest, tegens de gewoonte des Landts, men reden had om hen te plonderen, vermits zy de *Buffels* voor de komst van alle de geenen der *Natie* de vlucht deden nemen.

Geduurende sestig mijlen wegs, langs de Rivier afdalende, schooten wy maar een Ree, die over meende te swimmen: maar de hette was zo groot, dat het vleesch binnen vier-en-twintig uren stonk. Wy begonden derhalven Schildpadden te zoeken; doch wy hadden groote moeite om ze te vangen, vermits ze geweldig subtiel van gehoor zyn: en zo haast als ze maar het minste gerucht verneemen, springen se metter haast in 't water. Wy vingden 'er echter een veel grooter als d' anderen, wiens schild dunder en het vleesch vetter was. Doch ik zou met desen Schildpad haast een groot ongeluk hebben gehad; want terwijl ik besig was met hem het hoofd af te snijden, scheelde het weinig of hy zou my een vinger afgeneepen hebben. Wy hadden onse Cano tegen het land aangetrokken, en de Pikardyer was met de snaphaan in de beemden gegaan, om te trachten een Buffel te schieten. Ondertusschen komt 'er een geweldige wind, en drijft onse Cano in 't midden van den Vloed. Ik dit siende, trek metter haast mijn rok uit, en smijt hem op den Schildpad, die noch niet dood was, dewijl de pijn van mijn vinger my belet had in mijn werk voort te vaaren, met eenige swaare steenen 'er op, op dat hy ons niet en zou ontsnappen, en begeef my aan 't swimmen om onse Cano, die met de stroom, welke hier ter plaatse sterk was, al vry sneedig voortging, vat te krijgen. 'k Kreeg ze eindelijk met groote moeite, doch ik dorst 'er niet in klimmen, vreezende dat ze om mocht buitelen. Ik stiet ze dan voor my heen, en kwam 'er allengskens na lang talmen mee te land, omtrent een vierde deel mijls van de plaats daar ik den Schildpad had. De Pikardyer, die ondertusschen te rug gekomen was, niet als mijn kleed vindende, en de Cano niet siende, geloofde met reden, dat my eenige Wild om 't leven had gebracht. Hy begaf sich dan stilletjes weer na de beemden, om aan alle kanten te sien of 'er geen volk en waar. 'k Voer in alle spoed met de Cano de Rivier weer op, en had mijn kleed zo haast niet weder aangetrokken, of ik wierd meer als sestig Buffels gewaar, die over den Vloed swommen om sich na de Zuider landen te begeeven. 'k Vervolgde dese dieren, roepende uit al mijn macht den Pikardyer, die op het gerucht al zyn best aan kwam

kwam
Hoo
Eila
ze de
dan
gede
beste
laate
twint
maak
daar o
'er de
daar v
alle b
gen o
den o
klein
bedur
flags a
Alcus
niet v
meer
duure
en als
maar
zyn,
na hu
schen
der m
Colber
het ei
vijf vi
fen P
wel tu
baas d
ten,
Te
pagnet

kwam loopen. Hy trad terstond in de Cano, terwijl onse Hond, die in 't water gesprongen was, de Buffels op een Eiland had gejaagd; en 'er hier achter her sittende, deed hy ze de Rivier weer over swimmen. De Pikardyer schoot 'er dan een, dien wy ter oorzaak zijner swaarte niet als voor een gedeelte aan land konden krijgen, zynde genoodzaakt de beste stukken 'er af te snijden, en de rest in het water te laten dryven: en gelijk het bykans twee maal vier, en twintig uren geleeden was dat wy niet gegeten hadden, maakten wy vuur van eenige stukken hout die wy hier en daar op den oever vonden, en kookten dit vet vleesch, na dat 'er de Pikardyer den huid af had gevild, in onse aarde pot, daar wy met sulck een graagheid aan gingen zitten, dat wy 'er alle beiden siek af wierden, en genoodzaakt waren twee dagen op een Eiland te blijven om ons te herstellen. Wy konden ons niet met veel vleesch beladen, ter oorzaak van de kleinheid onzer Cano; en ten anderen wierd het terstond bedurven door d'overmaatige hette, sulks dat wy 'er eensflags af beroofd waren, vermits het grimmelde van wurmen. Alkus wanneer wy 's morgens in de Cano traden, wisten wy niet wat wy dien dag eeten souden. Nooit hebben wy ons meer verwondert over de Godlijke Voorzienigheid, als ge-
duurende dese tocht; want wy vonden niet altijd Buffels,
en als wy ze al vonden konden wy ze niet altijd schieten:
maar d'arenden, die in dese wijdlustige Landen gemeen
zyn, lieten bywijlen Braassems en groote Karpers, die zy
na hun nest voerden, uit de klauwen vallen; en dese Vis-
schen verstrekten ons tot een seer aangename spijs. Een an-
der maal vonden wy een Otter, die op den oever der Rivier
Colbert besig was met een groote Fisch te eeten, welke aan
het eind des hoofds een soort van een riem of een bek van
vijf vingeren breed en anderhalve voet lang had; 't geen on-
sen Pikardyer deed zeggen, dat hy sich inbeeldde een Dui-
vel tusschen de pooten van desen Otter te sien: maar zyn ver-
baasdheid belette niet dat wy dese monsterachtige Fisch opa-
ten, welke wy seer goed vonden.

Terwijl wy de Rivier *Oniscoufin* sochten, verscheen *Aqui-
pagnetin*, die barbaarsche Vader dien ik verlaaten had, en
dien

Wonderlij-
ke voorzie-
nigheid
Godts over
de tocht van
den Autcur.

Vreemde
Fisch.

Ontmoeting
van den
Hoofdman
Aquipaguetin.

dien wy meenden meer als twee honderd mijlen van ons te wesen, eenslags met tien Krygers op den 11. Julii 1680. Wy dachten niet anders als dat hy ons kwam dooden; vermits wy hem, 't is wel waar met de bewilliging der andere Wilden, maar tegen sijn dank verlaaten hadden. Hy gaf ons terstond wilde Haver en een stuk van een vetten Buffel te eeten, vragende of wy de Franschen, die ons koopmanschappen souden brengen, gevonden hadden: maar niet te yrede zynde met 't geen wy hem zeiden, nam hy de voortocht, en ging selve na *Ouisconsin*, om te trachten den Franschen al wat hy kon t'ontneemen; doch hy vond 'er niemand, en kwam drie dagen daar na weer te rug. De Pikardyer ondertusschen in de beemden op de jagt gegaan zynde, was ik op den oever der Rivier gebleeven in een kleine hut; dien ik tegens de hette der Zon opgerecht, en met een deken, welke een Wild my weder had gegeven, overdekt had. *Aquipaguetin* my alleen ziende, trad na my toe met de knods in de hand. Ik greep de twee zakpistoolen, die de Pikardyer den Barbaaren weder af genomen had, en een mes; doch niet met het voorneemen van desen mijnen gepretendeerden wilden Vader het leven te beneemen; maar alleenlijk om hem bang te maaken, en hem te beletten my den kop in te slaan, ingeval hy 'er het voorneemen toe mocht hebben. *Aquipaguetin* bestrafte my over dat ik my aldus voor de besprying hunner Vyanden bloot stelde, met byvoeging, dat ik ten minsten tot meerder zekerheid den anderen oever der Rivier moest kiezen. Hy wou my met sich neemen, zeggende, dat hy met drie honderd Jaagers was, die veel meer Buffels dooden als de geenen daar ik mee was gegaan. 'k Zou wel gedaan hebben indien ik zyn raad gevolgd had: want de Pikardyer en ik liepen, geduurende by de tachtig mijlen wegs dat wy de Rivier weer opvoeren, in duizend gelegenheden groot gevaar van te vergaan.

Wy hadden noch maar tien schooten kruid, welken wy genoodzaakt waren tot twintig te vermenigvuldigen, om Tortel- of wilde Duiven te schieten; maar komende t'eene-maal t'ontbreeken, namen wy toevlucht tot drie hoeken, daar wy stukken van een stinkenden Tarbot, dien een Arend had

had
ga
vo
wa
(A)
ger
die
dat
kry
koo
Tw
Vad
dat
vlee
D
chiel
met
had
heid
De K
chiel
van v
lijf g
Al
aan d
toog
vier
Wild
der R
of ach
zy in
fels d
op de
Terw
my si
voet
Twe
moed

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Frankr. 105

had laten vallen, aan sloegen; doch wy vingen in twee gantsche dagen niet een beet, en sagen ons aldus van alle voedsel ontbloot: wannec gedurende het Avondgebed, waar in wy dese woorden, gericht aan *S. Antonis van Padua*, (a) *perenne pericula, cessat & necessitas*, lazen, de Pikardyer gerucht hoorde, het Gebed staakte, en na de hoeken liep, die hy uit het water trok, met twee zo groote Tarbotten, dat ik genoodsaakt was hem te helpen om ze in de Cano te krygen. Wy sneeden se in stukken, en lieten se braaden op koolen; zynde onse kleine en eenige aarde pot gebroken. Twee uren na het vallen van de duisterni kwam *Mamenisi*, Vader van het Wilde Dochtertje 't geen gestorven was na dat ik het gedoopt had, by ons, en gaf ons zo veel Buffelsvleesch als wy begeerden.

(a) 'Gevaas gaat over, en de noot houdt ook op.

Des anderendaags kwamen de Wilden, die wy met *Micheiel Ako* gelaaten hadden, met hun vloot Canoos, gelaaden met vleesch, langs de *Buffels-Rivier* afdaalen. *Aquipagnetin* had hen ter loops verhaald, hoe de Pikardyer en ik de stoutheid hadden gehad van zodanig een tocht t' onderneemen. De Kapiteinen der Wilden laakten de lafhertigheid van *Micheiel Ako*, die ze niet had durven by der hand vatten, uit vrees van van honger te sterven; en de Pikardyer zou hem by 't lijf gegreepen hebben, indien ik het niet belet had.

Alle de Wildinnen verbergden hun voorraad van vleesch aan den mond der *Buffels-Rivier*, en op d' Eilanden; en wy toogen weer ter Jagt met die menigte van Canoos op de *Rivier Colbert*, ter verte van omtrent tachtig mijlen wegs. De Wilden haalden van tijd tot tijd hun Canoos op den Oever der Rivier; en hier en daar op d' Eilanden, en gingen seven of acht mijlen aan geene zyde der bergen en beemden, daar zy in ettelijke tochten een getal van honderd en twintig Buffels doodden. Zy laten altijd eenigen hunner oude mannen op de toppen der bergen, om hun Vyanden t' ontdekken. Terwijl ik op zekeren dag besig was met een van hen, die my sijn Broeder noemde, en die een splinter heel diep in zyn voet had, te verbinden, kwam 'er alarm in onse legerplaats. Twee honderd Boogschutters liepen voor uit; en dese edelmoedige Wild, dien ik de voetzool al vry diep weggesneeden

Tweede Buffeljagt.

Groote moel van Wild.

den had, om 'er het hout, 't geen 'er met geweld in getreden was, uit te krygen, trok sijn voet uit mijn handen, en liep noch gaauwer als d' anderen, om van de glorie des strijds niet beroofd te zyn: maar in plaats van Vyanden vonden zy niet anders als omtrent tachtig Harten, die terstond de vlucht namen. Onse gekwetste kon ondertuffchen naauwelijks weer in de legerplaats komen; zo seer begon hem de wond te pynigen. Geduurende dese alarm zongen alle de Wildinnen met een seer bedroefden toon. Thans verliet my de Pikardyer, om sich by zyn Waard te voegen; en ik by eenen *Otchimbi* gebleeven zynde, moest een oude Wildin van over de tachtig jaar in een Cano voeren, welke niet tegenstaande haar ouderdom noch krachts genoeg had om drie kinderen, die ons wat moeyelijk vielen, met een riem wel dapper de ribben te smeerden. De Mannen hadden goedheid genoeg voor my; maar gelijk de spijs t' eenemaal in de hand der Vrouwen was, zag ik my genoodzaakt, om een stuk vleesch te hebben, hun kinderen den kruin te scheeren, van grootte als de geenen welken onse Geestelijken draagen.

Wy kreegen noch een andere alarm in onse legerplaats. d' Oude mannen, die boven op de bergen op schildwacht stonden, verwittigden ons, dat zy twee Krygers van verre zagen. Straks toogen alle de Boogschutters derwaarts, haastende sich ieder om 't zeerst: maar sy brachten niet te rug als twee Vrouwen van hun Natie, welke quamen zeggen, dat een gedeelte hunner lieden, die aan de kant van het eind des *Mairs van Conde* op de jagt waren, vijf Geesten (Franschen) gevonden hadden, welke door het middel van een hunner Slaaven tegen hen hadden gezegt, dat sy gaarne by ons wilden wezen, om te sien of wy Engelschen, Hollanders, Spanjaarden, of Franschen waren; niet konnende begrijpen, hoe wy langs een zo grooten omweg by dese Volkeren hadden kunnen komen.

Den 25. Julii 1680. zo als wy na de Buffeljagt langs de Rivier *Colbert* weer opvoeren na de Dorpen deser Wilden, ontmoetten wy den Heer *de Luth*, die na de *Nadouffions* ging, verzeld van vijf Fransche Soldaaten. Zy kwamen by ons omtrent twee honderd twintig mijl van het Land der Wilden,

Ontmoeting
van eenige
Franschen.

die

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Frankr. 107

die ons hadden genomen. Zy verzochten ons, dewijl wy eenige kennis van hun taal hadden, hen tot aan de Dorpen deser Volkeren te verzellen; 't geen ik gaarne deed, wetende dat de Franschen in twee jaaren de Sacramenten niet gebruikt hadden. Den Heer *de Luth*; die voor Kapitein ging, ziende dat ik, om een mond vol vleesch te hebben, gehouden was den Kinderen de kruin te scheeren, en eenige engborstige Gryzaarts t'aderlaaten, deed tegen de Wilden zeggen, dat ik zyn oudste Broeder was; invoegen dat nu een vast onderhoud hebbende, ik niet meer en arbeide als tot de zaligheid deser Barbaaren.

Wy kwamen aan de Dorpen der *Issais* op den 14. Augustus 1680. Ik vond 'er noch onse Kelk en papieren, die ik onder d'aarde verborgen had. De Tabak, dien ik 'er had geplant, was verstikt door de Kruiden. De raapen, de Kool, en d'andere Aardvruchten, waren uitteekend groot. De Wilden dorsten 'er niet af eeten. Gedurende ons verblijf noodigden zy ons tot een Gastmaal, daar meer als honderd twintig menschen waren, altemaal naakt. 't Eerste Hoofd, Bloedverwant van den geen over wiens doode ligchaam ik een deken gelegd had, bracht my te eeten in een schorffe schotel, die hy op een bereide Buffelshuid zette, van binnen wit en met Egelspennen verciert, en van buiten met gekrulde wol. Hy zette ze my vervolgens op het hoofd, en bedekte my 'er gantsch en al mee, zeggende: *de geen, wiens ligchaam gy bedekt hebt, bedekt u. Hy heeft tijding van u in het Land der Zielen gebracht. 't Geen gy ten zynen opzichte hebt gedaan, is een loffelijke zaak; de gantsche Natie prijft en u ten hoogsten over.* Vervolgens deed hy eenige verwijtingen aan den Heer *de Luth*, wegens dat hy het ligchaam van den doode niet gedekt had, gelijk ik had gedaan. Dese paste hem daar op ten antwoord, dat hy geen andere ligchaamen dekte als die der Kapiteinen, gelijk hy was. De Wild hernam: de Vader *Lodewijk* is grooter Kapitein als gy; want zyn Rok (meenende onse brokade Kazuiffel) dien wy aan onse Bondgenooten, welke drie Maanen van dit Land woonen, gezonden hebben, is kostelijker als de geen dien gy draagt.

Komst aan de Dorpen der *Issais*, en vreemde plechtigheden aldaar in een Gastmaal om trent den Aftour gebruike.

XIV. HOOFDSTUK.

Vertrek der Franschen van de Wilden met twee Canoos. Geneigdheid van den Hoofdman Pin-pereé tot de Franschen. Komst aan het eind der Stinkbaay by eenige Franschen. Overwintering te Missilimakinak. Vertrek van daar. (a) 't Is de Zondag der Octave van Paasch. Verlossing van twaalf Outtaouactz, door d' Iroquoizen tot slaaven gemaakt. Komst aan het Fort van Frontenac, en vervolgens te Monreal, daar den Auteur rekenschap van zijn tocht aan den Graaf van Frontenac, Gouverneur van Nieuw-Vrankrijk, doet. Kwaade tijding van de nieuwe Ontdekking. Oorlog tusschen d' Illinoisen en Iroquoizen. Eenige byzonderheden noopende de Franschen en de Wilden, mit gaders de nieuwe Ontdekking.

*Vertrek der
Franschen
van de Wil-
den met twee
Canoos.*

OP het eind van September, geen gereedschap hebbende om ons een hut, of eenige diergelijke schuilplaats, te bouwen, namen wy het besluit van aan dese Volkeren te kennen te geeven, dat wy tot hun nutheid en voordeel weer na de Fransche Wooningen moesten keeren. De groote Hoofdman der *Issatis* bewilligde 'er in. Hy tekende op papier, 't geen ik hem gaf, met een stuk kryt den weg, dien wy gedaurende vier honderd mijlen moesten houden. Met dese Kaart vertrokken wy met ons acht Franschen in twee Canoos, daalende af langs de *Rivier S. Franciscus* en de *Rivier Colbert*. Twee onser lieden namen aan de Waterval *S. Antonis van Padua* twee Bevershuiden, welken dese Barbaaren tot een offerande aan de Boomen gehangen hadden.

Wy hielden stil by de *Rivier Onscousin*, om Buffels te schieten.

ten.
laate
Door
de I
dood
gen
onth
en o
T
veer
Kry
nen
spied
lang
volk
ons g
kwa
mēt
Rivi
cousin
gnelay
rens
ke h
sliep
boon
D
kend
ons t
den.
ten,
gron
W
groo
Wy
die 'e
land
W
ke m

ten. Drie Wilden, komende van de Natien welken wy verlaaten hadden, zeiden ons, dat hun groote Kapitein, de *Doorboorde Pijnappel* geheeten, gehoord hebbende dat een van de Hoofden zyner Natie ons vervolgen wou, om ons te dooden, in zyn hut was getreden, en hem den kop ingeslagen had, om zyn schadelijk voorneemen te beletten. Wy onthaalden dese Wilden met vleesch, 't geen ons alstoen niet en ontbrak.

Geneigdheid
van den
Hooflman
Pir-pereé
tot de Fran
schen.

Twee dagen daar na kreegen wy een Vloot van honderd veertig Canoos, bemand met omtrent twee honderd vijftig Krygers, in 't gesicht. Wy meenden derhalven, dat de geenen, die ons de gemelde tijding waren komen brengen, verspieters waren: want in plaats van, toen zy ons verlieten, langs de Rivier af te daalen, voeren zy ze weer op, om hun volk van onsen toestand te verwittigen. Doch het geluk was ons gunstiger, als wy dachten. De Hoofden van dese Vloot kwamen ons met hun Canoos bezoeken, en bejegenden ons met groote minlijkheid. Den selven dag daalden zy langs de Rivier af; en wy traden in de geene, die den naam van *Oufcousin* voert. Wy vonden dese Rivier zo wijd als die van *Seignelay*, en een sterke stroom. Na omtrent sestig mijlen vaarens, kwamen wy aan een draagplaats van een half mijl, welke het Hoofd der *Nadouessionz* ons aangewezen had. Wy fliepen 'er, om 'er tekenen en Kruislieden op de stammen der boomen te laten.

Des anderendaags kwamen wy in een Rivier, die uitsteekend bochtig loopt; want na zes uren vaarens vonden wy ons tegen over de plaats, daar wy in de Canoos waren getreden. Een onzer lieden een Swaan in de vlucht willende schieten, deed zyn Canoo ombuitelen; maar by geluk vond hy grond.

Wy passeerden vier Meiren, waar af 'er twee redelijk groot waren, op welker oevers de *Miamis* certijds woonden. Wy vonden 'er de *Maskoutens*, *Kikapous*, en *Outaougamys*, die 'er tot hun onderhoud Indiaansch Koorn zaayen. Al dit land is zo goed als dat der *Illinoizen*.

Wy ontmoetten een draagplaats aan een Waterval, welke men de *Cakalin* noemt, en kwamen, na omtrent vier honderd

Komst aan
het eind der
Stinkbaay by
eenige Fran-
schen.

derd mijlen vaarens sedert ons vertrek uit het Land des *Iffatis* en *Nadoneffions*, gelukkiglijk aan het eind der *Stinkbaay*, alwaar wy eenige Franschen vonden, die tegens d' orders met de Wilden handelden. Zy hadden wat wijn in een tinne fles, welke my diende tot de Mis te doen. 'k Had toenmaals maar een Kelk en een marmer Altaar; maar de Godlijke Voorzienigheid beschikte my Priesterlijke Cieraaden: want eenige *Illinoizen* de tyranny der *Iroquoizen*, die een gedeelte hunner Natie verdelgd hadden, ontvluchtende, namen de Cieraaden der Kapel van den Vader *Zenobio Membre*, *Recollet*, die in de nederlaag by d' *Illinoizen* was. Dese Barbaaren gaven my alles weder, uitgezondert den Kelk, dien zy my eenige dagen daar na voor een eind Tabak beloofden over te geven.

't Was meer als negen maanden dat ik de heilige Mis niet gecelebreerd had, by gebrek van wijn. Wy bleeven hier twee dagen om ons uit te rusten, het *Te Deum* te zingen, de groote Mis te doen, en 'er te Prediken. Alle onse Franschen biechtten sich en communiceerden, om God te danken wegens dat hy ons in zo veel hagchelijkheden en gevaaren bewaard had.

Overwint-
ring te Mis-
sissimakinak.

Een onser Franschen gaf een Snaphaan voor een grooter Canoo als d' onze, met de welke wy ons, na honderd mijlen vaarens in de *Stinkbaay*, te *Mississimakinak* vervoegden, daar wy genoodzaakt waren t' overwinteren.

Om den tijd nuttelyk te besteeden, predikte ik alle Heilige en Zondagen van den Advent en de Vasten. d' *Omitaouits* en de *Hurons* woonden onse Ceremonien dikwils by, eer uit nieuwsgierigheid, als uit genegentheid om volgens onse Christelyke Regelen te leeven. Dese laatste Wilden zeiden ons, spreekende van onse ontdekking, dat zy menschen, maar dat wy Franschen geesten waren; dewyl, indien zy zo ver hadden geweest als wy, de vreemde Natien hen dood geslagen souden hebben, daar wy in tegendeel overal sonder vrees doorgingen.

Geduurende dese Winter vingen wy in het *Mer van Orleans*, op twintig en twee-en-twintig vademmen waters, een zekere soort van seer blanke Visch, die ons diende om met het

Nieuwlijx ontdekt ten Z-Westen van N-Frankr. 1681

het Indiaansch Koorn, 't geen ons gewoonlijk voedsel was, te eeten.

Twee-en-veertig Franschen, welke daar met de Wilden handelden, baden my hen altemaal den Koord van *S. Fransiscus* te geeven. Ik stond het hen gaarne toc; en op ieder Ceremonie deed ik hen een vermaaning.

Wy vertrokken van *Missilimakinak* in de Paaschweek des Jaars 1681. en waren genoodzaakt onse leeftocht en Canoos meer als tien mijlen ver op het *Meir van Orleans* over 't ys heen te sloopen. Aldus een groot eind wegs in dese zoete Zee gevoorderd, en het ys gebroken zynde, traden wy te sloopen op de plechtigheid van (a) *Quasimodo*, welke wy celebree-

Vertrek van daar.

(a) 't is de Zondag der Oflave van Paasch.

den, hebbende een weinigje wijn dien een Franschman ons by geluk meegebracht had, daar wy ons gedurende het overige der Reis seer gelukkiglijk afdienden. Wy passeerden, na honderd mijlen wegs op het *Meir van Orleans*, de Engte of Straat van dertig mijlen, en het *Meir S. Clara*, 't geen in 't midden legt, en traden in het *Meir van Conty*, waar wy met bijlen en degens meer als dertig Steuren doodden, die op den oever van het Meir bezig waren met voort te teelen. Wy vonden onder wege een *Outtaonacks* Kapitein, die *Talon* geheeten, dien zes personen van zyn huisgezin van onger afgestorven waren, hebbende geen goede vischvangst noch bekwaame plaats tot de jagt gevonden. Dese Wild zei ons, dat d' *Iroquoisen* een Huisgezin zyner Natie van twaalf personen weggevoerd hadden. Hy bad ons, dat wy na hen toe wilden gaan, om de zelve, indien ze noch in 't leven waren, te verlossen.

Wy voeren langs het *Meir van Conty*, en passeerden, na honderd twintig mijlen wegs, d' Engte der groote *Waterval van Niagara*, en het *Fort van Conty*; waar na wy in het *Meir van Frontenac* traden, langs welkers Westerkust wy, na dertig mijlen wegs van het *Fort van Conty* af, omtrent de Hoogheid van Pinkster des Jaars 1681. aan het groot Dorp der *Iroquoizen Tsonnantouans* kwamen. Wy traden in den Raad der *Iroquoizen*, en vraagden hen, waarom zy twaalf *Outtaonacks* van onse Bondgenooten tot slaaven hadden gemaakt; zeggende, dat de geenen, die zy genomen hadden, al zo wel de

Verlossing van twaalf *Outtaonacks*, door d' *Iroquoizen* tot slaaven gemaakt.

Kinde-

I A,
Land des *Iffai*
r Sinkbaay, al
s d' orders met
een tinne fles,
oenmaals maar
illijke Voorzie
: want eenige
edeelte hunner
men de *Ciera*
Recollet, die
rbaaren gaven
n zy my eenige
en over te gee

eilige Mis niet
y bleeven hier
te zingen, de
nse Franschen
te danken we
n gevaaren be

pr een grooter
onderd mijlen
oegden, daar

te ik alle Hei
d' *Onitaonack*
ils by, eer uit
volgens onse
Wilden zeiden
y menschen,
indien zy zo
ien hen dood
overal sonder

Meir van Or
waters, een
ende om met
het

Kinderen van den Gouverneur der Franschen waren, als d' *Iroquoizen*; en dat zy door dit geweld den oorlog aan de Franschen verklaarden. En om hen te verplichten onse Bondgenooten weder te geeven, vereerden wy hen twee porceleine halsketenen.

Des anderendaags antwoordden d' *Iroquoizen* ons, door het middel van twee andere porceleine halsketenen, dat het jonge domme Krygers waren die d' *Ouisaonantz* weggevoerd hadden; dat wy den Gouverneur der Franschen mochten verzekeren, dat d' *Iroquoizen* in alles na hem souden luisteren; dat zy met *Onnontio* (aldus noemen zy alle de Gouverneurs van *Canada*) wilden leeven als rechte Kinderen met hun Vader; en dat zy de geenen, welken zy gevangen genomen hadden, weder zouden geeven.

Eenen *Teganeos* gheeten, die in alle de Raadvergaderingen het woord voor de gantsche Natie voerde, deed my een geschenk van Otters- en Bevershuiden, 't geen meer als vijf-en-twintig rijksdaalders waardig was. Ik nam het met d' eene hand, en gaf het met d' andere weder aan zyn Zoon; zeggende, dat ik het hem schonk, op dat hy 'er goederen van d' andere Franschen voor mocht koopen; dat, wat ons *Naaktsbeenen* of *Barrevoeters* (aldus noemen d' *Iroquoizen* ons) belangde, wy noch Bevershuiden noch Pelteryen aanneemen wilden; doch dat ik echter aan den Gouverneur der Franschen hun goede vriendschap te kennen zou geeven. Dese Iroquoische Hoofdman was verwonderd over de weigering van zyn geschenk, en zei tegen de geenen van zyn Natie, dat d' andere Franschen zo niet en deden. Wy namen afscheid van d' aanzienlijksten, en kwamen, na omtrent tachtig mijlen vaarens, aan het *Fort van Frontenac*, daar de waarde Vader *Lucas, Recollet*, zeer verwonderd was over my te zien; want het gerucht liep sedert twee jaaren, dat de Wilden my aan onse Koord van *S. Franciscus* opgehangen hadden. Alle d' Inwoonders, zo wel de Wilden welken wy aan het *Fort van Frontenac* tot ons hadden getrokken, als de Franschen, ontvingen my met een uitsteekende vriendschap, verheugende zich over mijn wederkomst. De Wilden noemden my *Orkon*, en leiden de hand op den mond; 't geen zo

Konst aan
het Fort van
Frontenac,

veel

veel
beest
A
sterk
schri
ontm
Rivier
dien
Fort
tenac,
was 'e
vroom
de, d
hy ee
stelijk
kleed
met z
gaf m
na zo
den.
schap
onse C
Ter
stelde
kwam
Recol
schreef
quoizen
van ee
den, a
uit de
Indiaan
alle de
loopen
hadder
dat een
Gryza
Den

veel te zeggen is als: *De Barrevoeter is een geest dat hy zo veel wegs heeft weten te doen.*

Aan den mond des *Meers van Frontenac* is de stroom zeer sterk; en hoe men laager afdaalt, hoe ze sterker word. Men schrikt, als men de draaykolken, die men op veele plaatsen ontmoet, aanziet. Wy zakten in darde halve dag langs de *Rivier S. Laurens* af, met zulk een snelheid, dat wy binnen dien tijd te *Moureal*, 't geen sestig mijlen van het gemelde Fort af gelegen is, kwamen. Mijn Heer de Graaf van *Frontenac*, Gouverneur Generaal van geheel *Nieuw-Frankrijk*, was 'er alstoen. Hy ontving my zo wel, als een man van zyn vroomheid een Missionaris kan ontfangen. Gelijk hy meende, dat ik door de Wilden om 't leven gebracht was, stond hy een tijd lang verzet, geloovende eenigen anderen Geestelijken te zien. Hy zag my mager, sonder mantel, met een kleed versted met lappen van Buffelshuiden. Hy nam my met zich, verleende my zyn tafel om my te herstellen, en gaf my zelve de spijs die ik eeten moest, uit vrees dat ik, door na zo veel hongersnood al te veel te eeten, ziek mocht worden. Ik deed hem ondertusfichen een naauwkeurige rekenfchap van mijn Tocht, en vertoonde hem de voordeelen van onse Ontdekking.

Terwijl ik my aan de tafel des Heeren *van Frontenac* herstelde, en mijn verloorene krachten allengskens weder kwam, ontving hy brieven van den Vader *Zenobio Membré*, *Recollet*, dien ik by d' *Illinoizen* gelaaten had, welke hem schreef, dat de voortgang van onze Ontdekking door d' *Iroquoizen*, en door 'k weet niet welk een noodfchikkelijkheid van eenige Franschen, die het Fort *Creve-cœur* verlaaten hadden, afgebroken was; dat den Heer *de Tonty*, Commandant, uit dese post gegaan zynde, om in de Dorpen der *Illinoizen* Indiaansch Koorn te gaan haalen, geduurende zyn afwezen alle de Franschen, welken hy in dit Fort had gelaaten, verlooppen waren, en den Vader *Gabriel*, *Recollet*, verlaaten hadden, die alleen op den oever der *Rivier Seignelay* bleef, tot dat een *Illinois*, van de jagt wederkomende, dezen goeden Gryzaard in zyn Dorp bracht.

Den Heer *de la Salle* had, eer hy weder na het Fort *van Fron-*

en vervolgens te *Moureal*, daar den Auteur rekenfchap van zyn tocht aan den Graaf van *Frontenac*, Gouverneur van *Nieuw-Frankrijk*; doet.

Kwaade tijding van de nieuwe Ontdekking.

Oorlog tus-
schen d' Illi-
noizen en I-
roquoizen,

tenac keerde, de *Miamis* volkomentlijk met d' *Illinoizen* ver-
eenigd gelaaten: maar d' *Iroquoizen*, die looze volkeren, en
kloeke krijgslieden en gaauwe raads mannen zyn, kreegen
de *Miamis* door geschenken op hun zyde; 't geen byna op de
zelve tijd geschiedde als de Franschen, die ons by d' *Illinoizen*
verlaaten hadden, by de *Miamis* gevlucht waren. Den vol-
genden Herfst voegden d' *Iroquoizen* omtrent acht honderd
Roerschutters by de *Miamis*, en vielen op d' *Illinoizen*; die
niet als Pijl en Boog tot hun verdediging hadden. 't Gebal-
der van de Roers der *Iroquoizen* verschrikte hen zodanig, dat
dese lieden, die groote loopers zyn, de vlucht na de *Rivier*
Colbert namen. In dese verbaasdheid viel het den *Iroquoizen*,
gevoegd by de *Miamis*, niet swaar omtrent acht honderd
Slaaven, zo Vrouwen als Jongens, weg te voeren. Dese
Menscheeters aten terstond eenige oude *Illinoizen* op, en ver-
brandden ettelijke anderen, die niet krachts genoeg hadden
om het tot in 't Land der *Iroquoizen*, meer als vier honderd
mijlen wegs van daar gelegen, te volgen.

Eenige by-
zonderhe-
den noopen
de de Fran-
schen en de
Wilden.
mitsgaders
de nieuwe
Oudekking.

Kort voor de groote nederlaag der gemelde Barbaaren,
waren eenige jonge Iroquoische Krygers, ziende den Heer
de *Tanty*, die met de Vaders *Gabriel* en *Zenobio*, Recolletten,
en twee andere jonge Franschen, by d' *Illinoizen* gebleeven
was, op hem komen aanvallen, neemende hem voor vyand.
Zy gaven hem een steek met een mes, waar af de punt by ge-
luk op een rib afstuitte: maar d' oude *Iroquoizen* hem voor een
Franschman kennende, schooten 'er tusschen, en, ziende
hem lichtelijk gekwetst, gaven hem een porceleine halske-
ten, op de wijs der Wilden, om zyn wond te geneezen, en
zyn traanen af te droogen; betuigende aan de twee Recol-
letten, dat zy de Kinderen van *Onnontio* niet dooden wilden.
Zy verzochten een papier, om op hun wederkomst aan de
gantsche Fransche Natie d' oprechtigheid hunner meening
te kennen geeven; doende wijders de Franschen 't scheep-
gaan, om weer na *Canada* te keeren. d' Eerwaardige Vader
Gabriel, Recollet, ziende de Canoo gelaaden met Bevershuiden,
wierp 'er den *Iroquoizen* verscheidene af toe, geevende
hen te verstaan, dat hy daar niet gekomen was om Pelteryen
te verzamelen. Hun Canoo onderwege geborsten zynde,
waren

waren zy genoodzaakt de zelve, omtrent acht mijlen van d' *Illinoizen* af, aan land te haalen, en vuur te maaken om ze te verhelpen. De Vader *Gabriel* vertrok zich een weinig in de beemden, om zyn getijden te leezen. Een onnoodige schrik den Heer *de Tony* bevāngen hebbende, alzo hy meende dat hy d' *Iroquoizen* op zyn hielen had, sprong hy met den Vader *Zenobio* en de twee jonge Franschen met groote verhaasting in de Canoo, en stak over de Rivier *Seignelay*, die op dese plaats vry wijd is; latende den goeden Gryzaard aan d' andere zyde, om wien van de plaats daar hy was te verwittigen, hy des avondts omtrent ten acht uren een snaphaan deed lossen, doch te vergeefs. De Vader *Zenobio* schreef aan een Eerwaardigen Vader *Valentijn le Roux*, Commissaris Provinciaal der Recolletten van *Canada*, dat hy den Heer *de Tony* gebeden had sich niet zonder den Vader *Gabriel* in te scheepen; doch dat hen dese ten antwoord had gegeven, indien hy niet t' sloop ging, wie dan voor hem aan den Gouverneur des Landts zou verantwoorden. De Vader *Zenobio* niet wakkerheidts noch genoegzaam-kragtige woorden hebbende om den Heer *de Tony* t' overreden tot een weinig te wachten, was hy genoodzaakt hem te volgen, hoewel ze geen vyanden hein of omtrent zagen. Des anderendaags voeren zy weer over de Rivier, ter plaatse daar zy hem gelaaten hadden. Zy zagen wel voetstappen in het gras van die schoone velden; doch den goeden Gryzaard, die buiten twijfel na hen zocht, niet vindende, nam den Heer *de Tony* door de *Stinkbaay* zyn weg na *Canada*.

Wy hebben sedert uit d' onderzoekingen, welken Mijn Heer de Graaf van *Frontenac*, Gouverneur van *Canada*, na heeft laten doen, verstaan, dat d' *Iroquoizen Onnontaguos*, ziende dat de Fransche Canoo desen Gryzaard verliet, sich in het gras verschoolen, vreezende de schooten welken de drie Franschen met hun snaphaanen op hen souden hebben konnen lossen; endat, na de maat dat de Canoo sich van het land afwijderde, zy stilletjes voortkroopen, en eindelijk desen Man Godts, dien wy den Apostel van *Louisania* konnen noemen, het hoofd insloegen.

Onse Vaders Recolletten schreeven my het voorgaande

jaar uit *Nieuw-Frankrijk*, dat d' *Illinoizen* na hun nederlaag d' *Iroquoizen*, welke zegepraalenden weer na huis keerden, hier en daar met kleine benden vervolgende, het ligchaam van den Vader *Gabriel* met zyn kleed vonden; dat sy het in hun Dorp brachten, en op hun wijs begroeven, doende eer aan den geen, die by hen gekomen was om hen het Geloof te Prediken; en hen te troosten. Anderen hebben ons willen zeggen, dat de *Kikapous* hem gedood, en zyn kleed van *S. Franciscus* in het Dorp der *Miamis* gebracht hadden. Maar Mijn Heer de Graaf van *Frontenac* zal 'er ons op zyn wederkomst sekere tijding af weten te zeggen.

Niettegenstaande alle de tegenspoeden, zyn wy meer als acht honderd mijlen aan geene zyde der Hoofdplaats van *Nieuw-Frankrijk* geweest, alwaar ik by de acht maanden onder d' *Issaus* Slaaf geweest ben. Den Heer de *la Salle* had ondertuffchen drie Barken laten maaken, waar af de twee laatste d' eene van omtrent vijftig en d' andere van omtrent tachtig vat zyn, leggende by de vijfhonderd mijlen van mal-kander, waar mede hy met de Vaders *Lucas Brisset* en *Zenobius Membré*, Recolletten, en omtrent vijftig man, zyn onderneeming aan geene zyde van drie groote Meiren, welke zoete Zeën zyn, en die hy met Canoos gepasseerd is, meende te vervolgen.

Men schrijft my dit Jaar 1682. uit *Nieuw-Frankrijk*, dat den Heer de *la Salle* ziende dat ik de vrede gemaakt had met de Natien van 't Noorden en 't Noord-Westen, gelegen meer als vijf honderd mijlen opwaarts aan de *Rivier Colbert*, welke den oorlog tegens d' *Illinoizen* en de Natien van 't Zuiden voerden; dat, zeg ik, die dapperé Kapitein, Gouverneur des *Fortis van Frontenac*, die door zyn yver en moed den naam der *Caveliers*, zyn Voorzaaten, doet herleeven, 't voorgaande jaar met zyn volk en onse Recolletten tot aan den mond der groote *Rivier Colbert*, en tot aan de Zee gekomen is; en dat hy onderwege onbekende Natien gevonden heeft, onder de welken eenigen redelijk beschaafd waren. Men gelooft, dat hy weer in *Frankrijk* zal komen, om aan het Hof een wijdeloopige kennis van geheel *Louisania* te geeven, 't geen wy de wellust en het aardich Paradijs van *America* mogen noemen.

De Koning kan daar een Heerschappy maaken, die in korten tijd seer bloeyende zal worden, sonder dat ecnige vreemde Machten hem zulks beletten kunnen; en Zyn Majesteit zal door den godtsdienstigen yver van *S. Franciscus* het Koninkrijk van *JESUS CHRISTUS* lichtelijk kunnen uitbreiden onder zo veel Volkeren, die tot nu toe de voordeelen des Christendoms niet geweten hebben: en de Franschen Colonien zullen 'er in 't toekomende groote profijten afkonnen trekken.

EINDE des I. DEELS.

NATUUR-

Mit dem Namen des Herrn
Königliche Hof- und
Land-Physikus
Herrn Johann
Christoph
von Wolff
in
Frankfurt
am
Main
am
17ten
März
1741

AN DER UNIVERSITÄT

UNIVERSITÄT

L
N
A

B E S C H R Y V I N G
V A N
L O U I S A N I A ,

Nieuwelijks ontdekt ten Zuid-Westen

V A N
N I E U W - V R A N K R Y K ,

Door order van den Koning.

T W E D E D E E L .

*Behelzende de Zeden en manieren van leven
der Wilden.*

L
N

H

zyn?
werel
geen
overv
te wo
schoo

B E S C H R Y V I N G

V A N

LOUISANIA,

Nieuwlijks ontdekt ten Zuid-Westen
van Nieuw-Vrankrijk, door order
van Zijn Majesteit.

T W E D E D E E L.

Behelfende de Zeden der Wilden.

I. H O O F D S T U K.

Van de vruchtbaarheid des Landts der VVilden.

ER ik hier in 't bysonder van de Zeden der Wilden gaa spreken, moet ik iets van de vruchtbaarheid hunnes Landts seggen. Men zal daar uit oordeelen, hoe lichtelijk men 'er groote Colonien zou kunnen oprechten. 't Is waar, men zou veel houts om ver moeten hakken: maar dese onbebouwde plaatsen zyn 'er niet te minder voordeelig om. Men vind 'er bynater wereld geen vruchtbaarder. Daar ontbreekt niets van het geen, 't welk tot het leven noodsaakelijk is. Alles is 'er in overvloed. De landeryen zyn 'er seer bekwaam om bezaaid te worden. Men siet in de wijdluftige landen van *Louisania* schoone beemden, zo ver als het gesicht kan bereiken; en

Q

om

- om een weinigje te treden in d' ontleeding der dingen, welke by de Wilden wassen, men heeft 'er een menigte van Wijngaarden byna gelijk de geenen die wy in *Europa* hebben, welke zuurachtige druiven draagen; maar de wijn schikt sich seer wel met den onzen, en belet 'er zelfs de bederving af. In *Louisania* en de Zuider landen is de Druif zo goed als in *Frankrijk*, maar de korlen zyn veel grooter. Men vind 'er
- Vruchten. ook Pruimen, Karssen, Citroenen, Appelen, Peeren, groote en kleine Nooten, Kruisbeyen, en duisend andere diergelijke vruchten, van een seer goede smaak. Daar wast in beide de Landen Indiaansch en Fransch Koorn, Raapen, seer schoone Meloenen, uitstekend-groote Pompoenen, Kool, en veele andere Aardvruchten, daar ik hier de naamen niet af verhaal. De Bosschen worden bewandeld door
- Dieren. een menigte van Wolven, seer groote Beeren, Reën, Harten, en allerhande soorten van Dieren, daar ik den naam niet af en weet, onder andere wilde Katten, Bevers, Otters, Egels; en alle dese Dieren zyn 'er van een ongemeene grootte. Men vangt 'er Steur, Zalm, Truitjes, Snoek, Karper, Aal, gewapende Visschen, vergulde Visschen, Barbeel, Schol, en allerhande andere Viscb. Men heeft 'er ook gelegentheid om onse Fransche Jaegers besig te houden.
- Gevogelt. Men schiet 'er Patrijzen, allerhande Endvogels, wilde Duiven, Kraanen, Reigers, Swaanen, Trapganzen, en ander Gevogelt in overvloed. Behalven alle dese Dieren, heeft men in *Louisania* noch wilde Offen of Buffels, welken de Bewoonders des Landts nooit volkomentlijk hebben kunnen uitrooyen, ter oorszaak van de groote menigte deser Beesten, die na de tijden des jaars van land veranderen. Men
- Medicinaale Kruiden. vind 'er verscheidene Medicinale Kruiden, die in *Europa* niet en zyn, welker werking onseilbaar is, volgens d' ondervinding der Wilden, die ze dagelijks gebruiken om allerhande wonden te geneesen, tot de derde- en vierdedaagsche koorts, om te purgeeren, en om de lendenpijn en andere diergelijke kwaalen te stillen. Daar sijn ook veele Vergiften, welken dese Volkeren gebruiken om sich te doen sterven. De Slangen zyn 'er overvloedig, voornaamentlijk d' Adders, en een ander soort van Slangen die als Rätels aan de

de
geho
de v
men
vorl
sterk
men
rood
boon
telen
heid
Laure
schry
Iroquo
Ontari
des G
Frank
tak, d
zen of
Algonq
Wolwe
Engela
Nieuw
Pt well
d' Iroq
is het

K be
beka
beve
best af
ten: b

de staart hebben, ter welke oorzaak zy ook Ratelslangen geheeten worden. Zy sijn afgryselijk lang en dik, en byten de voorbygangers seer gevaarlijk: maar daar se zyn, vind men souveraine remedien tegens hun beet. Men siet 'er Kik-^{Kikvorschen} vorfchen van een wonderlijke grootte, welker gekwak zo sterk is als 't geloey der Koeyen. Men heeft 'er de selve Boomen als in *Europa*; en daar sijn 'er noch anderen, te weeten ^{Geboomte;} roode Pijn- en Cederboomen, *Epinettes*, *Cottoniers*, Dennenboomen, en anderen. Alle dese Boomen schieten diepe wortelen, en groeyen 'er uitsteekend hoog; 't geen de goedheid des aardrijks genoegsaam uitwijst. De groote *Rivier S. Laurens*, daar ik hier voor in het Verhaal van *Louisania* de beschryving afgegeeven heb, loopt midden door het Land der *Iroquoisen*, en maakt 'er een groot Meir, 't geen de Wilden *Ontario*, en de Franschen *Frontenac* noemen, ter gheugenis des Graaven van *Frontenac*, Gouverneur van geheel *Nieuw-Vrankrijk*. De *Rivier S. Laurens* heeft ten Noorden een arm of tak, die van een Natie komt welke men de *Doorboorde Nenzen* of *Ontaonatz* noemt; ten Noord-Oosten het Land der *Algonquains*, 't geen de Franschen besitten; ten Oosten de *Wolwe-Natie*, en *Nieuw-Holland* of *Iork*; ten Zuiden *Nieuw-Engeland* of *Baton*; ten Zuid-Westen *Virginia*, 't geen men *Nieuw-Sweden* heet; en ten Westen het Land der *Hurons*, 't welk tegenwoordig byna t'eenemaal verlaaten, en door d' *Iroquoisen* verwoest is. d' Eerste post, die wy 'er hebben, is het *Fort van Frontenac*.

Kikvorschen

Geboomte;

Gelegenheid
der Rivier
S. Laurens.

II. H O O F D S T U K.

Van den Oorspronk der VVilden.

IK ben niet meer verwonderd, dat onse Historieschryvers bekennen, dat zy niet weeten hoe het Land der Wilden bevolkt is geworden; dewijl d' Inwoonders, die 'er het best af onderrecht behoorden te wesen, self 'er niets af weeten: behalven dat, indien wy in *Europa* van de Schrijfkunst beroofd

berooft waren, gelijk zy lieden zyn, en dat wy het gebruik niet en hadden van die vernuftige Konst, welke de dooden doet herleeven, en den voorleedenen tijd wederkomen, behoudende ons een eeuwige gheugenis van alle dingen, wy niet minder onweetenden souden wesen als zy lieden. 't Is waar, dat zy eenige dingen van hun oorspronk verhaalen; maar als men hen vraagt, of het geen, 't welk zy daar af seggen, waar is, antwoorden zy, dat zy 't niet en weeten, dat zy het ons niet en willen verzekeren, en dat sy gelooven dat het sprookjes van hun Ouderlingen zyn, daar se niet veel geloof aan geeven. Indien men geheel *Noorder America* ontdekt had, sou men mogelijk de plaats weeten waar langs dese lieden daar zyn gekomen; 't geen niet weinig sou dienen om eenige punten der oude Historie te verklaaren. Zy vertellen hier omtrent iets, 't geen voor nieuwsgierige ooren niet onaangenaam sal wesen. Zy seggen, dat een Vrouw van den Hemel afdaalde, en eenigen tijd in de lucht bleef swerven, sonder een plaats te konnen vinden om den voet op neder te setten. De Visschen der zee 'er mededogen mee hebbende, hielden raad om t' overleggen wie van hen haar ontfangen sou. De Schildpad bood 'er sich toe aan, en presenteerde sijn rug boven het water. De Vrouw kwam 'er op rusten, en maakte 'er haar woonplaats. De vuiligheden der zee sich rondom desen Schildpad versameld hebbende, formeerde 'er sich in 't gevolg een groot stuk landts, 't geen tegenwoordig *America* maakt. Maar gelijk d' eenzaamheid dese Vrouw geensins behaagde, en dat het haar verdroot niemand te hebben daar sy mee spreken kon, om het leven op een aangenaamer manier door te brengen, kwam 'er een Geest van boven afdaalen, die haar van moeyelijkheid slaappende vond. Hy kroop stilletjes by haar, en beswangerde haar van twee Zoonen, die uit haar zyde ter wereld kwamen. Dese twee Kinderen konden in 't gevolg van tijd nooit te samen overeenkomen, vermits den een, een beter Jaager was als den ander. Zy hadden alle dagen krakeel, en kwamen tot zo ver, dat se malkander niet sien of luchten mochten. Den een was voornaamentlijk van een uitsteekend-woestten aart, endroeg sijn Broeder, die t' eenemaal sachtmoedig was, een

Geestig verhaal der Wilden wegens den oorspronk en de bevolking van *America*.

doode-
geest-
eind
Hen
vaar
hoof
na da
en te
Volk
deele
heder
dit ve
door
eenk
Broe
dien
ken n
tegen
sou se
zyn;
hen h
gelijk
op hu
ween
gen:
Bloed
van d
kapro
leede
vloek
sijn b
waste

doodelijken haat toe. Deſe de kwaade handeling, die hy 'er geſtadig af ontſing, niet langer konnende verdraagen, was eindelijk genoodſaakt van hem af te ſcheiden, en ſich in den Hemel te vertrekken, van waar hy, tot teken ſijner rechtvaardige gramſchap, van tijd tot tijd den donder over het hoofd van ſyn rampzaligen Broeder laat rollen. Een wijl daar na daalde de Geest nochmaals neder by de gemelde Vrouw, en teelde een Dochter by haar, van de welke een zo groot Volk gekomen is, 't geen tegenwoordig een van de grootste deelen der wereld beſtaat. Daar ſijn noch andere omſtandigheden, die my niet te binnen komen. Maar hoe fabelachtig dit verhaal mag weſen, ſiet men 'er echter eenige waarheden door heen ſchynen. De ſlaap deſer Vrouw heeft eenige overeenkomt met dien van *Adam*. d' Oneenigheid deſer twee Broeders heeft iets gelijks met den onverſoenlijken haat, dien *Kain* tegens *Abel* had. En de donder, die door de wolken rolt, betekent ons genoegſaam den vloek, dien God tegens deſen onmedogenden Broedermoorder uitſprak. Men ſou ſelfs kunnen twijfelen, of ſe niet oorspronkelijk Jooden zyn; vermits zy in verſcheidene dingen overeenkomt met hen hebben. Zy maaken hun hutten op de wijs van tenten, gelijk de Jooden: zy beſmeeren ſich met oly: ſy ſlaan acht op hun droomen, en hegten 'er ſich geweldig aan: ſy beweenen de dooden met ſchrikkelijke weeklachten en huilingen: de Vrouwen draagen den rouw over hun nabestaande Bloedverwanten een gantsch Jaar lang, onthoudende ſich van de danſſen en gaſteryen, en hebbende een ſoort van een kaproen op 't hoofd: gemeenlijk draagt de Vader des overleedenen ſorg voor de Weduwe. 't Schijnt ook, dat de vloek Godts op hen gevallen is, als op de Jooden; want ſy ſijn beeftachtigen uitſteekend hardnekkig, en hebben geen vaſte woonplaats.

III. HOOFDSTUK.

*Van de Complexien der Wilden.*Sterkte der
Wilden,Graagheid
in 't eeten.Hardvoch-
tigheid.

DE Wilden syn seer sterk. De Mannen, de Vrouwen, en selfs de Kinderen hebben een uitneemende wakkerheid; weshalven sy seer selden door siektens aangetast worden. Zy weten niet wat het is sich met lekkernyen te koesteren, en na sijn mond te leven. Zy syn ook duisend ongemakken, welken de al te groote verwijftheid ons op den hals haalt, niet onderworpen. Zy syn noch jichtig, noch watersuchtig, noch graveelig, noch koortsig; mitsgaders altijd in besigheid, en neemen zo weinig rust, dat se eens door de siektens, welke den meesten onser Europeers by gebrek van oefening overkomen, aangetast worden. d' Appetijt ontbreekt hen byna nooit, selfs ook dan niet wanneer se tot seer hooge Jaaren syn gekomen; hebbende gemeenlijk sulke graage maagen, dat se des nachts opstaan om te eeten, zo se geen vleesch of andere spys in hun hutten hebben, want alsdan eeten se als honden, sonder op te staan. Echter laaten sy aan d' andere kant niet seer groote onthoudingen te doen, welke voor ons buiten twijfel onverdraagelyk souden wesen. Zy blyven twee of drie dagen sonder ceten, als se sich in de gelegentheden vinden, sonder daarom hun arbeid te staaken, 't sy dat se besig syn met de Jagt, met de Visschery, of met den oorlog. Hun Kinderen syn zo hard tegen de koude, dat se in de volle winter gantsch naakt over de sneeuw loopen, en 'er sich in wentelen als varkentjes, sonder dat se daar eenigfins door gehinderd worden: en in de zomer, als de lucht met muggen vervuld is, loopen se ook moedernaakt speelen, sonder de steeken van dit klein ongedierte te voelen. Ik beken, dat de groote lucht, daar se sich gestadig voor bloot stellen, eenigermate helpt tot hun huid tegens dese ongemakken te verharden: maar die groote ongevoeligheid moet ook voortkomen van een uitsteekendsterke getemperdheid; dewijl onse handen en ons aansicht

altijd

altijd in de lucht zyn, sonder daarom echter minder gevoelig voor de koude te wesen. Als de Mannen op de Jagt benen, insonderheid in de lente, sijn se byna altijd in 't water, hoewel het seer koud is, en keeren vrolijk weer na hun hutten, sonder over het geleeden ongemak te klaagen. Wanneer se den oorlog voeren sitten se bywijlen drie of vier dagen achter een boom, sonder byna iets te eeten. Zy sijn onvermoeijelijk op de Jagt, en loopen seer snel, en seer lang. De Volkeren van *Louisiana* loopen snelder als d' *Iroquoisen*; sulks dat 'er geen Buffel is dien sy niet weeten t' onderhaalen. Zy slaapen op de sneeuw in een kleine deken, sonder vuur, en sonder hut. De Vrouwen dienen tot lastdraagers, en hebben zo veel kracht, dat 'er weinig Mannen in *Europa* sijn die 'er tegen op souden mogen. Zy draagen pakken, die twee of drie van ons nauwelijks souden kunnen optillen. De Krygers onderneemen tochten van drie of vier honderd mijlen, als of het niet meer en was dan om van *Parys* na *Orleans* te gaan. De Vrouwen baaren sonder groote smert. Eenigen gaan uit de hut, vertrekken sich in een afgesonderde plaats in het bosch, en komende kort daar na met het Kind in hun deken weder. d' Anderen, als den arbeid hen by nacht overkomt, baaren op de matten, sonder het minste gerucht te maaken; en des morgens staan se op, en gaan aan hun gewoonlijk werk, binnen en buiten de hut, even of men niets en deerde. Aanmerkt ook, dat, terwijl se swanger sijn, sy echter niet laten t' arbeiden, seer swaare pakken te draagen, Indiaansch Koorn en Pompoenen te zaayen, te gaan en te komen; en 't geen wonderlijk is, hun Kinderen sijn seer wel gemaakt: gebeurende het seer selden onder hen dat se gebogchelt of scheef sijn. Zy hebben geenig natuurlijk gebrek aan het ligchaam; 't welk gelooven doet, dat hun geest sich gemakkelijk na die uitwendige gesteldheid sou schikken; indien se geleerd wierden, en dat se grooten omgang met de Franschen hadden.

IV. HOOFDSTUK.

Van de Remedien tegens de Ziektens.

Als de Wilden vermoeid zyn gaan ze in een Stooft, om de leden te versterken: en indien ze eenig zeers aan de armen of aan de beenen hebben, neemen ze een scherp mes, en maaken sneeden op het gedeelte daar de pijn is; en het bloed 'er uitlopende, schraapen sy het met hun mes, of met een stok, tot dat het bloeden ophoud, waar na zy de wond afveegen, en met oly of vet van eenige dieren bestrijken. 't Is een souvereine remedie. Zy doen het zelfde, al den iets aan het hoofd of aan d' armen seheelt. Om de derde en vierdedaagse Koorts te geneezen, maaken sy een drank van een schors, welke sy laten kooken, en vervolgens na de koorts te drinken geeven. Zy kennen Wortelen en Kruiden, waar mede sy allerhande ziekten geneezen. Zy hebben gantsch sekere remedien tegens het fenijn der Padden, Slangen, en andere vergiftige Dieren; maar niet tegens de Kinderpokjes. Daar zyn Kwakzalvers, welken sy Guichelaars noemen. 't Zyn sekere oude Mannen, die op een anders kosten leeven, door op een wangeloovige manier voor Doctoren te speelen. Zy gebruiken geen geneesmiddelen; maar als iemand van hen by een zieke ontbooden word, laat hy sich bidden als of het om eenige seer gewichtige en swaare zaak was. Na lang bidden komt hy eindelijk. Hy treed na den zieke toe, voelt hem over het gantsche lichaam; en na dat hy hem wel bekeeken en gehandeld heeft, zegt hy, dat hy in sodanig een gedeelte, by voorbeeld, in het hoofd, in het been, of in de maag, betoverd is; dat men dese betovering moet wegneemen; maar dat het niet geschieden zal als met grootc swaarigheden; en dat men altoorens veele dingen sal moeten doen. Die betovering is wel boosaardig, zegt hy; maar ze moet 'er evenwel uit, 't mag gaan zo 't wil. Alle de vrienden van den zieke, die sich al mee laten bedriegen, zeggen: *T. Chagon, T. Chagon, lustig*

lustig, lustig, doe 't geen gy kunt, ontsiet niets. De Guichelaar gaat litten; denkt een tijd lang op de remedien die hy gebruiken wil; staat daar na op als komende uit een diepe slaap; en roept: 't is al gedaan. 't Leven van uw Vrouw, of van uw Kind, is u lief; weshalven gy niets behoort te spaaren. Gy moet van daag een gastmaal aanrechten, dit of dat geeven, of iets diergelijks doen. Straks stelt men d' orders van desen Guichelaar in 't werk. De Mannen gaan in de Stoof litten, en zingen luidts keels, klappende ondertusschen op twee Schildpadbeenen, of rammelende met twee kalabassen daar ze Indiaansch Koorn in doen, op welker geluid de Mannen en Vrouwen aan 't dansen tyen. Zelfs drinken zy sich bywijlen altemaal dronken; zulks dat ze vervaarlijke Sabbatten maaken. Een iegelijk aldus besig zynde, staat die oude Guichelaar ondertusschen by den zieke, dien hy vast pijnigt, houdende hem d' armen of de beenen, of drukkende hem de borst, na de plaats daar hy gezegt heeft dat de betovering zat; invoegen dat hy hem smerten doet lijden bekwaam om hem te doen sterven, doende hem dikwils het bloed uit de nagelen der vingeren en toonen uitbarsten. Eindelijk, na honderd grimassen gemaakt te hebben; toont hy een stuk van een huid, een vlecht hairs, of andere diergelijke dingen; maakende hen wijs, dat het de betovering is welke hy uit het lichaam van den zieke gehaald heeft: en ondertusschen is het niet anders als een louter bedrog.

Ik doopte op een tijd een klein Kind, 't geen in doodsgevaar scheen te wezen; maar des anderendaags was het gezond. Eenige dagen daar na verhaalde zyn Moeder aan d' anderen, in mijn tegenwoordigheid, hoe ik haar Kind geneezen had. Zy nam my voor een Guichelaar, zeggende, dat ik wonderlijk in mijn konst was, dat ik allerhande ziekten wist te geneezen met water op het voorhoofd te storten. Zy neemden dikwils toevlucht tot onse geneesmiddelen, vermits zy ze seer goed vinden, maar als het niet na wensch gaat, beschrijven zy 'er d' oorzaak af toe aan het geneesmiddel, en niet aan de kwaade gesteldheid van den zieke.

V. HOOFDSTUK.

Van de Kleeding der Wilden.

DE Wilden van 't Noorden zyn, na 't verhaal hunner Ouderlingen, altijd bedekt geweest, eer zy ooit handdel of wandel met d' Europeërs gehad hebben: want zy kleedden sich met huiden, zo de Mannen als de Vrouwen. Tegenwoordig bedekken zy sich noch bywijlen met huiden, maar meestentijd hebben se een Hembd, een Kapot met een kap of kaproen, een reep laken die hen tot aan de kniën bedekt, en voor en achter toegebonden word, een kleinen Gordel, Koussen sonder voetelingen, en Schoenen van enkel-bereide huiden. Als se in de lente van de Jagt weder komen, zyn 'er die Rokken op sijn Fransch, en ook sodanige Schoenen en Koussen koopen. Eenige draagen Hoeden uit believing welke zy voor de Franschen hebben. Bywijlen hangen se Dekens om 't lijf, daar se sich in winden, houdende d' einden met de handen vast. Als se in hun hutten syn, sittten se dikwils gantsch naakt, uitgesondert een reep laken daar zy sich mee omgorden, selfs by wintertijd. Zy beschilderen sich 't aansicht met rood en swart, en maaken het hair, 't geen se op allerhande manieren snyden, rood. De Naticen van 't Zuiden draagen het niet langer als tot aan d' ooren; en dikwils laten die van 't Noorden het aan d' eenne zyde hangen, en snyden het aan d' andere zyde af, na hun zinlijkheid. Bywijlen steeken se kleine pluimpjes over het gantsche hoofd, en somtijds grooten achter d' ooren. Daar syn 'er die sich kroonen of kranssen van blommen maaken, anderen van Berkenschorssen, eenigen van seer geestig gewerkte huiden. De Vrouwen sijn eveneens gekleed als de Mannen, uitgesondert een reep stof, geschikt op de wijs van een Schort, welke zy aan den gordel vast maaken, en die niet veel laager hangt als de kniën. Als sy op danseryen gaan, doen sy hun gieraaden aan, en beschilderen sich de slaapen van 't hoofd, de wangen, en de kin. De Jaagers gaan gantsch

1,
K.
maal hunner
zy ooit han-
bben: want
le Vrouwen
met huiden
apot met een
de kniën be-
een kleiner
hoenen van
Jagt wede-
n ook soda-
ren Hoed
n. Bywijlen
inden, hou-
hun hutten
ert een ree
tertijd. Zy
, en maaken
yden, rood.
er als tot aan
et aan d' ee-
e af, na hun
ojes over het
oren. Daar
en maaken,
geestig ge-
kleed als de
op de wijs
maaken, en
p danseryen
eren sich de
aagers gaan
gantich

gan
kon
hem
tuu
sich
stof
t' on
goed
nige
maal
de V
len e
hebb
wijs
nen;
d' an
ande
zyn.
rug,
fnuif
van M
huid
ven,
te ver

't H
malka
tien ja
gen,
maar

gantsch naakt, tot dat se tot huwbaaren ouderdom zyn gekomen; en als se bedekt of gekleed zyn, indien se geen hembd hebben, laten se altijd bloot hangen 't geen de natuur niet toelaat t' ontdekken. De kleine Meisjes beginnen sich ter ouderdom van vier of vijf jaaren met een reep van stof t' omgorden. Als wy in hun hutten kwamen, om hen t' onderwijzen, deden wy hen sich dekken; 't geen een goede werking voort bracht, vermits zy tegenwoordig eenige schaamte wegens hun naaktheid hebben, en sich meermaalen dekken als ze van te vooren deden. De Mannen en de Vrouwen, voornaamentlijk de jongen, draagen Korallen en Zeeschelpen van allerhande figuren om den hals. Zy hebben ook van dese Schelpen zo lang als een vinger, op de wijs van een kleine buis of pijp, die hen tot oorhangfels dienen; mitsgaders Gordels, waar af d' eenen van Porcelein, d' anderen van Egelspennen, eenigen van Beerenhair, en anderen van het een en het ander door malkander vermengd zyn. d' Aanzienlijksten onder hen draagen een Zakje op den rug, daar hun Pijp, hun Tabak, hun Vuurslag, en andere snuisteringen in zyn. Zy hebben het verstand om een soort van Mantels te maaken, gebruikende daar toe de bereide huiden van Beeren, Bevers, Otters, Eekhoorns, Wolven, Leeuwen, en andere Dieren, om in de vergaderingen te verschijnen.

VI. HOOFDSTUK.

Van het Huwelyk der Wilden.

Huwelyk der Wilden is geen burgerlijk Contract, vermits zy de meening niet en hebben van sich te verbinden: maar zy leeven zo lang te samen tot dat ze malkander moe zyn. Men huwelijkt Meisjes van negen of tien jaaren; niet om de plichten van het huwelyk te volbrengen, vermits men wel weet dat ze daar onbekwaam toe zyn; maar om dat d' Ouders der Dochter eenig voordeel van hun

Schoonzoön verwachten. In der daad, als hy van de jage komt, heeft des Dochters Vader de schikking over de Pelteryen en het Vleesch: maar de Dochter moet hem ook alle dagen sijn spijs brengen, zynde een Pap of Bry van Indiaansch Koorn, hoewel ze niet by hem en woont. Daar zyn 'er die vijf of zes jaaren aldus leeven. Op den dag dat zy trouwen, rechten zy een gastery of bruiloft aan. By wijlen gaat 'er het gantsche Dorp, en een ieder maakt goede gier. Na de maaltijd zingt en danst men. Zy trouwen dikwils sonder eenig gerucht, en daar is maar een woord toe van nooden: want de Wild, die geen Vrouw heeft, gaat by een Vrouw die geen Man heeft, en zegt tegen haar; wilt gy met my gaan, gy sult mijn Vrouw wesen? Zy antwoord in 't eerst niet met al, maar zit een tijd lang in gedachten, houdende haar hoofd tusschen beide haar handen. Terwijl zy aldus in gedachten is, houd de Man ook zyn hoofd in het selve postuur, sonder een woord te spreken. Als zy sich nu een tijd lang beraaden heeft, beurt zy het hoofd op, en zegt, *Niau, 'kben'er mee te vrede.* De Man dit verstaan hebbende, rijst terstond op, en zegt tegen haar, *One, 't is gedaan.* Des avondts neemt de Vrouw haar bijl, en gaat een last schoon hout hakken; en zynde voor de deur van haar Mans hut gekomen, smijt zy haar hout ter aarde, treed binnen, en zet sich by den Wild neder, die haar gantsch geen liefkoosingen betoont. Wanneer sy een langen tijd aldus gezeten hebben, sonder te spreken, segt de Man tegen haar; *Sentaony, gaat na bed:* en kort daar na voegt hy sich by haar. Men siet 'er seer weinig, die met malkander lagchen en mallen, gelijk d' Europeërs doen. Zy verlaaten malkander seer licht, en sonder eenig gerucht: want sy hebben maar te seggen, *ik verlaat u;* en daar mee is 't gedaan. Zy sien malkander niet meer aan, dan of ze malkander nooit gesien hadden. Zy slaan malkander echter somtijds eer ze tot de verlaating komen; doch het gebeurt seer selden. Daar zyn 'er eenigen die twee Vrouwen hebben; maar het is voor geen langen tijd. Als ze malkander verlaaten, neemt de Vrouw somtijds al het goed en alle de Pelteryen mee, en somtijds niets anders als het stuk Stof, 't geen haar tot een Schort dient, en haar Deken. Ge-

meenlijk

me
teel
ren
hun
se h
heid
ring
een
d' oc
sien
drin
huw
wen
ke g
van
sche
die s
kent
trekt
lijkh
gend
terye
hum
seer
slaan
de V
Daar
heb
met
goed
ben
den
te r
dart
nen
ste d
geer
leve

meenlijk deelen sy de Kinderen; indien zy 'er te samen geteelt hebben; sulks dat d'enen met den Vader, en d'anderen met de Moeder gaan. Daar zyn 'er die se altemaal aan hun Vrouwen laten; seggende, dat sy niet gelooven, dat se hen toebehooren. In der daad, wy seggen dikwils de waarheid; vermits 'er seer weinig zyn, die sich niet voor een gering geschenk ten besten geeven. Indien de Kinderen van een Franschman zyn, siet men het aan het aansicht en aan d' oogen. De geenen der Wilden sijn t' eenemaal swart. Zy sien ook verder als d' Europeërs, en hebben d' oogen doordringender. Indien de Wildinnen bekwaam waren om te huwelijken, wy souden 'er zo veel aan onse Franschen trouwen als wy begeerden: maar sy hebben 'er de noodsaakelijke gesteldheden niet toe. Zy hebben de trouw niet, die 'er van nooden is, noch de wil om sich nooit van malkander te scheiden, gelijk 't d' ervaarheid ons leert; en de redenen, die sy hier over tegen ons voeren, doen het ons genoegzaam kennen. Als iemand, die geen Vrouw heeft, door een Dorptrekt, huurt hy 'er een voor een nacht of twee, na sijn sijnlijkheid; en d' Ouders seggen daar niet tegen: synde in tegendeel seer blijd dat hun Dochters eenige goederen of Peltieren winnen. Daar sijn onder hen lieden van allerhande humeuren, als in *Europa*. d' Eenen hebben hun Vrouwen seer lief, d' anderen versmaaden se t' eenemaal. Eenigen slaan en mishandelen hen; maar 't duurt niet lang, vermits de Vrouwen by die gelegenheid hun Mannen verlaten. Daar sijn 'er ook, die door de jalousy gepynigt worden. Ik heb 'er een gesien, die sijn Vrouw geslagen had, om dat se met andere Mannen ten dans had geweest. De geenen, die goede jaagers zyn, verkiesen de schoonsten: d' anderen hebben maar de lelijksten en het uitschot. Als se oud zyn geworden, verlaten se malkander seer selden, en niet als om groote redenen. Men heeft 'er, hoewel weinig, die twintig en dertig jaaren met hun Vrouwen leeven, welke, als hun Mannen goede jaagers zyn, en dat se hen verlaten, in d' uiterste droefheid vallen, zelfs tot zo ver dat se sich by wijlen vergeeven; gelijk ik 'er een gesien heb die ik met Theriakel het leven heb behouden. Als dese Barbaaren in de lente op de

Beverjagt gaan, laaten zy dikwils hun Vrouwen in het Dorp om Indiaansch Koorn en Pompoenen te zaayen, en huuren 'er anderen om met hen te gaan; en t' huis gekomen zynde, geeven sy hen een Beversvel of twee, en stuuren hen daar mee heen, vervoegende sich weer by hun eerste Gemalinen: doch indien de laatste hen beter aanstaat, veranderen zy d' eerste sonder veel woorden te gebruiken. Zy zyn verwonderd, dat wy Franschen niet doen gelijk zy lieden. Op een tijd, terwijl de Man van een onser Fransche Inwoondersen twintig of dertig mijlen ver gegaan was, vervoegden de Wildinnen sich by dese Vrouw, en zeiden tegen haar: gy zyt sot, neem tegenwoordig een ander Man; en als den uwe wedergekomen zal wesen, kunt gy dien laten gaan. Dese groote onstandvastigheid en verandering der Vrouwen is een groote tegenstelling tegens de grondregelen des Christendoms, welken wy aan de Wilden wouden geeven, en een der aanmerkelijkste hinderpaalen tegens het Geloof.

Doch het is zodanig niet gelegen met de Natien van 't Zuiden, daar de Veelwijvery onder heerscht: want in alle de landen van *Louisania* vind men Wilden, die tot tien of twaalf Vrouwen hebben, en dikwils aan drie eigene Zusters getrouwd zyn, geevende tot reden, dat ze beter met malkander over een kunnen komen. Als een Man zyn geschenken aan des Dochters Ouders gedaan heeft, behoort ze hem in eigendom toe voor haar gantsche leven, indien hy wil. Bywijlen neemen d' Ouders hun Dochter van hun Schoonzoon weder, stellende hem by die gelegentheid de geschenken, die zy van hem ontfangen hebben, weer ter hand: maar dit gebeurt zelden. Indien een Vrouw ongetrouw was, zou de Man haar den neus of het oor afsnyden, of haar met een steene mes een snée in 't aanschicht geeven; en al bracht hy haar om 't leven, zou hy 'er af vry wezen met een geschenk aan d' Ouders te doen, om hun traanen af te droogen. 'k Heb 'er verscheidene gesien, die braaf in 't aanschicht getekend waren, en die echter niet en lieten by den eenen of den anderen kompert kinderen te hebben. De Mannen van 't warme Land zyn jaloersch van hun Vrouwen als die van 't Noorden. d' Eersten zyn hier omtrent so argwaanig, dat ze malkan-

malk
 liefde
 kome
 dertig
 keeri
 De M
 ten de
 danste
 de lok
 nen d

Z
 n
 enz. E
 Mann
 kande
 noude
 willen
 dat me
 dikwil
 den sp
 moet
 mannen
 geen g
 maake
 hebbe
 nodig
 gaan v
 zinger
 Ik gaa
 k zal d

malkander, 'k weet niet door welk een verwoedheid van liefde, kwetsen, en bywijlen dooden. De jonge Krygers komen niet veel by het Vrouwvolk eer ze den ouderdom van dertig jaaren bereikt hebben; vermits, seggen zy, de verkeerung met de Vrouwen hen in het loopen hinderlijk is. De Mannen gaan 'er gantsch naakt; maar de Vrouwen zyn ten deele bedekt met seer nette huiden, insonderheid in de dansferyen en de ceremonien. De Vrysters draagen gekrulde lokken, en de Vrouwen het hair op de wijs als de Heidin-
nen doen.

VII. H O O F D S T U K.

Van de Gasteryen der VVilden.

ZY hebben verscheidene soorten van Gasteryen, naamtelijk Krygsmaalen, Doodmaalen, Huwelijksmaalen, om een Zieke te geneezen, gemeene Maalen, enz. Eertijds hadden sy 'er van onkuisheid, op de welken de Mannen en de Vrouwen zich sonder onderscheid onder malkander vermengden: maar tegenwoordig, zo sy 'er noch houden, gebeurt het altijd seer seldom. Als se ten oorlog willen gaan, 't zy om eenig ongelijk 't geen sy pretendeeren dat men hen gedaan heeft, 't zy om eenige andere reden, en dikwils om dat het hen zo in 't hoofd schiet, of dat anderen den spot met hen dryven, voerende hen dese woorden te gemoot: *Gy hebt geen hert, gy zyt nooit ten oorlog geweest, gy hebt nooit mannen gedood*, enz. indien se alleen willen gaan, rechten se geen gastery aan, maar seggen slechts tegen hun Vrouw: *maakt my meel gereed, ik gâ ten oorlog*. Doch zo se makkers willen hebben, gaan se door 't gantsche Dorp al de jonge manschap Krygsmaalen nodigen, welk ieder hun ketel of kop mênemen, en na de hut gaan van den geen die hen ontboden heeft, alwaar hy hen al zingende verwacht. Zyn gefangen syn altemaal van oorlog: *Ik gaa ten oorlog, ik gaa den dood van mijn Bloedverwand wreeken, ik zal dooden, ik zal branden, ik zal slaaven meebrengen, ik zal menschen*

Krygsmaalen

schen

schen eten, en andere diergelijke dingen: die niet als wreedheid te kennen geeven. Als een iegelijk gekomen is, vult men de ketels, en valt aan 't eten; en ondertusschen zingt de geen, die het gastmaal aanrecht, al gestadig voort, maanende hen altemaal aan om hem te volgen. Zy seggen niet een woord, en eten al op wat ze hebben, sonder te spreken, als alleenlijk nu en dan dat den een of den ander van hem segt, *Netho*, of *Togenska*, ja, *gy hebt gelijk*. Na dat ze alles opgegeten hebben, doet de Meester der gastery een vertoog aan hen, en sy antwoorden van tijd tot tijd, *Netho*, ja. 't Vertoog geëindigd zynde, segt hy, *'t is gedaan, ik vertrek morgen, of binnen twee dagen, binnen drie dagen, binnen een maand*, na dat zyn geest het hem ingeeft. Des anderendaags, of op een anderen dag, vervoegen de geen, die hem willen verzellen; sich by hem, en seggen tegen hem, *ik gaa met u in oorlog*; daar hy op antwoord, *'t is wel, laten wy ons tegen zodanig een dag gereed maaken*. Zy rechten dikwils meer als tien diergelijke gasteryen aan eer ze vertrekken. Eertijds hielden sy 'er, eer ze ten oorlog trokken, seer onkuisch; want indien een Dochter in gebreke was gebleeven van sich over te geeven aan den geen, dien het Hoofd der party haar toegelicht had, schreef men al het ongeluk, 't geen in de krijgsonderneemingen voorviel, aan haar toe: zo vernuftig is de Duivel in het stuk van onkuisheid. Als sy hun Kinderen uithuwelijken, zyn 'er geen gasteryen: doch bywijlen rechten sy 'er echter aan, waar in zy sekere plechtigheden onderhouden. 't Eerst 't geen ze doen, is om het eten denken. Ten dien einde vullen zy groote ketels met vleesch, na het getal der geener die zy willen noodigen. 't Vleesch of de pap gaar zynde, gaan sy hun Volk haalen, seggende, terwijl zy hen ieder een rijsje in de hand geeven: *ik noodig u tot mijn gastmaal*. Zo haast gezeid so haast gedaan: zy behoeven 'er geen twee maal om te komen. Zy gaan 'er altemaal heen met hun ketels en koppen. De Meester van 't huis deelt de spijs seer net om; en de geen, die het gastmaal aanrecht, of een ander in zyn plaats, zingt gestadig, tot dat men alles opgegeten heeft. Na de maaltijd zingt en danst men, en ieder keert weer na zyn huis sonder een woord te zeggen,

uitge-

Huwelijksmaalen.

uitg
hee
D
de se
D
'er r
leed
slag
gen.
gesc
verw
gen,
een hu
ken,
ketel
te seg
op all

Z
ne zyc
houte
bereid
zyn 'e
hande
bodem
nen te
leggen
len ge
na dat
van de

uitgezonderd eenigen welke den geen, die hen genoodigd heeft, bedanken.

De Gastmaalen om een zieke te geneezen worden byna op ^{Ziekmaalen} de selve manier gehouden.

De Doodmaalen zyn treurig en droevig. Niemand zingt ^{Doodmaalen} 'er noch danst 'er; maar de Bloedverwanten van den Overleedenen zyn in een groote stilswijgendheid, met een verlagen gelaat; om de genoodigden tot medelijden te bewegen. Alle de geenen, die op dese Gastmaalen gaan, brengen geschenken mee; en werpende de selven den naasten Bloedverwanten toe; seggen ze: *Houd daar om uw traanen af te droogen, om den kuil van den doode te maaken, om hem te bedekken, om een hut op te rechten, om een heining of stakesel rondom het graf te maaken, enz.* Na dat sy aldus hun geschenken gegeven, en hun ketels geledigd hebben, keeren zy weer na huis sonder iets te seggen. Wat de gemeene Gasteryen belangt, die worden op allerhande manieren gehouden, volgens hun zinlijkheid.

VIII. HOOFDSTUK.

Van de Spellen der VVilden.

ZY hebben Spellen voor de Mannen, voor de Vrouwen, ^{Manneuspel} en voor de Kinderen. De gemeensten voor de Mannen zyn met de steenen van sekere vruchten, waar af d' eenne zyde swart en d' andere zyde rood is. Zy leggen ze in een houte of schorffe schotel, staande op een deken, of op een bereide huid. Zy speelen met hun ses of achten; maar daar zyn 'er maar twee die de schotel beurt om beurt met beide de handen aanvatten. Zy lichten ze op, en slaan dan met den bodem tegen d' aarde, om door dese beweging de ses steenen te vermengen; en indien 'er vijf rooden of vijf swarten leggen, hebben ze maar een spel gewonnen: want ze speelen gemeenlijk verscheidene spellen om de party te winnen, na dat ze hier wegens overeenkomen. Alle de geenen, die van de party zyn, speelen d' eenen na d' anderen. Men heeft

'er, die zo geweldig op dit spel versot zyn, dat ze zelfs hun kapot verspeelen. De geenen, die daadelijk aan 't spel zyn, schreeuwen luidts keels, als ze de schotel schudden, en slaan sich so hard op de schouders, dat z' 'er gantsch blaauw af worden. Zy spelen opk dikwils met een menigte van strooyen, die omtrent een halve voet lang zyn. Een van hen neemt ze altemaal in de hand, en deelt ze, sonder 'er na te sien, in tweeën, waar na hy de helft aan zyn party geeft. De geen, die even heeft, wint het spel. Noch hebben ze een ander spel, 't geen onder de kleine kinderen van *Europa* seer gemeen is. Zy neemen korlen van Indiaansch Koorn, of andere diergelijke dingen, in de hand, en vraagen, hoe veel 'er zyn. Die het getal raad, wint het.

Noch speelen ze een Spel, 't geen in hun taal *Ounonbayent* geheeten word: maar het is eer een Koophandel als een Spel. Zy gaan in twee hutten, ses in d' eene en ses in d' andere. Een van hen neemt eenige goederen, of Pelteryen, of 't geen hy vermangelen wil, en gaat aan de deur van d' andere hut, daar hy een roep geeft. De geenen, die in de hut zyn, maken een echo. Thans nadert hy, en zegt al singende, dat hy verkoopen wil 't geen hy in zyn handen heeft. Die van binnen antwoorden: *hon, hon, hon, hon, hon, hon*. De Verkooper het gantsche lied uitgezongen hebbende, werpt zyn koopmanschap in de hut neer, en keert weer na de zyne. d' Anderen wat het omtrent waardig gesien, en aan den Verkooper gevraagd hebbende, of hy een kapot, een hembd, of een paar schoenen, of iets diergelijks, in wisseling begeert, is 'er een van hen die de waarde van 't geen men neergeworpen heeft aan d' andere hut gaat brengen, of de koopmanschap, zo ze hem niet aanstaat, of dat ze 't geen hy in wisseling brengt niet waard is, wedergeeft. Dese plechtigheden zyn verzeld van gezangen, welke d' eenen en d' anderen verheugen.

Kinderspel-
len.

De Kinderen speelen met boogen en twee stokken, een groote en een kleine. Zy hebben den kleine in de linker, en den groote in de rechter hand. Thans slaan zy met den groote den kleine in de lucht, en een ander gaat hem opsoeken, en gooit hem na den geen die hem opgeslagen heeft. Dit Spel

komt

komt
ropa
India
een sc
Vryft
sprook

D E
h
te
meenli
hoewel
aan. B
sonder
den, st
te sprec
te plaat
er op
gen wer
chamel
iemand
te onbe
Hun re
nen, be
praatjes
Wrouwe
ter som
nen van
door lie
als men
schen hu
nimmer

komt ten naasten by over een met dat der Kinderen van *Europa* (a). Zy maaken ook een bal van biezen of bladren van Indiaansch Koorn, dien zy opgooyen, en op het eind van een scherpen stok vangen. De volwassnen, zo Vryers als Vrysters, vertellen malkander des avondts by het vuur sprookjes, op de manier der Europeërs.

(a) *De Hollanders noemen het Elen.*

IX. HOOFDSTUK.

Van d' Onbeleefdheid der VVilden.

DE Wilden bekreunen sich seer weinig met onse beleefdheden: in tegendeel lagchen zy 'er mee, als wy 'er be-
toonen. Wanneer zy ergens komen, groeten ze gemeenlijk niemand; maar gaan op hun aars nederzitten: en hoewel een iegelijk hen komt bezoeken, zien ze niemand aan. Bywijlen treden zy in d' eerste hut, die se ontmoeten, sonder een woord te seggen. Zy neemen plaats daar sy ze vinden, steeken hun pijp aan, en rooken een tijd lang sonder te spreken. Als ze in onse huizen komen, neemen ze d' eerste plaats. Zo 'er een stoel midden voor 't vuur staat, gaan sy er op zitten, en reizen niet op voor wien het ook sou mogen wesen. De Mannen en Vrouwen verbergen niet als hun schamelheden. Zy laten winden voor al de wereld, sonder iemand t' ontzien. Zy handelen hun Ouderlingen met groote onbeleefdheid, tot zo ver dat sy hen in den neus vijften. Hun redenvoeringen, zo van de Vrouwen als van de Mannen, bestaan gemeenlijk niet als in onbeschoftheden en vuile spraakjes. Wat belangt de verkeerung, welke zy met hun Vrouwen hebben, zy verbergen sich gemeenlijk, doch echter somtijds niet. Zy geeven andersins geenige merktekenen van uiterlijke schandelikheden, noch door haat noch door liefkoozingen; en laten ook sulke gelaatendheden, als men d' Europeërs ziet gebruiken, niet blijken. Zy wasschen hun schotelen, die van hout of van schorsfen zyn, nimmermeer, noch ook hun kommen of lepels. Als de

Vrouwen hun Kinderen met de hand den aars afgeveegd hebben, vryven sy ze wat af aan een schors, en tasten 'er daar na de spijs mee aan. Zy wasschen byna nooit hun handen noch hun aansichten. De Kinderen draagen hun Ouders seer weinig eerbiedigheid toe. De Vaders laten sich slaan van hun Kinderen; om dat, seggen zy, indien sy hen ka-stijdden, zy al te vreesachtig, en geen goede Krygers sou-den wesen. Zy eten al snotterende en blaazende, als bee-ften. Zo haast als de Mannen in een huis gekomen zyn, tyen se aan 't rooken; en vinden se een pot toegedekt, neemen zy 'er het deksel af. Zy eten dikwils uit de schotel, daar hun honden uit gegeten hebben, sonder ze schoon te maaken. Als se vette spijs eeten, besmeeren zy 'er sich het gantsche aansicht mee. Zy rupsen gestadig. De geenen, die verkee-ring met de Franschen hebben, wasschen hun hembden by-na nooit, maar laten se aan het lijf verrotten. Zy korten heel selden hun nagels. Zy wasschen ook heel selden het vleesch eer zy het in de ketel doen. Hun hutten stinken ge-meenlijk van vuiligheid. Zy kaauwen luizen. De Vrouwen laten hun water voor al de wereld, en in volle vergadering. Als hun Kinderen op hun dekens gepist hebben, smijten zy 'er de pis met de hand af. Zy eeten dikwils leggende, als de honden. Om kort te gaan, sy pijnigen sich geensins in al hun doen, en volgen de dieren.

X. H O O F D S T U K.

Van de Beleefdheid der VVilden.

ONder alle dese onbeleefdheden vind men noch eenige beleefdheden. Meestentijd, als iemand in hun hutten komt wanneer se eeten, presenteeren zy hem hun ke-tel, en eenigen ons ook de beste plaats als wy hen komen be-soeken. De geenen, die veel met de Franschen omgegaan hebben, groeten ons wanneer zy ons ont moeten. 't Is ook een teken van beleefdheid onder hen, weder te geeven als

men

men
onbe
voor
zy se
stand
maal
want
beste
gaste
een e
laaten
zyn
mani
dat's
Heer
kens
der G
Heer
weese
zijt de
kan:
neemen
naam
den,
net e
deede
gesch

d' I
en de

men hen iets gegeven heeft. Hoewel sy hun Ouderlingen onbeleefdelyk handelen, hebben zy echter eerbiedigheid voor hun raaden, welken sy seer dikwils volgen; vermits zy seggen, dat d' oude lieden meerder ervarenheid en verstand van zaaken hebben. In de gasteryen maaken sy menigmaal onderscheid tusschen d' aansienlijken en d' anderen; want sy geeven hen het gantsche hoofd van het beest, en het beste gedeelte. Zy doen geschenken aan malkander, en vergasten malkander seer dikwils. Zy hebben ook noch daar in een eerbiedigheid voor d' oude lieden, dat sy hen de zaaken laten bestieren; dewijl sulks honorabel onder hen is. Daar zyn 'er ook, hoewel seer weinig, die ons op de Fransche manier groeten. 'k Heb 'er een gesien, *Gatakonié* geheeten, dat's te seggen de *loopende Zon*, welke een vertoog voor Mijn Heer den Graaf van *Frontenac* doende, sijn muts afnam, t' elkens als hy een nieuwe reden aanving. Een ander, Kapitein der *Goigogins*, siende een klein Meisje, 't geen hy aan Mijn Heer den Gouverneur des Landts gegeven had om onderweesen te worden, zei met groote beleefdheid; *Onnontia, gy zijt de Meester van dit Meisje: maak dat ze wel leezen en schrijven kan: als ze groot is, zult gy ze my wedergeeven, of haar tot my Vrouw neemen.* 'k Heb een ander gesien, *Atreouati* of *grootkeel* genaamd, die met ons at als de Franschen. Hy wafchte sijn handen, ging de laatste aan tafel sitten, ontvouwde sijn servet net en wel, at met een vork; kort om, hy deed al wat wy deden, maar dikwils uit listigheid en aapery, en om eenig geschenk van de Franschen te krijgen.

XI. HOOFDSTUK.

Van de manier van oorlogen.

d' **I** *Rognoisen* worden voor de krijsachtigsten van de Wilden gehouden, welken wy tot noch toe kennen. In der daad, zy hebben verscheidene Natien t' ondergebracht; en de geenen, die overbleeven, zyn genoodsaakt geweest

sich aan hen over te geeven. Men heeft onder hen Aansienlijken, welke als Hoofden van partyen zyn. Desen sijn de meesters in de tochten. Zy hebben lieden, die hen overal volgen, en hen in alles gehoorfaamen. Voor het vertrek maaken zy voorraad van goede roers, kruid, kogels, ketels, bijlen, en ander krijgsgereedschap. Daar sijn bywijlen jonge Vrouwlieden en Jongelingen die hen versellen. Zy doen in dese toerusting dikwils drie of vier honderd mijlen. Als zy omtrent de plaats komen, daar sy menschen dood willen slaan, trekken sy langzaam voort, en met groote omsichtigheid; en nooit lossen sy een roer op beesten, maar wel pijlen, die geen gerucht maaken: en als se schieten, kijken se rondom, uit vrees van overrompeld te worden. Zy senden verspieters uit, om den ingang der Dorpen t' ontdekken, en te sien waar sy se best sullen aantasten, of om acht te geeven wanneer iemand 'er uit sal gaan om hem te betrappen; en dit gebeurt het meest: want sy doen hun slag niet als verraadelings, verspietende iemand achter een boom, gelijk of zy een beest wilden schieten. Hier in kennen sy de goede Krygers, als se sich op d' overrompelingen verstaan. Zo haaft als se hun slag gedaan hebben, indien se aldan wel weeten te vluchten, zyn se braave helden. Hun geduld is verwonderlijk; want als se sich wel verborgen sien, blijven se dikwils twee of drie dagen achter een boom sonder te eeten, om de gelegenheid te verwachten van iemand te dooden. Bywijlen trekken sy opentlijk, en sonder vrees; maar het gebeurt seer selden. Toen sy den oorlog tegens de Franschen hadden, ging een hunner Aansienlijken met elf of twaalf man om een der Priesters van het *Seminarium* van *S. Sulpicius*, die in een Dorp was, 't geen men *la Chine* heet, te dooden; en aldaar komende, ontmoette hy eenige Franschen, daar hy tegen zei: *ik gaa zodanig een dooden*. In der daad, hy volbracht sijn voorneemen eenige dagen daar na. Dese zelve een ander maal sijn slag gemist hebbende, trad in *Monreal*, roepende *hay, hay*, 't geen een teken van vrede is. Men ontving hem terstond heel wel, deed hem geschenken, en liet hem goede gier maaken: maar toen hy 'er uitging, doodde hy twee mannen die een huis dekten. Eenigen hebben

ons
den
gew
ijn
welk
en an
lijk v
trek
houd
durft
onve
Men
tien t

W

ben,
gen h
Wan
doen
hem e
na he
Kinde
hem o
ten.
vier st
aan va
wind
ander
hun D
aan di

ons gefegt, dat zy met hun krijgstochten tot heel in de landen der Spanjaarden, welke in *Nieuw-Mexico* gelegen zyn, geweest hebben, vermits fy verhaalen, dat se in een Land zijn geweest, daar d' Inwoonders roode aarde versamelden, welke fy te koop brachten aan een Natie, die bijlen, ketels, en andere diergelijke dingen aan hen verkocht. Vermoedelijk was dese aarde goud. De geenen, die niet ten oorlog trekken, worden versmaad, en voor lafhertige guiten gehouden. Zy tasten alle d' andere Narien aan, en niemand durft hen wederstand bieden; 't geen hen hoogmoedig en onverdraagelijk maakt. Zy noemen sich ten dien einde de Menschen, by uitsteekendheid; gelijk of alle d' andere Narien ten hunnen opfichte maar beesten waren.

XII. HOOFDSTUK.

Van de VVreedheid der VVilden.

WY verwonderen ons over de wreedheid der Tyrannen, en hebben 'er een gruwel af; maar die der *Iroquoisen* is niet minder schrikkelijk. Als fy iemand gedood hebben, lichten sy hem het vel van het bekkeneel af, en brengen het t' huis, tot een seker teken van hun overwinning. Wanneer sy een slaaf hebben gemaakt, binden sy hem, en doen hem loopen. Zo hy hen niet volgen kan, geeven sy hem een hak met een bijl in de kop, en laaten hem leggen, na hem het hair afgesneeden te hebben. Zy spaaren zelfs de Kinderen aan de borst niet. Zo de Slaaf gaan kan, binden sy hem des nachts vast, op dat hy hen niet komt' ontvluchten. Zy handelen hem so wreed als se kunnen, steekende vier staaken in d' aard, daar sy hem met de handen en voeten aan vastbinden, latende hem aldus alle nachten in weer en wind op de bloote aarde leggen. Ik zeg niets van honderd andere kwaaden die sy hem over dag doen. Als se omtrent hun Dorpen komen, maaken se een groot geschreeuw, waaraan die van hun Natie weeten, dat het hun Krygers zyn die Slaaven

Slaaven meebrengen. Straks schikken de Mannen en Vrouwen sich op het best op, en gaan hen voor aan het Dorp ontfangen, daar sy sich op twee ryen stellen, om de Slaaven midden door hen heen te laten passeeren. Maar 't is een deerlijke verwelkoming voor die rampzaligen: want dese Barbaaren vallen op hen aan als honden op hun roof, beginnende hen van dat oogenblik af te plaagen, terwijl de Krygers, hoogmoedig op hun daaden, een voor een door hen heen gaan. Eenige schoppen dese arme Slaaven, anderen slaan hen met stokken, anderen steeken hen met messen, of snyden hen d' ooren, den neus, of de lippen af; zulks dat de meesten in dese prachtige intrede beswijken en sterven. De geenen, die meerder wakkerheid hebben, worden tot een grooter straf bewaard. Zy spaaren 'er echter eenigen, doch zelden. Als de Krygers in hun hutten gekomen zyn, vergaderen alle d' Ouden, om het verhaal van alles, 't geen 'er in den oorlog omgegaan is, te hooren; waar na sy over de Slaaven schikken. Zo de Vader eener Wildin van de vyanden gedood is, geeven sy haar een Slaaf in de plaats; en het staat dese Vrouw vry hem het loven te schenken, of hem te doen sterven. Ziet hier, hoe sy doen als se hen willen verbranden. Zy binden hen met d' armen en beenen aan een staak, waar na sy roerloopen, bijlen, en ander yzerwerk gloeyend maaken; welken sy hen van de voeten tot aan het hoofd op het lijf drukken. Zy trekken hen met de tanden de nagels uit, snijden hen riemen vleesch uit den rug, en lichten hen dikwils het vel van het hoofd af; waar na sy hen gloeyende asch op de wonden leggen. Zy snijden hen de tong uit, en doen hen al het kwaad 't geen se bedenken kunnen. Na hen aldus getormenteerd te hebben, maaken sy hen, zo se noch niet dood zyn, los, en dwingen hen met stokslagen te loopen. Men verhaald, dat 'er eens een Slaaf was, die so wel liep, dat hy sich in 't bosch bergde, sonder dat sy hem weer konden krijgen: doch na allen schijn sal hy daar by gebrek van hulp gestorven wesen. Maar dit is het wonderlijkst, dat dese Slaaven in 't midden hunner tormenten singen; 't geen hun Beulen raazende maakt. Men vertelt, dat 'er eens een geweest is, die tegen hen zei: *gy hebt geen verstand, gy verstaat u*

niet

niet
land
sprak
yen
Tha
stand
hebb
ren h
te ma
by he
van t
of ze
De
mijlen
daar i
doen i
niet al
sen, n
nunne
den.
schen
men u
schenv
dat wy
zijn al
reien.

't
G
sy ver
dat ze

niet op het pijnigen, gy zijt een party lafhertige guilen: dat ik u in mijn land had, 'k zou u wel anders doen lijden. Maar terwijl hy aldus sprak, lei een Wijf een klein yzerspectje in 't vuur te gloeyen, en boorde het vervolgens door zijn schamelheid heen. Thans gaf hy een fchreeuw, en zei tegen haar: *gy hebt verstand, dat 's'er de rechte slag af.* Als de Slaaf, dien fy verbrand hebben, dood is, eeten zy hem op, en doen 'er hun Kinderen het bloed af drinken, om hen wreed en onmenschelijk te maaken. De geenen, daar men het leven aan fchenkt, zijn by hen als Slaaven en Dienstknechten; maar met langheid van tijd verliezen fy hun slaafachtigen ftaat, en worden als of ze van hun Natie waren.

De Wilden van gantsch *Louifania*, meer als ses honderd mijlen van d' *Iroquoifen* afgelegen, infonderheid de *Nadouffoux*, daar ik Slaaf by geweest ben, zijn niet minder dapper. Zy doen insgelijks alle de gebuurige Natien beeven, hoewel ze niet als pijl en boog gebruiken. Zy loopen snelder als d' *Iroquoifen*, maar zijn zo onmenschelijk niet, en eeten het vleefch hunner vyanden niet. Zy vernoegeen zich met hen te verbranden. Op een tijd een *Huron* gekreegen hebbende, die menfchenvleefch at gelijk d' *Iroquoifen*, fneeden fy loutere riemen uit zijn lijf, en feiden tegen hem: *gy die zo veel van menfchenvleefch houdt, eet van uw eigen, om aan u Natie te doen kennen; dat wy een gruwel van uw manieren hebben; want uw Landtsgenooten zijn als de honden, die, als ze verhongerd zijn, allerhande vleefch eeten.*

XIII. H O O F D S T U K.

Van de Politie der Wilden.

G Een d' *Iroquoifen* handhaaft, en hen zo ontzagchelijk maakt, zijn hun Raadvergaderingen, die fy gefladig om de minfte zaak houden. Om een beuzeling fullen fy vergaderen, en langen tijd te famen redeneeren; fulks dat ze niets onbedachtelijk by der hand vatten. Indien men

T

klaagt,

klaagt, dat iemand van hen iets gestolen heeft, wenden zy terstond alle naarstigheit aan om te weten wie de diefstal begaan mag hebben. Zo zy 'er niet achter kunnen komen, of dat hy niets en heeft om weder te geeven, doen zy, als ze maar van de waarheid der zaak overtuigd zyn, eenige geschenken aan de belangde party, om hem te vrede te stellen. Als sy iemand van hen, dien zy schuldig oordeelen, willen doen sterven, huuren zy, op dat zyn Bloedverwanten sich 'er niet over mogen wreken, iemand die sich dronken drinkt; en wanneer hy zyn werk verricht heeft, seggen zy voor alle reden, dat hy geen verstand had, en dat de dronkenschap hem 'er toe heeft aangedreeven. Eertijds hadden zy een andere manier van recht doen; maar ze is afgeschafft. Zy hadden een dag in 't jaar, dien men het Feest der Zotten mocht noemen: want in der daad zy stelden sich aan als zotten, loopende hut uit hut in; en indien sy iemand kwalijk handelden, of iets namen, seiden zy anderendaags, *'k was zot, 'k had geen verstand*; en zy vernoegden sich met dese ontschuldigding, sonder wraak 'er af te neemen, of 'er reden af te vorderen. Als zy iemand om 't leven wilden brengen, huurden sy den een of den ander, die den zot maakende, den geen, dien men hem gezeid had, doodde. Zy hebben verspieder onder hen, die gestadig gaan en komen, en hen alle nieuws, 't geen zy gehoord hebben, aanbrenge. Wat den handel belangt, zy zyn loos genoeg. Zy laten sich niet lichtelijk bedriegen, maar bekijken alles met aandacht, en bevljchten sich om de waaren te kennen. d' *Ounontaguez* zyn loozers als d' anderen, en behendiger om te steelen, en andere diergelijke dingen te doen.

XIV. HOOFDSTUK.

Van de manier van Jaagen.

W At de Jagt betreft, zy neemen de tijden van saisoenen waar. Zy gaan op d' Elanden en de wilde Geiten tot allen tijde, maar insonderheid als 'er sneeuw legt; op de

N
de w
Beve
Zy v
dood
de w
op zy
hen o
nier g
vallen
aan ko
zo sch
Mens
langt
maar
loos zy
De
Zy foe
hebben
willen
ze lang
den he
plaats
op om
Europa
en so g
wakke
mijls la
water
plakt o
der zyn
dieping
jongen
ren. C
gen. A
der het
opdoer
Zy leg
len drie

de wilde Katten en d' Egels gedurende de winter; op de Bevers en d' Otters in de lente, en somtijds in den herfst. Zy verrassen d' Elanden gemeenlijk met halsstrikken, en dooden de Beeren op de boomen, als ze eikels eeten. Wat de wilde Katten belangt, zy houwen de boomen, daar ze op zyn, om ver; waar na 'er de Honden op los vliegen, en hen om hals brengen. d' Egels worden byna op de selve manier gevangen, uitgezondert dat men hen, als de boom gevallen is, met bijlen dood slaat, vermits de Honden 'er niet aan kunnen komen, ter oorzaak van hun lange pennen, die zo scherp als elssen zyn. Dese Dieren loopen niet ras; een Mensch kan ze gemakkelijk onderhaalen. Wat d' Otters belangt, men vangt ze met een val, of schiet ze met een roer: maar selden slaat men ze met bijlen dood, vermits ze al te loos zyn.

De Wilden vangen de Bevers des winters onder het ys. Zy soeken voor eerst de Meiren van dese Dieren. De Bevers hebben een wonderlijke vernuttigheid. Als ze van plaats willen veranderen, soeken ze een Beek in het Bosch, daar ze langs heen loopen tot dat ze een plat en effen land gevonden hebben bekwaam om een Meir te maaken. Als ze de plaats nu overal wel hebben bekeeken, werpen ze een Dijk op om het water te stutten, zo sterk als die der Poelen van *Europa*. De Dijk met hout, aarde, en slijk wel doorwrocht, en so groot genomen zynde als het van nooden is om een wakker Meir te maaken, 't geen somtijds een vierde deel mijls lang is, bouwen zy hun Hutten in 't midden, met het water gelijk, van hout, biezen, en slijk, hegt en vast geplakt door het middel hunner staarten, die langer en breeder zyn als een troffel. Hun gebouw is van drie en vier verdiepingen, vervuld met matten van biezen, daar ze hun jongen opwerpen, welken sy teelen gelijk alle de Landdieren. Op de grond van het water zyn hooge en laage uitgangen. Als de Poelen toegevroozen zyn, houden ze sich onder het ys, weshalven sy in 't begin des winters voorraad opdoen van Ypenhout, 't geen hun gewoonlijk voedsel is. Zy leggen 't in 't water rondom hun Hut. Daar zyn bywijlen drie of vier Hutten in een Meir. De Wilden stooten het

ys rondom de selven in stukken, met de steel van een bijl, of met een stuk houts. Zy maaken een gat, en peilen het water, om te weten of het de weg is daar de Bevers door uitgaan. Indien se nu bemerken, dat het zodanig is, hangen sy 'er een net in van omtrent een vadem lang, met twee stokken, waar af de twee einden, die tot op de grond van 't water reiken, boven door het gat een eind wegs uit het water steeken. Aan dese twee stokken zyn twee touwen vast, om het net, als de Bever gevangen is, op te haalen: maar op dat dit loofe dier het net noch de perfoonen niet en mag sien, smyten se vermolsemd hout, katoen, of iets diergelijks op het water. Een Wild staat by het net op de wacht, met een byl in de hand, om den Bever op het ys te trekken; terwijl d'anderen met groote moeite de hutten gaan breeken: want meestentijd heeft men meer als een voet aarde en hout, zo vast in malkander gewerkt als of het met menschen handen gedaan was, te verbreeken, daar men met goede scherpe bylen al moeite genoeg toe vind. Zy maaken verscheidene gaten in het ys, op dat de Bevers hen niet en ontsnappen. Aldus arbeiden zy dikwils van den morgen tot den avond, sonder iets te vangen; en somtijds vangen zy 'er maar drie of vier. Zy vangen ook noch Bevers in de lente, met vallen, op de volgende manier. Als het ys begint te smelten, neemmen zy acht op de plaats en daar se door uitgaan, en hier maaken se een val. Het aas is een tak van een Ypenboom, die uit de val tot in het water reikt. De Bevers den tak ontmoetende, eeten hem op tot in de val, daar hen twee swaare houten op het lijf vallen. Zy vangen de Maarters by na op de selve wys, uitgesondert dat ze geen aas in de val leggen.

Alle de Natien van 't Zuiden, of van *Louisania*, sijn bygelooviger omtrent het stuk van hun Jagt, als de Volkeren van 't Noorden en d' *Iroquoisen*. Terwijl ik daar was, stuurden hun oude lieden ses dagen eer se op de Buffeljagt gingen vier of vijf van de gaauwsten hunner Jaagers op een berg, om de *Calumet* te dansen, met zo veel ceremonien als voor de Natien waar aan zy gewoon zyn in gezantschap te stuurden om eenig verbond te maaken. Op de wederkomst hunner af-

afgev
Kete
met
van e
den,
Kapi
in he
ouder
ken a
van e
met e
drie o
terlijk
ouder
Buffe
wede
aanvi
ken h
Loop
ken;
aan d'
re kar
getal
Zon,
te bre
geleg

Z
toe;
nier n

afgevaardigden stelden sy drie dagen lang een der grootste Ketels, die zy ons ontnomen hadden, welke zy omringden met pluimen van allerhande koleur, en daar zy een Roer van een onser Fransche Canoosvoerders dwars over heen leidden, voor al de wereld ten toon. d' Eerste Vrouw van een Kapitein droeg dese Ketel met groote staatsie op haar rug, in het hoofd van meer als twee honderd Jaagers, welke een ouden Man volgden, die een onser Armenische Neusdoeken aan het eind van een stok vast gemaakt had, op de wijs van een vaandel, hebbende den Boog en de Pijlen in de hand, met een groote stilswijgendheid. Dese oude Man deed hen drie of vier maal stil houden, om den dood der Buffels bitterlijk te beweenen. Op den laatsten dag stuurden d' oudsten onder hen twee der gaauwste Jaagers op d' ontdekking der Buffels, luisterende hen heel soetjes iets in 't oor. Op hun wederkomst, eer zy d' aantasting deser monstreuse Dieren aanvingen, brandden zy gedroogde Buffelsmest, en bestreken hun pijpen of *Calumet* met dit nieuwe vuur, om 'er de Loopers, die uitgesonden waren geweest, uit te doen rooken; en terstond na de ceremonie gingen honderd mannen aan d' eene kant achter de bergen, en honderd aan een andere kant, om de Buffels te besluiten, waar af zy 'er een groot getal doodden. De Vrouwen droogden het vleesch in de Zon, eetende maar het slechtste, om het beste in hun Dorp te brengen, 't geen meer als twee honderd mijlen van daar gelegen was.

XV. HOOFDSTUK.

Van de manier van visschen.

ZY visschen allerhande Visschen, welken sy vangen met Strikken, met Netten, en met Harpoenen. Zy gebruiken 'er ook bywijlen, gelijk in *Europa*, hengels toe; doch seer selden. 'k Heb 'er hen op een kluchtige manier manier met strikken sien vangen. Zy neemen een klein vorkje,

vorkje, aan het eind van het welk, tusschen de twee punten, zy een strik stellen, byna op de selve wijs als men ze in *Vrankrijk* toestelt om de Patryzen te vangen. Dit setten zy in 't water; en als 'er de Visschen in komen swemmen, trekken zy 't op, blijvende de Visschen by de kieuwen hangen. 'k Heb hem geleerd de selven in de lente met de hand te vangen. De voornaamsten hunner vischeryen zyn die van den Aal, van de Zalm, en van de witte Visch. De voornaamste vischvangst der *Agniez*, gebuuren van *Nieuw-York*, is die der Kikvorschen, welken sy zo levendig, sonder se te villen, in hun ketels gooyen, om hun Bry van Indiaansch Koorn wat smaak by te setten. Zy vangen de witte Visch in grooten overvloed te *Niagara*, daar het Fort *Conty* is. De Zalmen, of liever de Truitjes, worden op verscheidene plaatsen rondom het *Meir van Frontenac* gevangen; en d' Aalen by nacht, als 'er een schoone stilte is. Dese Visschen komen in seer groote menigte langs de *Rivier S. Laurens* afdaalen. Zy setten een groote schors door het middel van een weinigje kley op het eind van een stok, en ontsteeken de zelve of het een toorts was. Dit geeft een seer helder licht van sich; waar na een man, of ten hoogsten twee, met een harpoen, staande tusschen de twee punten van een kleine vork, in een Canoo gaan: en zo haast als ze d' Aalen in 't gezicht krijgen, schieten zy 'er straks den harpoen op uit. Zy vangen ook de Zalmen met harpoenen, en de witte Visschen met netten. De Volkeren van 't Noorden zyn so gaauw, dat, hoewel de Visschen sneedig voortswemmen, zy hen echter met pijlen weeten te treffen, die sy met hun boog heel diep in 't water doen gaan. Zy hebben ook puntige stokken zo lang, en sulke scherpe oogen, dat se groote Steuren en Truitjes, die seven of acht vademen diep in het water zyn, in den huid schieten en boven doen komen.

XVI. H O O F D S T U K.

Van het Keuken- en ander Gereedschap der VVilden.

EEr d' Europeërs in *America* waren, gebruikten de Wilden, en alle de Natien van *Louisania* gebruiken noch tegenwoordig, aarde Potten in de plaats van Ketels, en scherpgesleepene Steenen, dewijl ze geen Bijlen noch Messen hebben. Zy steeken kleine steenen in een gespleeten stok; en tot elssen gebruiken ze een sekcr been, 't geen boven de klaauw der Elanden is. Zy hebben geen Vuurgeweer, maar alleenlijk Pijl en Boog. Om vuur te maaken, neemen ze twee kleine stokjes, 't een van Ceder- en 't ander van een harder hout; en draayende het hardste tusschen beide de palmen der handen op het sachtste, komt 'et een gat in het Cederhout, daar ze een meel uit doen vallen 't geen sich in vuur verkeert. Als ze een Schotel, Kom, of Lepel willen maaken, vervaardigen zy het hout met hun steene Bijlen. Zy hollen het uit met gloeyende koolen, en schraapen het vervolgens met Beverstanden om het te polijsten. Wat de Natien van 't Noorden belangt, daar men groote winters heeft, sy gebruiken Raketten om over de sneeuw te gaan; en de geenen, die gebuuren van d' Europeërs zyn, hebben tegenwoordig Roers, Bijlen, Ketels, Elssen, Messen, Vuurflagen, en ander gereedschap gelijk wy. Om hun Indiaansch Koorn te zaayen, maaken ze houte Spaden; maar als sy ze van yzer kunnen krijgen, stellen sy ze boven d' anderen. Zy hebben Kalebassen, daar sy hun Olien van Beeren, van wilde Katten, en van Zonneblommen in doen. Daar is niet een Man die niet een klein sakje heeft om sijn pijp en tabak in te bergen. De Vrouwen maaken sakken van bladeren van Indiaansch Koorn, of van biezen, van neteldraaden, en van de schors van een sekere wortel, daar ik den naam niet af en ken, om hun Koorn in te doen. Om hun Schoenen te naayen, gebruiken se niet als nestelingen. Zy maaken Matten van biesen om op te slaapen; en als sy 'er geen en hebben, neemen

neemen se schorsfen. Zy bakeren hun Kinderen byna op de selve wys als de Vrouwen in *Europa* doen, en binden se op een plank, om op hun Ketels te passfen. Eenigen hebben Heugels; doch die 'er geen en hebben, dienen sich van takken van boomcn.

XVII. HOOFDSTUK.

Van de manier van de Dooden te begraaven.

ZY begraaven hun Dooden met groote pracht, insonderheid hun Bloedverwanten. Sy geeven hen alle de schoonste ciiraaden, en beschilderen hen het aansicht met allerhande koleuren; waar na sy hen in een doodkist leggen, die zy toerichten op de wys van een pronkgraf. Indien het een Kind is, 't geen zy gemakkelijk in hun deken, of op een sleet kunnen leggen, doen zy sulks in de tegenwoordigheid van alle zyn Maagen, ten einde de gewoonlijke geschenken, om hun traanen af te droogen, 'er van te trekken. Sy leggen met den doode in het graf al wat hem toebehoort, al was 'er ook selfs de waarde van twee honderd rijksdaalders; naamentlijk Schoenen, Raketten, Elfsen, een Vuurslag, een Bijl, Halsketens van Porcelein, een Ketel met Bry, Indiaansch Koorn, Vleesch, en andere diergelijke dingen: en zo 't een Man is, leggen se ook een Roer, Kruid, en Kogels by hem; vermits hy seggen se, als hy in het land der dooden of der geesten zal wesen, al dese toerusting tot de jacht van nooden sal hebben.

XVIII. HOOFD-

D
 lijk be
 stand
 niet e
 hebr gy
 gen bet
 zegt: g
 lingen b
 er de l
 voert,
 vraage
 zyn, wij
 gen va
 alles niet

D A
 lin
 de
 hier vo
 van de
 d' onste
 maakeli
 Men do
 gaan de

XVIII. H O O F D S T U K.

Van de Bygeloovigheden der Wilden.

DAAR zyn 'er onder hen d' eenen bygelooviger als d' anderen, insonderheid d' oude Mannen en de Vrouwen, die d' overleveringen hunner Voorouders hardnekkiglijk beweerden; sulks dat, als men hen zegt dat ze geen verstand hebben, en dat zy sich aan sulke sotternyen zodanig niet en behoorden te hegten, zy ons vraagen: *wat ouderdom hebt gy doch wel? Gy zijt maar dertig of veertig jaar, en gy wilt de dingen beter weeten als onze Gryzaards: weg, weg, gy weet niet wat gy zegt: gy moogt weeten wat 'er in uw land omgaat, om dat uw Ouderlingen het u gezegt hebben, maar niet wat 'er in het onze omgegaan is, eer de Franschen 'er gekomen zijn.* En als men hen te gemoet voert, dat wy door het middel der schriften alles weeten, vraagen de Wilden: *eer gy hier in deze landen kwaamt, daar wy zijn, wist gy toen wel dat wy 'er waren?* Men is genoodsaakt te seggen van neen; waar op zy 'er dit byvoegen: *Gy weet dan ook alles niet uit de schriften, en zy hebben u alles noch niet gezegt.*

XIX. H O O F D S T U K.

Van eene belagchelyke gelooven.

DAAR zyn 'er veel die niet gelooven 't geen hun Ouderlingen vertellen; doch men heeft 'er ook weer in tegendeel die alles sonder onderscheid aanneemen. 'k Heb hier voor gezegt, wat gevoelens sy van hun oorspronk en van de geneesing hunner ziekten hebben. Zy gelooven d' onsterfelijkheid der ziel, en seggen, dat 'er een seer vermaakelyk Land na 't Westen is, daar men goede jagt heeft. Men dood 'er allerhande dieren so veel als men begeert. Hier gaan de zielen, sulks dat sy hoopen malkander aldaar alte-

U

maal

HOOFD-

maal te sien. Maar in dit stuk zyn se belagchelijker, dat ze seggen, dat de zielen der Ketels, der Roers, der Vuurslagen, en der andere wapenen die zy in de graven der dooden leggen, met de dooden gaan, om tot hun gebruik te dienen, even als hier.

Op een tijd een Dochter gestorven zynde, na dat se gedoopt was, zag haar Moeder een van haar Slaaven op sterven leggen; en willende dat haar dese in het ander leven ten dienst sou staan, zei sy: *Mijn Dochter is in het Land der Dooden onder de Franschen, gantsch alleen, zonder Maagen en Vrienden, en ondertusschen hebben wy de lente gekreegen: zy moet Indsaansch Koorn en Pompoenen zaayen: doopt mijn Slaaf, op dat hy ook na het Land der Franschen mag gaan, en mijn Dochter aldaar dienen.* Een Vrouw op sterven leggende, riep: *Ik wil niet gedoopt wezen; want de Wilden, die Christenen sterven, worden in het Land der Zielen door de Franschen verbrand.* Eenigen seggen, dat wy hen doopen, op dat zy in d' andere Wereld onse Slaaven mogen zyn. Andere vraagen: *is 'er goede jacht in het Land, daar gy wilt dat wy heen zullen gaan?* en als men hen antwoord, dat men 'er leeft sonder eeten en drinken: *'k wil 'er dan niet gaan, seggen zy, om dat ik eeten wil.* Zo men 'er byvoegt, dat sy niet sullen behoeven te eeten of te drinken, leggen zy de hand op den mond, en seggen: *gy zijt een groote logenaar, hoe kan men leven zonder eeten?* Een sekere Wild verhaalde ons het volgende eens in dese termen: *Een onzer oude Lieden gestorven, en in het Land der Zielen gekomen zynde, vond hy 'er terstond Franschen, die hem vriendschap beweezen, en hem zeer goede sier aandeeden.* Hierna kwam hy ter plaats daar de Wilden zijn, die hem ook zeer wel ontfingen. *Men had 'er alle dagen gasteryen, daar de Franschen byna altijd op genoodigd wierden, vermits 'er nooit krakeel noch gevechte onder hen was.* Na dat dese Man alle die Landen gezien had, kwam hy wederom; en verhaalde 't alles aan de geenen van zijn Natie. Wy vraagden aan desen Wild, of hy dat geloofde. Hy antwoordde van neen: *dat hun Onderlingen het zeiden, maar dat zy het mogelijk loogen.* Zy stellen eenige soort van geest in alle dingen. Zy gelooven altemaal een Meeester des levens; maar zy maaken 'er verscheidene toepassingen af. Eenigen hebben een Raven, dien sy altijd met sich draagen, en dien zy seggen den

den
ren
Als
daar
droom
hebb
den.
aan d
antw
het t
daar
wat e
te gen
en die
tijd a
altem
Wild
Jaage
bekij
chaan
van e
Vrou
Terw
een by
gedood
omtre
grillig
ter wa
lijk m
en dee
van o
Heer
Front
plaats z
Gryza
ik niet

den meester van hun leven te zyn; anderen een Uil; anderen een Been, een Zeeschelp, en andere diergelijke dingen. Als sy een Uil hooren sehreeuwen, beeven zy, en trekken daar een kwaad voorteken uit. Zy geeven geloof aan hun droomen. Zy gaan in de stooven, ten einde goed weer te hebben om Bevers te vangen, en beesten op de jagt te dooden. Zy geeven de beenen der Bevers noch der Otters niet aan de Honden. 'k Heb 'er hen de reden afgevraagd; en zy antwoordden my: dat 'er een Geest in het Bosch was, die het tegen de Bevers en Otters sou seggen, en dat zy 'er dan daar na geen meer souden vangen. 'k Heb hen gevraagd, wat een diergelijke Geest voor een ding was; daar sy my op te gemoet voerden: dat het een Vrouw was, die alles wist, en die de Meesteres van de gantsche Jagt was. Men moet altijd aanmerken, dat, gelijk ik gezegt heb, de meesten dit altemaal niet gelooven. 't Is omtrent twee jaaren dat een Wildin sich, zo als ze na de jagt ging, vergeeven had. De Jaagers hadden haar weder in haar hut gebracht. Ik ging haar bekijken, en hoorde hen onder malkander by het doode lichaam praten, en seggen, dat zy op de sneeuw het spoor van een Slang hadden gesien, die uit den mond van dese Vrouw gekomen was, en zy verhaalden dit seer ernstelijk. Terwijl sy hier over op hun manier redencerden, was 'er een bygeloovige Bes, welke zei: *Otkou, 'tis de Geest die daar gedood heeft, die daar langs gegaan is.* 'k Heb een Jongeling van omtrent seventien of achttien jaaren gesien, die door een seer grillige inbeelding sich selve vroed maakte, dat hy een Dochter was. Hier sloeg hy sulck een vast geloof aan, dat hy waarlijk meende zodanig te zyn. Hy kleeedde sich als de Dochters, en deed alle de selve werken die de Vrouwen doen. 't Hoofd van ons Dorp zei my eens: *Onontio* (dat 's te seggen, Mijn Heer de Gouverneur Generaal der Franschen, de Graaf van Frontenac) zal van daag hier komen, als de Zon op zodanig een plaats zal wezen. In der daad, hy kwam op het selve uur. Dese Gryzaard had 'er echter gantsch geen tijding af; weshalven ik niet wist wat gevolg uit dese voorzegging te trekken.

XX. HOOFDSTUK.

Van de hinderpaalen tegens de bekeering der Wilden.

DAAR zyn 'er verscheidene, zo van de kant der Wilden, als van de kant der Hollanders, der Engelschen, en der Missionarissen. Van de kant der Wilden is d' eerste hinderpaal tegens het Geloof, d' onverschillendheid welke zy voor alle dingen hebben. Als men hen het verhaal van onse Schepping, en van de Verborgendheden der Christelijke Religie doet, seggen zy, dat wy gelijk hebben; en vervolgens vertellen sy hun fabelen: en wanneer wy hen te gemoet voeren, dat het geen, 't welk zy seggen, niet waar is, geeven zy ons ten antwoord; dat sy wel geloofd hebben 't geen wy hen hebben gezegt; en dat het een teken van onverstandigheid is iemand in zyn redenen te vallen, en te seggen dat hy liegt. *Dat's wel goed*, voegen zy 'er by, *voor de geenen van uw Land, maar niet voor ons die van een andere Natie zyn*. Het tweede bestaat in hun bygeloovigheden. Het derde is, dat se geen sittende plaats hebben. De hinderpaal tegens het Geloof van de kant der Hollanders en Engelschen is, dat zy alle onse grondregelen om verstootten, en gemeenlijk in de tegenwoordigheid der Wilden al het tegendeel doen van 't geen zy hen seggen, maakende geen swaarigheid om hen, in het oogmerk van eenig voordeel, gestadig te voeren te liegen. Zy trachten ook noch kwaadaardiglijk ons den haat van dese Volkeren op den hals te haalen, op dat zy gantsch geen geloof mogen geeven aan de waarheden die wy hen prediken.

d' Eerste hinderpaal tegens het Geloof, welke men van de kant der Missionarissen ontmoet, is de swaarigheid die zy vinden in de Taal der Wilden te leeren. De tweede bestaat in de verscheidene gevoelens betreffende de manier van hen t' onderwijzen, en hen de Christelijke waarheden te leeren. De derde hinderpaal, die ook noch de voortgang des Geloofs sou kunnen beletten, sou wesen de tijdelijke handel, welke de

de M
Kerk
maak

Z

al wat
Zo w
het te
gebed
straaks
zy swi
luister
sters g
mee o
hen ze
Niaou
't is goe
maar v
gekree
noot g
Als ik
byna a
doopt
hebben
se aan
onderv
andere
moeten
zen: v
meeste

de Missionarissen, indien zy 'er sich tegens de Wetten der Kerk mee wilden bemoeyen, aan de Wilden verdacht sou maaken.

XXI. HOOFDSTUK.

Van d' onverschillendheid der VWilden.

ZY hebben een so groote onverschillendheid voor alle dingen, dat 'er een diergelijke onder den Hemel niet en is. Zy zyn uitsteekend believende in te luisteren na al wat men hen ernstelijk zegt, en wat men hen doet doen. Zo wy tegen hen seggen: *Broeder, bid God met my*, zy doen het terstond, en antwoorden woord voor woord op alle de gebeden die men hen leert. *Gaat op de knien leggen*, zy vallen stracks neder: *neemt uw muts af*, zy neemen se af: *swijgt stil*, zy swijgen: *rookt niet*, zy leggen de pijp neer: *luistert toe*, zy luisteren. Als men hen Beelden, een Crucifix, of Paternosters geeft, gebruiken sy se tot gieraad, en schikken 'er sich mee op, als of het eenig porcelein was. Wanneer ik tegen hen zei: *morgen is 't de dag van 't gebed*, gaven sy ten antwoord *Niaoua, 't is goed: drinks u niet meer dronken*, enz. zeiden zy, *'t is goed, 'k ben 'er mee te vrede*. En ondertusschen so haast als se maar van de Franschen of van de Hollanders, eenigen drank gekreegen hebben, die hen van de laatste voor Peiteryen nooit geweigerd word, drinken zy sich terstond dronken. Als ik hen vraagde, of sy geloofden, antwoorden zy ja. En byna alle de Wildinnen, welken eenige Missionarissen gedoopt, en in 't gesicht der Kerk aan Franschen getrouwd hebben, verlaaten en veranderen dikwils van man, vermits se aan d' Ordonnantien van onse Christelijke Wetten niet onderworpen zyn, en dat se alle vryheid hebben om te veranderen. Men sou dese Volkeren noodsaakelijk beschaafd moeten maaken, om hen het Christendom te doen omhelzen: want so lang als de Christenen niet volkomentlijk hun meesters sullen wesen, zal men weinig gevolg sien, sonder

een gantsch bysondere genade van God, en sonder een mirakel, 't geen hy ten oplichte van alle Volkeren niet en doct. Ziet daar mijn gevoelens, door d' ondervinding die ik met onse Recoletten van *America* gehad heb; en ik spreek de selven recht uit, dewijl ik gehouden ben de waarheid te schrijven. De geenen, die na ons sullen komen, sullen in 't gevolg de voortgang van onse nieuwe Ontdekking bespeuren; dewijl men my dit jaar 1682. uit *America* schrijft, dat den Heer *de la Salle* met onse Recoletten aan den mond der *Rivier Colbert* geweest is, tot aan de *Zuid-Zee*; hebbende hier omtrent gevonden d' *Akansas*, de *Taensas*, de *Keroas*, en de *Ouamats*, manierlijke en handelbaare Volkeren, die Wetten hebben, mitsgaders een Koning die souvereinlijk over hen gebied, met rechtmaatige, milde, en bezadigde Officiers. Dese Volkeren wonen op den oever van de *Rivier Colbert*, welke sich meer als 800. mijlen ver uitstrekt; 500. van onse kennis die wy opvaarende gedaan hebben, en 300. die den Heer *de la Salle* nederdaalende gedaan heeft. Dese laatste Natiën wonen in een seer vruchtbaar Land, 't geen allerhande vruchten in overvloed voortbrengt, en zo warm is als *Italiën*. 't Koorn is 'er in vijftig dagen rijp. De landeryen draagen 'er twee maal 's jaars. Men heeft 'er Palmboomen, Rietten, Laurierboomen, en Bosschen van Moerbeyenboomen, een menigte van Wild en Jagtbeesten, en andere diergelijke dingen, waar af wy in 't toekomende wijdloopiger kennis aan 't gemeen sullen geeven.

Ik bid God, dat hy zyn zegen aan onse nieuwe Ontdekking van *Louisania* wil verleenen, en dat 'er de Koning alle mogelijk voordeel af mag genieten.

E T N D E.

BLAD.

L

A

Aquipagu

welke

aennan

Auteur,

naris R

koomi

Zijn ve

aen ee

gon: k

gara. I

Fronte

den He

Meir v

Komst

trek, e

de Srin

rein der

Ongem

Ongem

den He

dekkin

van 't F

by de N

vaaren

móetin

met W

gen ge

dervaa

vaar va

bragt te

met zij

Wilden

plaats

sneuel

B L A D - W Y Z E R

Op de Beschryving van

L O U I S A N I A .

A.

America, oorspronk en bevolking der zelve na't gevoelen der Wilden. 124, 125. *Aquipaguetin*, Kapitein der Wilden, welke onzen Auteur tot Zoon aennam. 92. 104. *Auteur*, *Lodcwijk Hennepin*, *Missionaris Recollet*, zijn inscheeping, en kooming aen 't Fort Frontenac. 8. Zijn vertrek van 't Fort. 9. Komst aen een Iroquoisch Dorp Tejajagon: komt inde Rivier van Niagara. 10. Vervoegt zich na't Fort Frontenac: Zijn inscheeping met den Heer de la Salle. 19. Komst in't Meir van Orleans. 21. Storm. 22. Komst te Missilimakanak. 23. Vertrek, en komt aen een Eiland inde Stink-Baay, en by den Kapitein der Wilden wel onthaalt. 27. Ongemak op een klip geleedé. 30. Ongemeen besluit genomen met den Heer la Salle om nieuwe ontdekkingen te doen. 65. Vertrek van 't Fort Crevecoeur. 71. Komst by de Natie Tamaron, en weeder vaaren met de zelve. 72. Ontmoeting van driendartig Canoos met Wilden, daar van hy gevangen genoomen word: Zijn weeder vaaren met de zelve, en gevaar van door hen om't leeven gebracht te worden. 78. tot 87. Wordt met zijn twee Makkers aen drie Wilden Huisvaders gegeeven, in plaats van hún in den oorlog gesneuvelde Kinderen. 88, 89. Komst

by der Wilden wooningen. 90. Met hun drien vervoert op een Eiland der Wilden, en gediensigheid van een oude Wild en omtrent hen. 91. Door tweeten van zijn vermoetheid herstelt. 92. Leert de taal der Wilden, en schrijft op papier daar over de Wilden hén seer verwonderen. 93. Met zijn Makker in gebrek van eeten vervallen: en hun zake in den vollen raad door den Hooftman gehandhaaft. 95. Doopt een kind der Wilden, 't geen ziek was. 96. Onbeleeftheid door zijn twee Medegezellen aen hem getoont. 98, 99. Zondert zig met een zijner Medegezellen van de Wilden af, om na de Rivier Ouifcousin te vaaren, en wonderlijke voorfienigheid Gods omtrent hem te spijsigen. 100. tot 103. Ontmoed den Hooftman der Wilden die hy ontloopen was. 104. Ontmoet eenige Franssen. 106. Komst aen de dorpen der Issatis, en vreemde plegheden aldaar in een gastmaal omtrent hem gemaakt. 107. Vertrekt met de Franssen van de Wilden in twee Canoos. 108. Komst aen 't einder Stinkbaay by eenige Franssen: Zijn overwintering te Missilimakanak: en weeder vertrek van daar. 110, 111. Komst aen 't Fort van Frontenac, en vervolgens te Monreal, daar hy reekenschap van zijn togt aen den Graaf van Fronte-

B L A D - W Y Z E R.

Frontenac , Gouverneur van Fort Crevecoeur opgeworpen. 63. De Nieuw-Vrankrijk, doet. 112, 113

B.

B *Arbarische natien* by't Meir Buade. 76. Hun heimelijke moorderyen om Bylen en Messen te bekomen, en ook om voor Soldaaten gehouden te worden. 78. Ziet *Wilden*.

Begraavinge der dooden en *lykdiensten* onder de *Wilden*. 152

Bekeering der *Wilden*, welke de hinderpaalen daar af zyn. 156

Beleeftheid der *Wilden*. 140, 141

Beschreyinge der in den oorlog geneuvelde bloedverwanten, gebruikelijk by de *Wilden*. 83, 84, 85

Beyers, hun vernuftige werken, en hoe zy van de *Wilden* gevangen worden. 147, 148

Brant. 46

Buffeljagt der *Miamis*. 47. *Beschryving* der *Buffels*. 48, 49, 50. *Togt* van eenige *Wilde Natien* op de *Buffeljagt*. 97, 98, 99, 105

Bygeloovigheden der *Wilden*. 153

C.

C *Anada*. 5, 6, 7

Colbri.

Colonie of volkplanting, schoone bezinzelers daar af. 5

D.

D *Iesttal* der *Wilden* aan de *Franschen* begaan, en uitflag van dat werk. 35. tot 38

Dooping van een *Wild kind* dat ziek was. 96

Dorp *Tejajagon*. 10

F.

F *Ort Frontenac*, de *Heer de la Salle* verkrygt 'er 't *Gouvernement* en eigendom af. 3. *Gelegentheid*. 4. *Komst* des *Auteur* aldaar. 8, 9, 112

Fort van Conty. 13

Fort Crevecoeur opgeworpen. 63. *De Heer de Tonty* tot *Bevelhebber* daar af getelt. 69

F.

F *Forten*, verscheidene opgeworpen om de *Barbaaren* in toom te houden. 3

Frontenac. Ziet *Fort*.

G.

G *Astery* der *Wilden*. 84. *Op Krijgs-Huwelijken* - *Ziekten* - *Dood-maalen*. 135, 136, 137

Geloove der *Wilden* dat zeer *belachelijk* is. 153, 154

Geneesmiddelen der *Wilden*. 128, 129

Gesonthed der *Wilden*. 126

Gety-Boek, gevoelen der *Wilden* daar af. 81

Gety-Leezing by de *Wilden* *kwaa-lijk* genoomen. 80

Goliet (De Heer) tragt *la Salle* in zyn ontdekkingen te voorkomen, dog zonder gevolg. 6

Graagheid der *Wilden* in 't *eeeten*. 126

H.

H *Andel* der *Wilden* te *Monreal*. 25

Hartwochtigheid der *Wilden*. 126

Hoofdman Pin-perée, zyn *genegentheid* tot de *Franssen*. 109

Hurons, salvoos voor de *Franssen* *geschooten*. 24. hun *verbond* met d' *Outraonacts* tegens d' *Iroquoisen*. 25

Huwelijken der *Wilden*, en *byzonderheden* daar af. 131. tot 135

I.

J.

J *Aagen*, manier daar af onder de *Wilden*. 146. tot 149

Jaaren, hoe de *Wilden* haar tellen, en meer andere *Byzonderheden*. 94

Jlatis, een *Natie* der *Wilden*, en hoe zy met onzen *Auteur* omgesprongen. 90 tot 98. 107.

Illinoi-

Illinois
hun d
dervan
tot 61
mis e
de Iro
de Iro

Iroquoizen
14, 15
omtre
16. Su

K *Euke*
sch
Kinderba
Kleeding
den.
Kompass
daar ov
Kruinen o
maakt,

L *AMor*
La Sa
Louisiana
van dier
genschap
Vrugbaa
ten, D
Medicin
vorffen
gentheid
121, 122
Ziet *Wi*
Lijkdienst.

M *Eir*, v
rens
Meir van O
Miamis,
Sterkten
Mis voor d
Missilimak

B L A D - W Y Z E R.

- Illinoïfen*, komt der Fransfen aen af, en des zelfs omgeleegene oorden. 23, 110.
- N.
- N**ieuwe ontdekking, kwaade tijding daar af. 113. Eenige byzonderheden noopende de zelve en de Fransfen. 114, 115, 116
- O.
- O**nbeleeftheid der Wilden. 139, 140
- O**nverschillentheid der Wilden. 157, 158
- O**orloogen der Wilden, en manier daar af. 141, 142
- O**uttaouaïts. 24, 25. Verlossing van twaalf deezer Volkeren door d' Iroquoïsen tot slaaven gemaakt. 111
- P.
- P**olitie der Wilden. 145, 146
- P**outouatamis. 30, 32, 33.
- R.
- R**ivier van Niagara. 10
- R**ivier Seignelay beschreeven. 71
- R**ivier Colbert, bekommertheid wegens de bevaarbaarheid der zelve, en berigten daar af. 66, 67, 68. Beschryving van de zelve en van alle de Rivieren die daar in stroomen. 73, 74, 75
- R**ivier S. Laurens. Ziet Meir.
- Robert Couvelier de la Salle**, doet eenige togten om Louisania op te zoeken, dog te vergeefts. 2. Trekt na Vrankrijk, en verkrijgt het gouvernement en d'eigendom van 't Fort Frontenac. 3. D' Heer Golliet tragt hem in zyn ontdekkingen te voorkomen, dog zonder gevolg. 6. Doet een keer na Vrankrijk, en zyn handel met den Heer Colbert. 6. Zijn wederkomst in Canada met een goed getal personen, en de noodzakelijkheden tot nieuwe ontdekkingen. 7. Verzelt d' Heer de la Motte in een gezant.
- X
- zant.

open. 63. De Bevelhebber 69
opgeworpen
oom te hou-

en. 84. Op ken - Ziek- en 135; 136, 137
t zeer belag- 153, 154
ilden. 128, 129

der Wilden 81
Wilden kwaad- 80
agt la Salle in voorkomen, 6
in 't eeten. 116

te Montreal. 25
Wilden. 126
zyn genegent- 109
de Fransfen verbond met
ns d' Iroquoï- 25
n, en byzon- 131. tot 135

af onder de 146. tot 149
n haar tellen, zonderheden. 94
Wilden, en Auteur om- tot 98. 107.
Illinoï-

K.

Keukentuigen en andere gereedschappen der Wilden. 151, 152

Kinderbaaring der Wilden. 127

Kleeding en vercieringen der Wilden. 130

Kompass, verwondering der Wilden daar over. 92

Kruinen op 't hooft der Wilden gemaakt, en hoe. 99

L.

La Motte. 14, 15

La Salle. Ziet Robert.

Louisania, verscheidene soorten van dieren daar in, en verdere eigenschappen van dit land. 50, 51.

Vrugbaarheid des land, in vrugten, Dieren, Visch, Gevogelt, Medicinale kruiden, slangen, kikvorsfen, Geboomten, en gelegtheid der Rivier S. Laurens. 121, 122, 123. Wilden daar op. Ziet Wilden.

Lijkdienst. Ziet Begravenis.

M.

Meir, waar uit de Rivier S. Laurens haar oorspronk uit trekt. 11

Meir van Orleans. 21

Miamis, hun jagt op Buffels. 47.

Sterkten hunner vrouwen. 48

Mis voor de Wilden gedaan. 24

Missilimakinak, beschryving daar

B L A D - W Y Z E R .

santschap aen d'Iroquoisen. 14. Rampen hem in zyn onderaeming ontmoet. 16. Doet een Bark timmeren. 16. Scribbeling met d'Iraquoisen. 17. Zijn Crediteurs doen alle zyn goederen aentasten en zig toewijzen. 18. Doet eenige van zyn lieden, welke hen kwalijk gedraagen hadden, by de kop vatten. 26. Neemt het besluit van zyn Bark weg te stuuren, en de Reis met Canoos te vervolgen: vertrek der Bark, en wedervaaren des zelfs volgens 't berigt der Wilden. 28. Vertrekt met vier Canoos van 't Eiland der Poutouatamis: belooft swaar onweer, en raakt op een klip. 29, 30. Brengt de Canoos op een vreemde wijs te land. 30. Neemt zyn voorzorg tegen de Wilden, en stuurt by hen om leeftogt; bekomt zulks; en werd van de Wilden met beleetheid onthaalt. 31, 32, 33. Ongemak in het Meir. 33. Komst aen 't eind van 't Meir Dolsijn. 34. Diefstal der Outouagamisaen zyn volk begaan, en uitslag van dat werk. 35, 36. Zijn vertrek: vertooningen aen hem gedaan. 40. Doet aen de mont van de Rivier der Miamis een Fort opwerpen. 41. Vertrekt van daar, en wederkomst by zyn volk. 44. Ongeluk van Brand. 46. Gebrek van leeftogt. 47. Komst aen 't Dorp der Illinoisen: kooren daar van weg genoomen: en vertrek van daar. 52, 53. Komst by eenige Hutten deezer Volkeren, en wedervaaren der Franssen mer deeze Wilden. 54. tot 61. Weglooping van ses Franssen. 61. Opwering van een Fort. 63. Maaking van een Bark. 64. Ongemeen besluit van

hem en van onzen Auteur om nieuwe ontdekkingen te doen. 65. Bekommertheid weegens de bevaarbaarheid der Rivier Colbert, en berigten dies weegens. 66, 116, 158.

S.

S Alle. Ziet Robert.
Schildpad gevangen. 102
Schrijfskonst nodig tot kennis der outheid. 124
Schrijven by de Wilden verwondert. 93
Speelen der mannen en kinderen onder de Wilden. 137, 138
Sterkten der Wilden. 126
Stink-Baay. 27
Storm. 22
Straat door welke het Meir van Orleans zig in het Meir van Conry ontlast. 20
Sweeten, tot geneesmiddel der vermoetheid. 92

T.

T *Amaron*, komt by deeze Nationen, en wedervaaren met de zelve. 72
Togaronadies. 14
Tonty, komt van deezen Heer met eenige Franssen, en ongeluk hem overgekomen. 42, 43. Tot bevelhebber van 't Fort Crèvecoeur gestelt. 69

V.

V *Isch*, zeer vreemde. 103
Visschen, manier daar af onder de Wilden. 149, 150
Vrede-teeken der Wilden. 32
Vuur, vreemde manier van dat te maaken by de Wilden gebrueklijk. 87

W.

W *Aterval*, zeer schrikkelijke. 12
Wilden, waatervallers geheeten. 25

-Handel

B L A D - W Y Z E R.

— Handel te Monreal. 25. Ver-
soek van een Capitein der Wilden
om een Recolet te houden ; en
waarfchouwing door de zelve aen
de Franssen gedaan. 38, 39. Groo-
te moed van een om aen den viand
te komen. 105

Wilden van Louisiana, vrugbaar-
heid van hun land. 121, 122, 123.
Oorsprong der Wilden. 123, 124.
Hoedanig van gesteltenis, gefont-
heid, sterkten, graagheid in 't
eeren, Hardvogtigheid: kinder-
baaring der Wildinnen. 126, 127
Remedien tegens haar Ziekten.
126, 127. Kleeding en vercierce-
len. 128, 129. Huwelijken. 131.
tot 134. Gasteryen. 135, 136.
Speelen. 137. Onbeleeftheid en
beleeftheid der zelve in 'er manie-

ren van doen. 139, 140, 141. Ma-
nier van oorlogen. 141. Wreet-
heid. 143. Politie. 145. Manier
van Jaagen, 146. en vischen. 149.
Keukentuigen en andere gereed-
schappen onder hen. 151. Manier
van hun dooden te begraaven. 152.
Bygeloovigheden en belachelijk
geloove. 153, 154, 155. Hinder-
paalen van dat zy niet bekeert
worden. 156. Hun onverschil-
lentheid. 157

Wreetheid der Wilden. 143

Y.

Yzer, grootelijks by de Wilden
geagt. 82

Z.

Ziekten der Wilden, en hun
Remedien daar tegen. 128,
129, 92

E Y N D E.

Auteur om
n te doen. 65.
tegens de be-
vier Colbert,
gens. 66, 116,
158

n. 102
ennis der our-

124
lden verwon-

93
n kinderen on-

137, 138

126

27

22

Meis van Or-
eir van Conry

20

iddele der ver-

92

by deeze Na-

vaaren met de

72

14

ezen Heer met

in ongeluk hem

43. Tot bevel-

Erevecœur ge-

69

nde. 103

daar af onder

149, 150

ten. 32

ier van dat te

den gebruike-

87

hrikkelijke. 12

vallers gehee-

25

-Handel

